«ئىنجىل 5-قىسىم»

«روسۇللارنىڭ پائالىيەتلىرى»

© مۇقەددەس كىتاب 2012
CC BY-SA 4.0
www.mukeddeskalam.com
«ئۇيغۇرچە كالام تەرجىمىسى»

ئىنجىل 5-قىسىم

«روسۇللارنىڭ پائالىيەتلىرى»

كىرىش سۆز

«روسۇللارنىڭ پائالىيەتلىرى»نىڭ مۇئەللىپى روسۇل پاۋلۇسنىڭ يېقىن ھەمراھى بولغان تېۋىپ لۇقا ئىدى. كىتابنىڭ نامىدىن كۆرۈنۈپ تۇرىدۇكى، بۇ كىتابنى مەسىھنىڭ ئەرشكە كۆتۈرۈلۈپ ئۆزىگە ئېتىقاد باغلىغانلارغا مۇقەددەس روھنى ئەۋەتكىنىدىن تارتىپ دەسلەپكى جامائەتنىڭ ئوتتۇز نەچچە يىللىق مۇساپىسىغىچە بولغان تارىخىدىن تاللانما، دېيىشكە بولىدۇ. ئۇنىڭدا خۇش خەۋەرنىڭ ئاۋۋالقى تارقىتىلىش يولى ۋە جامائەتنىڭ ئۆسۈپ كېڭىيىش جەريانى خاتىرىلىنىدۇ.

ئىنجىل «لۇقا»غا كىرىش سۆزىمىزدە، «لۇقا»نىڭ ۋە «روسۇللارنىڭ پائالىيەتلىرى»نىڭ ھەر ئىككىسى لۇقا تەرىپىدىن يېزىلغان، بۇ ئىككى كىتاب ئەمەلىيەتتە بىر ئىزچىل تارىختۇر، دەپ كۆرسەتكەنىدۇق. «روسۇللارنىڭ پائالىيەتلىرى» (ئىككىنچى كىتاب)نىڭ بېشىدا بىز مۇنۇ سۆزلەرنى ئوقۇيمىز: —

«ئى ھۆرمەتلىك تېئوفىلوس، مەن دەسلەپ يازغان بايان ئەيسا ئۆزى تاللىغان روسۇللارغا مۇقەددەس روھ ئارقىلىق ئەمرلەرنى تاپشۇرۇپ ئاسمانغا كۆتۈرۈلگەن كۈنگىچە بولغان ئۇنىڭ بارلىق ئەمەللىرى ھەم بارلىق تەلىم بېرىشلىرىنىڭ باشلانمىسى توغرىسىدا ئىدى».

بىرىنچى بايان («لۇقا») «ئاسمانغا كۆتۈرۈلگەن كۈنگىچە.... ئەيسانىڭ بارلىق ئەمەللىرى ھەم بارلىق تەلىم بېرىشلىرىنىڭ باشلانمىسى» توغرىسىدا بولغان بولسا، لۇقانىڭ ئىككىنچى بايانى «ئەيسانىڭ بارلىق ئەمەللىرى ھەم بارلىق تەلىم بېرىشلىرىنىڭ داۋامى» توغرىسىدا بولۇش كېرەك، دېيىش ئورۇنلۇق ئەمەسمۇ؟ بۇ كۆزقاراش

ئىككىنچى باياننىڭ بېشىدىكى مۇنۇ سۆزلەر ئارقىلىق ئىسپاتلىنىدۇ: — «ئەيسا ئۆزى تاللىغان روسۇللارغا مۇقەددەس روھ ئارقىلىق ئەمرلەرنى تاپشۇرغان...». مەسىھنىڭ يەر يۈزىدىكى خىزمىتى ھامان مۇقەددەس روھقا تايانغان بولۇپ، ئاسمانغا كۆتۈرۈلگەندىن كېيىن شۈبھىسىزكى، خۇدائاتىنىڭ ئىرادىسىگە مۇقەددەس روھ ئارقىلىق، روسۇللىرى ۋە جامائىتىنىڭ ۋاستىسى بىلەن ئەمەل قىلىش داۋاملىشىدۇ.

شۇڭا بۇ كىتابنىڭ ئىسمىنى «ئەيسانىڭ (داۋام قىلغان) پائالىيەتلىرى» ياكى «مۇقەددەس روھنىڭ پائالىيەتلىرى» دەپ ئاتىغان بولساق مۇۋاپىقراق كېلەتتى. ھالبۇكى، بىز جامائەتتىكى 1900 يىللىق ئەنئەنىگە ئەگىشىپ كىتابنى «روسۇللارنىڭ پائالىيەتلىرى» دەپ ئاتىدۇق.

گەرچە ئەمدى «روسۇللارنىڭ پائالىيەتلىرى»نىڭ سەھىپىلىرىدە روسۇللار ھەم جامائەتنىڭ «ئەمەل قىلىشى» ھەم «تەلىم بېرىشى»نى كۆرگىنىمىز بىلەن ئەمەل قىلغۇچى ۋە تەلىم بەرگۈچى بولسا ئۇلارنىڭ ۋاستىسى بىلەن ئىش كۆرگۈچى مەسىھ ئۆزىدۇر (گالاتىيالىقلارغا» 2:20نى كۆرۈڭ). ئىنجىل، «يۇھاننا» 16-بابتا مەسىھ ئەيسا روسۇللىرىغا مۇقەددەس روھنىڭ كېلىشى ۋە كەلگۈسىدىكى خىزمىتى توغرۇلۇق تەلىم بېرىدۇ: —

«سىلەرگە ئېيتىدىغان يەنە كۆپ سۆزلىرىم بار ئىدى؛ لېكىن سىلەر ئۇلارنى ھازىرچە كۆتۈرەلمەيسىلەر. لېكىن ئۇ، يەنى ھەقىقەتنىڭ روھى كەلگەندە، ئۇ سىلەرنى بارلىق ھەقىقەتكە باشلاپ بارىدۇ. چۈنكى ئۇ ئۆزلۈكىدىن سۆزلىمەيدۇ...» (12:16-14).

بىز «روسۇللارنىڭ پائالىيەتلىرى»دە مەسىھنىڭ بۇ سۆزىنىڭ ئەمەلگە ئاشۇرۇلۇشىنىڭ بىر قىسمىنى كۆرەلەيمىز. مۇھىم بىر مىسال ئالايلى، ئەيسا روسۇللىرىغا نىجاتلىق سۆز-كالامىنى «يات ئەللىكلەر»گە («تائىپىلەرگە») يەتكۈزۈش كېرەكلىكىنى بىرىنەچچە قېتىم ئوچۇق ئېيتقىنى بىلەن (مەسىلەن «مات.» 19:28، ۋە مۇشۇ كىتابنىڭ بېشىدا — «سىلەر... يېرۇسالېم، پۈتۈن يەھۇدىيە ۋە سامارىيە ئۆلكىلىرى، جاھاننىڭ چەتلىرىگىچە ماڭا گۇۋاھچى بولىسىلەر») بۇ سۆزلەر روسۇللارنىڭ قۇلاقلىرىغا پەقەت كىرمىگەن.

بىزگە نىسبەتەن يەھۇدىيلارنىڭ كۆڭلىدىن يەھۇدىي ئەمەسلەر («يات ئەللىكلەر») گە ئورۇن بېرىشنىڭ تولىمۇ تەسلىكىنى بەلكىم تەسەۋۋۇر قىلىش قىيىن بولىدۇ. ئۇلارنىڭ

كۆزقارىشىدا ئۆزلىرىدىن باشقا پۈتكۈل دۇنيا بۇتپەرەسلىككە چۆمۈپ كەتكەن، دائىم هارام يېمەكلەردىن بۇلغىنىدىغانلار بولۇپ، ھەقىقىي خۇداغا ئىبادەت قىلىدىغان يەھۇدىيلارغا دۈشمەن ئىدى. يەھۇدىي خەلقى كۆپ قېتىم يات ئىمپېرىيەلەر تەرىپىدىن بېسىۋېلىنغان، ھەتتا ۋەتىنىدىن ئايرىلىپ سۈرگۈن قىلىنغان، زىيانكەشلىكلەرگە ئۇچرىغان. ئەيسا مەسىھ يەر يۈزىدە خىزمەت قىلغاندا، شۇنداقلا «روسۇللارنىڭ پائالىيەتلىرى»نىڭ ۋاقتىدىمۇ ۋەتىنى بولغان پەلەستىن ئۆز ھۆكۈمرانلىقى ئاستىدا ئەمەس، بەلكى ئۇلار نەپرەتلىنىدىغان رىملىقلارنىڭ قول ئاستىدا ئىدى. يەھۇدىي بولمىغان بىر كىشى بىلەن ھەمداستىخان ئولتۇرۇشنى ئۆز خەلقىگە خائىنلىق قىلغانغا باراۋەر دەپ قارايتتى. لېكىن «روسۇللارنىڭ پائالىيەتلىرى»دە رەب روسۇللىرى ۋە جامائەتتىكىلەرنىڭ «يات ئەللىكلەر»گە كۆڭلىدىن ئورۇن بېرىشى ئۈچۈن، ئۇلارنىڭ ئىچ-باغرىنى كەڭ قىلغانلىقىنى كۆرىمىز. ئۇلار يەھۇدىي ئەمەسلەرگە نىجاتلىقنى (مەسىھنىڭ قۇربانلىقىغا ۋە تىرىلگەنلىكىگە ئېتىقاد باغلاش ئارقىلىق خۇدانىڭ كەچۈرۈمگە ۋە يېڭى ھاياتقا مۇيەسسەر بولۇشنى) سۆزلەپ يەتكۈزۈش كېرەك بولۇپلا قالماي، يەھۇدىي ئەمەسلەرنى مەسىھنىڭ تېنى بولغان جامائەتنىڭ ئايرىلماس بىر قىسمى، ئۆزلىرى بىلەن بۇ ئىشتا ئاكا-ئۇكا، ھەدە-سىڭىل، شېرىك سۈپىتىدە قوبۇل قىلىشى كېرەك ئىدى. روسۇل پاۋلۇسنىڭ «ئەف.» 2:11-22دىكى بۇ ئىش توغرۇلۇق سۆزلىرىنى كۆرۈڭ.

ئۇنىڭ ئۈستىگە، «روسۇللارنىڭ پائالىيەتلىرى»دە مەسىھدە بولغان نىجاتلىقنىڭ خەۋىرى ئاۋۋال يەھۇدىيلارغا قايتا-قايتا سۇنۇلغان بولسىمۇ، ئۇلارنىڭ كۆپىنچىسىنىڭ ئۇنى رەت قىلغانلىقىنى كۆرىمىز. ئۇنى قوبۇل قىلىپ، گۇناھلىرىدىن ۋاز كېچىپ يېڭى ھاياتقا ئېرىشكۈچىلەر بولسا كۆپىنچىسى يەھۇدىيلار نەپرەتلىنىدىغان بۇتپەرەس «يات ئەللىكلەر»دىن ئىدى. «رىملىقلارغا» 9-11-بابلارنى كۆرۈڭ.

مانا بۇ، رەبنىڭ جامائەتكە «تەلىم بېرىشىنىڭ داۋامى»دىن بىر مىسالدۇر. تىلغا ئېلىشقا تېگىشلىك يەنە بىرى بولسا مەسىھنىڭ شەخسى ۋە خۇدالىق تەبىئىتى توغرۇلۇق ئىدى (ئۇنىڭ مۇقەددەس روھنىڭ تەلىم بېرىدىغانلىقى توغرۇلۇق سۆزلىرىنى «يۇھ.» 14:16دىن كۆرۈڭ).

ئۇشبۇ كىتابنىڭ بىزگە ئۆگىتىدىغان مۇھىم ئىشلاردىن بىرى شۇكى، ئەرلەرمۇ، ئاياللارمۇ مۇقەددەس روھ بىلەن زىچ مۇناسىۋەت باغلىشى مۇتلەق كېرەكتۇر. «روسۇللارنىڭ

پائالىيەتلىرى»دە كۆرۈنگەن ئېتىقادچىلار بولسا «تۆت بايان»دا كۆرۈنگەن، مۇقەددەس روھ كېلىشتىن ئىلگىرىكى شۇ كىشىلەر ئەمەس. «روسۇللارنىڭ پائالىيەتلىرى»دە كۆرۈنگەن روسۇل پېترۇس «تۆت بايان»دا كۆرۈنگەن روسۇل پېترۇس ئەمەس. «تۆت بايان»دا كۆرۈنگەن پېترۇس ئىشەنچسىز، باشباشتاق، ئۆزگىچە قاتتىق تەممەنا قويىدىغان ئەمما خۇدانىڭ مۇھەببىتىگە، قۇدرىتىگە ۋە خۇدانىڭ رىزىق بېرىدىغانلىقىغا نىسبەتەن ئىشەنچى ئاجىز، ئارىسالدى كىشى ئىدى. ئۇ رەببى بولغان مەسىھدىن ئۈچ قېتىم تانغان پېترۇسدۇر. بىراق «روسۇللارنىڭ پائالىيەتلىرى»دە بولسا پۈتۈنلەي باشقىچە بىر پېترۇسنى كۆرىمىز. ئۇ ئىسرائىلنىڭ كاتتىۋاشلىرى ئالدىدا يۈرەكلىك بىلەن ساختىپەزلىكىنى ئەيىبلەيدۇ، لېكىن ئۇنىڭدا قىلچىلىكمۇ بۇرۇنقى پو ئېتىش ئادىتى كۆرۈلمەيدۇ. ئۇ ئۆلۈمدىن قورقمايدىغان، كەمتەر، ئىمان-ئىشەنچكە تولغان، ئىتائەتمەن، تەلىم-تەربىيە قوبۇل قىلالايدىغان، دانا كىشىدۇر. ئەمدى بۇ چوڭ ئۆزگىرىش نەدىن بولغان؟ قىسقىسى، ئۇ مۇقەددەس روھقا چۆمۈلدۈرۈلگەن، «قايتىدىن تۇغۇلغان» ئىدى. ئاسمان-زېمىندا مۇقەددەس روھتىن باشقا ئادەمنى مۇشۇنداق ئۆزگەرتەلەيدىغان ھېچقانداق كۈچ يوقتۇر. ھەقىقىي ھاياتلىق، روھىي ھاياتلىق بولۇشى ئۈچۈن ئەر بولسۇن ئايال بولسۇن يەر يۈزىدىكىلەرنىڭ ھەممىسى مۇقەددەس روھقا چۆمۈلدۈرۈلۈشى كېرەك.

«روسۇللارنىڭ پائالىيەتلىرى»دە مەسىھنىڭ جامائىتىدە ھەقىقىي سۆزلىگۈچى، يېتەكلىگۈچى ۋە جامائەت ئىشلىرىنى باشقۇرغۇچىنىڭ بىرەر ئادەم ئەمەس، بەلكى مۇقەددەس روھ ئىكەنلىكىنى كۆرىمىز. بىز شۇنىڭدەك خۇدانىڭ ھەقىقىي جامائىتى بولسا ئادەملەر باشقۇرىدىغان، بىرەر مەركىزى چوڭ باش شتابقا ياكى «مۇدىرىيەت كېڭەشمىسى»گە ئىگە قانداقتۇر بىر تەشكىلات ئەمەسلىكىنى كۆرىمىز؛ روسۇل پاۋلۇس بىز ئۈچۈن «1كور.» 12:12-31دە ئېنىق تەسۋىرلىگەندەك جامائەت بىر تەندۇر. ئۇنىڭ بېشى مەسىھ ئەرشتە تۇرىدۇ، يەر يۈزىدىكى ھەربىر ئېتىقادچى بولسا ئۇنىڭ تېنىگە تەۋە ئەزاسىدۇر. ھەربىر ئەزاسى ئۆز ئالاھىدە خىزمىتى بار بولغان، يېتەكچىلىكنى ئادەمدىن ئەمەس، بەلكى بىۋاستە ھالدا بېشى بولغان مەسىھتىن ئالىدۇ. «روسۇللارنىڭ پائالىيەتلىرى» بولسا بۇنىڭ ھەقىقەتلىكىنى كۆرسىتىدۇ.

شۇڭا مەزكۇر كىتاب بىرەر «جامائەت ئىشلىرىغا قوللانما» بولۇش مەقسىتىدە ئەمەس، بەلكى ھەربىر ئېتىقادچىغا باش بىلەن بولىدىغان ئاشۇ بىۋاستە شەرەپلىك ئالاقىنى

ئىزدەشكە، شۇنداقلا مۇقەددەس روھنىڭ يېتەكچىلىكىدە مېڭىشقا ئىنتىلىشكە رىغبەت-تۈرتكە بولۇش مەقسىتىدە يېزىلغاندۇر. ھەربىر ئەزا باشنىڭ يېتەكچىلىكى بىلەن ماڭغاندا، ئۇنداقتا بارلىق «تەن» ئەزالىرىنىڭ «پائالىيەتلىرى» ئىنسانىنىڭ ئالدىن پىلانلىشى بىلەن بولمىسىمۇ، لېكىن بىر-بىرىگە ئاجايىپ ماسلىشىدۇ. بۇ كىتابتىن بىز كۈتكەن بەزى ئىشلارنى تاپالمىغانلىقىمىزدىن بەلكىم ھەيران قېلىشىمىز مۇمكىن. مەسىلەن، كىتابتا ئىنسانلارنىڭ ئويلاپ چىققان ھېچقانداق ئەقىل-پىلانلىرى، ھېچ ئىقتىسادىي پىلانلار (ئىنجىلدا، خۇدانىڭ خىزمىتىدە بولغانلارنىڭ ئىقتىسادىي ھاجەتلىرى بەك ئاز تىلغا ئېلىنىدۇ)، ھېچقانداق مەخسۇس بىنالار («چېركاۋ» قاتارلىقلار)، كۆزگە كۆرۈنگەن ھېچقانداق ئالاھىدە «تەربىيە كۇرسلىرى» توغرىسىدا بايانلار يوقتۇر — لېكىن بۇ تارىخ خاتىرىلەنگەن مەزگىل خۇش خەۋەر ئاللىقاچان ياۋروپا، ئافرىقا ۋە ئاسىيادىكى يىراق يەرلەرگە تارقالغان ۋە شۇ يەرلەردە ئېتىقادچى جامائەتلەر بارلىققا كەلگەن مەزگىل ئىدى. مانا بۇ، خۇدانىڭ ئۆزى قىلغانلىرىدىن ئىبارەتتۇر. ئەرلەر بولسۇن، ئاياللار بولسۇن، كىشىلەر ئۇنىڭغا قۇلاق سېلىش ۋە شەرتسىز ئىتائەت قىلىشقا تەييار تۇرسا مۇنداق نەتىجە چىقماي قالمايدۇ.

مەزمۇن: -

1. جامائەتنىڭ «تۇغۇلۇش»ى ۋە ئۆسۇشى (1-5-بابلار)
2. جامائەتنىڭ زىيانكەشلىكلەرگە ئۇچرىشى ۋە كېڭىيىشى (جۈملىدىن خۇش خەۋەرنىڭ سامارىيەلىكلەرگە ۋە ئافرىقىلىقلارغا جاكارلىنىشقا باشلىنىشى) (6-8-بابلار)
3. پاۋلۇسنىڭ مەسىھكە ئېتىقاد قىلىشى ۋە خۇش خەۋەر تارقىتىشى (9-باب، 1-31-ئايەتلەر)
4. روسۇل پېترۇسنىڭ خۇش خەۋەر جاكارلاش خىزمىتى، جۈملىدىن «يات ئەللىكلەر»گە جاكارلاشقا «ئىشىكنى چوڭ ئېچىشى» (9:32-ئايەتتىن 12:25-ئايەتكىچە)
5. روسۇل پاۋلۇسنىڭ بىرىنچى قېتىملىق خىزمەت سەپىرى (13-14-بابلار)
6. روسۇللار بىلەن يېتەكچىلەرنىڭ يېرۇسالېمدىكى كېڭەشمىسى (15-باب، 1-35-ئايەتلەر)
7. روسۇل پاۋلۇسنىڭ ئىككىنچى قېتىملىق خىزمەت سەپىرى (15:36-تىن 18:22-ئايەتكىچە)
8. روسۇل پاۋلۇسنىڭ ئۈچىنچى قېتىملىق خىزمەت سەپىرى (18:23-تىن 21:14-ئايەتكىچە)
9. روسۇل پاۋلۇسنىڭ يېرۇسالېمغا بېرىشى ۋە قولغا ئېلىنىشى (21:15-26-باب)
10. روسۇل پاۋلۇسنىڭ رىمغا سەپىرى (27-28-بابلار)

«ئەيسا مەسىھنىڭ روسۇللىرىنىڭ پائالىيەتلىرى»

مۇقەددىمە

1
2-1 ئى ھۆرمەتلىك تېئوفىلوس، مەن دەسلەپ يازغان بايان ئەيسا ئۆزى
تاللىغان روسۇللارغا مۇقەددەس روھ ئارقىلىق ئەمرلەرنى تاپشۇرۇپ
ئاسمانغا كۆتۈرۈلگەن كۈنگىچە بولغان ئۇنىڭ بارلىق ئەمەللىرى ھەم بارلىق تەلىم
بېرىشلىرىنىڭ باشلانمىسى توغرىسىدا ئىدى[(1)].
3 ئۇ ئازاب-ئوقۇبەتلەرنى تارتقاندىن كېيىن، ئۇلارغا كۆپ ئىسپاتلار
بىلەن ئۆزىنىڭ تىرىك ئىكەنلىكىنى كۆرسەتكەن؛ ئۇ ئۇلارغا قىرىق كۈن
ئىچىدە كۆرۈنگەن بولۇپ، خۇدانىڭ پادىشاھلىقىغا ئائىت ئىشلار توغرۇلۇق
سۆزلەپ بەرگەن؛ 4 ۋە ئۇلار بىلەن جەم قىلىنغاندا مۇنداق ئەمر قىلدى: ــ
«يېرۇسالېمدىن ئايرىلماي، سىلەر مەندىن ئاڭلىغان، ئاتىنىڭ ۋەدىسىنى[(2)]
كۈتۈڭلار. 5 چۈنكى يەھيا سۇدا چۆمۈلدۈرگەن، لېكىن سىلەر بولساڭلار كۆپ
كۈنلەر ئۆتمەي مۇقەددەس روھتا چۆمۈلدۈرۈلىسىلەر».

ئەيسانىڭ ئاسمانغا كۆتۈرۈلۈشى

6 روسۇللار ئۇنىڭ بىلەن جەم قىلىنغاندا، ئۇنىڭدىن: ــ ئى رەب، سەن
مۇشۇ ۋاقىتتا ئىسرائىلنىڭ پادىشاھلىقىنى ئەسلىگە كەلتۈرمەكچىمۇسەن؟[(3)]

---

1 «ئۇنىڭ بارلىق ئەمەللىرى ھەم بارلىق تەلىم بېرىشلىرىنىڭ باشلانمىسى» — دېمەك، «لۇقا» دېگەن كىتابتا ««ئۇنىڭ بارلىق ئەمەللىرى ھەم بارلىق تەلىم بېرىشلىرىنىڭ باشلانمىسى» خاتىرىلىنىدۇ؛ «روسۇللارنىڭ پائالىيەتلىرى»دە بولسا ئەيسانىڭ «بارلىق ئەمەللىرى ھەم بارلىق تەلىم بېرىشلىرى»نىڭ داۋامى خاتىرىلىنىدۇ.

2 «ئاتىنىڭ ۋەدىسى» — مۇقەددەس روھ، ئەلۋەتتە.

3 ياكى «پادىشاھلىقنى ئىسرائىلغا قايتۇرامسەن؟»؟».

ـ دەپ سوراشقا باشلىدى.
7 ئۇ ئۇلارغا مۇنداق دېدى:
ـ ئاتا[4] ئۆز هوقۇقىغا ئاساسەن بېكىتكەن ۋاقىت-پەيتلەرنى سىلەرنىڭ
بىلىش نېسىۋەڭلار يوق. 8 بىراق مۇقەددەس روھ ئۇستۇڭلارغا چۈشكەندە
سىلەر كۈچ-قۇدرەتكە ئىگە بولىسىلەر، يېرۇسالېم، پۈتۈن يەھۇدىيە ۋە سامارىيە
بويىچە هەم جاهاننىڭ چەتلىرىگىچە ماڭا گۇۋاهچى بولىسىلەر.
9 ئۇ بۇ سۆزلەرنى قىلىپ بولۇپ، ئۇلار قاراپ تۇرغاندا كۆتۈرۈلدى، بىر
پارچە بۇلۇت ئۇنى ئارىغا ئالدى-دە، ئۇ ئۇلارنىڭ نەزىرىدىن غايىب بولدى.
10 ئۇ ئاسمانغا كۆتۈرۈلگەندە، ئۇلار كۆزلىرىنى كۆككە تىكىپ قاراشقاندا، مانا
تويۇقسىز ئۇلارنىڭ يېنىدا ئاق كىيىم كىيگەن ئىككى ئادەم پەيدا بولۇپ[5]:
11 ـ ئەي گالىلىيەلىكلەر، نېمىشقا ئۆرە تۇرغىنىڭلارچە ئاسمانغا قاراپ
قالدىڭلار؟ سىلەر سىلەردىن ئايرىلىپ ئەرشكە كۆتۈرۈلگەن شۇ ئەيسانىڭ ئاسمانغا
قانداق كۆتۈرۈلگىنىنى كۆرگەن بولساڭلار، يەنە شۇ هالدا قايتىپ كېلىدۇ[6]، ـ دېدى.

يەهۇدانىڭ ئورنىغا ماتتىياسنىڭ تاللىنىشى

12 ئاندىن ئۇلار يېرۇسالېمغا يېقىن، ئۇنىڭدىن بىر چاقىرىمچە[7]
يىراقلىقتىكى زەيتۇن تېغىدىن يېرۇسالېمغا قايتىپ كەلدى. 13 ئۇلار شەهەرگە
كىرىپ، ئۆزلىرى تۇرۇۋاتقان ئۆينىڭ ئۇستۇنكى قەۋىتىدىكى بىر ئۆيگە چىقتى.
شۇ يەردە پېترۇس، يۇهاننا، ياقۇپ، ئاندىرىياس، فىلىپ، توماس، بارتولوماي،
ماتتا، ئالفاينىڭ ئوغلى ياقۇپ، «مىللەتپەرۋەر» سىمون ۋە يەنە بىر ياقۇپنىڭ
ئوغلى يەهۇدا[8] بار ئىدى. 14 بۇلار بىر جان بىر دىل بولۇپ ئۇزۇلدۇرمەي بېرىلىپ

---

4 «ئاتا» — مۇشۇ يەردە خۇدانى كۆرسىتىدۇ.
5 بۇ «ئادەملەر» پەرىشتىلەر بولسا كېرەك.
6 «دان.» 7:13-14، «زەكەرىيا» 14:3-4نى كۆرۈڭ.
7 گرېك تىلىدا «شابات كۈنلۈك بىر سەپەر (يىراق...)».
8 گرېك تىلىدا «پېترۇس بىلەن يۇهاننا ۋە ياقۇپ بىلەن ئاندىرىياس، فىلىپ ۋە توماس، بارتولوماي ۋە ماتتا، ئالفاينىڭ ئوغلى ياقۇپ ۋە «مىللەتپەرۋەر» سىمون ۋە يەنە بىر ياقۇپنىڭ ئوغلى يەهۇدا».

دۇئا-تىلاۋەت قىلىشتى؛ بۇ ئىشتا بىر يەرگە جەم بولغانلاردىن بىرقانچە ئايال،
جۈملىدىن ئەيسانىڭ ئانىسى مەريەم ھەمدە ئەيسانىڭ ئىنىلىرىمۇ بار ئىدى.
15 شۇ كۈنلەرنىڭ بىرىدە، پېترۇس قېرىنداشلار ئوتتۇرىسىدا ئۆرە تۇرۇپ
(جەم بولۇشقانلار بىر يۈز يىگىرمىگە يېقىن ئىدى) مۇنداق دېدى:
16 — قېرىنداشلار، ئەيسانى تۇتقانلارغا يول باشلىغۇچى بولغان يەھۇدا
ھەققىدە مۇقەددەس روھنىڭ بۇرۇن داۋۇت ئارقىلىق[9] ئالدىن ئېيتقان مۇقەددەس
يازمىلاردىكى سۆزلىرى ئەمەلگە ئېشىشى مۇقەررەر ئىدى. 17 چۈنكى يەھۇدامۇ
ئارىمىزدىن بىرى ھېسابلانغان ۋە خۇدانىڭ بۇ خىزمىتىدىن نېسىۋىسى بار
ئىدى 18 (ئۇ قىلغان قەبىھلىكىنىڭ ئىنئامىدىن ئېرىشكەن پۇلغا بىر پارچە يەر
سېتىۋالغانىدى، ئۇ شۇ يەردە بېشىچىلاپ يىقىلىپ، ئۈچەي-قېرىنى چۇۋۇلۇپ
كەتتى؛ 19 بۇ ئىش پۈتكۈل يېرۇسالېمدىكىلەرگە مەلۇم بولۇپ، ئۇلار ئۇ يەرنى ئۆز
تىلى بىلەن «ھاقەلدەما» دەپ ئاتاشتى. بۇنىڭ مەنىسى «قان تۆكۈلگەن يەر»
دېگەنلىكتۇر) 20 — چۈنكى زەبۇردا يەھۇداغا قارىتىلغان مۇنۇ سۆزلەر پۈتۈلگەن: —
«ئۇنىڭ تۇرالغۇسى چۆلگە ئايلانسۇن،
ئۇنىڭدا ھېچ تۇرغۇچى بولمىسۇن!»[10]
ۋە: —
«ئۇنىڭ يېتەكچىلىك ئورنىغا باشقا بىرسى چىقسۇن!»[11]
21-22 شۇنىڭ ئۈچۈن، رەب ئەيسانىڭ تىرىلگەنلىكىگە بىز بىلەن تەڭ
گۇۋاھلىق بېرىشى ئۈچۈن، بىر كىشىنى تاللىشىمىز كېرەك[12]. بۇ كىشى ئەيسا
ئارىمىزدا يۈرگەن كۈنلەردە، يەھيا پەيغەمبەردىن چۆمۈلدۈرۈشنى قوبۇل قىلغان
كۈندىن باشلاپ تاكى ئاسمانغا كۆتۈرۈلگەن كۈنگىچە بىز بىلەن باشتىن-ئاخىر
بىللە بولغان كىشىلەردىن بولۇشى كېرەك، — دېدى.
23 شۇنىڭ بىلەن ئۇلار يۈسۈپ (يەنە بارساباس دەپمۇ ئاتالغان، يەنە بىر
ئىسمى يۈستۇس) بىلەن ماتتىياس دېگەن ئىككى كىشىنى بېكىتىپ، مۇنداق

9 گرېك تىلىدا «داۋۇتنىڭ ئاغزى ئارقىلىق...».
10 زەبۇر، 25:69.
11 زەبۇر، 8:108.
12 دېمەك، يەھۇدانىڭ ئورنىغا.

دۇئا قىلىشتى:

25-24 ــ سەن، ئى ھەممە ئادەمنىڭ قەلبىنى بىلگۈچى پەرۋەردىگار! يەھۇدا تېيىلىپ بۇ خىزمەت ۋە روسۇللۇقتىن مەھرۇم بولۇپ ئۆزىگە خاس بولغان يەرگە كەتتى. ئەمدى ئۇ تاشلاپ قويغان خىزمەت ۋە روسۇللۇقنىڭ نېسىۋىسىگە ئىگە بولۇشقا بۇ ئىككىيلەندىن قايسىسىنى تاللىغانلىقىڭنى كۆرسەتكەيسەن!

26 ئاندىن ئۇلار بۇ ئىككى كىشىگە چەك تاشلىشىدى، چەك ماتتىياسقا چىقتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئون بىر روسۇل بىلەن بىر قاتاردىن ئورۇن ئالغان ھېسابلاندى[13].

مۇقەددەس روھنىڭ ئېتىقادچىلارغا كېلىشى

2

1 ئەمدى «ئورما ھېيت» كۈنىنىڭ ۋاقتى-سائىتى توشقاندا[14]، ئۇلارنىڭ ھەممىسى يېرۇسالېمدا بىر يەرگە جەم بولغانىدى.
2 ئاسماندىن تۇيۇقسىز كۈچلۈك شامال سوققاندەك بىر ئاۋاز ئاڭلىنىپ، ئۇلار ئولتۇرۇۋاتقان ئۆينى بىر ئالدى. 3 ئوت يالقۇنىدەك تىللار ئۇلارغا كۆرۈنۈپ، ئۇلارنىڭ ھەربىرىنىڭ ئۈستىگە تارقىلىپ قوندى. 4 ئۇلارنىڭ ھەممىسى مۇقەددەس روھقا تولدۇرۇلۇپ، روھ ئۇلارغا سۆز ئاتا قىلىشى بىلەن ئۇلار نامەلۇم تىللاردا سۆزلىگىلى تۇردى.
5 ئۇ چاغدا، ئاسمان ئاستىدىكى بارلىق ئەللەردىن كەلگەن نۇرغۇن ئىخلاسمەن يەھۇدىي ئەرلەرمۇ يېرۇسالېمدا تۇرۇۋاتقانىدى[15]. 6 ئەمدى

---

13 «ئون ئىككىنچى روسۇل» دېگەن تېما توغرۇلۇق «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە توختىلىمىز.

14 ياكى «ئورما ھېيت كۈنى ئەمەلگە ئاشۇرۇلغاندا،...». بۇ تەرجىمە توغرا بولسا «ئورما ھېيت كۈنى»نىڭ ئۆزى بىرخىل بېشارەت ياكى «بېشارەتلىك رەسىم» بولىدۇ. «لاۋىيلار»دىكى «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدىكى «ھېيتلار» توغرۇلۇق مەزمۇننى كۆرۈڭ.

«ئورما ھېيت» ــ »ئۆتۈپ كېتىش ھېيتى»دىن كېيىنكى ئەللىكىنچى كۈنى كېلىدىغان ھېيت، شۇڭلاشقا بەزى ۋاقىتلاردا گرېك تىلىدا «ئەللىكىنچى كۈندىكى ھېيت» («پېنتېكوست») دەپ ئاتىلىدۇ (بەلكىم مايىنىڭ بېشى ئەتراپىدا).

15 مۇشۇ ئەرلەر بەلكىم ھېيتنى تەبرىكلەشكە كەلگەنىدى.

ئېتىقادچىلارنىڭ بۇ ئاۋازى[16] ئاڭلىنىپ، توپ-توپ ئادەملەر شۇ يەرگە
جەم بولۇشتى ھەمدە ئېتىقادچىلارنىڭ ئۆزلىرى تۇرۇشلۇق جايدىكى تىللاردا
سۆزلىشىۋاتقانلىقىنى ئاڭلاپ، تېڭىرقاپ قېلىشتى. 7 ئۇلار ھەيران بولۇپ
تەئەججۈپلىنىپ:
— قاراڭلار، سۆزلىشىۋاتقانلارنىڭ ھەممىسى گالىلىيەلىكلەرغۇ؟ 8 قانداقلارچە
ئۇلارنىڭ بىزنىڭ ئانا يۇرتىمىزدىكى تىللىرىمىزدا سۆزلىشىۋاتقانلىقىنى
ئاڭلاۋاتقاندىمىز؟ 9 ئارىمىزدا پارتىيالار، مېدىئالار، ئېلاملار، شۇنداقلا
مېسوپوتامىيە، يەھۇدىيە، كاپادوكىيا، پونتۇس، ئاسىيا، 10-11 فرىگىيە ھەم
پامفىلىيە، مىسىر، لىۋىيەنىڭ كۇرىنىگە يېقىن جايلىرىدىن كەلگەنلەر،
شۇنىڭدەك مۇشۇ يەردە مۇساپىر بولۇپ تۇرۇۋاتقان رىم شەھىرىدىن كەلگەنلەر —
يەھۇدىيلار بولسۇن، تەۋرات ئېتىقادىغا كىرگەنلەر بولسۇن، كرېتلار ۋە ئەرەبلەر
بولسۇن، ھەممىمىز ئۇلارنىڭ خۇدانىڭ قىلغان ئۇلۇغ ئەمەللىرىنى بىزنىڭ ئانا
تىللىرىمىزدا سۆزلەۋاتقانلىقىنى ئاڭلاۋاتىمىز! — دېيىشتى.
12 ئۇلار ھاڭ-تاڭ قېلىپ ئالاقزادىلىك بىلەن بىر-بىرىگە:
— بۇ زادى قانداق ئىشتۇ؟ — دېيىشتى.
13 ئەمما بەزىلەر:
— بۇلار يېڭى شاراب بىلەن ئۇبدانلا مەست بولۇپ قاپتۇ! — دەپ مەسخىرە
قىلىشتى.

پېترۇسنىڭ چۈشەندۈرۈشى، ئەيسا مەسىھنى جار قىلىشى

14 ئەمما پېترۇس قالغان ئون بىرەيلەن بىلەن ئورنىدىن تۇرۇپ، ئاۋازىنى
كۆتۈرۈپ كۆپچىلىككە مۇنداق دېدى:
— ئەي يەھۇدىيەدىكىلەر ۋە يېرۇسالېمدا بارلىق تۇرۇۋاتقانلار! بۇ ئىش سىلەرگە

[16] «ئاۋاز» دېگەن سۆز توغرۇلۇق ئۈچ چۈشەنچە بار: (1) 2-ئايەتتە تىلغا ئېلىنغان «ئاسماندىن (چۈشكەن)... ئاۋاز»؛ (2) تەرجىمىمىزدەك، بارلىق ئېتىقادچىلار نامەلۇم تىل بىلەن خۇدانى مەدھىيەلىگەن چوڭ ئاۋازى؛ (3) گرېك تىلىدا بەزى ۋاقىتتا «ئاۋاز» دېگەن سۆز «خەۋەر»نى بىلدۈرگەچكە، مۇشۇ يەردىكى «ئاۋاز» «نۇرغۇن ئادەملەرنىڭ تۇيۇقسىز كۆپ تىللاردا سۆزلىسشىۋاتقانلىقى توغرىسىدىكى خەۋەر»نى بىلدۈرۈشىمۇ مۇمكىن.

مەلۇم بولغايكى، سۆزلىرىمگە قۇلاق سېلىڭلار! 15 بۇلار سىلەر ئويلىغاندەك
مەست ئەمەس، چۈنكى هازىر پەقەت ئەتىگەن سائەت توققۇز[17] بولدى. 16
ئەمەلىيەتتە بۇ دەل يوئېل پەيغەمبەر ئارقىلىق ئالدىن ئېيتىلغان شۇ ئىشتۇر: ـ
17 «خۇدا مۇنداق دېدى:
«مەن ئاخىرقى كۈنلەردە ئۆز روھىمنى بارلىق ئەت ئىگىلىرى ئۈستىگە
قۇيىمەن[18]؛
سىلەرنىڭ ئوغۇل-قىزلىرىڭلار ۋەھىيلىك بېشارەت يەتكۈزىدۇ،
سىلەرنىڭ يىگىتلىرىڭلار غايىبانە ئالامەت كۆرۈنۈشلەرنى كۆرىدۇ؛
سىلەرنىڭ قېرىلىرىڭلار ئالامەت چۈشلەرنى كۆرىدۇ؛
18 بەرھەق، شۇ كۈنلەردە قۇللىرىم ئۈستىگىمۇ، دېدەكلىرىم ئۈستىگىمۇ
روھىمنى[19] قۇيىمەن، ئۇلار بېشارەت يەتكۈزىدۇ.
19 مەن يۇقىرىدا ئاسمانلاردا كارامەت ئىشلار، تۆۋەندە، زېمىندا مۆجىزىلىك
ئالامەتلەرنى،
قان، ئوت، ئىس-تۈتەك تۈۋرۈكلىرىنى كۆرسىتىمەن.
20 رەبنىڭ ئۇلۇغ ھەم كارامەت-شەرەپلىك كۈنى بولمىغۇچە،
قۇياش قاراڭغۇلۇققا،
ئاي قانغا ئايلاندۇرۇلىدۇ.
21 ھەم شۇ چاغدا شۇنداق ئەمەلگە ئاشۇرۇلىدۇكى،
رەبنىڭ نامىنى چاقىرىپ ئىلتىجا قىلغانلارنىڭ ھەممىسى قۇتقۇزۇلىدۇ»[20].

22 ئەي ئىسرائىللار، مۇشۇ سۆزلەرنى ئاڭلاڭلار. ناسارەتلىك ئەيسا بولسا،
خۇدا ئاراڭلاردا ئۇ ئارقىلىق كۆرسەتكەن قۇدرەتلىك ئەمەللەر، كارامەتلەر ۋە

17 يەھۇدىيلارنىڭ ۋاقىت ئۆلچىمى بويىچە «كۈننىڭ ئۈچىنچى سائىتى».

18 «ئاخىرقى كۈنلەر» ياكى «ئاخىر زامان» ئادەتتە ئىنجىل دەۋرىنىڭ ئۆزىنى كۆرسىتىدۇ؛ دېمەك، مەسىھنىڭ بىرىنچى قېتىم دۇنياغا كېلىشىدىن تارتىپ ئىككىنچى قېتىم كېلىشىگىچە بولغان ۋاقىتنى كۆرسىتىدۇ. «روھىمنى» گرېك تىلىدا مۇشۇ يەردە «روھىمدىن» دېگەن سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

19 «روھىمنى» گرېك تىلىدا مۇشۇ يەردە «روھىمدىن» دېگەن سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

20 «يو.» 2:28-32نى كۆرۈڭ.

مۆجىزىلىك ئالامەتلەر بىلەن سىلەرگە تەستىقلىغان بىر زات ــ بۇ ئىشلار ھەممىڭلارغا مەلۇم ــ 23 ئۇ كىشى خۇدانىڭ بېكىتكەن مەقسىتى ۋە ئالدىنئالا بىلىشى بويىچە ساتقۇنلۇققا ئۇچراپ تۇتۇپ بېرىلگەندىن كېيىن، سىلەر ئۇنى تەۋرات قانۇنىسىز يۈرگەن ئادەملەرنىڭ[21] قولى ئارقىلىق كرېستلەپ ئۆلتۈرگۈزدۈڭلار. 24 لېكىن خۇدا ئۇنى ئۆلۈمنىڭ ئازابلىرىنىڭ ئىلكىدىن ئازاد قىلىپ قايتا تىرىلدۈردى. چۈنكى ئۆلۈمنىڭ ئۇنى تۇتقۇن قىلىشى ھەرگىز مۇمكىن ئەمەس. 25 داۋۇت زەبۇردا ئۇ توغرۇلۇق مۇنداق ئالدىن ئېيتقان:

«مەن پەرۋەردىگارنى ھەردائىم كۆز ئالدىمدا كۆرۈپ كېلىۋاتىمەن؛
ئۇ ئوڭ يېنىمدا بولغاچقا،
مەن ھەرگىز تەۋرەنمەيمەن.
26 شۇڭا مېنىڭ قەلبىم خۇشاللاندى،
مېنىڭ تىلىم شادلىنىپ يايرىدى؛
مېنىڭ تېنىم ئۈمىد-ئارزۇ ئىچىدە تۇرىدۇ؛
27 چۈنكى سەن جېنىمنى تەھتىسارادا قالدۇرمايسەن،
شۇنداقلا سېنىڭ مۇقەددەس بولغۇچىڭغا چىرىشلەرنى كۆرگۈزمەيسەن.
28 سەن ماڭا ھايات يوللىرىنى كۆرسەتكەنسەن؛
ھۇزۇرۇڭ بىلەن مېنى شاد-خۇراملىققا تولۇپ تاشقۇزىسەن»[22].

29 قېرىنداشلار، مەن ئاتىمىز پادىشاھ داۋۇت توغرۇلۇق ھېچ ئىككىلەنمەي شۇنى ئېيتىمەنكى، ئۇ ئۆلدى ۋە ئۇنىڭ قەبرىسى بۈگۈنكى كۈنگىچە ئارىمىزدا بار. 30 ئەمدى ئۇ پەيغەمبەر بولۇپ، خۇدانىڭ ئۇنىڭ تەختىگە ئولتۇرۇشقا ئۆز پۇشتىدىن[23] بىرەيلەننى تۇرغۇزۇشقا قەسەم بىلەن ۋەدە بەرگەنلىكىنى بىلەتتى. 31 ئۇ مەسىھنىڭ ئۆلگەندىن كېيىن تىرىلدۈرۈلىدىغىنىنى ئالدىنئالا كۆرۈپ يەتكەن ۋە بۇ مۇناسىۋەت بىلەن مەسىھنىڭ تەھتىسارادا قالدۇرۇلمايدىغىنىنى

21 «تەۋرات قانۇنىسىز يۈرگەن ئادەملەر» ــ مۇشۇ يەردە يات ئەللىكلەر، بولۇپمۇ رىملىقلارنى كۆرسىتىدۇ.
22 «زەب.» 16:8-11نى كۆرۈڭ.
23 گرېك تىلىدا «ئۇنىڭ چاتىرىقىدىن چىققاندىن بىرەيلەن».

ۋە تېنىنىڭ چىرىمەيدىغىنىنى تىلىغا ئالغان. 32 خۇدا دەل بۇ ئەيسانى ئۆلۈمدىن
تىرىلدۈردى، ۋە ھەممىمىز بۇ ئىشنىڭ گۇۋاھچىلىرىمىز. 33 ئۇ خۇدانىڭ ئوڭ
يېنىدا شان-شەرەپ ئىچىدە ئولتۇرغۇزۇلۇپ، شۇنداقلا ئاتا ۋەدە قىلغان
مۇقەددەس روھنى قوبۇل قىلىپ[24]، ھازىر كۆرۈۋاتقان ھەم ئاڭلاۋاتقانلىرىڭلارنى
تۆكۈپ بىزلەرگە چۈشۈردى. 35-34 چۈنكى داۋۇت ئۆزى ئەرشكە چىققان ئەمەس؛
لېكىن ئۇ مۇنۇ سەزلەرنى زەبۇردا ئېيتقان: ـ
«پەرۋەردىگار مېنىڭ رەببىمگە ئېيتتىكى: ـ
«مەن سېنىڭ دۈشمەنلىرىڭنى تەختىپەرىڭ قىلمىغۇچە،
مېنىڭ ئوڭ يېنىمدا ئولتۇرغىن!»»[25].
36 شۇنىڭ ئۈچۈن، پۈتكۈل ئىسرائىل جەمەتىدىكىلەر شۇنى قەتئىي
بىلسۇنكى، خۇدا سىلەر كرېستلىگەن دەل ئۇشبۇ ئەيسانى ھەم رەب ھەم
مەسىھ قىلىپ تىكلىدى!».
37 بۇ سۆزلەر ئاڭلىغانلارنىڭ يۈرىكىگە سانجىلغاندەك قاتتىق تەگكەن بولۇپ
ئۇلار پېترۇس ۋە باشقا روسۇللاردىن:
ـ ئى قېرىنداشلار، ئۇنداقتا بىز نېمە قىلىشىمىز كېرەك؟ ـ دەپ سوراشتى.
38 پېترۇس ئۇلارغا: ـ توۋا قىلىڭلار، ھەربىرىڭلار ئەيسا مەسىھنىڭ نامىدا
گۇناھلىرىڭلارنىڭ كەچۈرۈم قىلىنىشى ئۈچۈن چۆمۈلدۈرۈشنى قوبۇل قىلىڭلار
ۋە شۇنداق قىلساڭلار خۇدانىڭ ئىلتىپاتى بولغان مۇقەددەس روھ سىلەرگە
ئاتا قىلىنىدۇ. 39 چۈنكى بۇ ۋەدە[26] سىلەرگە ۋە سىلەرنىڭ بالىلىرىڭلارغا،
يىراقتا تۇرۇۋاتقانلارنىڭ ھەممىسىگە، يەنى پەرۋەردىگار خۇدايىمىز ئۆزىگە
چاقىرغانلارنىڭ ھەممىسىگە ئاتا قىلىنىدۇ.
40 پېترۇس يەنە نۇرغۇن باشقا سۆزلەر بىلەن ئۇلارنى ئاگاھلاندۇرۇپ ئۇلارغا:
ـ سىلەر ئۆزۈڭلارنى بۇ ئىپلاس دەۋردىن قۇتقۇزۇڭلار! ـ دەپ جېكىلىدى.
41 شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ سۆزىنى قوبۇل قىلغانلار چۆمۈلدۈرۈلۈشتى. شۇ كۈنى
جامائەتكە قوشۇلغانلار ئۈچ مىڭچە كىشى ئىدى. 42 ئۇلار ئۆزلىرىنى ئىزچىل

---

24 ياكى «ئاتىدىن مۇقەددەس روھ ئاتا قىلىش ۋەدىسىنى تاپشۇرۇۋېلىپ،...».

25 «زەب.» 1:110.

26 بۇ ۋەدە — مۇقەددەس روھ.

ھالدا روسۇللارنىڭ تەلىمىگە، ئېتىقادچىلارنىڭ بىرلىك-ھەمدەملىكىگە[27]، ناننى ئوشتۇشقا[28] ۋە دۇئالارغا بېغىشلىدى.

ئېتىقادچىلار ئارىسىدىكى ئىناقلىق

43 ۋە قورقۇنچ ئۇلارنىڭ ھەربىرىنىڭ ئۈستىگە چۈشتى ۋە روسۇللارنىڭ
ۋاسىتىسى بىلەن نۇرغۇن كارامەتلەر ۋە مۆجىزىلىك ئالامەتلەر يۈز بەردى.
44 پۈتۈن ئېتىقادچىلار داۋاملىق جەم بولۇپ بىللە ياشاپ، بارلىقىنى ئورتاق
تۇتۇشتى.
45 ئۇلار مال-مۈلۈكلىرىنى سېتىپ، پۇلنى ھەركىمنىڭ ئېھتىياجىغا قاراپ
ھەممىسىگە تەقسىم قىلىشاتتى. 46 ئۇلار ھەر كۈنى ئىبادەتخانا ھويلىسىغا
بىر نىيەتتە جەم بولۇشاتتى، ئۆي-ئۆيلەردە خۇشال-خۇراملىق ۋە ئاق كۆڭۈللۈك
بىلەن ئورتاق غىزالىنىشىپ، ناننى ئوشتۇپ[29] يېيىشىپ، 47 خۇداغا مەدھىيە
ئوقۇشاتتى؛ ئۇلار پۈتكۈل خالايىقنىڭ ئىززىتىگە سازاۋەر بولدى. رەب ھەر كۈنى
قۇتقۇزۇلۇۋاتقانلارنى جامائەتكە[30] قوشاتتى.

پېترۇس بىلەن يۇھاننانىڭ توكۇر ئادەمنى ساقايتىشى

3
1 بىر كۈنى ئىبادەتخانىدا دۇئا قىلىنىدىغان ۋاقىتتا، يەنى چۈشتىن
كېيىن سائەت ئۈچتە[31]، پېترۇس بىلەن يۇھاننامۇ ئىبادەتخانىغا

27 «ئېتىقادچىلارنىڭ بىرلىك-ھەمدەملىكى» — بۇ ئالاھىدە مەنىدە بولۇپ، گرېك تىلىدا «ئورتاقلىق» دېگەن سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. بۇ سۆز ھەم خۇدا بىلەن بولغان ئالاقىنى، ھەم ئېتىقادچىلارنىڭ بىر-بىرى بىلەن بولغان زىچ ئالاقىسىنى ۋە خۇدانىڭ شاپائىتىدىن ئورتاق نېسىۋە بولۇشنى بىلدۈرىدۇ.

28 «نان ئوشتۇش» شۈبھىسىزكى، ئۇلارنىڭ ئەيسانىڭ ئۆلۈمىنى خاتىرىلەش ئۈچۈن نان ئوشتۇشنى كۆرسىتىدۇ («مات.» 26:26-28، «1كور.» 11:17-34نى كۆرۈڭ).

29 42:2دىكى ئىزاھاتنى كۆرۈڭ.

30 ياكى «ئۇلارنىڭ ئارىسىغا».

31 «سائەت ئۈچتە» — ئىبرانىيلارنىڭ ۋاقتى بويىچە «سائەت توققۇزدا».

چىقىپ بارغانىدى. [2] شۇ پەيتتە بىر تۇغما توكۇر ئادەممۇ بۇ يەرگە ئېلىپ كېلىنىۋاتقانىدى. ھەر كۈنى، كىشىلەر ئۇنى ئىبادەتخانىغا كىرگەنلەردىن سەدىقە تىلىسۇن دەپ، ئىبادەتخانىدىكى «گۈزەل دەرۋازا» ئالدىغا ئەكېلىپ قوياتتى. [3] ئۇ پېترۇس بىلەن يۇھاننانىڭ ئىبادەتخانىغا كىرىپ كېتىۋاتقىنىنى كۆرۈپ، ئۇلاردىن سەدىقە تىلىدى. [4] پېترۇس بىلەن يۇھاننا ئۇنىڭغا نەزىرىنى سالدى. پېترۇس ئۇنىڭغا:

– بىزگە قارا! – دېدى.

[5] ئۇ ئۇلاردىن بىر نەرسە كۈتۈپ، كۆزلىرىنى ئۇزمەي قاراپ تۇراتتى. [6] بىراق پېترۇس ئۇنىڭغا:

– مەندە ئالتۇن ياكى كۈمۈش يوق؛ لېكىن قولۇمدا بارىنى ساڭا بېرەي. ناسارەتلىك ئەيسا مەسىھنىڭ نامى بىلەن، ئورنۇڭدىن تۇرۇپ ماڭ! – دېۋىدى، [7] ئۇنى ئوڭ قولىدىن تارتىپ، يۆلەپ تۇرغۇزدى. ئۇ ئادەمنىڭ پۇت ۋە ئوشۇق بېغىشلىرى شۇئان كۈچلەندۈرۈلۈپ، [8] ئورنىدىن دەس تۇرۇپ مېڭىشقا باشلىدى. ئۇ مېڭىپ ۋە سەكرەپ، خۇداغا مەدھىيە ئوقۇغان ھالدا ئۇلار بىلەن بىللە ئىبادەتخانا ھويلىسىغا كىردى. [9] بارلىق خالايىق ئۇنىڭ مېڭىپ خۇداغا مەدھىيە ئوقۇغانلىقىنى كۆرۈپ [10] ئۇنىڭ ئىبادەتخانىدىكى «گۈزەل دەرۋازا» ئالدىدا سەدىقە تىلەپ ئولتۇرىدىغان ھېلىقى ئادەم ئىكەنلىكىنى تونۇپ، ئۇنىڭدا يۈز بەرگىنىگە ھەيرانۇھەس بولۇپ داڭ قېتىپ قېلىشتى.

پېترۇسنىڭ ئىبادەتخانىدا ئېيتقان سۆزلىرى

[11] ساقايغان كىشى پېترۇس بىلەن يۇھانناغا چىڭ ئېسىلىپ تۇرۇۋالغاندا، ھەيران بولۇشقان بارلىق خەلق ئۇلارنىڭ يېنىغا ئىبادەتخانىدىكى «سۇلايمان پېشايۋىنى» دېگەن يەرگە يۈگۈرۈپ كېلىشتى. [12] بۇ ئەھۋالنى كۆرگەن پېترۇس خالايىققا مۇنداق دېدى:

– ئى ئىسرائىللار! بۇ ئىشقا نېمانچە ھەيران بولىسىلەر؟ بىز خۇددى ئۆز كۈچ-قۇدرىتىمىز ياكى ئىخلاسمەنلىكىمىزگە تايىنىپ بۇ ئادەمنى ماڭدۇرغاندەك بىزگە نېمانچە تىكىلىپ قارايسىلەر؟ [13] ئەمەلىيەتتە بولسا،

ئاتا-بوۋىلىرىمىزنىڭ خۇداسى، يەنى ئىبراھىم، ئىسھاق ۋە ياقۇپنىڭ خۇداسى
ئۆز خىزمەتكارى[32] بولغان ئەيسانى شان-شەرەپ بىلەن ئۇلۇغلىغان. بىراق
سىلەر بولساڭلار شۇ ئەيسانى رىملىقلارغا تۇتۇپ بەردىڭلار؛ ئاندىن ۋالىي
پىلاتۇس ئۇنى قويۇپ بېرىشنى ھۆكۈم قىلغاندىن كېيىن، سىلەر پىلاتۇسنىڭ
ئالدىدا ئۇنىڭدىن تېنىپ رەت قىلىشتىڭلار. 14 مانا سىلەر مۇقەددەس ۋە
ھەققانىي بولغۇچىدىن تېنىپ، ئۇنى رەت قىلىپ ۋالىي پىلاتۇستىن ئۇنىڭ
ئورنىغا بىر قاتىلنى قويۇپ بېرىشنى تەلەپ قىلدىڭلار. 15 شۇنداق قىلىپ،
ھاياتلىقنى بارلىققا كەلتۈرگۈچىنى ئۆلتۈردۈڭلار! بىراق خۇدا ئۇنى ئۆلۈمدىن[33]
تىرىلدۈردى، بىز مانا بۇنىڭغا گۇۋاھچىدۇرمىز. 16 مانا ئۇنىڭ نامىغا قىلغان
ئېتىقاد ئارقىلىق، ئۇنىڭ نامى سىلەر كۆرۈۋاتقان ۋە تونۇيدىغان بۇ ئادەمگە
دەرمان كىرگۈزدى؛ ئۇنىڭ ئارقىلىق بولغان ئېتىقاد ئۇ كىشىنى كۆز ئالدىڭلاردا
سەللىمازا ساق-سالامەت قىلدى.
17 ئەمدى قېرىنداشلار، سىلەرنىڭ ۋە شۇنىڭدەك سىلەرنىڭ
باشلىقلىرىڭلارنىڭمۇ بۇ ئىشنى غەپلەتتە قىلغانلىقىڭلارنى بىلىمەن. 18 لېكىن
خۇدا بارلىق پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاغزى بىلەن ئالدىنئالا جاكارلىغانلىرىنى، يەنى
ئۇنىڭ مەسىھىنىڭ ئازاب-ئوقۇبەت تارتىدىغانلىقىنى شۇ يول بىلەن ئەمەلگە
ئاشۇردى. 19 شۇنىڭ ئۈچۈن گۇناھىڭلارنىڭ ئۆچۈرۈۋېتىلىشى ئۈچۈن ھازىر توۋا
قىلىپ يوللىرىڭلاردىن بۇرۇلۇڭلار! شۇنداق قىلغاندا، ئىنسانلارنىڭ جېنىنى
يېڭىلاندۇرىدىغان پەسىل-كۈنلەر پەرۋەردىگارنىڭ ھۇزۇرىدىن چىقىپ كېلىدۇ
20 ۋە ئۇ سىلەر ئۈچۈن ئالدىن تىكلەنگەن مەسىھ، يەنى ئەيسانى قېشىڭلارغا
قايتىدىن ئەۋەتىدۇ. 21 ھازىرچە بولسا، خۇدانىڭ دەسلەپتىكى زامانلاردىن تارتىپ
مۇقەددەس پەيغەمبەرلىرىنىڭ ئاغزى بىلەن ئېيتقىنىدەك، ھەممە مەۋجۇداتلار
يېڭىلىنىدىغان ۋاقىت كەلمىگۈچە، ئەرشلەر ئۇنى قوبۇل قىلىپ، ئۇنىڭغا ماكان
بولىدۇ. 22 مۇسا دەرۋەقە مۇنداق دېگەنىدى: — «پەرۋەردىگار خۇدايىڭلار ئۆز
قېرىنداشلىرىڭلار ئارىسىدىن ماڭا ئوخشاش بىر پەيغەمبەر تۇرغۇزىدۇ. ئۇنىڭ

---

32 مەسىھنىڭ «پەرۋەردىگارنىڭ خىزمەتكارى» ياكى «پەرۋەردىگارنىڭ قۇلى» سۈپىتى ئىكەنلىكى توغرۇلۇق بېشارەتلەر «يەش.» 1:42-18، 49-باب، 3:50-11، 12:53-13:52دە كۆرۈلىدۇ.

33 گرېك تىلىدا: «ئۆلگەنلەردىن».

سىلەرگە ئېيتقان بارلىق سۆزلىرىنى ئاڭلاپ، ئۇنىڭغا تولۇق ئىتائەت قىلىشىڭلار
كېرەك! 23 چۈنكى بۇ پەيغەمبەرنىڭ سۆزىنى ئاڭلىمايدىغانلارنىڭ ھەربىرى خەلق
قاتارىدىن ئۈزۈپ تاشلىنىدۇ»[34].
24 دەرۋەقە، سامۇئىل پەيغەمبەر ۋە ئۇنىڭدىن كېيىن كېلىپ بېشارەتلەرنى
يەتكۈزگەن پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەممىسى بۇ كۈنلەر توغرىسىدا ئالدىن ئېيتقان.
25 سىلەر بۇ پەيغەمبەرلەرنىڭ پەرزەنتلىرىسىلەر ۋە خۇدا ئاتا-بوۋاڭلار بىلەن
تۈزگەن ئەھدىنىڭ پەرزەنتلىرىدۇرسىلەر ــ بۇ ئەھدە بويىچە خۇدا ئىبراھىمغا:
«سېنىڭ نەسلىڭ ئارقىلىق يەر يۈزىدىكى بارلىق ئائىلە-جەمەتلەرگە بەخت-
بەرىكەت ئاتا قىلىنىدۇ» دەپ ۋەدە بەرگەن. 26 شۇڭا خۇدا ھەربىرىڭلارنى
ئۆز رەزىللىكلىرىڭلاردىن قايتۇرۇپ، سىلەرگە بەخت-بەرىكەت ئاتا قىلىش
ئۈچۈن، خىزمەتكارى ئەيسانى تۇرغۇزۇپ، ئۇنى ئاۋۋال سىلەرگە ئەۋەتتى[35].

پېترۇس بىلەن يۇھاننانىڭ ئالىي كېڭەشمىدە سوراق قىلىنىشى

4 1 پېترۇس بىلەن يۇھاننا خالايىققا گەپ قىلىۋاتقاندا، كاھىنلار،
ئىبادەتخانا قاراۋۇللىرىنىڭ باشلىقى ۋە سادۇقىيلار[36] ئۇلارنىڭ يېنىغا
كېلىپ قالدى. 2 ئۇلار روسۇللارنىڭ خالايىققا تەلىم بېرىشى، جۈملىدىن
«ئەيسانىڭ ۋاستىسى بىلەن ئۆلگەنلەر تىرىلدۈرۈلىدۇ» دەپ جاكارلىغىنى
ئۈچۈن ئىنتايىن ئەسەبىيلەشتى[37]. 3 ئۇلار ئۇلارنى[38] تۇتقۇن قىلىپ،

[34] «قان.» (15:18-19). بۇ بېشارەت ئەيسا مەسىھنى كۆرسىتىدۇ، ئەلۋەتتە. ئۇ توغرۇلۇق «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە توختىلىمىز.

[35] «ئەيسانى ئاۋۋال سىلەرگە ئەۋەتتى» — دېمەك، خۇدا ئىبراھىم بىلەن تۈزگەن ئەھدىسى بويىچە ئىبراھىمنىڭ نەسلى بولغان ئەيسانى «يەر يۈزىدىكى بارلىق ئەللەرگە بەخت-بەرىكەت ئاتا قىلىنىشى ئۈچۈن» ئەۋەتكەندە، ئۇنى بارلىق ئەللەرگە ئەۋەتىشتىن ئاۋۋال ئۆز يەھۇدىي خەلقىگە ئەۋەتتى.

[36] «سادۇقىيلار» ــ يەھۇدىيلارنىڭ بىر مەزھىپى. ئۇلار توغرۇلۇق «تەبىرلەر»نى كۆرۈڭ.

[37] ياكى «غەزەپلەندى». «ئۆلگەنلەر تىرىلدۈرۈلىدۇ» دېگەن گەپ سادۇقىيلارنى ئىنتايىن غەزەپلەندۈرگەن بولسا كېرەك، چۈنكى ئۇلار بۇ نۇقتىغا قەتئىي ئىشەنمەيتتى.

[38] «ئۇلارنى» — پېترۇس، يۇھاننا ۋە ئۇلارغا ئېسىلىپ چىڭ تۇتقان، ساقايتىلغان توكۇر كىشىنى كۆرسىتىدۇ (9، 10-، 14-ئايەتنى كۆرۈڭ).

ئەتىسىگىچە تۈرمىگە سولاپ قويىدى، چۈنكى كەچ كىرىپ قالغانىدى. 4 لېكىن
جار قىلىنغان سۆز-كالامنى ئاڭلىغانلارنىڭ كۆپى ئېتىقاد قىلدى؛ شۇنىڭ
بىلەن ئېتىقاد قىلغان ئەرلەرنىڭ سانىلا بەش مىڭغا يەتتى.
5 ئەتىسى، يەھۇدىيلارنىڭ كېڭەشمىسىدىكى باشلىقلار، ئاقساقاللار ۋە
تەۋرات ئۇستازلىرى يېرۇسالېمدا توپلاندى. 6 ئۇلارنىڭ ئارىسىدا باش كاھىن
ئانناس، قاياپاس، يۇھاننا، ئىسكەندەر ۋە باش كاھىننىڭ باشقا جەمەتىدىكىلەر
بار ئىدى. 7 ئۇلار پېترۇس بىلەن يۇھاننانى ئارىسىغا تۇرغۇزۇپ:
— سىلەر بۇ ئىشنى قايسى كۈچ-قۇدرەتكە تايىنىپ ياكى كىمنىڭ نامى
بىلەن قىلدىڭلار؟ — دەپ سورىدى.
8 پېترۇس مۇقەددەس روھقا تولدۇرۇلغان هالدا ئۇلارغا مۇنداق دېدى:
— خەلقنىڭ هۆكۈمرانلىرى ۋە ئىسرائىلنىڭ ئاقساقاللىرى! 9 ئەگەر بىز بۈگۈن
بۇ توكۇر ئادەمگە كۆرسەتكەن ياخشى ئەمەل ھەم ئۇنىڭ قانداق ساقايتىلغانلىقى
سەۋەبلىك سوراققا تارتىلغان بولساق، 10 سىلەر ۋە پۈتكۈل ئىسرائىل خەلقى
شۇنى بىلسۇنكى، سىلەر كرېستلىگەن، ئەمما خۇدا ئۆلۈمدىن تىرىلدۈرگەن
ناسارەتلىك ئەيسا مەسىھنىڭ نامى بىلەن، ئۇنىڭ كۈچ-قۇدرىتى ئارقىلىق بۇ
كىشى مۇشۇ يەردە ئالدىڭلاردا پۈتۈنلەي ساق-سالامەت تۇرىدۇ!
11 بۇ ئەيسا بولسا، مۇقەددەس يازمىلاردا پۈتۈلگەندەك، دەل سىلەر تامچىلار
ئېتىبارسىز دەپ تاشلىۋەتكەن، بىراق بۇرجەك تېشى بولۇپ تىكلەنگەن تاشتۇر[39].
12 ئۇنىڭدىن باشقا هېچكىمدە نىجاتلىق يوق، چۈنكى پۈتكۈل ئاسمان ئاستىدا
ئىنسانلار ئارىسىغا تەقدىم قىلىنغان، ئەيسادىن باشقا بىزنى قۇتقۇزىدىغان
هېچقانداق بىر نام يوقتۇر.
13 پېترۇس بىلەن يۇھاننانىڭ بۇ جۈرئىتىنى كۆرگەن هۆكۈمرانلار ئۇلارنىڭ
ئوقۇمىغان[40] ئادەتتىكى ئادەملەردىن ئىكەنلىكىنى بىلىپ، ھەيران بولۇشتى؛
ئۇلارنىڭ بۇرۇن ئەيسا بىلەن بىللە بولغانلىقىنىمۇ بىلدى. 14 ئۇنىڭ ئۈستىگە،

---

39 «زەب.» 2:118.

40 «ئوقۇمىغان» پۈتۈنلەي ساۋاتسىز دېگەنلىك ئەمەس، پەقەت (ئۇلارنىڭ كۆزقارىشىدا) تەۋراتقا شەرھ بېرىشكە سالاهىيىتى يوقلۇقىنى كۆرسىتىدۇ. «ئادەتتىكى» «هېچ ئالاهىدە تەربىيە كۆرمىگەن» دېگەن مەنىدە.

ساقايغان ھېلىقى ئادەمنىڭ ئۇلارنىڭ يېنىدا تۇرۇۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، ئۇلار ھېچقانداق گەپ ياندۇرالمىدى. 15 شۇنىڭ بىلەن ھۆكۈمرانلار ئۇلارنى كېڭەشمىدىن چىقىشقا بۇيرۇدى. ئاندىن بىر-بىرى بىلەن مەسلىھەتلىشىپ:

—

16 — بۇلارنى قانداق قىلىمىز؟ چۈنكى ئۇلارنىڭ ۋاسىتىسى بىلەن خېلى كۆرۈنەرلىك مۆجىزىلىك بىر ئالامەت يۈز بەرگەنلىكى پۈتكۈل يېرۇسالېمدىكىلەرگە ئايان بولدى ۋە بىز ئۇنى ئىنكار قىلىشقا ئامالسىزمىز. 17 لېكىن بۇ ئىشنىڭ خەلق ئىچىدە تېخىمۇ كەڭ يېيىلىپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن، ئۇلارغا بۇندىن كېيىن بۇ ئادەمنىڭ نامىدا ھېچكىمگە ھېچنېمە دېمەسلىككە ئاگاھ-تەھدىت سالايلى! — دېيىشتى.

18 شۇنىڭ بىلەن ئۇلارنى چاقىرتىپ، بۇندىن كېيىن ئەيسانىڭ نامىدا ھېچ سۆزلىمەسلىك ياكى تەلىم بەرمەسلىكنى قەتئىي بۇيرۇدى. 19 لېكىن پېترۇس بىلەن يۇھاننا:

— خۇدانىڭ ئالدىدا سىلەرگە ئىتائەت قىلىش توغرىمۇ ياكى خۇداغىمۇ، بۇنىڭغا ئۆزۈڭلار بىر نېمە دەڭلار! 20 ئەمما بىز بولساق، كۆرگەن ۋە ئاڭلىغانلىرىمىزنى ئېيتماي تۇرالمايمىز! — دەپ جاۋاب بەردى.

21 ھۆكۈمرانلار بولسا خالايىقتىن قورقۇپ، ئۇلارنى جازالاشقا لايىق سەۋەب تاپالماي، ئۇلارغا تېخىمۇ تەھدىت سېلىپ، قويۇپ بەردى. چۈنكى خالايىق بولغان ۋەقە تۈپەيلىدىن خۇدانى ئۇلۇغلىغانىدى. 22 چۈنكى بۇ ساقايتىلىش مۆجىزىلىك ئالامىتى كۆرسىتىلگەن كىشىنىڭ يېشى قىرىقتىن ئاشقانىدى.

جامائەتنىڭ بىر قەلبدە، بىر روھتا دۇئا قىلىشى

23 ئۇلار قويۇپ بېرىلگەندىن كېيىن، ئۆز ھەمراھلىرىنىڭ[41] يېنىغا قايتىپ كېلىپ، باش كاھىنلار ۋە ئاقساقاللارنىڭ قىلغان سۆزلىرىنى باشتىن-ئاخىر كۆپچىلىككە ئۇقتۇردى. 24 ئۇلار بۇنى ئاڭلىغاندا، ئاۋازىنى بىر نىيەت بىر دىل

41 «ئۆز ھەمراھلىرى» ئۆز ئۆيىدىكىلەرنى ئەمەس، بەلكى جامائەتتىكىلەرنى كۆرسىتىدۇ، ئەلۋەتتە.

بىلەن خۇداغا كۆتۈرۈپ مۇنداق نىدا قىلدى:

– ئى ئىگىمىز، سەن ئاسمان-زېمىن، دېڭىز-ئوكيانلارنى ۋە ئۇلاردىكى بارلىق مەۋجۇداتلارنى ياراتقان خۇداۋەندىسەن. 25 سەن مۇقەددەس روھ بىلەن[42] خىزمەتكارىڭ بولغان داۋۇتنىڭ ئاغزى ئارقىلىق مۇنداق دېگەنىدىڭ:

«ئەللەر نېمىشقا چۇقان سالىدۇ؟
نېمە ئۈچۈن بىكاردىن-بىكار سۇيىقەست ئويلايدۇ؟
26 دۇنيادىكى پادىشاھلار سەپ تارتىپ،
ئەمەلدارلار يىغىلىشىپ،
پەرۋەردىگار ۋە ئۇنىڭ مەسىھى بىلەن قارشىلىشىشقا جەم بولۇشتى»[43].

27 – چۈنكى دەرۋەقە دەل بۇ شەھەردە ھېرود ھەم پونتىئۇس پىلاتۇس، يات ئەللىكلەر ھەم ئىسرائىل خەلقلىرى بىرلىشىپ، سەن مەسىھلىگەن مۇقەددەس خىزمەتكارىڭ ئەيساغا قارشى چىقىپ توپلانغانىدى، 28 شۇنىڭ بىلەن كۈچ-قۇدرىتىڭ[44] ۋە ئىرادەڭ بويىچە سەن بۇرۇنلا نېمىنىڭ ئەمەلگە ئاشۇرۇلۇشىنى بېكىتكەن بولساڭ، ئۇلار شۇلارنى قىلغان[45].

29 ئەمدى ئى پەرۋەردىگار، ئۇلارنىڭ سېلىۋاتقان تەھدىتلىرىنى كۆرگەيسەن، قۇللىرىڭنى سۆز-كالامىڭنى تولۇق يۈرەكلىك بىلەن سۆزلەپ يەتكۈزىدىغان قىلغايسەن؛ 30 ۋە كېسەللەرنى ساقايتىشقا قولۇڭنى ئۇزىتىپ، مۇقەددەس خىزمەتكارىڭ ئەيسانىڭ نامىدا مۆجىزىلىك ئالامەتلەر ۋە كارامەتلەرنى ياراتقايسەن.

31 ئۇلارنىڭ دۇئاسى ئاياغلاشقاندا، ئۇلار تۇرغان يەر تەۋرىنىپ كەتتى. ئۇلار ھەممىسى مۇقەددەس روھقا تولدۇرۇلۇپ، خۇدانىڭ سۆز-كالامىنى يۈرەكلىك سۆزلەپ يەتكۈزۈشكە باشلىدى.

---

42 بەزى كونا كۆچۈرۈلمىلەردە «مۇقەددەس روھ بىلەن» دېگەن سۆز تېپىلمايدۇ.

43 «زەب.» 2:1-2.

44 گرېك تىلىدا: «قولۇڭ».

45 دېمەك، مۇشۇ كىشىلەرنىڭ خۇداغا ۋە ئۇنىڭ مەسىھىگە قارشى ئىنتايىن يامان نىيىتى بولسىمۇ، ئۇلارنىڭ ئەيسانى ئۆلتۈرۈۋەتكەنلىكى بەربىر خۇدا ئۆزىنىڭ كارامەت پىلانىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن ئىدى.

ئېتىقادچىلارنىڭ پۇل-ماللىرىنى ئورتاق قىلىشى

[32] توپ-توپ ئېتىقادچىلار بىر جان-بىر دىل، بىر مەقسەتتە ئىدى. ھېچكىم ئۆزىگە تەئەللۇق پۇل-مېلىنى «ئۆزۈمنىڭ» دېمەيتتى، بەلكى ھەممىسىگە ئورتاق ئىدى. [33] روسۇللار زور كۈچ-قۇدرەت بىلەن رەب ئەيسانىڭ تىرىلگەنلىكىگە گۇۋاھلىق بېرەتتى. خۇدانىڭ زور مېھرى-شەپقىتى ئۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ ئۈستىگە قوندى. [34] ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكىلەرنىڭ ھېچنېمىگە ھاجىتى چۈشمەيتتى. چۈنكى يەر-زېمىن، ئۆي-جاي ئىگىدارلىرى بولغانلار ئۇلارنى سېتىپ، پۇلىنى ئېلىپ كېلىپ [35] روسۇللارنىڭ ئايىغى ئالدىغا قوياتتى؛ ئاندىن ھەركىمنىڭ ئېھتىياجىغا قاراپ تەقسىم قىلىناتتى.

[36] ئۇلارنىڭ ئىچىدە لاۋىي قەبىلىسىدىن بولغان(46)، سىپرۇستا تۇغۇلغان يۈسۈپ ئىسىملىك بىرسى بار ئىدى (روسۇللار ئۇنى بارناباس، يەنى «رىغبەتلەندۈرگۈچى ئوغۇل بالا» دەپ ئاتىغان)؛ [37] ئۇنىڭمۇ بىر پارچە ئېتىزى بار ئىدى؛ ئۇ شۇ يولدا ئۇنى سېتىپ، پۇلىنى ئېلىپ روسۇللارنىڭ ئايىغى ئالدىغا تاپشۇردى.

ئانانىيا بىلەن سافىرا

5 [1] ئەمدى ئانانىياس(47) ئىسىملىك يەنە بىر ئادەممۇ ئايالى سافىرا بىلەن بىر پارچە يېرىنى ساتتى. [2] ئانانىياس پۇلنىڭ بىر قىسمىنى ئۆزىگە قالدۇردى، يەنى بىر قىسمىنى ئېلىپ كېلىپ، روسۇللارنىڭ ئايىغى ئالدىغا قويدى. ئايالىمۇ بۇنىڭدىن تولۇق خەۋەردار ئىدى(48).

---

[46] بارناباس لاۋىيلىق بولغاچقا، بەلكىم ئىبادەتخانىدا ئىشلىگەنىدى.

[47] «ئانانىياس» بەلكىم ئىبرانىي تىلىدىكى «ھانانىيا» دېگەننىڭ گرېك تىلىدىكى شەكلى بولۇشى مۇمكىن.

[48] بۇ ئىشقا قارىغاندا، ئۇلارنىڭ مەقسىتى ئۆزلىرىنىڭ سېخىيلىقىنى كۆز-كۆز قىلىپ: «مانا بىز باشقىلارغا ئوخشاش ھەممە نەرسىمىزنى خۇدانىڭ يولىغا بېغىشلىدۇق» دېگەن بولسىمۇ، لېكىن ئۇلار يەر ساتقان پۇلنىڭ بىر قىسمىنى يەر ساتقان پۇلنىڭ ھەممىسى، دەپ يالغان ئېيتقانىدى.

3 بىراق پېترۇس ئۇنىڭغا:
ــ ئانانىياس، نېمىشقا قەلبىڭنى شەيتاننىڭ ئىلكىگە تاپشۇرۇپ[49]، مۇقەددەس روھقا يالغان ئېيتىپ، يەر ساتقان پۇلنىڭ بىر قىسمىنى ئۆزۈڭگە قالدۇردۇڭ؟ 4 يەر سېتىلمىغاندا، سېنىڭكى ئەمەسمىدى؟ سېتىلغاندىن كېيىن، پۇلمۇ ئۆز ئىختىيارىڭدا بولمامتى؟ شۇنداق تۇرۇقلۇق، نېمىشقا قەلبىڭدە بۇ ئىشنى نىيەت قىلدىڭ؟ سەن ئىنسانلارغا ئەمەس، بەلكى خۇداغا يالغان ئېيتتىڭ! ــ دېدى.
5 ئانانىياس بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان ھامان يىقىلىپ جان ئۈزدى. بۇ ئىشنى ئاڭلىغۇچىلارنى قاتتىق قورقۇنچ باستى. 6 ئەمدى ياش يىگىتلەر ئورنىدىن تۇرۇپ جەسەتنى كېپەنلەپ، سىرتقا ئاپىرىپ دەپنە قىلدى.
7 تەخمىنەن ئۈچ سائەتتىن كېيىن، ئانانىياسنىڭ ئايالى كىرىپ كەلدى؛ بىراق ئۇ بولغان ۋەقەدىن خەۋەرسىز ئىدى. 8 پېترۇس ئۇنىڭدىن:
ــ ماڭا ئېيتقىن، سىلەر يەرنى مۇشۇ پۇلغا ساتتىڭلارمۇ؟ ــ دەپ سورىدى.
ــ شۇنداق، مۇشۇنچىلىك پۇلغا ساتتۇق، ــ دەپ جاۋاب بەردى ئۇ.
9 پېترۇس:
ــ سىلەر نېمە ئۈچۈن مۇقەددەس روھنى سىناشقا تىل بىرىكتۈردۈڭلار؟ قارا، ئېرىڭنى دەپنە قىلىپ كەلگەنلەرنىڭ پۇتلىرى ئىشىك تۈۋىدە تۇرىدۇ، ئۇلار سېنىمۇ ئەكېتىدۇ! ــ دېدى.
10 ئۇمۇ شۇئان ئۇنىڭ ئاياغلىرى ئالدىغا يىقىلىپ، جان بەردى. ھېلىقى ياش يىگىتلەر كىرىپ، ئۇنىڭ ئۆلگەنلىكىنى كۆردى؛ ئۇلار ئۇنىمۇ ئېلىپ بېرىپ ئېرىنىڭ يېنىغا دەپنە قىلدى. 11 پۈتۈن جامائەتنى، شۇنداقلا بۇ ئىشنى ئاڭلىغانلارنىڭ ھەربىرىنى قاتتىق قورقۇنچ باستى.

روسۇللار كۆرسەتكەن مۆجىزىلەر

12 روسۇللارنىڭ قولى ئارقىلىق خەلق ئىچىدە نۇرغۇن مۆجىزىلىك ئالامەتلەر ۋە كارامەتلەر كۆرسىتىلدى (بارلىق ئېتىقادچىلار بىر نىيەتتە بولۇپ

---

[49] گرېك تىلىدا «نېمىشقا شەيتان قەلبىڭنى تولدۇرغانكى...؟» دېگەن سۆزلەر بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

ئىبادەتخانىدىكى «سۇلايمان پېشايۋىنى»دا دائىم جەم بولاتتى. 13 بىراق باشقا
كىشىلەر ئۇلارغا قوشۇلۇشقا جۈرئەت قىلالمايتتى؛ ئەمما خالايىق ئۇلارنى
ئىنتايىن ھۆرمەتلەيتتى. 14 شۇنداقتىمۇ، ئېتىقاد قىلغۇچىلار بارغانسېرى
كۆپىيىپ، ھەم ئەرلەر ھەم ئاياللار توپ-توپ بولۇپ رەبگە قوشۇلغىلى تۇردى).
15 شۇنىڭ بىلەن كىشىلەر ھەتتا پېترۇس ئۆتۈپ كېتىۋاتقاندا ھېچبولمىغاندا
ئۇنىڭ سايىسى بولسىمۇ ئۈستىگە چۈشسۇن دەپ، كېسەللەرنى كوچىلارغا
ئېلىپ چىقىپ كۆرپە ۋە زەمبىللەرگە ياتقۇزۇپ قوياتتى.
16 يەنە توپ-توپ كىشىلەر يېرۇسالېم ئەتراپىدىكى شەھەر-يېزىلاردىن
كېسەللەرنى ۋە ناپاك روھلار چاپلىشىۋالغان كىشىلەرنى ئېلىپ كېلەتتى.
ئۇلارنىڭ ھەممىسى ساقىيىپ قايتىشاتتى.

روسۇللارنىڭ زىيانكەشلىككە ئۇچرىشى

17 باش كاھىن ۋە ئۇنىڭ تەرەپدارلىرى، يەنى سادۇقىي مەزھەپدىكىلەر
قوزغىلىپ بۇ ئىشلارغا غەزەپلىنىپ، 18 روسۇللارنى تۇتقۇن قىلىپ،
قاماقخانىغا[50] قامىدى. 19 لېكىن شۇ كېچە، رەبنىڭ بىر پەرىشتىسى
قاماقخانىنىڭ دەرۋازىلىرىنى ئېچىپ، روسۇللارنى ئېلىپ چىقىپ، ئۇلارغا:
20 — سىلەر ئىبادەتخانا ھويلىسىغا كىرىپ، خالايىققا بۇ ھاياتلىق
توغرىسىدىكى ھەممە سۆزلەرنى جاكارلاڭلار — دەپ تاپىلىدى.
21 روسۇللار بۇ سۆزنى ئاڭلاپ، تاڭ ئاتقاندا ئىبادەتخانا ھويلىسىغا كىرىپ،
كىشىلەرگە تەلىم بېرىشكە باشلىدى.
باش كاھىن ۋە ئۇنىڭ تەرەپدارلىرى كەلگەندە، ئالىي كېڭەشمىدىكىلەر
ۋە ئىسرائىللارنىڭ بارلىق ئاقساقاللىرىنى جەم بولۇشقا چاقىردى. ئاندىن
روسۇللارنى ئېلىپ كەلسۇن دەپ قاماقخانىغا ئادەم ئەۋەتتى. 22 لېكىن
سىپاھلار زىندانغا يېتىپ بارغاندا، روسۇللارنىڭ ئۇ يەردە يوقلۇقىنى بايقاپ
قايتىپ بېرىپ، كېڭەشمىدىكىلەرگە:

50 مۇشۇ يەردىكى «قاماقخانا» گرېك تىلىدا «ئاممۇۋىي تۈرمە» دېگەن سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

[23] ــ بىز بارساق، زىندان مەھكەم تاقاقلىق تۇرۇپتۇ، قاراۋۇللارمۇ دەرۋازىلىرىدا كۆزەتتە تۇرۇپتۇ. لېكىن دەرۋازىلارنى ئېچىپ قارىساق، ئىچىدە بىرمۇ ئادەم يوق! ــ دەپ مەلۇمات بەردى.

[24] بۇ خەۋەرنى ئاڭلىغان ئىبادەتخانىدىكى مەسئۇل كاھىن ھەم قاراۋۇللارنىڭ باشلىقى ۋە باش كاھىنلار: ــ «ئەمدى بۇ ئىش زادى قانداق بولۇپ كېتەر؟» دېيىشىپ ئالاقزادىلىككە چۈمدى. [25] دەل شۇ چاغدا، بىر كىشى كىرىپ:

ــ قاراڭلار، سىلەر زىندانغا قامىغان ئادەملەر ئىبادەتخانا ھويلىسىدا تۇرۇپ خالايىققا تەلىم بېرىۋاتىدىغۇ! ــ دەپ خەۋەر قىلدى.

[26] بۇنىڭ بىلەن، ھېلىقى قاراۋۇللار باشلىقى سىپاھلىرىنى باشلاپ بېرىپ، روسۇللارنى ئېلىپ كەلدى. بىراق ئۇلار خالايىق بىزنى چالما-كېسەك قىلىشى مۇمكىن دەپ قورقۇپ، ئۇلارغا زورلۇق ئىشلەتمىدى.

[27] ئۇلار روسۇللارنى ئېلىپ كەلگەندىن كېيىن، ئۇلارنى كېڭەشمىدىكىلەر ئالدىدا تۇرغۇزدى. باش كاھىن ئۇلارنى سوراق قىلىپ:

[28] ــ بىز ئەسلى سىلەرنى بۇ نامدا كىشىلەرگە تەلىم بەرمەڭلار، دەپ قاتتىق ئاگاھلاندۇرغاندۇق. لېكىن مانا، سىلەر يەنە شۇ تەلىمىڭلار بىلەن پۈتكۈل يېرۇسالېمنى قاپلىدىڭلار ھەمدە بۇ كىشىنىڭ قان قەرزىنى[51] بىزگە ئارتماقچى بولۇۋاتىسىلەر! ــ دېدى.

[29] لېكىن پېترۇس ۋە باشقا روسۇللار جاۋاب بېرىپ مۇنداق دېدى:

ــ ئىنسانغا ئەمەس، خۇداغا ئىتائەت قىلىش كېرەك! [30] سىلەر تۇتۇپ ياغاچقا[52] ئېسىپ ئۆلتۈرگەن ئەيسانى، ئاتا-بوۋىمىزنىڭ خۇداسى تىرىلدۈردى. [31] خۇدا ئىسرائىل خەلقىنى توۋا قىلىشقا ۋە گۇناھلىرىنىڭ كەچۈرۈلۈشىگە مۇيەسسەر قىلىش ئۈچۈن، ئۇنى ئۇلۇغلاپ يېتەكچى ھەم قۇتقۇزغۇچى سۈپىتىدە ئۆزىنىڭ ئوڭ يېنىغا كۆتۈرۈپ ئولتۇرغۇزدى. [32] بىز بۇ ئىشلارغا گۇۋاھچىلارمىز؛ شۇنداقلا خۇدا ئۆزىگە ئىتائەت قىلغۇچىلارغا ئاتا قىلغان مۇقەددەس روھمۇ بۇ ئىشلارغا گۇۋاھچىدۇر.

---

[51] «بۇ كىشىنىڭ قان قەرزىنى» ــ قىزىق ئىش شۇكى، يەھۇدىي ئاقساقاللىرىنىڭ تىلى «ئەيسا» دېيىشكە قەتئىي بارمايدۇ.
[52] گرېك تىلىدا «دەرەخكە».

[33] ئۇلار بۇ سۆزلەرنى ئاڭلاپ قەلبىگە سانجىلغاندەك بولۇپ روسۇللارنى ئۆلتۈرۈشكە مەسلىھەتلەشتى. [34] لېكىن كېڭەشمە ئىچىدە پۈتۈن خەلقنىڭ ھۆرمىتىگە سازاۋەر بولغان پەرىسىي مەزھەپىدىكى گامالىيەل ئىسىملىك بىر تەۋرات ئۆلىماسى بار ئىدى. ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ:

– ئۇلارنى بىردەم سىرتقا چىقىرىپ تۇرۇڭلار، – دەپ بۇيرۇدى.

[35] ئاندىن ئۇ كېڭەشمىدىكىلەرگە مۇنداق دېدى:

– ئەي ئىسرائىللار، سىلەر بۇ كىشىلەرنى بىر تەرەپ قىلىشتا ئۆزۈڭلارغا ئېھتىيات قىلىڭلار! [36] ئىلگىرى، ھېلىقى تەۋداس ئىسىملىك ئۆزىنى چوڭ تۇتۇپ ئوتتۇرىغا چىققانىدى. ئۇنىڭغا تەخمىنەن تۆت يۈز ئادەم قوشۇلدى. بىراق ئۇ ئۆزى ئۆلتۈرۈلدى[53] ۋە بارلىق ئەگەشكۈچىلىرى تارقىلىپ كېتىپ، ئۇنىڭ ئىشى يوققا چىقتى. [37] ئاندىن كېيىن نوپۇس تىزىملاش كۈنلىرىدە، گالىلىيەلىك يەھۇدامۇ باش كۆتۈرۈپ چىقىپ، بىر توپ كىشىنى توپلاپ ئۆزىگە ئەگەشتۈرگەن. ئۇمۇ يوقىتىلىپ، بارلىق ئەگەشكۈچىلىرىمۇ تارقىتىۋېتىلگەن. [38] ئەمدى سىلەرگە نەسىھەتىم شۇكى: بۇ كىشىلەر بىلەن كارىڭلار بولمىسۇن! ئۇلارنى ئىختىيارىغا قويۇپ بېرىڭلار. چۈنكى ئەگەر بۇ ئىش ياكى بۇ ئىش پەقەت ئىنسانلاردىن كەلگەن بولسا، جەزمەن يوققا چىقىدۇ. [39] لېكىن ئەگەر خۇدادىن بولسا، سىلەر ئۇلارنى يوقىتالمايسىلەر! ھەتتا ئۆزۈڭلار خۇداغا ھۇجۇم قىلغۇچىلار بولۇپ چىقىسىلەر!

[40] ئالىي كېڭەشمىدىكىلەر نەسىھەتنى قوبۇل قىلدى؛ ئۇلار روسۇللارنى چاقىرتىپ كىرىپ، ئۇلارنى قامچىلىتىپ، ئۇلارغا ھەرگىز ئەيسانىڭ نامىدا سۆزلىمەسلىكنى ئاگاھلاندۇردى. ئاندىن ئۇلارنى قويۇپ بەردى. [41] روسۇللار ئەمدى كېڭەشمىنىڭ ئوتتۇرىسىدىن چىقىپ، ئۆزلىرىنىڭ مۇبارەك نام[54] ئۈچۈن خورلۇق ئازابى چېكىشكە لايىق كۆرۈلگەنلىكىدىن شادلاندى. [42] ئۇلار

---

[53] «ئۆلتۈرۈلدى» — شۈبھىسىزكى، ئۇ رىملىق كۈچلەر تەرىپىدىن ئۆلتۈرۈلدۇ. تەۋداسنىڭ ئىسيانى رىم ئىمپېرىيەسىگە قارشى بولغان بولسا كېرەك.

[54] «مۇبارەك نام» گرېك تىلىدا پەقەت «نام» دېگەن بىلەنلا ئىپادىلىنىدۇ. چۈنكى شۇ چاغدىكى ئېتىقادچىلار ئۈچۈن پۈتكۈل دۇنيادا پەقەت بىرلا «نام»، يەنى ئەيسانىڭ نامى مەۋجۇت ئىدى.

يەنىلا ھەر كۈنى ئىبادەتخانا ھويلىسىدا ۋە ئۆيمۇئۆي بېرىپ تەلىم بېرىشتىن ۋە «ئەيسا ــ مەسىھدۇر!» دېگەن خۇش خەۋەرنى جاكارلاشتىن[55] ھېچ توختىمىدى.

جامائەتنىڭ ئەمەلىي خىزمەتلىرىگە تاللانغان يەتتە كىشى

6 [1] شۇ كۈنلەردە، مۇخلىسلارنىڭ سانى بارغانسېرى كۆپىيىپ، گرېكچە سۆزلەيدىغان يەھۇدىيلار[56] يەرلىك ئىبرانىي قېرىنداشلارغا[57]: ــ كۈندىلىك ئوزۇق-تۈلۈك تەقسىم قىلىنىشتا ئارىمىزدىكى تۇل ئاياللار ئېتىبارغا ئېلىنمىدى، دەپ نارازىلىق بىلدۈرۈشتى. [2] شۇڭا، ئون ئىككيلەن پۈتكۈل مۇخلىسلارنى چاقىرىپ يىغىپ، ئۇلارغا مۇنداق دېدى:
ــ بىزنىڭ خۇدانىڭ سۆز-كالامىنى يەتكۈزۈش خىزمىتىنى تاشلاپ قويۇپ، ئوزۇق-تۈلۈك تەقسىم قىلىش[58] بىلەن بولۇپ كېتىشىمىز توغرا بولمايدۇ. [3] شۇنىڭ ئۈچۈن، ئى قېرىنداشلار، ئاراڭلاردىكى نام-ئابرۇيى بار، مۇقەددەس روھقا ۋە دانالىققا تولغان يەتتە كىشىنى ئىلغاپ تاللاڭلار، ۋە بىز ئۇلارنى بۇ ئىشقا مەسئۇل قىلىمىز. [4] بىز بولساق، ئۆزىمىزنى دۇئا قىلىش ۋە سۆز-كالامنىڭ خىزمىتىدە بولۇشقا بېغىشلايمىز.
[5] بۇ مەسلىھەت خالايىقنىڭ ھەممىسىنى خۇش قىلدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئىمان-ئىشەنچكە ۋە مۇقەددەس روھقا تولغان ئىستىپان ئىسىملىك بىر ئادەمنى تاللىدى، ۋە يەنە فىلىپ، پروكورۇس، نىكانور، تىمون، پارمىناس ھەمدە بۇرۇن تەۋرات ئېتىقادىغا كىرگەن ئانتاكيالىق نىكولاسنى تاللاپ، [6] ئۇلارنى روسۇللارنىڭ ئالدىغا ئېلىپ چىقتى. روسۇللار ئۇلارنىڭ بۇ خىزمەتنى قىلىشى

55 «ۋە «ئەيسا ــ مەسىھدۇر!» دېگەن خۇش خەۋەرنى جاكارلاش...» ــ ياكى «ۋە خۇش خەۋەر بولغان ئەيسا مەسىھنى جاكارلاش...».
56 «گرېكچە سۆزلەيدىغان يەھۇدىيلار» ــ گرېك تىلىدا «گرېكلەشتۈرۈلگەنلەر».
57 «يەرلىك ئىبرانىي قېرىنداشلار» ــ ئىبرانىي تىلىدا سۆزلەيدىغان ئېتىقادچىلار.
58 «ئوزۇق-تۈلۈك تەقسىم قىلىش» گرېك تىلىدا «داستىخانلاردا كۈتۈش» دېگەن سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

ئۈچۈن قوللىرىنى ئۇلارنىڭ ئۈستىگە تەگكۈزۈپ تۇرۇپ، دۇئا قىلىشتى[59].
[7] ۋە خۇدانىڭ سۆز-كالامى داۋاملىق تارقالدى؛ يېرۇسالېمدىكى مۇخلىسلارنىڭ سانىمۇ بارغانسېرى زور دەرىجىدە كۆپەيدى. نۇرغۇن كاھىنلارمۇ مەسىھ ئېتىقادىغا[60] ئىتائەت قىلىشقا كىرىشۋاتاتتى.

ئىستىپاننىڭ تۇتقۇن قىلىنىشى

[8] ۋە ئىستىپان خۇدانىڭ مېھىر-شەپقىتى ۋە كۈچ-قۇدرىتىگە تولغان بولۇپ، خەلق ئىچىدە كارامەتلەر ۋە زور مۆجىزىلىك ئالامەتلەرنى كۆرسەتتى. [9] بىراق «قۇللۇقتىن چىققان ھۆرلەر» دەپ ئاتالغان سىناگوگتىكى بەزىلەر، يەنى كۇرىنى ۋە ئىسكەندەرىيە شەھەرلىرى ۋە كىلىكىيە ھەم ئاسىيا ئۆلكىلىرىدىن كەلگەن بەزى يەھۇدىيلار ئىستىپانغا قارشى چىقىپ، ئۇنىڭ بىلەن مۇنازىرە قىلىشقا باشلىدى. [10] لېكىن ئۇلار ئۇ سۆز قىلغاندا ئۇنىڭدا بولغان دانالىق ۋە روھقا تاقابىل تۇرۇشقا ئامالسىز قالدى. [11] بۇنىڭ بىلەن ئۇلار بەزى ئادەملەرنىڭ ئاغزىنى مايلاپ:
— بىز بۇ ئادەمنىڭ مۇسا ۋە خۇداغا قارىتا كۇپۇرلۇق سۆزلىگەنلىكىنى ئاڭلىدۇق، — دېگەننى ئۇلارنىڭ ئاغزىغا سالدى.
[12] ئۇلار مۇشۇنداق قىلىپ خالايىقنى، ئاقساقاللارنى ۋە تەۋرات ئۇستازلىرىنى قۇتراتتى؛ ئاندىن ئىستىپاننىڭ ئالدىنى توسۇپ ئۇنى تۇتقۇن قىلىپ، ئالىي كېڭەشمىگە ئېلىپ باردى. [13] ئۇلار ساختا گۇۋاھچىلارنى ئوتتۇرىغا چىقىرىپ مۇنداق دېگۈزدى:
— بۇ ئادەم بۇ مۇقەددەس جايغا[61] ۋە تەۋرات قانۇنىغا قارشى سۆزلەرنى قىلىشتىن توختىمايدۇ. [14] چۈنكى بىز ئۇنىڭ ھېلىقى ناسارەتلىك ئەيسا

59 قىزىق يېرى شۇكى، تاللانغانلارنىڭ ھەممىسىنىڭ ئىسىملىرىدىن «گرېكلەشكەن يەھۇدىيلار» ئىكەنلىكى بىلىنىپ تۇراتتى.
60 گرېك تىلىدا پەقەت «ئېتىقادقا» دېيىلىدۇ.
61 «مۇقەددەس جاي» — ئىبادەتخانىنى كۆرسىتىدۇ. ئۇ بۇ جاينى ۋەيران قىلىدۇ

توغرۇلۇق: «ئۇ بۇ جايىنى[62] ۋەيران قىلىدۇ ۋە مۇسا پەيغەمبەر بىزگە تاپشۇرغان ئەنئەنىۋى قائىدە-يوسۇنلىرىمىزنى ئۆزگەرتىدۇ!» دېگەنلىكىنى ئاڭلىدۇق.
15 كېڭەشمىدە ئولتۇرغانلارنىڭ ھەممىسى ئىستىپانغا كۆز تىكىپ قارىغىنىدا، ئۇنىڭ چىرايىنىڭ پەرىشتىنىڭكىدەك پارقىراق ئىكەنلىكىنى كۆردى.

ئىستىپاننىڭ گۇۋاھلىقى

7

1 باش كاھىن ئىستىپاندىن:
ــ بۇلارنىڭ ئېيتقانلىرى راستمۇ؟ ــ دەپ سورىدى.
2 ئىستىپان مۇنداق جاۋاب بەردى:
ــ قېرىنداشلار ۋە ئاتا-بوۋىلار، سۆزۈمگە قۇلاق سېلىڭلار! ئاتىمىز ئىبراھىم تېخى مېسوپوتامىيە رايونىدا تۇرۇۋاتقاندا، يەنى ھاران شەھىرىگە كۆچۈپ ماكانلىشىشتىن ئىلگىرى، شان-شەرەپنىڭ ئىگىسى خۇدا ئۇنىڭغا ئايان بولۇپ: 3 «سەن ئۆز يۇرتۇڭ ۋە ئۇرۇق-جەمەتىڭدىن ئايرىلىپ چىقىپ، مەن ساڭا كۆرسىتىدىغان زېمىنغا بارغىن» دېگەنىدى. 4 بۇنىڭ بىلەن ئۇ كالدىيەلەرنىڭ زېمىنىنى[63] تاشلاپ، ھاران شەھىرىگە بېرىپ ئولتۇراقلاشتى. ئاتىسى ئۆلگەندىن كېيىن، خۇدا ئۇنى بۇ زېمىنغا، يەنى سىلەر ھازىر تۇرۇۋاتقان زېمىنغا يۆتكەپ كەلدى. 5 ئۇ ۋاقىتتا، خۇدا ئۇنىڭغا بۇ زېمىندىن مىراس بەرمىدى، ھەتتا ئۇنىڭغا تەۋە پۇت قويغۇدەكمۇ بىر يەر بەرمىگەنىدى. گەرچە ئۇ تېخىچە پەرزەنت كۆرمىگەن بولسىمۇ، خۇدا بۇ زېمىننى ئۇنىڭغا ۋە ئۇنىڭ نەسلىگە ئىگىلىكى بولۇش ئۈچۈن بېرىشكە ۋەدە قىلدى. 6 ئاندىن خۇدا ئۇنىڭغا مۇنداق دېدى: «سېنىڭ نەسلىلىرىڭ ياقا يۇرتتا مۇساپىر بولۇپ تۇرىدۇ، شۇ يۇرتتىكىلەر ئۇلارنى قۇل قىلىپ تۆت يۈز يىل خورلايدۇ. 7 بىراق ئۇلارنى قۇللۇققا سالغان ئەلنى جازالايمەن»، دېدى خۇدا، «ۋە ئۇنىڭدىن كېيىن، نەسلىلىرىڭ

62 «بۇ جاي» ــ بەلكىم مۇقەددەس ئىبادەتخانىنى كۆرسىتىدۇ.
63 «كالدىيلىكلەرنىڭ زېمىنى» ــ «ئۇز» دېگەن يۇرتنى كۆرسىتىدۇ. («يار.» 31:11، 1:12نى كۆرۈڭ).

ئۇ يەردىن چىقىپ، بۇ يەردە مېنىڭ ئىبادەت-خىزمىتىمدە بولىدۇ»[64].
8 كېيىن خۇدا ئىبراھىم بىلەن بەلگىسى خەتنە بولغان ئەھدىنى تۈزگەن[65]،
شۇنىڭ بىلەن ئىسھاق ئۇنىڭدىن تۆرەلدى؛ ئىبراھىم ئۇنى سەككىزىنچى كۈنى
خەتنە قىلدى؛ شۇنداق قىلىپ ئىسھاقتىن ياقۇپ تۆرەلدى، ياقۇپتىن ئون
ئىككى «قەبىلە ئاتىسى»[66] تۆرەلدى.
9 كېيىن، «قەبىلە ئاتىلىرى»[67] ئىنىسى يۈسۈپكە ھەسەت قىلىپ،
ئۇنى مىسىرغا قۇللۇققا سېتىۋەتتى. لېكىن خۇدا ئۇنىڭ بىلەن بىللە بولۇپ،
10 ئۇنى بارلىق جەبىر-جاپالاردىن قۇتقۇزۇپ، ئۇنى مىسىر پادىشاھى پىرەۋنىنىڭ
نەزىرىدە ئىلتىپاتقا ئىگە قىلىپ، ئۇنىڭغا دانىشمەنلىك ئاتا قىلدى. پادىشاھ
ئۇنى مىسىرغا باش ۋەزىر، ئوردىسىغا باش غوجىدار قىلدى. 11 كېيىن، ئېغىر
ئاچارچىلىق پۈتكۈل مىسىر ۋە قانائان يەرلىرىنى بېسىپ، زور قىيىنچىلىق
بولدى. ئاتا-بوۋىلىرىمىز ئوزۇق-تۈلۈك تاپالمىدى. 12 ياقۇپ ئەمدى مىسىردا
ئاشلىق بارلىقىنى ئاڭلىغان بولۇپ، ئوغۇللىرىنى، يەنى ئاتا-بوۋىلىرىمىزنى ئۇ
يەرگە بىرىنچى قېتىم ئەۋەتتى[68]. 13 ئىككىنچى قېتىم بارغاندا، يۈسۈپ
ئاكىلىرىغا ئۆزىنى ئاشكارىلىدى. شۇنىڭ بىلەن يۈسۈپنىڭ جەمەتىدىكىلەر
پىرەۋن پادىشاھقا مەلۇم بولدى[69]. 14 ئاندىن يۈسۈپ ئاتىسى ياقۇپنىڭ ئالدىغا
خەۋەر يەتكۈزۈپ، ئۇنى پۈتۈن ئائىلە-جەمەتى بىلەن، جەمئىي يەتمىش بەش
كىشىنى مىسىرغا ئۆزىگە چاقىردى[70]. 15 شۇنىڭ بىلەن ياقۇپ مىسىرغا
چۈشتى ۋە شۇ يەردە ئۆلدى؛ كېيىن ئۇنىڭدىن بولغان ئاتا-بوۋىلىرىمىزمۇ شۇ

---

64 «يار.» 15:13-14.

65 «يار.» 17:10-14.

66 «ئون ئىككى «قەبىلە ئاتىسى»» — ئىسرائىل خەلقىنىڭ ئون ئىككى قەبىلىسىنىڭ ئەجدادلىرىنى كۆرسىتىدۇ.

67 شۇ ۋاقىتتا «قەبىلە ئاتىلىرى» (يۈسۈپتىن باشقا) ئونەيلەن ئىدى. مۇشۇ ۋەقەنى «يارىتىلىش» 37-بابتىن كۆرۈڭ. ئىسرائىل خەلقىنىڭ ئون ئىككى قەبىلىسىنىڭ ئەجدادلىرىنى كۆرسىتىدۇ.

68 «بىرىنچى قېتىم ئەۋەتتى» — بىرىنچى قېتىم ئۇلار ئۆكىسى يۈسۈپنى تونىيالمىدى (ئون نەچچە يىل ئۆتكەنىدى). «يار.» 42-بابنى كۆرۈڭ.

69 «يار.» 43-45-بابنى كۆرۈڭ.

70 «يار.» 46-بابنى كۆرۈڭ.

يەردە ئۆلدى. [16] ئۇلارنىڭ جەسەتلىرى كېيىن شەكەم شەھىرىگە قايتۇرۇلۇپ، ئىبراھىم بۇرۇن ھامورنىڭ ئوغۇللىرىدىن مەلۇم پۇلغا سېتىۋالغان، شەكەمدىكى بىر يەرلىككە قويۇلدى[71].

[17] لېكىن خۇدا ئىبراھىمغا ئەسلى قىلغان ۋەدىنىڭ ۋاقتى يېقىنلاشقاندا[72]، مىسىردا تۇرۇۋاتقان ئىسرائىل خەلقىنىڭ نوپۇسى خېلى كۆپەيگەنىدى. [18] ئۇ ۋاقىتتا، يۈسۈپتىن خەۋىرى بولمىغان يېڭى بىر پادىشاھ مىسىردا تەختكە چىقتى. [19] بۇ پادىشاھ قوۋمىمىزغا ھىيلە-مىكىرلەر بىلەن مۇئامىلە قىلىپ، ئاتا-بوۋىلىرىمىزنى ئىزىپ خورلىدى، ھەتتا ئۇلارنى ئۆز بوۋاقلىرىنى ھايات قالدۇرماسلىقى ئۈچۈن تاشلىۋېتىشكە مەجبۇر قىلدى. [20] مۇسا مانا شۇ چاغلاردا تۇغۇلغانىدى. ئۇ خۇدانىڭ ئالدىدا ئالاھىدە يېقىملىق بالا بولۇپ[73]، ئاتىسىنىڭ ئۆيىدە ئۈچ ئاي بېقىلدى. [21] كېيىن ئۇ سىرتقا قويۇپ قويۇلغاندا[74]، پىرەۋننىڭ قىزى ئۇنى سۇدىن ئېلىپ[75]، ئۆز ئوغلى قىلىپ چوڭ قىلدى. [22] مۇسا مىسىرلىقلارنىڭ بارلىق بىلىم-ھېكمىتى بىلەن تەربىيىلىنىپ، سۆزدە ۋە ئەمەلدە ئىنتايىن قابىلىيەتلىك ئادەم بولۇپ چىقتى.

[23] لېكىن ئۇنىڭ تۇغۇلغىنىغا قىرىق يىل توشقاندا، ئۆز قېرىنداشلىرى بولغان ئىسرائىللارنىڭ ھالىغا يېتىش[76] نىيىتىگە كەلدى. [24] ئۇ ئۇلاردىن بىرىنىڭ ئۇۋال قىلىنىپ بوزەك قىلىنىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، ئۇنى قوغداپ، خارلانغان كىشى ئۈچۈن ئىنتىقام ئېلىپ خارلىغۇچى مىسىرلىقنى ئۆلتۈردى. [25] چۈنكى

[71] «يارىتىلىش» 49:29-32نى كۆرۈڭ. ئىستىپان مۇشۇ يەردە بۇ ئىشلارنىڭ تەپسىلاتلىرىنى بەك قىسقارتىۋېتىدۇ.

[72] «قىلغان ۋەدىنىڭ ۋاقتى» — دېمەك، خۇدانىڭ «سېنىڭ نەسلىلىرىڭ ئۇ يەردىن چىقىپ، بۇ يەردە مېنىڭ ئىبادەت-خىزمىتىمدە بولىدۇ» دېگەن ۋەدىسى (7-ئايەتنى كۆرۈڭ).

[73] «خۇدانىڭ ئالدىدا ئالاھىدە يېقىملىق بالا» دېگەنلىك، مۇسانىڭ روھىي جەھەتتىكى بەزىبىر ئالاھىدىلىكىنى كۆرسىتىدۇ («مىس» 2:2).

[74] مۇشۇ يەردىكى «سىرتقا قويۇپ قويۇش» دېگەن ئىبارە 19-ئايەتتە: (ھايات قالدۇرماسلىقى ئۈچۈن) «تاشلىۋېتىش» دەپ تەرجىمە قىلىنىدۇ. ئەمما مۇسانىڭ ئاتا-ئانىسىنىڭ بوۋاققا (مۇساغا) بولغان بارلىق مۇئامىلىسى، جۈملىدىن «سىرتقا قويۇش»ى ئىمان-ئىشەنچ بىلەن بولدى. «ئىبرانىيلارغا» 11:23نى كۆرۈڭ.

[75] «سۇدىن ئېلىپ» — «مىس.» 2-بابنى كۆرۈڭ.

[76] گرېك تىلىدا «يوقلاش».

ئۇ ئۆز قېرىنداشلىرىنى: ــ خۇدا مېنىڭ قولۇم ئارقىلىق بىزگە قۇتقۇزۇش يولىنى ئاچقان دەپ چۈشىنىدىغۇ، دەپ ئويلىغانىدى. لېكىن ئۇلار بۇنى چۈشەنمىدى.
26 ئەتىسى، مۇسا ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى بىر ئۇرۇش-جېدەلنى كۆرۈپ، ئارىسىغا كىرىپ ياراشتۇرماقچى بولۇپ: سىلەر قېرىنداش تۇرۇپ، نېمىشقا بىر-بىرىڭلارغا يولسىزلىق قىلىۋاتىسىلەر؟ ــ دېدى.
27 بىراق قېرىندىشىنى يولسىز بوزەك قىلغان كىشى ئۇنى چەتكە ئىتتىرىۋېتىپ: ــ كىم سېنى بىزگە باش ھەم سوراقچى بولسۇن دەپتۇ؟!
28 مېنىمۇ تۈنۈگۈنكى مىسىرلىقنى ئۆلتۈرگەندەك ئۆلتۈرمەكچىمۇسەن؟ ــ دېدى.
29 مۇسا بۇ سۆزنى ئاڭلاپ قورقۇپ[77]، مىسىردىن قېچىپ مىدىيان زېمىنىغا بېرىپ، ئۇ يەردە مۇساپىر بولۇپ تۇرۇپ قالدى. ئۇ شۇ يەردە ئىككى ئوغۇل پەرزەنت كۆردى.
30 قىرىق يىل توشقاندىن كېيىن، سىناي تېغىنىڭ يېنىدىكى چۆلدە، كۆيۈۋاتقان بىر چاتقاللىقنىڭ ئوت يالقۇنىدا بىر پەرىشتە ئۇنىڭغا كۆرۈندى. 31 بۇ غايىبانە كۆرۈنۈشنى كۆرگەن مۇسا ئۇنىڭغا ئىنتايىن ھەيران بولۇپ قالدى؛ بۇنىڭ قانداق ئىش ئىكەنلىكىنى بىلەي دەپ يېقىنراق بارغاندا پەرۋەردىگارنىڭ ئاۋازى ئاڭلىنىپ: 32 «مەن سېنىڭ ئاتا-بوۋىلىرىڭنىڭ خۇداسى، يەنى ئىبراھىم، ئىسھاق ۋە ياقۇپنىڭ خۇداسىدۇرمەن» دېدى. مۇسا قورقۇنچتا تىترەپ، قاراشقىمۇ جۈرئەت قىلالمىدى. 33 پەرۋەردىگار ئۇنىڭغا يەنە: ــ ئايىغىڭنى سېلىۋەت؛ چۈنكى سەن تۇرۇۋاتقان يەر مۇقەددەستۇر. 34 مەن دەرھەقىقەت مىسىردا تۇرۇۋاتقان خەلقىمنىڭ خارلىنىۋاتقانلىقىنى كۆردۈم، ئۇلارنىڭ نالە-پەريادلىرىنى ئاڭلىدىم. شۇڭا مەن ئۇلارنى ئېلىپ چىققىلى چۈشتۈم. ئەمدى بارغىن، مەن سېنى مىسىرغا ئەۋەتەي!» دېدى.
35 مانا ھېلىقى كىشىلەر: «كىم سېنى بىزگە باش ھەم سوراقچى بولسۇن دەپتۇ!؟» دەپ رەت قىلغان دەل مۇشۇ مۇسانى، خۇدا ئۇنىڭغا چاتقاللىقتا كۆرۈنگەن پەرىشتىنىڭ قولى بىلەن ئىسرائىللارغا ھەم باش ھەم قۇتقۇزغۇچى

77 ئۇنىڭ قورقىدىغانلىقىنىڭ سەۋەبى مىسىرلىقنىڭ ئۆلتۈرۈلگەنلىكىنىڭ ئاشكارىلانغانلىقى بولۇشى كېرەك. لېكىن ئاخىردا ئۇنىڭ مىسىرنى تاشلاپ كېتىشى قورقۇنچتىن ئەمەس، بەلكى ئىماندىن ئىدى (يەنە (يەنە «مىس.» 2-بابنى، «ئىبر.» 11:27نى كۆرۈڭ).

بولۇشقا ئەۋەتتى. 36 ئەنە شۇ مۇسا خەلققە يېتەكچىلىك قىلىپ، ئۇلارنى مىسىردىن چىقاردى ھەمدە مىسىر زېمىنىدا، قىزىل دېڭىزنىڭ بويىدا ۋە قىرىق يىلنى ئۆتكۈزگەن چۆلدە كارامەتلەرنى ۋە مۆجىزىلىك ئالامەتلەرنى كۆرسەتتى[78]. 37 ئەنە شۇ مۇسا ئۆزى ئىسرائىللارغا: «خۇدا قېرىنداشلىرىڭلار ئارىسىدىن ماڭا ئوخشاش بىر پەيغەمبەرنى تىكلەيدۇ»[79] دېگەنىدى. 38چۆل-باياۋاندىكى جامائەتكە ھەمراھ بولغان، سىناي تېغىدا ئۆزىگە سۆز قىلغان پەرىشتە بىلەن بىللە بولغان، ئاتا-بوۋىلىرىمىز بىلەن بىللە بولغان ھەمراھ دەل ئەنە شۇ ئىدى؛ ھاياتلىق بەخش يەتكۈزىدىغان ۋەھىيلەرنى بىزگە يەتكۈزۈش ئۈچۈن قوبۇل قىلغۇچى بولغان دەل ئەنە شۇ ئىدى؛ 39 شۇنداق بولسىمۇ، ئاتا-بوۋىلىرىمىز ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىشنى خالىماي، ئۇنى چەتكە قېقىپ، كۆڭلىدە مىسىرغا قايتىشنى ئارزۇ قىلدى؛ 40 شۇڭا ئۇلار ھارۇنغا[80]: ــ «بىزگە يول باشلايدىغان ئىلاھلارنى ياساپ بەرگىن! چۈنكى بىزنى مىسىر زېمىنىدىن ئېلىپ چىققان ھېلىقى مۇسانىڭ نېمە بولۇپ كەتكەنلىكىنى بىلەلمىدۇق» دېدى[81]. 41 شۇنىڭ بىلەن شۇ كۈنلەردە ئۇلار موزاي شەكلىدە بىر بۇت ياساپ، بۇ مەبۇدقا ئاتاپ قۇربانلىق سۇندى. شۇنداق قىلىپ ئۇلار ئۆز قوللىرى بىلەن ياسىغان بىر نەرسىنى خۇشال-خۇراملىق بىلەن تەبرىكلەشكە كىرىشتى. 42لېكىن خۇدا ئۇلاردىن يۈزىنى ئۆرۈپ، ئۇلارنى ئاسماندىكى يۇلتۇز قوشۇنلىرىغا چوقۇنۇشقا قويۇپ بەردى. شۇنىڭ بىلەن پەيغەمبەرلەرنىڭ مۇقەددەس يازمىسىدا پۈتۈلگەندەك، خۇدا ئۇلارنى مۇنداق ئەيىبلىدى: ــ

«سىلەر چۆل-باياۋاندا بولغان قىرىق يىل جەريانىدا قىلغان قۇربانلىق-ھەدىيەلەرنى ھەقىقەتەن ماڭا ئېلىپ كەلگەنمۇسىلەر، ئى ئىسرائىل جەمەتى؟
43 بەرھەق، سىلەر چوقۇنۇش ئۈچۈن ياسىغان مەبۇدلار، يەنى «مولوق»نىڭ چېدىرى ھەم بۇتۇڭ بولغان «رەمفان»نىڭ يۇلتۇز بەلگىسىنى كۆتۈرۈپ

78 مۇشۇ ئىشلار «مىسىردىن چىقىش» ھەم «چۆل-باياۋاندىكى سەپەر»دىكى ئۇلۇغ تېمادۇر.
79 «قان.» 15:18.
80 ھارۇن مۇسانىڭ ئاكىسى.
81 بۇ ۋەقە مۇسا پەيغەمبەر سىناي تېغىدىن تېخى چۈشمىگەن ۋاقىتتا بولغانىدى («مىس.» 32-باب).

ماڭدىڭلار؛ ئەمدى مەن سىلەرنى ئەسىر قىلىپ بابىلدىن يىراقتا سۈرگۈن
قىلدۇرىمەن»[82].
44 ئاتا-بوۋىلىرىمىز چۆلدىن كەزگەن ۋاقتىدا، «ھۆكۈم-گۇۋاھلىق»
چېدىرى[83] ئۇلارنىڭ ئوتتۇرىسىدا تىكلەنگەنىدى؛ ئۇ دەل مۇساغا سۆز-
كالام يەتكۈزگۈچىنىڭ[84] بۇيرۇغىنىدەك، كۆرسىتىلگەن ئۈرنەك بويىچە
ياسالغانىدى. 45 شۇ ئىبادەت چېدىرىنى ئاتا-بوۋىلىرىمىز ئىلگىرىدىكىلەردىنمۇ
ئىگىدارچىلىقىغا تاپشۇرۇپ، يەشۇئانىڭ يېتەكچىلىكىدە[85] ، خۇدا ئۇلارنىڭ
ئالدىدىلا قوغلىغان ئەللەرنىڭ زېمىنلىرىنى بېسىۋالغىنىدا، ئۇنى بۇ يەرگە
ئېلىپ كەلگەن؛ ئۇ شۇنداقلا (پادىشاھ) داۋۇتنىڭ زامانىغىچە تۇرغان. 46 داۋۇت
خۇدانىڭ شاپائىتىگە ئېرىشىپ، ياقۇپنىڭ خۇداسى ئۈچۈن بىر مۇقىم ماكان
سېلىشقا[86] ئىجازەت سورىغان. 47 بىراق كېيىن، خۇدا ئۈچۈن ئىبادەتخانا
سالغان داۋۇت ئەمەس، ئەمەلىيەتتە سۇلايمان بولدى[87]. 48 ھالبۇكى، ئەڭ
ئالىي بولغۇچى ئىنسانىنىڭ قوللىرى بىلەن ياسىغان ماكانلاردا تۇرمايدۇ؛ خۇددى
پەيغەمبەر مۇنداق دېگىنىدەك: —

49 «ئاسمانلار مېنىڭ تەختىم،
زېمىن بولسا ئاياغلىرىمغا تەختىپەردۇر،
ئەمدى ماڭا قانداق ئۆي-ئىمارەت ياسىماقچىسىلەر؟
ماڭا قانداق يەر ئارامگاھ بولالايدۇ؟
50 بۇلارنىڭ ھەممىسىنى مېنىڭ قولۇم ياراتقان ئەمەسمىدى؟»[88]

51 — ئەي، بوينى قاتتىق، يۈرىكى ۋە قۇلىقى خەتنىسىز بولغانلار! سىلەر
مۇقەددەس روھ بىلەن دائىم قارشىلىشىسىلەر؛ سىلەر ئاتا-بوۋىلىرىڭلار نېمە

---

82 «ئام.» 5:25-27.
83 ««ھۆكۈم-گۇۋاھلىق» چېدىرى» — يەنى «ئىبادەت چېدىرى»؛ «مىس.» 34:16 ۋە ئىزاھاتىنى كۆرۈڭ.
84 ««سۆز-كالام يەتكۈزگۈچى» — خۇدانىڭ ئۆزى، ئەلۋەتتە.
85 ««يەشۇئا» — يەشۇئا پەيغەمبەر.
86 گرېك تىلىدا «تېپىشقا». («2سام.» 7-بابنى كۆرۈڭ).
87 «1پاد.» 5-6-بابنى كۆرۈڭ).
88 «يەش.» 66:1-2.

قىلغان بولسا، شۇنى ئوخشاش قىلغۋاتىسىلەر! [52] پەيغەمبەرلەردىن زادى قايسىسىغا ئاتا-بوۋىلىرىڭلار زىيانكەشلىك قىلىپ باقمىغان؟ شۇنداق قىلىپ ئۇلار «ھەققانىي بولغۇچى»نىڭ(89) كېلىدىغانلىقىنى ئالدىن جاكارلىغۇچىلارنى ئۆلتۈرۈشكەن. ئەمدى ئۇ ئۆزى ھازىر كەلگەندە، سىلەر ئۇنىڭغا ساتقۇنلۇق قىلغۇچى ۋە قاتىل بولۇپ چىقتىڭلار، [53] ئى سىلەر تەۋرات قانۇنىنى پەرىشتىلەرنىڭ ئەمرى-تاپىلىغانلىرى بىلەن تاپشۇرۇۋېلىپ تۇرۇپ، ئۇنىڭغا ئەمەل قىلمىغۇچىلار!»

ئىستىپاننىڭ چالما-كېسەك قىلىنىشى

[54] ئىستىپاننىڭ بۇ سۆزلىرىنى ئاڭلىغان ئالىي كېڭەشمەدىكىلەر يۈرىكىگە خەنجەر سانجىلغاندەك بولۇپ، ئۇنىڭغا چىشلىرىنى غۇچۇرلاتتى. [55] لېكىن ئۇ بولسا مۇقەددەس روھقا تولغان، كۆزلىرىنى كۆككە تىكىپ، خۇدانىڭ جۇلاسىنى، شۇنداقلا ئۇنىڭ ئوڭ يېنىدا ئەيسانىڭ تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ، [56] — قاراڭلار! ئاسمانلار ئېچىلىپ، ئىنسانئوغلىنىڭ خۇدانىڭ ئوڭ يېنىدا تۇرغانلىقىنى كۆرۈۋاتىمەن! — دېدى.

[57] ئۇلار بۇنىڭغا قۇلاقلىرىنى قوللىرى بىلەن ئېتىۋېلىپ، ئاۋازىنى قاتتىق كۆتۈرۈپ ۋارقىرىشىپ بىرلىكتە ئۇنىڭغا يوپۇرۇلۇپ كېلىشۇدى، [58] ئۇنى شەھەرنىڭ سىرتىغا ئىتتىرىپ چىقىرىپ، چالما-كېسەك قىلىشقا باشلىدى. ئۇنى ئەرز قىلغان گۇۋاھچىلار ئۇنى چالما-كېسەك قىلىشتىن ئاۋۋال چاپانلىرىنى سائۇل ئىسىملىك بىر ياشنىڭ پۇتى ئالدىدا قويۇپ قويۇشتى(90). [59] ئۇلار ئىستىپاننى چالما-كېسەك قىلغىنىدا ئۇ:

— ئى رەب ئەيسا، مېنىڭ روھىمنى قوبۇل قىلغايسەن! — دەپ نىدا قىلدى.

[60] ئاندىن ئۇ تىزلىنىپ تۇرۇپ قاتتىق ئاۋاز بىلەن:

— ئى رەب، بۇ گۇناھنىڭ ھېسابىنى ئۇلاردىن ئالمىغايسەن، — دېدى. ئۇ بۇ سۆزنى قىلىپ بولۇپلا جان ئۈزۈپ ئۇخلاپ كەتتى.

---

89 «ھەققانىي بولغۇچى» ئەيسانى كۆرسىتىدۇ.

90 تەۋرات قانۇنى بويىچە بىرسى ئۆلۈمگە مەھكۇم بولسا ئۇنىڭغا ئەرز قىلغان گۇۋاھچىلار بىرىنچى بولۇپ تاش ئېتىشى كېرەك ئىدى («قان.» 7:17).

سائۇلنىڭ ئېتىقادچىلارغا زىيانكەشلىك قىلىشى

8

1 ئىستىپاننىڭ ئۆلتۈرۈلۈشىنى سائۇلمۇ قوللايتتى. شۇ كۈندىن باشلاپ،
يېرۇسالېمدىكى جامائەتكە قارىتىلغان دەھشەتلىك زىيانكەشلىك
قوزغالدى. روسۇللاردىن باشقا بارلىق جامائەتتىكىلەر يەھۇدىيە ۋە سامارىيەنىڭ
ھەرقايسى يۇرتلىرىغا تارقىلىپ كېتىشتى. 2 بەزى ئىخلاسمەن كىشىلەر
ئىستىپاننى دەپنە قىلىپ، ئۇنىڭغا قاتتىق يىغا-زارلارنى كۆتۈرۈشتى. 3 لېكىن
سائۇل جامائەتكە ۋەيرانچىلىق سېلىپ، ئۆيمۇئۆي ئاختۇرۇپ، ئەر-ئايالغا
قارىماي ئۇلارنى سۆرەپ چىقىپ زىندانغا تاشلىدى.

خۇش خەۋەرنىڭ سامارىيە ئۆلكىسىگە يېتىپ بېرىشى

4 ئەمدى تارقىلىپ كەتكەنلەر تارقالغان يۇرتلاردا كېزىپ سۆز-كالامنىڭ
خۇش خەۋىرىنى جاكارلىدى. 5 ئۇلارنىڭ ئىچىدىن فىلىپ بولسا سامارىيەنىڭ
مەلۇم بىر شەھىرىگە بېرىپ، يەرلىك كىشىلەرگە مەسىھنى جاكارلىدى.
6 توپ-توپ كىشىلەر ئۇنى ئاڭلاپ ھەمدە ئۇ كۆرسەتكەن مۆجىزىلىك
ئالامەتلەرنى كۆرۈپ، بىر جان بىر دىلى بىلەن ئۇنىڭ سۆزلىرىگە قۇلاق سالدى.
7 چۈنكى ناپاك روھلار بولسا، چاپلىشىۋالغان كىشىلەردىن قاتتىق ۋارقىرىغىنىچە
چىقىپ كەتتى. نۇرغۇن پالەچ، توكۇرلارمۇ ساقايتىلدى؛ 8 زور شاد-خۇراملىق
شۇ شەھەرنى قاپلىدى.

9 ئۇ شەھەردە ئەسلى جادۇگەر-سېھىرگەرلىك بىلەن شۇغۇللىنىۋاتقان
سىمون ئىسىملىك بىر ئادەم بار ئىدى؛ ئۇ شۇ يول بىلەن پۈتكۈل
سامارىيەدىكىلەرنى ھاڭ-تاڭ قالدۇرۇپ، ئۆزىنى قالتىس زات كۆرسەتمەكچى
بولۇپ كەلگەنىدى. 10 پېقىردىن تارتىپ ئامبالغىچە ئۇلارنىڭ ھەممىسى
ئۇنىڭغا ئىخلاس قىلىپ قارايتتى ۋە «خۇدانىڭ ئۇلۇغ كۈچ-قۇدرىتى مانا شۇ!»
دېيىشەتتى. 11 خالايىق ئۇنىڭغا شۇنداق ئىخلاس قىلىشى ئۇنىڭ ئۇزۇندىن
بېرى جادۇگەر-سېھىرگەرلىكى بىلەن ئۇلارنى ھاڭ-تاڭ قالدۇرۇپ كەلگەنلىكى
تۈپەيلىدىن ئىدى. 12 لېكىن ئەمدى فىلىپ خۇدانىڭ پادىشاھلىقى ۋە ئەيسا

مەسىھنىڭ نامى توغرىسىدىكى خۇش خەۋەرنى جاكارلىغىنىدا ئۇلار ئۇنىڭ
سۆزلىرىگە ئىشەندى ۋە ئەرلەر بولسۇن، ئاياللار بولسۇن چۆمۈلدۈرۈشنى قوبۇل
قىلدى. 13 سىمون ئۆزىمۇ ئىشەندى. ئۇ چۆمۈلدۈرۈلگەن بولۇپ، ھەمىشە
فىلىپنىڭ يېنىدا يۈردى ھەمدە فىلىپ كۆرسىتىۋاتقان مۆجىزىلىك ئالامەتلەر
ۋە قۇدرەتلىك ئىشلارغا قاراپ، ئىنتايىن ھەيران بولدى.
14 يېرۇسالېمدىكى روسۇللار سامارىيەلىكلەرنىڭ خۇدانىڭ سۆزىنى
قوبۇل قىلغانلىقىنى ئاڭلاپ، پېترۇس بىلەن يۇھاننانى ئۇلارغا ئەۋەتتى؛ 15
ئىككىيلەن ئۇ يەرگە چۈشۈشى بىلەنلا، ئۇلارنى مۇقەددەس روھنىڭ ئاتا
قىلىنىغۇچىسى بولسۇن دەپ دۇئا قىلدى. 16 چۈنكى مۇقەددەس روھ تېخى
ئۇلارنىڭ ھېچقايسىسىغا چۈشمىگەنىدى؛ ئۇلار پەقەت رەب ئەيسانىڭ
نامى بىلەن چۆمۈلدۈرۈلگەنىدى. 17 پېترۇس بىلەن يۇھاننا ئۇلارنىڭ ئۈستىگە
قولىنى تەگكۈزۈشى بىلەن، مۇقەددەس روھ ئۇلارغا ئاتا قىلىندى[91]. 18 لېكىن
سىمون مۇقەددەس روھنىڭ روسۇللارنىڭ قولىنى تەگكۈزۈپ قويۇشى بىلەن ئاتا
قىلىنغانلىقىنى كۆرۈپ، ئۇلارغا پۇل تەڭلەپ:
19 ــ بۇ كۈچ-قۇدرەتتىن ماڭىمۇ بېرىڭلاركى، مەنمۇ ھەركىمنىڭ ئۈستىگە
قوللىرىمنى تەگكۈزسەم، ئۇنىڭغا مۇقەددەس روھ ئاتا قىلىنسۇن، ــ دېدى.
20 لېكىن پېترۇس ئۇنىڭغا مۇنداق جاۋاب بەردى:
ــ خۇدانىڭ بۇ ئىلتىپاتىنى پۇلغا سېتىۋالغىلى بولىدۇ، دەپ ئويلىغىنىڭ
ئۈچۈن، پۇلۇڭ سەن بىلەن تەڭ ھالاكەتكە بارسۇن! 21 سېنىڭ بۇ ئىشتا ھېچ
ھەسسەڭ ياكى نېسىۋەڭ يوقتۇر! چۈنكى سېنىڭ نىيىتىڭ خۇدا ئالدىدا دۇرۇس
ئەمەس! 22 شۇڭا، بۇ رەزىللىكىڭدىن توۋا قىلىپ، رەبتىن، مۇمكىن بولسا
كۆڭلۈمدىكى بۇ نىيىتىم كەچۈرۈم قىلىنغاي، دەپ ئۆتۈن! 23 چۈنكى سېنىڭ

[91] بۇ چوڭ ئىش ئىدى. ئەسلىدە يەھۇدىيلار ۋە سامارىيەلىكلەر بىر-بىرىگە بەك ئۆچ ئىدى، ھېچقانداق باردى-كەلدى قىلمايتتى. سامارىيەلىكلەر مۇقەددەس روھنى قوبۇل قىلىشى ئۈچۈن فىلىپ («يېرىم گرېك»)نىڭ قولىنى ئەمەس، بەلكى ساپ ئىككى يەھۇدىينىڭ قولىنى ئۇلارغا تەگكۈزۈشنى كەمتەرلىك بىلەن قوبۇل قىلىشى كېرەك ئىدى. ساپ ئىككى يەھۇدىيمۇ ھازىر ئۆزىنى تۆۋەن تۇتۇپ، قوللىرىنى «ناپاك سامارىيەلىكلەر»نىڭ بېشىغا قويۇشى كېرەك. «يۇھاننا» 4-باب، «ماتتا»نىڭ «قوشۇمچە سۆز»ىدىكى 19:16 توغرۇلۇق ئىزاھاتىمىزنى ۋە «گال.» 3:28نى كۆرۈڭ.

ئاچچىق ھەسەتكە تولۇپ، ھەققانىيسىزلىقنىڭ ئاسارىتىدا ئىكەنلىكىڭ ماڭا
مەلۇم.
24 سىمون ئۇلارغا:
– مەن ئۈچۈن رەبدىن ئۆتۈنۈڭلاركى، سىلەر ئېيتقان ئىشلاردىن ھېچبىرى
بېشىمغا كەلمىگەي! – دېدى[92].
25 پېترۇس بىلەن يۇھاننا يەنە شۇ يەردە ئاگاھ-گۇۋاھلىق بېرىپ رەبنىڭ
سۆز-كالامىنى يەتكۈزگەندىن كېيىن، سامارىيەنىڭ نۇرغۇن يېزا-كەنتلىرىگە
بېرىپ خۇش خەۋەر يەتكۈزگەچ، يېرۇسالېمغا قايتىپ كەتتى.

فىلىپ ۋە ئېفىئوپىيىلىك ئەمەلدار

26 شۇ ۋاقىتتا، خۇدانىڭ بىر پەرىشتىسى فىلىپقا:
– ئورنۇڭدىن تۇرۇپ جەنۇبقا قاراپ يېرۇسالېمدىن گازا شەھىرىگە
ماڭىدىغان يول بىلەن ماڭ! – دېدى (شۇ يول چۆلدىكى يولدۇر). 27-28 شۇڭا
فىلىپ ئورنىدىن تۇرۇپ يولغا چىقتى. ۋە مانا، يولدا ئېفىئوپىيە ئايال پادىشاھى
كانداسىنىڭ بىر ئەمەلدارى، پۈتكۈل خەزىنىگە مەسئۇل ئېفىئوپىيەلىك ئاغۋات
ۋەزىر تۇراتتى. ئۇ يېرۇسالېمغا خۇداغا ئىبادەت قىلغىلى بارغانىدى؛ ھازىر
قايتىش يولىدا ئۆزىنىڭ جەڭ ھارۋىسىدا ئولتۇرۇپ، يەشايا پەيغەمبەرنىڭ
يازمىسىنى ئوقۇۋاتاتتى. 29 روھ[93] فىلىپقا:
– بۇ ھارۋىنىڭ يېنىغا بېرىپ ئۇنىڭغا يېقىنلاشقىن[94]، – دېدى.
30 فىلىپ يۈگۈرۈپ بېرىپ، ۋەزىرنىڭ يەشايا پەيغەمبەرنىڭ يازمىسىدىن
ئوقۇۋاتقانلىرىنى ئاڭلاپ، ئۇنىڭدىن:
– ئوقۇۋاتقىنىڭىزنى چۈشىنىۋاتامسىز؟ – دەپ سورىدى.
31 ۋەزىر ئۇنىڭغا:

---

92 بەزى قەدىمكى تارىخىي خاتىرىلەر بويىچە، سىمون كېيىن خۇش خەۋەرگە ئەشەددىي دۈشمەن بولۇپ چىققان.

93 «روھ» — مۇقەددەس روھ، ئەلۋەتتە.

94 گرېك تىلىدا: «بېرىپ ئۆزۈڭنى بۇ ھارۋىغا قوشقىن».

ــ بىرى ماڭا چۈشەندۈرۈپ بەرمىسە، مەن قانداقمۇ چۈشىنەلەيمەن؟! ــ دەپ، فىلىپنى هارۋىسىغا چىقىپ يېنىدا ئولتۇرۇشقا ئۆتۈندى.
[32] ئۇ ئوقۇۋاتقان يازما قىسمى بولسا:

«ئۇ گويا بوغۇزلاشقا يېتىلەپ مېڭىلغان قويدەك بوغۇزلاشقا ئېلىپ مېڭىلدى،
قىرقىغۇچى ئالدىدا ئۈن-تىنسىز ياتقان قوزىدەك، ئۇ زادىلا ئېغىز ئاچمىدى.
[33] ئۇ خورلىنىدۇ، ئۇ هەق سوراقتىن مەھرۇم بولدى،
ئەمدى ئۇنىڭ ئەۋلادىنى كىممۇ بايان قىلالىسۇن؟!
چۈنكى هاياتى يەر يۈزىدىن ئېلىپ كېتىلدى».[95]

[34] ئاغۋات فىلىپتىن:
ــ دەپ بەرسىڭىز، پەيغەمبەرنىڭ بۇ سۆزى كىمگە قارىتىپ ئېيتىلغان؟ ئۆزىگىمۇ ياكى باشقا بىرسىگىمۇ؟ ــ دەپ سورىدى.
[35] فىلىپ ئاغزىنى ئېچىپ شۇ يازمىنىڭ شۇ قىسمىدىن باشلاپ، ئۇنىڭغا ئەيسا توغرىسىدىكى خۇش خەۋەرنى جاكارلاپ بەردى[96]. [36-37] ئۇلار يولدا كېتىۋېتىپ، سۇ بار بىر يەرگە كەلگەندە، ئاغۋات:
ــ مانا بۇ يەردە سۇ بار ئىكەن. مۇشۇ يەردىلا چۆمۈلدۈرۈلۈشۈمگە قانداق توسالغۇ بار؟ ــ دېدى.
[38] ئۇ هارۋىنى توختىتىشنى بۇيرۇدى. فىلىپ ۋە ئاغۋات ئىككىسى بىللە سۇغا چۈشۈپ، ئۇنى چۆمۈلدۈردى. [39] ئۇلار سۇدىن چىققاندا، رەببىنىڭ روهى فىلىپنى كۆتۈرۈپ ئېلىپ كەتتى. ئاغۋات ئۇنى قايتا كۆرمىدى، ئەمما ئۇ شادلىنىپ يولىنى داۋاملاشتۇردى. [40] فىلىپ بولسا ئاشدود شەهرىدە[97] پەيدا بولدى؛ ئۇ شۇ يۇرتنى كېزىپ، شۇ يەردىن قەيسەرىيە شەهىرىگە كەلگۈچە بولغان ھەممە شەھەرلەردە خۇش خەۋەر جاكارلىدى.

[95] «يەش.» 53:7-8.
[96] گرېك تىلىدا «ئۇ ئۇنىڭغا ئەيسانى خۇش خەۋەر دەپ جاكارلاپ بەردى».
[97] گرېك تىلىدا «ئازوتۇس شەھىرى».

سائۇلنىڭ ئەيساغا ئېتىقاد قىلىشى

9

1 ئەمما شۇ چاغلار سائۇل ھەر نەپەسىدە رەبنىڭ مۇخلىسلىرىغا تېخىچە ئىزچىل قىرغىنچىلىق تەھدىتلىرى سېلىۋاتقان پەيت ئىدى.[98] ئۇ باش كاھىنىڭ ئالدىغا بېرىپ، 2 دەمەشق شەھىرىدىكى سىناگوگلارغا تەۋسىيە خېتى يېزىپ بېرىشنى سورىدى. شۇنداق بولغاندا، ئۇ دەمەشقتە مەسىھ يولىدىكىلەردىن بىرەرسىنى[99]، مەيلى ئەر بولسۇن، ئايال بولسۇن تېپىۋالسىلا، باغلاپ تۇتقۇن قىلىپ، يېرۇسالېمغا ئېلىپ كېلىشكە رۇخسەت بولاتتى[100].

3 سائۇل يولغا چىقىپ، دەمەشق شەھىرىگە يېقىنلاشقاندا، تۇيۇقسىز ئاسماندىن كۈچلۈك بىر نۇر چۈشۈپ، ئۇنىڭ ئەتراپىنى يورۇتۇۋەتتى. 4 ئۇ يەرگە يىقىلدى ۋە ئۆزىگە:

— سائۇل، سائۇل![101] ماڭا نېمىشقا زىيانكەشلىك قىلىسەن؟ — دېگەن بىر ئاۋازنى ئاڭلىدى.

5 — ئى رەب، سەن كىمسەن؟ — دەپ سورىدى ئۇ.

ئاۋاز: — مەن سەن زىيانكەشلىك قىلىۋاتقان ئەيسادۇرمەن. 6 ئورنۇڭدىن تۇر، شەھەرگە كىر، نېمە قىلىشىڭ كېرەكلىكى ساڭا ئېيتىپ بېرىلىدۇ» — دېدى.

7 ئۇنىڭ بىلەن بىللە ماڭغان ئادەملەر ئاۋازنى ئاڭلىسىمۇ، ھېچكىمنى

---

98 گرېك تىلىدا «سائۇلنىڭ ھەر نەپەسلىرى رەبنىڭ مۇخلىسلىرىغا تېخىچە ئىزچىل قىرغىنچىلىق تەھدىتلىرى بولۇپ،...».

99 مۇشۇ يەردە گرېك تىلىدا پەقەت ««يول»دىكىلەر» دېيىلىدۇ (چۈنكى ئېتىقادنىڭ پەقەت بىرلا يولى باردۇر).

100 سائۇل تۇتماقچى بولغانلار مەسىھكە ئېتىقاد قىلغان يەھۇدىيلارلا ئىدى (ئۇنىڭ يەھۇدىي ئەمەسلەرنىڭ مەسىھكە ئېتىقاد قىلىشىدىن ھېچ خەۋىرى بولمىسا كېرەك).

دەمەشقتىكى سىناگوگلار دەمەشق شەھىرىنى باشقۇرمىغان، ئەلۋەتتە. لېكىن شەھەردە يەھۇدىيلارنىڭ تەسىرى خېلى كۈچلۈك بولغاچقا (23-ئايەتنى كۆرۈڭ) سائۇل يەھۇدىي ئىشەنگۈچىلەرنى تۇتماقچى بولسا، ئۇلارنىڭ ياردىمىنى ياكى رۇخسىتىنى سورىمىسا بولمايتتى.

101 «سائۇل، سائۇل!». ئادەمنىڭ ئىسمىنى ئىككى قېتىم چاقىرىش — رەبنىڭ ئۇنىڭغا بولغان چوڭقۇر مېھىر-مۇھەببىتىنى ۋە ئۆزىگە تولىمۇ ئەزىز ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ.

كۆرەلمىگەچكە، شۇ يەردە ئۈن چىقىرالماي تۇرۇپلا قالدى. 8 سائۇل يەردىن
تۇرۇپ، كۆزلىرىنى ئېچىپ قارىدى، لېكىن ھېچ نەرسىنى كۆرەلمىدى.
ھەمراھلىرى ئۇنى قولىدىن يېتىلەپ دەمەشققە ئېلىپ كىردى. 9 ئۇ ئۈچ
كۈنگىچە كۆزى كۆرمەس بولۇپ نە يېمىدى نە ئىچمىدى.
10 دەمەشقتە ئانانىياس ئىسىملىك مەلۇم بىر مۇخلىس بار ئىدى. رەب
ئۇنىڭغا بىر غايىبانە كۆرۈنۈشتە كۆرۈنۈپ ئۇنى:
— ئانانىياس! — دەپ چاقىردى.
— مانا مەن، ئى رەب، — دەپ جاۋاب بەردى ئۇ.
11 رەب ئۇنىڭغا:
— سەن دەرھال «تۈز» دەپ ئاتالغان كوچىغا بېرىپ، يەھۇدانىڭ ئۆيىدىن
تارسۇسلۇق سائۇل ئىسىملىك بىرىنى سوراپ تاپ؛ چۈنكى مانا، ئۇ دۇئا-
تىلاۋەت قىلىۋاتىدۇ. 12 ئۇ دۇئا قىلىۋاتقىنىدا، غايىبانە كۆرۈنۈشتە ئانانىياس
ئىسىملىك بىر كىشىنىڭ كېلىپ، كۆزىنى كۆرىدىغان قىلىش ئۈچۈن ئۈستىگە
قولىنى تەگكۈزگەنلىكىنى كۆردى، — دېدى.
13 ئانانىياس:
— ئى رەب، مەن بۇ ئادەمنىڭ خەۋىرىنى نۇرغۇن كىشىلەردىن ئاڭلىدىم،
ئۇ يېرۇسالېمدىكى مۇقەددەس بەندىلىرىڭگە[102] شۇنچە كۆپ زىيان-زەخمەت
يەتكۈزگەن! 14 ھازىر ئۇ مۇشۇ يەردە نامىڭغا نىدا قىلغانلارنىڭ ھەممىسىنى
تۇتۇپ باغلاش ئۈچۈن باش كاھىنلاردىن ھوقۇق ئاپتۇ — دېدى.
15 لېكىن رەب ئۇنىڭغا:
— بارىۋەر! چۈنكى ئۇ نامىمنى ئەللەرنىڭ[103] ۋە ئۇلارنىڭ پادىشاھلىرىنىڭ
ھەم ئىسرائىللارنىڭ ئالدىدا ئايان قىلىش ئۈچۈن[104] ئۆزۈمگە ئالاھىدە
تاللىغان بىر ئەسۋابتۇر. 16 چۈنكى مەن ئۇنىڭغا نامىم ئۈچۈن قانچىلىك

102 ئىنجىلدا «مۇقەددەس بەندىلەر» دېگەن ئىبارە كۆپ يەرلەردە ئىشلىتىلگەن. ئۇ گرېكچىدە «مۇقەددەسلەر» دەپ ئىپادىلىنىدۇ. «تەبىرلەر»دە ئېيتقىنىمىزدەك، «مۇقەددەس» دېگەن سۆز «خۇداغا ئاتالغان»، «خۇداغا خاس»، «خۇداغا مەخسۇس ئايرىلغان» دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدۇ.

103 «ئەللەر» — يات ئەللەر، يەھۇدىي ئەمەسلەر.

104 گرېك تىلىدا «مېنىڭ نامىمنى... كۆتۈرۈش ئۈچۈن...».

ئازاب-ئوقۇبەتلەرنى تارتىشىنىڭ مۇقەررەر ئىكەنلىكىنى ئايان قىلماقتا، — دېدى.

[17] بۇنىڭ بىلەن ئانانىياس بېرىپ، شۇ ئۆيگە كىردى؛ ئۇ قوللىرىنى سائۇلنىڭ ئۈستىگە تەگكۈزۈپ ئۇنىڭغا:

— قېرىنداش سائۇل، رەب، يەنى بۇ يەرگە كېلىشىڭدا يولۇڭدا ساڭا كۆرۈنگەن ئەيسا، كۆزلىرىڭنى كۆرەلەيدىغان بولسۇن دەپ ۋە سېنىڭ مۇقەددەس روھقا تولدۇرۇلۇشۇڭ ئۈچۈن مېنى شەخسەن ئۆزى ئەۋەتتى، — دېۋىدى، [18] سائۇلنىڭ كۆزلىرىدىن خۇددى بېلىق قاسىرقىدەك بولغان بىر نەرسىلەر چۈشۈپ، كۆزلىرى ئېچىلىپ كۆرەلەيدىغان بولدى. ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ، چۆمۈلدۈرۈشنى قوبۇل قىلدى. [19] ئۇ غىزالانغاندىن كېيىن، قۇۋۋەتلىنىپ ماغدۇرغا كىردى.

سائۇلنىڭ دەمەشقتە خۇش خەۋەر جاكارلىشى

سائۇل دەمەشقتىكى مۇخلىسلارنىڭ يېنىدا بىرنەچچە كۈن تۇردى ۋە [20] ۋاقىتنى ئۆتكۈزمەي سىناگوگلارغا كىرىپ، «ئۇ كىشى خۇدانىڭ ئوغلىدۇر» دەپ ئەيسانى جاكارلاشقا باشلىدى. [21] ئۇنى ئاڭلىغانلار سۆزلىرىدىن ئىنتايىن ھەيران بولۇشۇپ:

— بۇ ئادەم يېرۇسالېمدا بۇ نامغا نىدا قىلغۇچىلارنى قاتتىق ۋەيران قىلغان ھېلىقى ئادەم ئەمەسمۇ؟ بۇ يەرگىمۇ مۇشۇنداقلارنى باغلاپ باش كاھىنلارغا تۇتۇپ بېرىش مەقسىتىدە كەلگەنمىدۇ؟ — دېيىشتى.

[22] لېكىن سائۇلنىڭ قايىل قىلىش كۈچى بارغانسېرى ئېشىپ[105]، ئەيسانىڭ مەسىھ ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلاپ دەمەشقتىكى يەھۇدىيلارنى پاراكەندىچىلىككە چۆمدۈردى[106].

[23] كۆپ كۈنلەردىن كېيىن، يەھۇدىيلار سائۇلنى يوقاتماقچى قەست قىلماقچى بولدى. [24] لېكىن سائۇل ئۇلارنىڭ سۇيىقەستىدىن خەۋەر تاپتى؛ ئۇنى تۇتۇپ ئۆلتۈرۈش ئۈچۈن ئۇلار كېچە-كۈندۈز شەھەرنىڭ قوۋۇقلىرىدا پايلاپ يۈردى.

[105] ياكى، «سائۇل بارغانسېرى كۈچلەندۈرۈلۈپ،...».
[106] ياكى «...بۇنى رەت قىلىشقا ئامالسىز قالدۇردى».

25 لېكىن مۇخلىسلار بىر كۈنى كېچىدە ئۇنى چوڭ سېۋەتكە ئولتۇرغۇزۇپ، سېپىل كامارىدىن[107] چۈشۈردى.

سائۇل يېرۇسالېمدا

26 سائۇل يېرۇسالېمغا يېتىپ بېرىپ[108]، ئۇ يەردىكى مۇخلىسلارغا قوشۇلماقچى بولدى، لېكىن ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭ مۇخلىس ئىكەنلىكىگە ئىشەنمەي، ئۇنىڭدىن قورقتى. 27 بىراق بارناباس ئۇنى ئېلىپ بېرىپ، روسۇللار بىلەن كۆرۈشتۈردى. ئۇ ئۇلارغا سائۇلنىڭ دەمەشقنىڭ يولىدا رەببنى قانداق كۆرگەنلىكىنى، رەببنىڭمۇ ئۇنىڭغا گەپ قىلغانلىقىنى چۈشەندۈردى ۋە ئۇنىڭ دەمەشقتە ئەيسانىڭ نامىدا قانداق جۈرئەتلىك بىلەن سۆز-كالام يەتكۈزگەنلىكىنى ئۇقتۇردى. 28 بۇنىڭ بىلەن، سائۇل يېرۇسالېمدا روسۇللار بىلەن بىللە ئوچۇق-ئاشكارە يۈرۈپ[109]، يۈرەكلىك ھالدا رەببنىڭ نامىدا سۆز-كالام يەتكۈزەتتى. 29 ئۇ يەنە گرېكچە سۆزلىشىدىغان يەھۇدىيلار بىلەنمۇ سۆزلىشىپ مۇنازىرىلىشەتتى؛ نەتىجىسى، ئۇلار ئۇنىڭغا قەست قىلماقچى بولدى. 30 قېرىنداشلار بۇ ئىشتىن خەۋەر تېپىپ، ئۇنى قەيسەرىيە شەھىرىگە ئېلىپ بېرىپ، ئاندىن ئۇ يەردىن تارسۇس دېگەن شەھەرگە يولغا سالدى.

31 ئۇ چاغدا[110]، پۈتكۈل يەھۇدىيە، گالىلىيە ۋە سامارىيەدىكى جامائەتلەر بىر مەزگىل تىنچلىقتا ئېرىشىپ، ئېتىقادتا قۇرۇلدى؛ رەببنىڭ قورقۇنچىدا مېڭىپ، مۇقەددەس روھنىڭ رىغبەت-تەسەللىسى بىلەن ئۇلارنىڭ سانلىرىمۇ بارغانسېرى كۆپىيەمەكتە ئىدى.

---

107 ياكى «كۈنگۈرىدىن چۈشۈردى». «2كور.» 11:33نىمۇ كۆرۈڭ.

108 «سائۇل يېرۇسالېمدا روسۇللار بىلەن بىللە ئوچۇق-ئاشكارە يۈرۈپ...» ــ 23- ۋە 26-ئايەت ئوتتۇرىسىدا ئۈچ يىل ئۆتكەنىدى. «گال.» 1:18-15نى كۆرۈڭ\

109 گرېك تىلىدا «كىرىپ-چىقىپ».

110 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «شۇنىڭ بىلەن...» ياكى «شۇڭا...».

پېترۇس لىددا ۋە يوپپا (جاففا، خايفا) شەھەرلىرىدە ياراتقان مۆجىزىلەر

32 شۇ ۋاقىتلاردا شۇنداق بولدىكى، پېترۇس ھەرقايسى جايلارنى ئارىلاپ
يۈرگەندە، لىددا شەھىرىدىكى مۇقەددەس بەندىلەرنىمۇ يوقلاشقا چۈشتى. 33 ئۇ
يەردە ئۇ ئەنىياس ئىسىملىك بىر ئادەمنى ئۇچراتتى. بۇ ئادەم پالەچ بولۇپ،
ئورۇن(111) تۇتۇپ ياتقىلى سەككىز يىل بولغانىكەن. 34 پېترۇس ئۇنىڭغا:
― ئەنىياس، ئەيسا، يەنى مەسىھ بولغۇچى سېنى ساقايتىدۇ. ئورنۇڭدىن
تۇرۇپ، پالىسىڭنى يىغىشتۇر! ― دېدى.
ئۇ دەرھال ئورنىدىن تۇردى. 35 ئەنىياسنى كۆرگەن لىددا شەھىرىدىكى ۋە
شارون رايونىدىكىلەرنىڭ ھەممىسى توۋا قىلىپ(112) رەبگە باغلاندى.
36 يوپپا(113) شەھىرىدە بولسا تابىتا ئىسىملىك بىر ئايال مۇخلىس بار
ئىدى (ئۇنىڭ ئىسمى گرېكچىدە «دوركاس» ئىدى(114)). ئۇ ھەردائىم
ياخشى ئەمەللەر ۋە خەير-ساخاۋەتلىك ئىشلارغا بېرىلەتتى. 37 شۇ
كۈنلەردە شۇنداق بولدىكى، ئۇ كېسەل بولۇپ، ئۆلۈپ كەتتى. كىشىلەر
جەسەتنى يۇيۇپ، ئۈستۈنكى قەۋەتتىكى بىر ئۆيگە ياتقۇزۇپ قويدى. 38
يوپپا شەھىرى لىددا شەھىرىگە يېقىن بولغاچقا، يوپپادىكى مۇخلىسلار
پېترۇسنىڭ لىددادا ئىكەنلىكىنى ئاڭلاپ، ئۇنىڭ ئالدىغا ئىككى ئادەم
ئەۋەتتى. ئۇلار: «ھايال بولماي يېنىمىزغا كەلسەڭ!» ― دەپ يېلىندى. 39
پېترۇس ئورنىدىن تۇرۇپ ئۇلار بىلەن بىللە يوپپاغا باردى. يوپپاغا يېتىپ
كېلىشى بىلەن ئۇلار ئۇنى ئۈستۈنكى قەۋەتتىكى ئۆيگە باشلاپ چىقتى.
بارلىق تۇل ئاياللار پېترۇسنىڭ ئەتراپىغا ئولىشىپ، يىغا-زار قىلىشىپ
ئۇنىڭغا دوركاسنىڭ ئۇلار بىلەن بىللە بولغان ۋاقتىدا ئۆزلىرىگە تىكىپ
بەرگەن كۆڭلەك-كىيىملىرىنى كۆرسىتىشتى.

111 گرېك تىلىدا «پالاس».
112 گرېك تىلىدا «(«ئۆز يولىدىن») بۇرۇلۇپ».
113 گرېك تىلىدا ئىسمى «يوپپا». ھازىرقى ئىسمى «جاففا» ياكى «خايفا».
114 «تابىتا» ئىبرانىي تىلىدا، «دوركاس» گرېك تىلىدا «جەرەن» دېگەن مەنىدە.

40 ليكىن پېترۇس ھەممەيلەننى چىقىرىۋېتىپ، تىزلىنىپ ئولتۇرۇپ دۇئا قىلدى. ئاندىن ئۇ جەسەتكە قاراپ:

— تابىتا، ئورنۇڭدىن تۇر! — دېدى.

تابىتا كۆزىنى ئېچىپ، پېترۇسنى كۆرۈپ، ئورنىدا ئولتۇردى. 41 پېترۇس ئۇنىڭغا قولىنى ئۇزىتىپ ئۇنى يۆلەپ تۇرغۇزدى ۋە مۇقەددەس بەندىلەر بىلەن تۇل ئاياللارنى چاقىرىپ، دوركاسنى ئۇلارغا تىرىك تاپشۇرۇپ بەردى. 42 بۇ خەۋەر پۈتكۈل يوپپاغا[115] تارقىلىپ، نۇرغۇن كىشىلەر رەبگە ئېتىقاد قىلدى. 43 شۇنداق بولدىكى، پېترۇس يوپپادا سىمون ئىسىملىك بىر كۆنچىنىڭ ئۆيىدە ئۇزۇن كۈنلەر تۇردى.

رىملىق يۈزبېشىغا پەرىشتىنىڭ كۆرۈنۈشى

10

1 قەيسەرىيە شەھىرىدە كورنېلىي ئىسىملىك بىر ئادەم بولۇپ، ئۇ رىم قوشۇنىدىكى «ئىتالىيەلىكلەر» قىسمىنىڭ يۈزبېشى ئىدى. 2 ئۇ ئىخلاسمەن ئادەم بولۇپ، ئۆزى ۋە پۈتكۈل ئۆيىدىكىلىرى خۇدادىن قورقاتتى. ئۇ مەردلىك بىلەن نامراتلارغا خەير-ساخاۋەت قىلىپ، دائىم خۇداغا دۇئا-تىلاۋەت قىلاتتى[116]. 3 بىر كۈنى چۈشتىن كېيىن سائەت ئۈچلەردە[117]، ئۇ غايىبانە بىر كۆرۈنۈشتە خۇدانىڭ بىر پەرىشتىسىنىڭ ئۆزىنىڭ يېنىغا كەلگەنلىكىنى ئوچۇق كۆردى. پەرىشتە ئۇنى:

— كورنېلىي! — دەپ چاقىردى.

4 كورنېلىي ئۇنىڭغا كۆزلىرىنى تىكىپ قاتتىق چۆچۈپ:

— تەقسىر، نېمە ئىش؟ — دەپ سورىدى.

---

115 مۇشۇ يەردە «يوپپا» يوپپا (جاففا) شەھىرىنىڭ ئەتراپىدىكى پۈتكۈل يەرلەرنى كۆرسەتسە كېرەك (ھازىرقى ئىسمى «خايفا»).

116 كورنېلىي بەلكىم سىناگوگقا قاتناشقان «خۇدادىن قورققۇچى» دەپ ئاتالغان يات ئەللىكلەردىن بىرى ئىدى. گەرچە يەھۇدىيلارنىڭ رىملىقلارغا خۇشى بولمىسىمۇ، ئۇ ئېتىقادى تۈپەيلىدىن يەھۇدىي نامراتلارغا شۇنداق خەيرلىك ئىشلارنى قىلاتتى.

117 قانائان (پەلەستىن) ۋاقتى بىلەن «سائەت توققۇزلاردا».

پەرىشتە ئۇنىڭغا:
– سېنىڭ دۇئالىرىڭ ۋە خەير-ساخاۋەتلىك ئىشلىرىڭ خۇدا ئالدىغا ئەسلەتمە قۇربانلىقتەك بېرىپ يەتتى. [5] ئەمدى سەن يوپپاغا ئادەم ئەۋەتىپ، پېترۇس دەپمۇ ئاتىلىدىغان سىمون ئىسىملىك ئادەمنى چاقىرتىپ كەل. [6] ئۇ سىمون ئىسىملىك بىر كۆنچىنىڭ ئۆيىدە مېهمان بولۇپ تۇرۇۋاتىدۇ. سىموننىڭ ئۆيى دېڭىز بويىدا، – دېدى.)
[7] ئۇنىڭغا سۆزلىگەن پەرىشتە كەتكەندىن كېيىن، كورنىلىي ئۆيىدىكى خىزمەتچىلەردىن ئىككىنى ۋە دائىم يېنىدا تۇرۇپ خىزمەت قىلغۇچىلار ئىچىدىكى ئىخلاسمەن بىر لەشكەرنى چاقىردى. [8] بارلىق ئىشلارنى چۈشەندۈرگەندىن كېيىن، ئۇلارنى يوپپاغا ئەۋەتتى.

خۇدانىڭ پېترۇسقا ۋەھىي بېرىشى

[9] ئەتىسى ئۇلار سەپەر قىلىپ شەھەرگە يېقىنلاشقاندا، چۈش ۋاقتى بولۇپ[118]، پېترۇس دۇئا قىلىش ئۈچۈن ئۆگزىگە چىقتى. [10] ئۇنىڭ قورسىقى ئېچىپ كېتىپ، بىر نەرسە يەي دېدى. بىراق ئۇلار غىزا تەييارلاۋاتقاندا، غايىبانە بىر ئالامەت پېترۇسنى ئورىۋالدى. [11] ئۇ ئاسمان ئېچىلىپ، تۆت بۇرجىكىدىن باغلانغان ھالدا يەر يۈزىگە چۈشۈرۈلۈۋاتقان كەڭ داستىخاندەك بىر نەرسىنى كۆردى. [12] داستىخاندا ھەرخىل تۆت پۇتلۇق ھايۋانلار، يەر بېغىرلىغۇچىلار، ئاسماندىكى ئۇچار-قاناتلارمۇ بار ئىدى. [13] ئۇنىڭغا بىر ئاۋاز ئاڭلاندى: –
«ئورنۇڭدىن تۇر، پېترۇس، ئۇلاردىن سويۇپ يە!»
[14] – ياق، رەب، ھەرگىز بولمايدۇ! مەن ھېچقاچان ھېچقانداق ناپاك ياكى ھارام نەرسىنى يېگەن ئەمەسمەن![119] – دېدى پېترۇس.
[15] ئاۋاز ئىككىنچى قېتىم كېلىپ ئۇنىڭغا:
– خۇدا ھالال دەپ پاكلىغاننى سەن ھارام دېمە! – دېيىلدى.

---

[118] «چۈش ۋاقتى» — ئىبرانىيلارنىڭ ۋاقتى بىلەن «سائەت ئالتىدە».
[119] داستىخاندىكى ھەرخىل ھايۋانلار ئىچىدە تەۋرات قانۇنى ھارام دەپ بېكىتكەن نۇرغۇن جانىۋارلار بولسا كېرەك ئىدى.

16 بۇ ئىش ئۈچ قېتىم يۈز بېرىپ، ئاندىن داستىخاندەك بولغان شۇ نەرسە دەرھال ئاسمانغا ئېلىپ چىقىپ كېتىلدى.
17 پېترۇس كۆرگەن غايىبانە ئالامەتنىڭ مەنىسى توغرىسىدا قايمۇقۇپ تۇرغاندا، مانا كورنىلىي ئەۋەتكەن كىشىلەر سىموننىڭ ئۆيىنى تېپىپ، دەرۋازا ئالدىدا تۇراتتى.

18 ئۇلار بىرسىنى چاقىرىپ، ئۇنىڭدىن پېترۇس دەپمۇ ئاتىلىدىغان سىمون دېگەن بىرسى بۇ يەردە تۇرامدۇ؟ ــ دەپ سورىدى[120].
19 پېترۇس تېخىچە شۇ غايىبانە ئالامەتنىڭ مەنىسى ئۈستىدە ئويلىنىۋاتقاندا، روھ[121] ئۇنىڭغا:
ــ مانا، سېنى ئۈچ ئادەم ئىزدەپ كەلدى. 20 ئورنۇڭدىن تۇر، پەسكە چۈش، ھېچ ئىككىلەنمەي ئۇلار بىلەن بىللە بارغىن. چۈنكى ئۇلارنى ئەۋەتكۈچى مەن! ــ دېدى.
21 پېترۇس پەسكە چۈشۈپ، ھېلىقى ئادەملەرگە:
ــ سىلەر ئىزدىگەن كىشى مانا مەن بولىمەن. بۇ يەرگە كېلىش سەۋەبىڭلار نېمىكىن؟ ــ دېدى.
22 ئۇلار جاۋابەن: ــ ھەققانىي بىر ئادەم، خۇدادىن قورقىدىغان، شۇنداقلا پۈتكۈل يەھۇدىي خەلقى تەرىپلىگەن كورنىلىي ئىسىملىك رىملىق يۈزبېشى مۇقەددەس بىر پەرىشتە تەرىپىدىن سىزنى ئۆيىگە چاقىرتىپ، سىزدىن سۆز-كالام ئاڭلاشقا ئەمر قىلىنغان! ــ دېدى.
23 شۇڭا پېترۇس ئۇلارنى ئۆيىگە تەكلىپ قىلىپ، قوندۇرۇپ مېھمان قىلدى.
ئەتىسى ئورنىدىن تۇرۇپ ئۇ ئۇلار بىلەن بىللە يولغا چىقتى. يوپپادىكى قېرىنداشلاردىن بەزىلىرى ئۇلارغا ھەمراھ بولۇپ ماڭدى. 24 ئىككىنچى كۈنى،

---

120 18-21-ئايەتلەردىن قارىغاندا، دەسلەپتە ھېچكىم مۇشۇ ئادەملەرنىڭ سوئالىغا جاۋاب بەرمىدى. يەھۇدىي قېرىنداشلار دەرۋازىنىڭ سىرتىدا بىرنەچچە رىملىقلارنىڭ، جۈملىدىن بىر رىملىق ئەسكەرنىڭ پېترۇس توغرۇلۇق سوراۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، بەلكىم جاۋاب بېرىشتىن بىرئاز قورققان بولۇشى مۇمكىن ئىدى.
121 «روھ» مۇشۇ يەردە خۇدانىڭ مۇقەددەس روھى.

ئۇلار قەيسەرىيەگە يېتىپ باردى. ئەمدى كورنىلىي تۇغقانلىرى ۋە يېقىن يار-بۇرادەرلىرىنى ئۆيىگە چاقىرىپ، پېترۇسلارنى تەققەزارلىق بىلەن كۈتۈپ تۇراتتى. [25] پېترۇس ئۆيىگە كىرگەندە، كورنىلىي ئالدىغا چىقىپ، ئايىغىغا ئۆزىنى ئېتىپ سەجدە قىلدى. [26] لېكىن پېترۇس دەرھال ئۇنى يۆلەپ تۇرغۇزۇپ:

— ئورنۇڭدىن تۇرغىن! مەنمۇ بىر ئىنسان، خالاس! — دېدى.

[27] ئۇ كورنىلىيگە گەپ قىلغاچ ئۆيگە كىرىۋىدى، ئۆينىڭ ئىچىگە يىغىلغان توپ-توپ ئادەملەرنى كۆردى. [28] ئۇ ئۇلارغا:

— سىلەرگە مەلۇمكى، بىز يەھۇدىيلارنىڭ يات ئەللىكلەردىن بىرىسى بىلەن باردى-كەلدى قىلىشى ياكى ئۆيلىرىگە كىرىشى تەۋرات قانۇن-ئەقىدىلىرىمىزگە خىلاپ. لېكىن خۇدا ماڭا ھېچقانداق ئادەمنى ناپاك ياكى ھارام دېمەسلىكىم كېرەكلىكىنى ئايان قىلدى. [29] شۇنىڭ ئۈچۈن سىلەر ئادەم ئەۋەتىپ مېنى چاقىرغاندا، ھېچ رەت قىلماي ئالدىڭلارغا كەلدىم. ئەمدى سوراي، مېنى نېمە دەپ چاقىردىڭلار؟ — دېدى.

[30] كورنىلىي مۇنداق دېدى:

— تۆت كۈننىڭ ئالدىدا بۈگۈنكى مۇشۇ ۋاقىتقىچە روزا تۇتقاندىم؛ سائەت ئۈچلەردە مەن ئۆيدە دۇئا قىلىۋاتاتتىم[122]. تۇيۇقسىز كىيىملىرىدىن نۇر چاقناپ تۇرىدىغان بىر ئادەم ئالدىمدا پەيدا بولۇپ ئۆرە تۇردى: [31] «كورنىلىي! دۇئايىڭ ئىجابەت قىلىندى ۋە خەير-ساخاۋەتلىك ئىشلىرىڭ خۇدا ئالدىغا ئەسلەتمە قۇربانلىقتەك يەتتى. [32] شۇڭا يوپپاغا ئادەم ئەۋەتىپ، پېترۇس دەپمۇ ئاتىلىدىغان سىمون ئىسىملىك ئادەمنى چاقىرتىپ كەل. ئۇ دېڭىز بويىدا ئولتۇراقلۇق سىمون ئىسىملىك بىر كۆنچىنىڭ ئۆيىدە مېھمان بولۇپ تۇرۇۋاتىدۇ» دېدى. [33] شۇنىڭ ئۈچۈن، دەرھال ئۆزلىرىنى چاقىرىپ كېلىشكە ئادەم ئەۋەتكەندىم. ئۆزلىرى كۆلبەمگە كېلىپ ياخشى قىلدىلا! ئەمدى بىز ھەممىيلەن خۇدا ئۆزلىرىگە ئەمر قىلغان بارلىق سۆزلەرنى ئاڭلاش ئۈچۈن خۇدانىڭ ئالدىدا ھازىر تۇرۇۋاتىمىز.

---

[122] ئىبرانىيلارنىڭ ۋاقتى بىلەن «سائەت توققۇزدا». بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە «روزا تۇتتۇم» دېگەن سۆزلەر تېپىلمايدۇ.

خۇدا يات ئەللەرگىمۇ نىجات ئاتا قىلىدۇ

34-35 پېترۇس ئاغزىنى ئېچىپ مۇنداق دېدى:

– بەرھەق، مەن خۇدانى ھېچقانداق ئادەمگە يۈز-خاتىرە قىلمايدۇ، دەپ چۈشىنىپ يەتتىم؛ بەلكى ھەر ئەلدىن بولغانلار ئىچىدە ئۇنىڭدىن قورقىدىغان ۋە ھەققانىيەت يۈرگۈزىدىغان كىشى بولسىلا، ئۇنىڭ ئالدىدا مەقبۇلدۇر. 36 خۇدا ئىسرائىل خەلقىگە يەتكۈزگەن سۆز-كالام، يەنى ئەيسا مەسىھ ئارقىلىق (ئۇ پۈتكۈل مەۋجۇداتلارغا رەبدۇر) ئىناق-جاتىرجەملىك جاكارلانغان خۇش خەۋەر سىلەرگە مەلۇمغۇ؛ 37-38 سىلەرنىڭمۇ يەھيا پەيغەمبەر چۆمۈلدۈرۈش چاقىرىقىنى يەتكۈزگەندىن تارتىپ، گالىلىيەدىن باشلاپ پۈتكۈل يەھۇدىيە زېمىنلىرىدا ناسارەتلىك ئەيسا توغرۇلۇق گۇۋاھلىقتىن – يەنى خۇدانىڭ قانداق قىلىپ ئۇنى مۇقەددەس روھ ۋە كۈچ-قۇدرەت بىلەن مەسىھلىگەنلىكى، شۇنىڭ بىلەن ئۇ ھەممە يەرنى كېزىپ، ياخشى ئەمەللەرنى قىلىپ، ئىبلىسنىڭ ئىلكىدە بولغانلارنىڭ ھەممىسىنى ساقايتقانلىقىدىن خەۋىرىڭلار باردۇر. چۈنكى خۇدا ئۇنىڭ بىلەن بىللە ئىدى. 39 بىزمۇ ئۇنىڭ ھەم يەھۇدىيلارنىڭ زېمىنىدا[123] ھەم يېرۇسالېمدا قىلغان پۈتۈن ئەمەللىرىنىڭ گۇۋاھچىلىرى. ئۇلار ئۇنى ياغاچقا[124] ئېسىش بىلەنمۇ ئۆلتۈردى. 40-41 بىراق ئۈچىنچى كۈنى، خۇدا ئۇنى قايتا تىرىلدۈرۈپ نامايان قىلدى. بىراق ھەممە كىشىلەرگە ئەمەس، پەقەت خۇدا ئۆزى ئالدى بىلەن تاللىغان گۇۋاھچىلار، يەنى ئۇ ئۆلۈمدىن تىرىلگەندىن كېيىن ئۇنىڭ بىلەن ھەمداستىخان بولغان[125] بىزلەرنىڭ ئارىمىزدا نامايان قىلدى. 42 ئۇ بىزگە خەلققە خۇش خەۋەر يەتكۈزۈشنى ۋە ئۆزىنىڭ خۇدا تەرىپىدىن تىرىكلەر ۋە ئۆلگەنلەرنىڭ سوراقچىسى قىلىنىپ تەيىنلەنگۈچى ئىكەنلىكىنى جاكارلاشنى ئەمر قىلدى. 43 بارلىق پەيغەمبەرلەر ئۇنىڭغا گۇۋاھلىق بېرىدۇكى، ھەركىم ئۇنىڭغا ئېتىقاد قىلغان بولسا ئۇنىڭ نامى ئارقىلىق گۇناھلىرى كەچۈرۈم قىلىنىدۇ.

123 «يەھۇدىيلارنىڭ زېمىنى» — يەھۇدىيە.
124 گرېك تىلىدا «دەرەختە».
125 گرېك تىلىدا «يېگەن ۋە ئىچكەن».

44 پېترۇس تېخى بۇ سۆزلەرنى قىلىۋاتقاندا، مۇقەددەس روھ سۆز-كالامنى ئاڭلاۋاتقان ھەممە كىشىگە چۈشتى. 45 پېترۇس بىلەن بىللە كەلگەن خەتنىلىك بولغان ئىشەنگۈچىلەرنىڭ[(126)] ھەربىرى مۇقەددەس روھنىڭ يات ئەللەردىكىلەرگىمۇ[(127)] ئاتا قىلىنىپ تۆكۈلگەنلىكىنى كۆرۈپ بەك ھەيران بولۇشتى. 46 چۈنكى ئۇلارنىڭ كارامەت نامەلۇم تىللاردا سۆزلىشىپ خۇدانى ئۇلۇغلىغانلىقىنى ئاڭلىدى. شۇڭا پېترۇس:

47 ــ مۇشۇ كىشىلەر بىزگە ئوخشاش مۇقەددەس روھنى قوبۇل قىلغۇچى بولغان بولسا، كىم ئۇلارنىڭ سۇغا چۆمۈلدۈرۈشنى قوبۇل قىلىشنى توسىيالىسۇن؟! ــ دېدى.

48 شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئۇلارنىڭ رەببىنىڭ نامىدا چۆمۈلدۈرۈلۈشنى بۇيرۇدى. ئاندىن ئۇلار پېترۇسنىڭ ئۇلار بىلەن بىرنەچچە كۈن تۇرۇشىنى ئۆتۈندى.

پېترۇسنىڭ «يات ئەللىكلەر»نىڭ چۆمۈلدۈرۈلۈشىنى ئاقلىشى

11

1 روسۇللار ۋە پۈتكۈل يەھۇدىيەدىكى باشقا قېرىنداشلار يات ئەللىكلەرنىڭمۇ خۇدانىڭ سۆز-كالامىنى قوبۇل قىلغانلىقىنى ئاڭلىدى. 2 شۇڭا، پېترۇس يېرۇسالېمغا قايتقاندا[(128)]، خەتنىلىك بولغان ئىشەنگۈچىلەر ئۇنى ئەيىبكە بۇيرۇپ:

3 ــ سەن خەتنە قىلىنمىغان ئادەملەرنىڭ ئۆيىدە مېھمان بولۇپ، ئۇلار بىلەن ھەمداستىخان بولدۇڭ؟! ــ دېدى.

4 بىراق پېترۇس پۈتۈن ئىشنى باشتىن-ئاخىرىغىچە ئۇلارغا بىر-بىرلەپ چۈشەندۈرۈپ 5 مۇنداق دېدى:

ــ يوپپا شەھىرىدە دۇئا قىلىۋاتقىنىمدا، غايىبانە كۆرۈنۈش مېنى ئورىۋېلىپ، بىر ئالامەتنى كۆردۈم. كەڭ داستىخاندەك بىر نەرسە تۆت بۇرجىكىدىن باغلانغان ھالدا ئاسماندىن چۈشۈپ، مېنىڭ يېنىمدا توختىدى. 6 ئۇنىڭغا كۆز

126 «خەتنىلىك بولغان ئىشەنگۈچىلەر» ــ (يوپپادىن كەلگەن) يەھۇدىيلارنى كۆرسىتىدۇ.
127 «يات ئەللەردىكىلەرگە» ــ دېمەك، يەھۇدىي ئەمەسلەرگە.
128 «يېرۇسالېمغا قايتقاندا» ــ گرېك تىلىدا «يېرۇسالېمغا چىققاندا»

تىكىپ قارىسام، ئىچىدە ھەرخىل تۆت پۇتلۇق ھايۋانلار، ياۋايى ھايۋاناتلار، يەر
بېغىرلىغۇچىلار، ئاسماندىكى ئۇچار-قاناتلارمۇ بار ئىكەن. 7 ئاندىن: «ئورنۇڭدىن
تۇر پېترۇس، ئۇلاردىن سويۇپ يە!» دېگەن بىر ئاۋازنى ئاڭلىدىم. 8 مەن: «ياق
رەب، ھەرگىز بولمايدۇ! مەن ھېچقاچان ھەرقانداق ناپاك ياكى ھارام نەرسىنى
ئاغزىمغا ئالغان ئەمەسمەن!» دېدىم. 9 بىراق ماڭا يەنە: «خۇدا ھالال دەپ
پاكلىغان نەرسىنى سەن ھارام دېمە!» دېگەن ئاۋاز ئاڭلاندى. 10 بۇ ئىش ئۈچ
قېتىم شۇنداق تەكرارلىنىپ، ئاخىر بۇلارنىڭ ھەممىسى ئاسمانغا قايتىدىن
تارتىپ كېتىلدى. 11 مانا دەل شۇ چاغدا، قەيسەرىيەدىن مېنى چاقىرىشقا
ئەۋەتىلگەن ئۈچ كىشى مەن تۇرغان ئۆينىڭ ئالدىغا كەلدى. 12 مۇقەددەس
روھ مېنى ھېچ ئىككىلەنمەي[129] ئۇلار بىلەن بىللە بېرىشقا بۇيرۇدى. مۇشۇ
ئالتە قېرىنداشمۇ[130] مەن بىلەن بىللە باردى. قەيسەرىيەگە يېتىپ كېلىپ،
ھېلىقى ئادەمنىڭ ئۆيىگە كىردۇق. 13 بۇ كىشى بىزگە ئۆزىنىڭ ئۆيىدە پەيدا
بولۇپ تۇرغان بىر پەرىشتىنى قانداق كۆرگەنلىكىنى ئېيتتى. پەرىشتە ئۇنىڭغا:
«سەن يوپپاغا ئادەم ئەۋەتىپ، پېترۇس دەپمۇ ئاتىلىدىغان سىمون ئىسىملىك
بىر ئادەمنى چاقىرتىپ كەل، 14 ئۇ ساڭا سېنى ۋە پۈتكۈل ئائىلەڭگە نىجاتلىق
يەتكۈزىدىغان بىر خەۋەرنى ئېيتىپ بېرىدۇ[131]» دېگەنىكەن.
15 مەن گەپنى باشلىغىنىمدا، مۇقەددەس روھ خۇددى باشتا[132] بىزنىڭ
ئۈستىمىزگە چۈشكىنىدەك، ئۇلارغىمۇ چۈشتى. 16 شۇ چاغدا، رەبنىڭ سۆز-
كالامىنى، يەنى: «يەھيا كىشىلەرنى سۇغا چۆمۈلدۈرگەن، لېكىن سىلەر
بولساڭلار مۇقەددەس روھقا چۆمۈلدۈرۈلىسىلەر» دېگىنىنى ئېسىمگە ئالدىم.
17 شۇڭا، ئەگەر خۇدا ئەمدى مۇشۇلارغا بىز رەب ئەيسا مەسىھكە ئېتىقاد
قىلغىنىمىزدىن كېيىن بىزگە بەرگەن ئىلتىپاتقا ئوخشاش ئىلتىپات ئاتا

129 ياكى «(يەھۇدىي ياكى يەھۇدىي ئەمەسلەرنى) ھېچ ئايرىماي».

130 «مۇشۇ ئالتە قېرىنداش» دېگەن سۆزلەر، شۈبھىسىزكى ياففا شەھرىدىن كەلگەن ئالتە قېرىنداشنىڭ شۇ چاغدا پېترۇسنىڭ ھەمراھلىقىدا بولغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ.

131 گرېك تىلىدا «ئۇ ساڭا سېنى ۋە پۈتكۈل ئائىلەڭگە قۇتقۇزۇلۇش ۋاستە بولغان بىرنەچچە سۆزلەرنى ئېيتىپ بېرىدۇ».

132 «باشتا» — روسۇل پېترۇسنىڭ بۇ سۆزىدىن ئېنىقكى، ئۇ ۋە باشقا ئېتىقادچىلارغا نىسبەتەن مۇقەددەس روھنىڭ ئۆزلىرىگە كەلگەنلىكى تولۇق بىر يېڭى باشلىنىش بولغانىدى.

قىلغان بولسا، خۇدانى توسيالىغۇدەك مەن زادى كىم ئىدىم؟
18 ئۇلار بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغاندا، ئەيىبلەشتىن توختاپ، خۇداغا مەدھىيە
ئوقۇپ:
ــ بەرھەق، خۇدا ئەللەرگىمۇ ھاياتلىققا ئېلىپ بارىدىغان توۋا قىلىشنى
نېسىپ قىلىپتۇ! ــ دېيىشتى.

ئانتاكيا شەھىرىدىكى ئېتىقادچىلار

19 ئۇ چاغدا، ئىستىپاننىڭ ئىشى بىلەن زىيانكەشلىككە[133] ئۇچراپ
ھەرقايسى جايلارغا تارقىلىپ كەتكەنلەر فەنىكىيە رايونى، سىپرۇس ئارىلى
ۋە ئانتاكيا شەھىرى[134] قاتارلىق جايلارغىچە يېتىپ بېرىپ، بۇ جايلاردا
سۆز-كالامنى پەقەت يەھۇدىيلارغىلا يەتكۈزەتتى. 20 لېكىن ئۇلاردىن سىپرۇس
ئارىلى ۋە كۇرىنى شەھەرلىرىدىن كەلگەن بەزىلەر ئانتاكيا شەھىرىگە بارغاندا، رەب
ئەيسانىڭ خۇش خەۋىرىنى گرېكلەرگىمۇ[135] يەتكۈزدى. 21 رەبنىڭ قولى ئۇلار
بىلەن بىللە بولۇپ، تولىمۇ نۇرغۇن كىشىلەر ئىشىنىپ توۋا قىلىپ[136] رەبگە
باغلاندى.
22 بۇ خەۋەر يېرۇسالېمدىكى جامائەتنىڭ قۇلىقىغا يېتىپ كەلدى.
شۇنىڭ بىلەن ئۇلار بارناباسنى ئانتاكياغىچە ئارىلاپ ئۆتۈشكە ئەۋەتتى[137].
23 بارناباس يېتىپ بېرىپ، خۇدانىڭ مېھىر-شەپقىتىنى كۆرۈپ[138]، خۇشال

---

133 گرېك تىلىدا «ئازاب-ئوقۇبەتلەرگە».
134 بۇ ئانتاكيا «سۇرىيەدىكى ئانتاكيا» ئىدى.
135 «گرېكلەر» ــ «يەھۇدىي ئەمەسلەر» ئىدى، ئەلۋەتتە.
136 گرېك تىلىدا «(«ئۆز يولىدىن») بۇرۇلۇپ».
137 مەقسىتى بەلكىم، ئەھۋالنى بىلىپ بېقىپ، ھەقىقىي ئېتىقادچىلار بولسا ئۇلارنى رىغبەتلەندۈرۈش ئىدى.
138 «ئۇ خۇدانىڭ مېھىر-شەپقىتىنى كۆردى...» — بۇ دېگەنلىكنىڭ بەلكىم كۆپ جەھەتلىرى باردۇر: ــ (1) ئادەملەر ھەقىقەتەن توۋا قىلىپ رەبگە باغلانسا بۇ شۈبھىسىزكى، خۇدانىڭ مېھىر-شەپقىتىنىڭ زور نەتىجىسىدۇر؛ (2) خۇدانىڭ مېھىر-شەپقىتى بىلەن ئېتىقادچىلاردا ھەرخىل مېۋە ــ مۇھەببەت، خۇشاللىق، خاتىرجەملىك قاتارلىقلار پەيدا بولىدۇ؛ (3) جامائەتنىڭ ئۆسۈشى ۋە كۆپىيىشى پەقەت خۇدانىڭ مېھىر-شەپقىتى بىلەنلا بولىدۇ.

بولدى. ئۇ ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى جان-دىلىدىن قەتئىيلىك بىلەن رەبگە
چىڭ باغلىنىشقا رىغبەتلەندۈردى. 24 چۈنكى ئۇ مۇقەددەس روھقا ۋە ئىمان-
ئىشەنچكە تولدۇرۇلغان بولۇپ، ياخشى بىر ئادەم ئىدى. شۇنىڭ بىلەن زور بىر
توپ ئادەملەر رەبگە قوشۇلدى.
25 شۇنىڭ بىلەن بارناباس تارسۇس شەھىرىگە سائۇلنى ئىزدەپ باردى.
26 ئۇنى تېپىپ ئانتاكىياغا ئېلىپ كەلدى؛ شۇنداق بولدىكى، ئىككىيلەن
جامائەت بىلەن بىللە ساق بىر يىل يىغىلىپ، نۇرغۇن ئادەمگە تەلىم بەردى.
مۇخلىسلارنىڭ «خرىستىئانلار»[139] دەپ تۇنجى ئاتىلىشى ئانتاكىيادىن
باشلاندى.
27 ئۇ كۈنلەردە بەزى پەيغەمبەرلەر يېرۇسالېمدىن ئانتاكىياغا چۈشۈپ كەلدى.
28بۇلاردىن ئاگابۇس ئىسىملىك بىرەيلەن ئورنىدىن تۇرۇپ، روھنىڭ[140] ۋەھيىنى
يەتكۈزۈپ، قاتتىق بىر ئاچارچىلىقنىڭ پۈتكۈل دۇنيانى باسىدىغانلىقىنى ئالدىن
ئېيتتى (بۇ ئاچارچىلىق دەرۋەقە «كلاۋدىيۇس قەيسەر» ھۆكۈم سۈرگەن ۋاقىتتا
يۈز بەردى). 29 بۇنىڭ بىلەن ئانتاكىيادىكى مۇخلىسلارنىڭ ھەربىرى ئۆز قۇربىغا
قاراپ پۇل يىغىپ، يەھۇدىيەدە تۇرۇۋاتقان قېرىنداشلارغا ياردەم بېرىشنى قارار
قىلدى[141]. 30 ئۇلار بۇ قارارنى ئادا قىلىپ، ئىئانىنى بارناباس ۋە سائۇلنىڭ قولى
ئارقىلىق يەھۇدىيەدىكى جامائەت ئاقساقاللىرىغا يەتكۈزۈپ بەردى.

---

139 «خرىستىئانلار» دېگەن سۆز بەلكىم ئاۋۋال «خرىستوس» («ئەخمەق» دېگەن مەنىدە) دېگەن سۆزدىن كەلگەن مەسخىرە خاراكتېرىدىكى سۆز بولۇشى مۇمكىن؛ لېكىن ئاخىر بېرىپ ئاساسىي مەنىسى ياخشى چىقتى، يەنى «خرىستوسنىڭ (مەسىھنىڭ) ئادەملىرى». («مەسىھ» بولسا ئىبرانىي تىلىدا «ماشىياھ» ــ گرېك تىلىدا «خرىستوس»).

140 «روھ» — مۇقەددەس روھ، ئەلۋەتتە.

141 نېمىشقا ئۇلار يەھۇدىيەدىكى قېرىنداشلارغا ئالاھىدە ياردەم ئەۋەتمەكچى؟ (1) يەھۇدىي قېرىنداشلار ئاۋۋال خۇدانىڭ خىزمىتىنى ئالغا سۈرتۈش ئۈچۈن كۆپ يەرلەرنى سېتىۋەتكەندى («روس.» 2-باب)؛ (2) يېرۇسالېم ۋە يەھۇدىيە ئۆلكىسىدە بولغان زىيانكەشلىك بەك ئېغىر بولغاچقا، ئېتىقادچىلارنىڭ ئىقتىسادىي زىيىنى بەلكىم ئاز ئەمەس ئىدى.

12 تىخىمۇ كۆپ زىيانكەشلىكلەر

1 شۇ چاغلاردا، ھېرود پادىشاھ[142] جامائەتتىكىلەردىن بەزىلىرىگە زىيانكەشلىك قىلماقچى بولۇپ ئۇلارغا قول سالدى.
2 ئۇ يۇھاننانىڭ ئاكىسى ياقۇپنى قىلىچلاپ ئۆلتۈردى. 3 ئۆزىنىڭ بۇ قىلغان ئىشىنىڭ يەھۇدىيلارغا ياقىدىغانلىقىنى كۆرۈپ، ئۇ پېترۇسنىمۇ تۇتقۇن قىلدۇرۇۋىدى (شۇ چاغدا «پېتىر نان ھېيتى» مەزگىلى ئىدى). 4 پېترۇسنى تۇتقاندىن كېيىن، ئۇنى زىندانغا تاشلاپ، تۆت لەشكەردىن بىر گۇرۇپپا قىلىنغان تۆت قاراۋۇل تويىغا تاپشۇردى. پاسخا ھېيتتىن كېيىن[143]، ھېرود ئۇنى خالايىق ئالدىدا سوراق قىلماقچى ئىدى. 5 شۇڭا پېترۇس زىنداندا تۇتۇپ قېلىندى. لېكىن جامائەت خۇداغا جان-دىل بىلەن ئۇنىڭ ئۈچۈن دۇئا قىلىشىۋاتاتتى.

پېترۇسنىڭ زىنداندىن قۇتقۇزۇلۇشى

6 ئەمدى ھېرود ئۇنى ئېلىپ چىقىپ سوت قىلىشنىڭ ئالدىنقى كېچىسى، پېترۇس ئىككى زەنجىر بىلەن باغلاقلىق پېتى، ئىككى قاراۋۇلنىڭ ئوتتۇرىسىدا ئۇخلاۋاتاتتى؛ ئىشىكنىڭ سىرتىدىمۇ بىرنەچچە قاراۋۇل زىندانىنى كۈزەت قىلىۋاتاتتى. 7 ۋە تۇيۇقسىز رەببىنىڭ بىر پەرىشتىسى كۆرۈنۈپ، بىر نۇر كامېرنى يورۇتتى. پەرىشتە پېترۇسنىڭ بىقىنىغا نوقۇپ:
— تېز تۇر! — دەپ ئويغاتتى. ئۇنىڭ قوللىرىدىكى زەنجىر شۇ ھامان بوشاپ چۈشۈپ كەتتى. 8 پەرىشتە ئۇنىڭغا:
— بېلىڭنى باغلىۋال! كەشىڭنىمۇ كىي! — دېدى. پېترۇس ئۇنىڭ دېگىنىنى قىلدى. ئاندىن ئۇ:
— چاپىنىڭنى يېپىنچاقلاپ كەينىمدىن ماڭ! — دېدى.
9 پېترۇس ئۇنىڭغا ئەگىشىپ كامېردىن چىقتى. بىراق ئۇ پەرىشتىنىڭ ۋاستىسى بىلەن بولۇۋاتقان بۇ ئىشلارنىڭ راستلىقىنى بىلمەي، بەلكى بىر غايىبانە كۆرۈنۈش كۆرۈۋېتىمەن، دەپ ئويلاۋاتاتتى. 10 ئۇلار بىرىنچى ۋە ئىككىنچى

---

142 بۇ ھېرود «ھېرود ئاگرىپپا (I)» ئىدى. ھېرودلار توغرۇلۇق «تەبىرلەر»نى كۆرۈڭ.
143 «پاسخا ھېيت» — يەنى «ئۆتۈپ كېتىش ھېيتى».

كۆزەتتىن ئۆتۈپ، زىندانىنىڭ شەھەرگە چىقىدىغان تۆمۈر دەرۋازىسىغا بارغاندا،
دەرۋازا ئۇلار ئۈچۈن ئۆزلۈكىدىن ئېچىلىپ كەتتى. ئۇلار چىقىپ، بىر كوچىدىن
ئۆتكەندە، پەرىشتە تۇيۇقسىز ئۇنىڭ يېنىدىن كەتتى.
11 شۇ چاغدا، پېترۇس ئېسىگە كېلىپ، ئۆز-ئۆزىگە: «دەرۋەقە ئەمدى رەب
ئۆز پەرىشتىسىنى ئەۋەتىپ، مېنى ھىرودنىڭ قولىدىن ۋە يەھۇدىي خەلقىنىڭ
كۈتكەنلىرىنىڭ ھەممىسىدىن قۇتقۇزۇپتۇ، دەپ بىلدىم» ــ دېدى.
12 ھەقىقىي ئەھۋالنى چۈشىنىپ يەتكەندە، ئۇ ماركۇس دەپمۇ ئاتىلىدىغان
يۇھاناننىڭ ئانىسى مەريەمنىڭ ئۆيىگە باردى. ئۇ يەردە نۇرغۇن كىشىلەر يىغىلىپ
دۇئا-تىلاۋەت قىلىۋاتاتتى. 13 ئۇ دەرۋازىنىڭ ئىشىكىنى قاققاندا، رودا ئىسىملىك بىر
دېدەك ئاۋازنى ئاڭلاپ چىقتى. 14 ئۇ پېترۇسنىڭ ئاۋازىنى تونۇپ، خۇشاللىقىدىن
ئىشىكنى ئېچىشقىمۇ ئۇلگۈرمەي يۈگۈرۈپ كىلىپ، ھەممەيلەنگە:
ــ پېترۇس دەرۋازا ئالدىدا تۇرىدۇ! ــ دەپ خەۋەر قىلدى.
15 لېكىن ئۇلار: ــ ساراڭ بولۇپ قالدىڭغۇ! ــ دېيىشتى. بىراق ئۇ: ــ راست
شۇنداق، دەپ تۇرىۋالدى. ئۇلار:
ــ ئۇ ئۇنىڭ پەرىشتىسى بولسا كېرەك! ــ دېيىشتى[144].
16 بىراق پېترۇس دەرۋازىنى قېقىۋەردى. ئۇلار چىقىپ دەرۋازىنى ئېچىپ،
ئۇنىڭ ئۆزىنى كۆرگەندە ھەممەيلەن ھاڭ-تاڭ بولۇشتى. 17 پېترۇس ئۇلارغا ئۈن
چىقارماسلىقتا قول ئىشارىتى قىلىپ، ئۇلارغا رەبنىڭ ئۆزىنى زىنداندىن قانداق
ئېلىپ چىققانلىقىنى ئېيتىپ بەردى. ئاندىن كېيىن، ئۇ:
ــ بۇ خەۋەرنى ياقۇپقا[145] ۋە قېرىنداشلارغا يەتكۈزۈپ قويۇڭلار، ــ دەپ،
ئۆزى ئۇ يەردىن باشقا يەرگە كەتتى.
18 تاڭ ئاتقاندا، قاراۋۇللار پېترۇس زادى نېمە بولدى دەپ سارىسىمىگە
چۈشتى. 19 ھىرود ئۇنى ئىزدەپ ئۇنىڭ ئىز-دېرىكىنى تاپالمىغاچقا، قاراۋۇللارنى
سوراق قىلىپ، ئۇلارنى ئۆلۈمگە مەھكۇم قىلىشنى بۇيرۇدى. بۇ ئىشتىن كېيىن،
ئۇ يەھۇدىيەدىن چۈشۈپ قەيسەرىيە شەھىرىگە بېرىپ شۇ يەردە تۇردى.

144 «ئۇ ئۇنىڭ پەرىشتىسى بولسا كېرەك» — ئۇلار «ئۆلگەن پېترۇسنىڭ روھى» ياكى «پېترۇسنى ئالاھىدە قوغدايدىغان بىر پەرىشتە» دەپ ئويلاپ قالغان بولۇشى مۇمكىن.
145 «ياقۇپ» — مۇشۇ يەردە رەب ئەيسانىڭ ئىنىسى بولغان ياقۇپنى كۆرستىدۇ.

ھېرود ئاگرىپپا خاننىڭ ئۆلۈمى

[20] ئەسلىدە ھېرود خان بىلەن تۇر ۋە زىدونىدىكىلەر ئارىسىدا قاتتىق جېدەل بار ئىدى. ھالبۇكى، تۇر ۋە زىدونىدىكىلەر بىرلىشىپ، ھېرودنىڭ ئالدىغا كەلدى. ئۇلار ئۇنىڭ بىلەن يارىشىۋېلىش ئۈچۈن ئالدى بىلەن خاننىڭ بىلاستۇس ئىسىملىك شەخسىي غوجىدارىنى ئۆزلىرىگە يار-يۆلەك بولۇشقا قايىل قىلغانىدى. چۈنكى بۇ يۇرتتىكىلەر ئاشلىقنى خاننىڭ ئىلكىدىكى جايلاردىن ئالاتتى.
[21] بەلگىلەنگەن كۈرۈشۈش كۈنىدە ھېرود شاھانە تونلىرىنى كىيىپ، سوراق تەختىدە ئولتۇرۇپ، ئۇلارغا نۇتۇق سۆزلىدى[146]. [22] ئاڭلىغان خەلق:
— بۇ ئادەمنىڭ ئاۋازى ئەمەس، بەلكى بىر ئىلاھنىڭ ئاۋازىدۇر! — دەپ ۋارقىراشتى.
[23] شۇئان پەرۋەردىگارنىڭ بىر پەرىشتىسى خاننى ئۇردى؛ چۈنكى ئۇ شان-شەرەپنى خۇداغا بېغىشلىمىدى. نەتىجىدە، ئۇ قۇرتقا يەم بولۇپ ئۆلدى. [24] ئەمما خۇدانىڭ سۆز-كالامى داۋاملىق بەرق ئۇرۇپ كېڭەيدى[147]. [25] بارناباس بىلەن سائۇل يېرۇسالېمدا ئىئانىلەرنى تاپشۇرۇش خىزمىتىنى ئادا قىلغاندىن كېيىن، ئانتاكىياغا قايتىپ كەتتى. ئۇلار ماركۇس دەپمۇ ئاتىلىدىغان يۇھاننانى بىللە ئېلىپ باردى.

مۇقەددەس روھنىڭ بارناباس بىلەن سائۇلنى ئەۋەتىشى

13 [1] ئانتاكىيادىكى جامائەت ئىچىدە بەزى پەيغەمبەرلەر ۋە تەلىم بەرگۈچىلەر بار ئىدى. ئۇلار بارناباس، «قارا»[148] دەپمۇ

[146] ياكى «ئەيىبلەپ نۇتۇق سۆزلىدى». گرېك تىلىدا «نۇتۇق سۆزلەش» دېگەن بۇ سۆزنىڭ بەزىدە «ئەيىبلەش» دېگەن پۇرىقى بار.
[147] «خۇدانىڭ سۆز-كالامى داۋاملىق بەرق ئۇرۇپ كېڭەيدى» — دېمەك، ئۇنىڭغا ئېتىقاد قىلغۇچىلارنىڭ سانى كۆپەيمەكتە ئىدى.
[148] «قارا» — گرېك تىلىدا «نىگەر».

ئاتىلىدىغان شىمېئون، كۇرىنىلىك لۇكىئۇس، ھېرود خان[149] بىلەن بىللە چوڭ بولغان مانائەن ۋە سائۇللار ئىدى. 2 ئۇلار رەبنىڭ ئىبادىتىدە بولۇپ روزا تۇتۇۋاتقان بىر مەزگىلدە، مۇقەددەس روھ ئۇلارغا:

– بارناباس بىلەن سائۇلنى مەن ئۇلارنى قىلىشقا چاقىرغان خىزمەت ئۈچۈن ماڭا ئايرىپ قويۇڭلار، – دېدى.

3 شۇنىڭ بىلەن، ئۇلار يەنە روزا تۇتۇپ دۇئا قىلغاندىن كېيىن، ئىككىيلەننىڭ ئۈستىگە قوللىرىنى تەگكۈزۈپ ئۇزىتىپ قويدى.

بارناباس بىلەن سائۇل سىپرۇستا

4 ئۇلار مۇقەددەس روھ تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەن بولۇپ، سەلىيۇكىيە شەھىرىگە بېرىپ، ئۇ يەردىن كېمىگە چىقىپ سىپرۇس ئارىلىغا قاراپ يولغا چىقتى. 5 سالامىس شەھىرىگە يېتىپ كېلىپ، ئۇلار يەھۇدىيلارنىڭ سىناگوگلىرىدا خۇدانىڭ سۆز-كالامىنى يەتكۈزۈشكە باشلىدى. يۇھاننا[150] ئۇلارنىڭ ياردەمچىسى ئىدى. 6 ئۇلار پۈتۈن ئارالنى ئارىلاپ چىقىپ، پافوس شەھىرىگە كەلدى. ئۇلار ئۇ يەردە بارىيەشۇئا ئىسىملىك بىر كىشى بىلەن ئۇچرىشىپ قالدى. ئۇ سېھىرگەر بولۇپ، ساختا پەيغەمبەر بولغان بىر يەھۇدىي ئىدى. 7 ئۇ كىشى بۇ ئارالنىڭ رىملىق ۋالىيسى سېرگىيۇس پاۋلۇسنىڭ ھەمراھى ئىدى. ۋالىي ئوقۇمۇشلۇق بىر كىشى بولۇپ، بارناباس بىلەن سائۇلنى چاقىرتىپ، خۇدانىڭ سۆز-كالامىنى ئاڭلىماقچى بولدى. 8 لېكىن ھېلىقى سېھىرگەر (ئۇنىڭ گرېكچە ئىسمى ئەلىماس بولۇپ، «سېھىرگەر» دېگەن مەنىدە) ئۇلارغا قارشى چىقىپ، ۋالىينىڭ رايىنى ئېتىقادتىن قايتۇرۇشنى ئۇرۇنماقتا ئىدى. 9 بىراق مۇقەددەس

149 مۇشۇ ئايەتتە «خان» گرېك تىلىدا «تېترارق» دېگەن سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. «تېترارق» دېگەننىڭ تولۇق مەنىسى «(زېمىننىڭ) تۆتتىن بىر قىسمى ئۈستىدىكى ھاكىم». «تېترارق» دېگەن مەرتىۋە «ۋالىي»دىن تۆۋەن؛ شۇنىڭ ئۈچۈن ھېرودلار پۈتتىي پىلاتۇسقا بويسۇنۇشى كېرەك ئىدى.

150 يەنى ماركۇس دەپمۇ ئاتالغان يۇھاننا.

روھقا تولدۇرۇلغان سائۇل (يەنە «پاۋلۇس» دەپمۇ ئاتىلىدۇ[151]) ھېلىقى سېھىرگەرگە تىكىلىپ قاراپ 10 ئۇنىڭغا:

ــ ئەي، قەلبىڭ ھەرخىل ھىيلىگەرلىك ۋە ئالدامچىلىق بىلەن تولغان ئىبلىسنىڭ ئوغلى، ھەممە ھەققانىيلىقنىڭ دۈشمىنى! پەرۋەردىگارنىڭ تۈز يوللىرىنى بۇرمىلاشنى زادى توختاتمامسەن؟! 11 ئەمدى رەبنىڭ قولى ئۈستۈڭگە چۈشتى! كۆزلىرىڭ كور بولۇپ، بىر مەزگىل كۈننىڭ يورۇقىنى كۆرەلمەيسەن! ــ دېدى.

شۇئان، بىر خىل تۇمان ۋە قاراڭغۇلۇق ئۇنى باستى. ئۇ يولنى سىلاشتۇرۇپ، كىشىلەردىن مېنى قولۇمدىن يېتىلەڭلار، دەپ ئىلتىجا قىلاتتى. 12 يۈز بەرگەن ئىشنى كۆرگەن ۋالىي رەبنىڭ تەلىمىگە قاتتىق ھەيران بولۇپ، ئۇنىڭغا ئېتىقاد قىلدى.

پاۋلۇسنىڭ بىر سىناگوگتا رەبنىڭ تەلىمىنى بېرىشى

13 پاۋلۇس بىلەن ئۇنىڭ ھەمراھلىرى كېمىگە چىقىپ، پافوستىن پامفىلىيە ئۆلكىسىدىكى پەرگە شەھىرىگە باردى. ئۇ يەردە يۇھاننا[152] ئۇلاردىن ئايرىلىپ يېرۇسالېمغا قايتتى. 14 پاۋلۇسلار بولسا پەرگە شەھىرىدىن چىقىپ، داۋاملىق مېڭىپ پىسىدىيە رايونىدىكى ئانتاكيا شەھىرىگە بېرىپ، شابات كۈنى سىناگوگقا كىردى. 15 تەۋرات قىسىملىرىدىن ۋە پەيغەمبەرلەرنىڭ يازمىلىرىدىن ئوقۇلغاندىن كېيىن، سىناگوگنىڭ چوڭلىرى ئۇلارنى چاقىرتىپ:

ــ قېرىنداشلار، ئەگەر خالايىققا بىرەر نەسىھەت سۆزۈڭلار بولسا، ئېيتىڭلار، ــ دېدى.

16 پاۋلۇس ئورنىدىن تۇرۇپ، قول ئىشارىتى قىلىپ، خالايىققا مۇنداق دېدى:

---

151 «پاۋلۇس» لاتىنچە ئىسىم بولۇپ، مەنىسى بەلكىم «كىچىك». سائۇل مۇقەددەس روھ تەرىپىدىن يەھۇدىي ئەمەسلەرنىڭ خىزمىتىدە بولۇشقا چاقىرىلغاچقا، بۇ مۇشۇ يەردىن باشلاپ ئۆزى ئۈچۈن بۇ لاتىنچە ئىسىم ئىشلىتىشكە باشلايدۇ.

152 «يۇھاننا» ــ يۇھاننا ماركۇس.

ــ ئەي ئىسرائىللار ۋە خۇدادىن قورققانلار[153]، قۇلاق سېلىڭلار! 17 بۇ ئىسرائىل خەلقىنىڭ خۇداسى ئاتا-بوۋىلىرىمىزنى تاللىدى؛ ئۇلار مىسىردا مۇساپىر بولۇپ ياشىغان ۋاقىتلاردا ئۇلارنى ئۇلۇغ قىلدى، ئۆزىنىڭ ئېگىز كۆتۈرگەن بىلىكى بىلەن ئۇلارنى مىسىردىن قۇتقۇزۇپ چىقتى. 18 ئۇ چۆلدە ئۇلارغا تەخمىنەن قىرىق يىل غەمخورلۇق قىلدى 19 ئاندىن قانائان زېمىنىدىكى يەتتە ئەلنى يوقىتىپ، ئۇلارنىڭ زېمىنلىرىنى ئۇلارغا مىراس قىلىپ بەردى. 20 بۇ ئىشلارغا ئالدى-كەينى بولۇپ تەخمىنەن تۆت يۈز ئەللىك يىل كەتتى. كېيىن، تاكى سامۇئىل پەيغەمبەر ئوتتۇرىغا چىققىچە، ئۇ ئۇلارغا باتۇر ھاكىملارنى تىكلەپ بەردى. 21 ئاندىن ئۇلار بىزگە بىر پادىشاھنى بەرسىكەن، دەپ سامۇئىل پەيغەمبەردىن تىلىدى. شۇنىڭ بىلەن خۇدا ئۇلارغا بىنيامىن قەبىلىسىدىن كىش ئىسىملىك ئادەمنىڭ ئوغلى سائۇلنى تىكلەپ بەردى. ئۇ قىرىق يىل ھۆكۈم سۈردى. 22 بىراق خۇدا سائۇلنى سەلتەنەتتىن چۈشۈرۈپ، ئۇلارغا داۋۇتنى پادىشاھ قىلىپ تۇرغۇزۇپ بەردى. خۇدا ئۇنىڭ ھەققىدە گۇۋاھلىق بېرىپ: «كۆڭلۈمدىكىدەك بىر ئادەمنى، يەنى يەسسەنىڭ ئوغلى داۋۇتنى تاپتىم. ئۇ مېنىڭ تولۇق ئىرادەمگە ئەمەل قىلىدۇ»، ــ دېدى. 23 ئۆزى ۋەدە قىلغاندەك خۇدا بۇ ئادەمنىڭ نەسلىدىن ئىسرائىل خەلقىگە بىر قۇتقۇزغۇچى تىكلەپ بەردى ــ ئۇ بولسا ئەيسانىڭ ئۆزىدۇر!

24 ئۇ خەلقىنىڭ ئوتتۇرىسىغا چىقىشتىن ئاۋۋال، يەھيا پەيغەمبەر چىقىپ، بارلىق ئىسرائىل خەلقىنى توۋا قىلىشنى بىلدۈرىدىغان چۆمۈلدۈرۈشنى قوبۇل قىلىڭلار، دەپ جاكارلىدى. 25 يەھيا پەيغەمبەر ۋەزىپىسىنى تاماملىغاندا، خالايىققا مۇنداق دېگەنىدى: «سىلەر مېنى كىم دەپ بىلىسىلەر؟ مەن سىلەر كۈتكەن زات ئەمەسمەن[154]. بىراق مانا، مەندىن كېيىن بىرسى كېلىدۇ، مەن ھەتتا ئۇنىڭ ئاياغ كەشلىرىنى يېشىشكىمۇ لايىق ئەمەسمەن!»

26 ئەي قېرىنداشلار، ئىبراھىمنىڭ جەمەتىنىڭ نەسىللىرى ۋە ئاراڭلاردىكى

153 «خۇدادىن قورققانلار» دېگەن تۇراقلىق ئىبارە تەۋرات ئېتىقادىدا بولغان «يات ئەللىكلەر» (يەھۇدىي ئەمەسلەر)نى كۆرسىتىدۇ. خەتنە قوبۇل قىلمىغان بولسىمۇ، ئۇلارغا سىناگوگقا قاتنىشىشقا رۇخسەت بېرىلگەن.

154 گرېك تىلىدا: «مەن «ئۇ» ئەمەسمەن» ياكى «مەن «شۇ زات» ئەمەسمەن».

خۇدادىن قورقىدانلار[155]، بۇ نىجاتلىقنىڭ سۆز-كالامى سىلەرگە ئەۋەتىلدى!
27 يېرۇسالېمدا تۇرۇۋاتقانلار ۋە ئۇلارنىڭ ھاكىملىرى ئەيسانى[156] تونۇماي،
ئۇنىڭ ئۈستىدىن گۇناھكار دەپ ھۆكۈم چىقارغىنى بىلەن، ھەر شابات كۈنى
ئوقۇلىدىغان پەيغەمبەرلەرنىڭ ئالدىن ئېيتقان سۆزلىرىنى ئەمەلگە ئاشۇردى.
28 گەرچە ئۇلار ئۇنىڭدىن ئۆلۈم جازاسىغا ھۆكۈم قىلىشقا تېگىشلىك بىرەر
گۇناھ تاپالمىغان بولسىمۇ، ۋالىي پىلاتۇستىن يەنىلا ئۇنى ئۆلۈمگە مەھكۇم
قىلىشنى ئۆتۈندى. 29 ئۇلار بۇ ئىشلارنى قىلىپ مۇقەددەس يازمىلاردا ئۇنىڭ
ھەققىدە ئالدىن پۈتۈلگەنلەرنىڭ ھەممىسىنى ئۆزلىرى بىلمىگەن ھالدا ئەمەلگە
ئاشۇرغاندىن كېيىن، ئۇنىڭ جەسىتىنى كرېستتىن چۈشۈرۈپ، بىر قەبرىگە
قويدى. 30 لېكىن خۇدا ئۇنى ئۆلۈمدىن تىرىلدۈردى! 31 تىرىلگەندىن كېيىن، ئۇ
بۇرۇن ئۆزى بىلەن گالىلىيەدىن يېرۇسالېمغىچە ئەگىشىپ كەلگەنلەرگە كۆپ
كۈنلەر ئىچىدە نەچچە قېتىم كۆرۈنۈپ تۇردى. بۇ كىشىلەر ھازىر ئىسرائىل
خەلقىگە ئۇنىڭ گۇۋاھچىلىرى بولۇۋاتىدۇ.
33-32 بىزمۇ ئاتا-بوۋىلىرىمىزغا قىلىنغان ۋەدىنىڭ خۇش خەۋىرىنى سىلەرگە
ھازىر جاكارلايمىز ــ خۇدا ئەيسانى ئارىمىزدا تىكلەپ، بۇ ۋەدىنى ئۇلارنىڭ
ئەۋلادلىرى بولغان بىزلەرگە ئەمەلگە ئاشۇردى. بۇ ھەقتە زەبۇرنىڭ ئىككىنچى
كۈيىدە ئالدىنئالا مۇنداق پۈتۈلگەن: «سەن مېنىڭ ئوغلۇم، ئۆزۈم سېنى
بۈگۈنكى كۈندە تۇغدۇردۇم»[157]. 34 ئەمدىلىكتە خۇدانىڭ ئەيساغا چىرىشنى
قايتا كۆرگۈزمەي ئۆلۈمدىن تىرىلدۈرىدىغانلىقى ھەققىدە ئۇ مۇقەددەس يازمىلاردا
مۇنداق ئالدىن ئېيتقان: «داۋۇتقا ۋەدە قىلغان مېھىر-شەپقەتلەرنى سىلەرگە
ئاتا قىلىمەن!»[158] 35 شۇڭا يەنە بۇ ھەقتە يەنە بىر ئايەتتە: ــ «ئى خۇدا،

155 «خۇدادىن قورقىدانلار» ـــ 16-ئايەت ۋە ئىزاھاتىنىڭ كۆرۈڭ.

156 گرېك تىلىدا: «ئۇنى».

157 «زەب.» 7:2. بەزى ئالىملار، بۇ بېشارەتتىكى «تىكلەش» دېگەن سۆز ئۇنىڭ ئۆلۈمدىن تىرىلدۈرۈلگەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ، دەپ «تىرىلدۈرۈپ» دەپ تەرجىمە قىلىدۇ. لېكىن ئۇنىڭ تىرىلىشىنى كۆرسىتىدىغان بېشارەتلەرنى نەقىل كەلتۈرىدىغان ئايەتلەر 34-35-ئايەتلەردۇر. شۇڭا زەبۇردىكى بۇ بېشارەت («زەب.» 7:2) ئۇنىڭ پاك قىز مەريەمدىن تۇغۇلۇشىنى كۆرسىتىدۇ، دەپ قارايمىز.

158 «يەش.» 2:55.

سىنىڭ مۇقەددەس بولغۇچۇڭغا تېنىنىڭ چىرىشىنى كۆرگۈزمەيسەن»[159].
36 چۈنكى داۋۇت دەرۋەقە خۇدانىڭ ئىرادىسى بويىچە ئۆز دەۋرى
ئۈچۈن خىزمەت قىلىپ[160]، ئۆز ئاتا-بوۋىلىرىغا قوشۇلۇپ ئۆلۈمدە
ئۇخلاپ ئۇنىڭ تېنى چىرىپ كەتكەنىدى[161]. 37 لېكىن خۇدا ئۆلۈمدىن
تىرىلدۈرگۈچى[162] بولسا چىرىشنى ھېچ كۆرمىدى.
38 ئەمدى شۇڭا سىلەر شۇنى بىلىشىڭلار كېرەككى، ئى قېرىنداشلار،
ھازىر گۇناھلاردىن كەچۈرۈم قىلىنىش يولى دەل شۇ كىشى ئارقىلىق[163]
سىلەرگە جاكارلىنىۋاتىدۇ. 39 مۇسا پەيغەمبەرگە چۈشۈرۈلگەن تەۋرات قانۇنى
بىلەن سىلەر خالاس بولالمايۋاتقان ئىشلاردىن[164] ئۇنىڭغا ئېتىقاد قىلغۇچىلار
ئۇ ئارقىلىق خالاس قىلىنىپ ھەققانىي قىلىنىدۇ! 40 شۇڭا، پەيغەمبەرلەر
ئالدىن ئېيتقان شۇ بالايىئاپەت بېشىڭلارغا چۈشمەسلىكى ئۈچۈن ئېھتىيات
قىلىڭلار! ــ
41 «قاراڭلار، ئى مازاق قىلغۇچىلار، ھەيرانۇھەس بولۇپ ھالاك بولۇڭلار!
چۈنكى سىلەرنىڭ كۈنلىرىڭلاردا بىر ئىش قىلىمەنكى،
ئۇنى بىرسى سىلەرگە ئېلان قىلسىمۇ سىلەر شۇ ئىشقا ھەرگىز
ئىشەنمەيسىلەر!»[165]

42 پاۋلۇس بىلەن بارناباس سىناگوگدىن چىقىۋاتقاندا، جامائەت ئۇلارغا
كېلەركى شابات كۈنى بۇ ئىشلار ھەققىدە يەنە سۆزلەشنى ئېيىلىندى.
43 سىناگوگتىكى جامائەت تارقالغاندا، نۇرغۇن يەھۇدىيلار ۋە خۇدادىن قورققان

159 «زەب.» 10:16. «سېنىڭ مۇقەددەس بولغۇچۇڭ» مەسىھنى كۆرسىتىدۇ.
160 ياكى «داۋۇت دەرۋەقە ئۆز دەۋرىدە خۇدانىڭ مۇددىئا-مەقسەتلىرى ئۈچۈن خىزمەت قىلىپ،...»
161 «ئۇنىڭ تېنى چىرىپ كەتكەنىدى» ــ گرېك تىلىدا «چىرىشلەرنى كۆردى». 35-ئايەتنى كۆرۈڭ.
162 «خۇدا ئۆلۈمدىن تىرىلدۈرگۈچى» ئەيسانى كۆرسىتىدۇ، ئەلۋەتتە.
163 «دەل شۇ كىشى ئارقىلىق» ــ ئەيسا ئارقىلىق، ئەلۋەتتە.
164 «خالاس بولالمايدىغان ئىشلار» ــ ھەرتۈرلۈك ئىشلار؛ بۇلار گۇناھنىڭ ئىلكىدىن خالاس بولۇشنى ئۆز ئىچىگە ئېلىپلا قالماي، بەلكى تەۋرات قانۇنىدا بېكىتىلگەن تۈرلۈك قۇربانلىق قىلىش ۋە رەسىم-قائىدىلەردىن خالاس بولۇشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.
165 تەۋرات، «ھاب.» 5:1.

تەۋراتقا ئىتىقاد قىلغان يەھۇدىي ئەمەسلەرمۇ پاۋلۇس بىلەن بارناباسقا ئەگەشتى. ئىككىسى ئۇلارغا سۆز قىلىپ، ئۇلارنى خۇدانىڭ مېھىر-شەپقىتىدە چىڭ تۇرۇشقا دەۋەت قىلدى.
44 كېيىنكى شابات كۈنى، پۈتۈن شەھەر خەلقى دېگۈدەك خۇدانىڭ سۆز-كالامىنى ئاڭلىغىلى كېلىشتى. 45 بىراق بۇنداق توپ-توپ ئادەملەرنى كۆرگەن يەھۇدىيلار ھەسەتكە چۈمۈپ، پاۋلۇسنىڭ سۆزلىرىگە قارشى تەتۈر گەپ قىلىپ، ئۇنىڭغا تۆھمەت قىلدى. 46 ئەمدى پاۋلۇس بىلەن بارناباس تېخىمۇ يۈرەكلىك ھالدا مۇنداق دېدى:
— خۇدانىڭ سۆز-كالامىنى ئالدى بىلەن سىلەر يەھۇدىي خەلقىگە يەتكۈزۈش كېرەك ئىدى. لېكىن سىلەر ئۇنى چەتكە قېقىپ ئۆزۈڭلارنى مەڭگۈلۈك ھاياتقا لايىق كۆرمىگەندىن كېيىن، مانا بىز سىلەردىن بۇرۇلۇپ ئەللەرگە يۈزلىنىمىز[166]!
47 چۈنكى پەرۋەردىگار مۇقەددەس يازمىلاردا بىزگە مۇنداق بۇيرۇغان: —
«مەن سېنى يات ئەللەرگە نۇر بولۇشقا،
يەر يۈزىنىڭ چەت-ياقىلىرىغىچە نىجاتلىق بولۇشۇڭ ئۈچۈن سېنى ئاتىدىم»[167].

48 ئەللەردىكىلەر بۇ سۆزنى ئاڭلاپ، خۇشال بولۇشۇپ رەببىنىڭ سۆز-كالامىنى ئۇلۇغلاشتى؛ مەڭگۈلۈك ھاياتقا ئېرىشىشكە بېكىتىلگەنلەرنىڭ[168] ھەممىسى ئىتىقاد قىلدى.
49 شۇنداق قىلىپ، رەببىنىڭ سۆز-كالامى پۈتكۈل زېمىنغا تارقالدى. 50 بىراق يەھۇدىيلار خۇدادىن قورققان يۇقىرى تەبىقىلىك ئاياللارنى[169] ھەم شەھەر

166 «ئەللەرگە يۈزلىنىمىز» — يەنى «يەھۇدىي ئەمەسلەرگە يۈزلىنىمىز» — دېمەك، خۇدانىڭ سۆز-كالامىنى ئۇلارغا يەتكۈزىمىز.
167 «يەش.» 6:42 ۋە 6:49نى كۆرۈڭ؛ مۇشۇ ئايەتلەردىكى «سېنى» مەسىھنى كۆرسىتىدۇ. بارناباس ۋە پاۋلۇس «پەرۋەردىگارنىڭ قۇلى»نىڭ ئىشلىرىنى داۋاملاشتۇرۇپ يۈرگۈزمەكتە (1-باب، 1-ئايەت).
168 «بېكىتىلگەنلەر» — ياكى «بەل باغلىغانلار» «مايىل قىلىنغانلار».
169 «خۇدادىن قورققان ئاياللار» — بۇ ئاياللار تەۋراتقا ئىتىقاد قىلغان يەھۇدىي بولمىغان، سىناگوگتىكى ئىبادەتكە قاتنىشىدىغان ئاياللار. گەرچە ئۇلار «خۇدادىن قورققان» بولسىمۇ، مۇشۇ يەردە يەھۇدىيلارنىڭ قۇترىتىشى بىلەن ئازدۇرۇلغان.

مۆتۆۋەرلىرىنى قۇترىتىپ، پاۋلۇس بىلەن بارناباسقا زىيانكەشلىك قىلغۇزۇپ،
ئۇلار ئىككىسىنى ئۆز يۇرتلىرىدىن قوغلاپ چىقاردى. 51 ئەمما پاۋلۇس بىلەن
بارناباس ئۇلارغا قاراپ ئاياغلىرىدىكى توپىنى قېقىشتۇرۇۋېتىپ[170]، كونىيا[171]
شەھىرىگە قاراپ ماڭدى. 52 ئانتاكيادىكى مۇخلىسلار بولسا خۇشاللىققا
ھەمدە مۇقەددەس روھقا تولدۇرۇلدى.

پاۋلۇس بىلەن بارناباس كونىيا شەھىرىدە

14 1 كونىيا شەھىرىدە شۇنداق بولدىكى، پاۋلۇس بىلەن بارناباس
يەھۇدىيلارنىڭ سىناگوگىغا كىرگەندە، جامائەتكە شۇنداق
سۆزلىدىكى، نەتىجىدە يەھۇدىيلار ۋە گرېكلەردىنمۇ[172] نۇرغان كىشىلەر
ئېتىقاد قىلدى 2 (ھالبۇكى، ئىشەنمىگەن يەھۇدىيلار يات ئەللىكلەرنىڭ
كۆڭۈللىرىنى زەھەرلەپ، ئۇلارنى قېرىنداشلارغا قارشى تۇرۇشقا قۇتراتتى).
3 شۇڭا پاۋلۇس بىلەن بارناباس ئۇ يەردە خېلى ئۇزۇن تۇرۇپ، رەبگە تايىنىپ
يۈرەكلىك ھالدا خۇش خەۋەرنى جاكارلىدى؛ رەب ئۇلارنىڭ قوللىرى بىلەن
مۆجىزىلىك ئالامەتلەر ۋە كارامەتلەرنى كۆرسىتىپ ئۆز مېھىر-شەپقىتىنىڭ
سۆز-كالامىغا گۇۋاھلىق بەردى. 4 بۇنىڭ بىلەن شەھەر خەلقى[173] ئىككىگە
بۆلۈنۈپ كېتىپ، بەزىلىرى يەھۇدىيلار تەرەپتە، بەزىلىرى بولسا روسۇللار تەرەپتە
تۇردى. 5 ئاخىردا، بىر قىسىم يات ئەللىكلەر بىلەن يەھۇدىيلار ئارىسىدا
(ئۆز باشلىقلىرى بىلەن بىرلىكتە) روسۇللارنى قىيناپ، چالما-كېسەك قىلىش
قۇتراتقۇلۇقى باش كۆتۈردى. 7-6 لېكىن ئۇلار بۇ ئىشتىن خەۋەر تېپىپ، شۇ
يەردىن قېچىپ لىكائونىيا رايونىدىكى لىسترا ۋە دەربە شەھەرلىرى ھەمدە

170 «ئاياغلىرىدىكى توپىنى قېقىشتۇرۇۋېتىش» — مۇناسىۋەتىمىز پۈتۈنلەي ئۈزۈلدى، دېگەن ئاگاھنىڭ ئىپادىسى ئىدى. «مات.» 14:10، «مار.» 11:6، «لۇقا» 9:5نى كۆرۈڭ.

171 «كونىيا» ـــ ھازىرقى نام. كونا گرېكچە ئىسمى «ئىكونىئوم» ياكى «ئىكونىئون». ئۇ ھازىرقى تۈركىيەدە.

172 «گرېكلەر» بەلكىم شۇ يەردىكى ھەر مىللەتتىن بولغان «يەھۇدىي ئەمەسلەر»نى كۆرسىتىدۇ.

173 ياكى «شەھەرنىڭ كۆپ قىسمى».

ئەتراپتىكى يۇرتلارغا قاراپ ماڭدى. ئۇلار شۇ يەرلەردە خۇش خەۋەرنى داۋاملىق جاكارلاۋەردى.

لىسترا ۋە دەربە شەھەرلىرىدە

8 شۇ چاغدا، لىسترا شەھىرىدە پۇتلىرىدا ماغدۇرى يوق، ھېچ مېڭىپ
باقمىغان بىر تۇغما پالەچ ئولتۇراتتى. 9 پاۋلۇس سۆز قىلىۋاتقاندا، بۇ ئادەم ئۇنىڭغا
قۇلاق سېلىپ ئولتۇراتتى. پاۋلۇس ئۇنىڭغا كۆز تىكىپ ئۇنىڭ ساقايتىلىشىغا
ئىشەنچى بارلىقىنى كۆرۈپ يېتىپ، 10 يۇقىرى ئاۋاز بىلەن:
— ئورنۇڭدىن دەس تۇر! — دېدى.
ھېلىقى ئادەم شۇئان ئورنىدىن دەس تۇرۇپ مېڭىشقا باشلىدى. 11 لېكىن
پاۋلۇسنىڭ بۇ ئىشىنى كۆرگەن توپ-توپ ئادەملەر لىكائونىيا تىلى بىلەن:
— ئىلاھلار ئىنسان قىياپىتىگە كىرىپ ئارىمىزغا چۈشۈپتۇ! — دەپ
ۋارقىرىشىپ كەتتى. 12 ئۇلار بارناباسنى «ئىلاھ زېئۇس»[174] دەپ ئاتاشتى
ۋە پاۋلۇسنى سۆزلەشتە باشلامچى بولغاچقا ئۇنى «ئىلاھ ھېرمىس»[175] دەپ
ئاتاشتى. 13 شەھەرنىڭ سىرتىدا «زېئۇس ئىلاھ»نىڭ بۇتخانىسى بار ئىدى.
شۇ بۇتخانىدىكى كاھىن شەھەر دەرۋازىسىغا ئۆكۈز ۋە گۈل چەمبىرەكلەرنى
ئېلىپ كېلىپ، خەلق بىلەن بىللە روسۇللارغا ئاتاپ قۇربانلىق قىلماقچى
بولدى. 14 لېكىن روسۇللار بارناباس بىلەن پاۋلۇس بۇ ئىشنى ئاڭلاپ، كىيىم-
كېچەكلىرىنى يىرتقان ھالدا، كۆپچىلىكنىڭ ئارىسىغا يۈگۈرۈپ كىرىپ،
ۋارقىراپ مۇنداق دېدى:
15 — خالايىق، بۇ ئىشلارنى نېمە دەپ قىلىۋاتىسىلەر؟! بىز سىلەرگە
ئوخشاش ھېسسىياتتىكى ئىنسانلارمىز! بىز سىلەرگە بۇ ئەرزىمەس
نەرسىلەرنى تاشلاپ، ئاسمان-زېمىن، دېڭىز-ئوكيان ۋە ئۇلاردىكى بارلىق
مەخلۇقلارنى ياراتقۇچى ھايات خۇداغىلا ئىبادەت قىلىشىڭلار كېرەك دەپ
جاكارلاۋاتىمىز! 16 بۇرۇنقى دەۋرلەردە، ئۇ ھەرقايسى ئەللەرنى ئۆز يوللىرىدا

---

174 «ئىلاھ زېئۇس» — گرېكلەرنىڭ «باش ئىلاھ»ى («يۇپىتېر» دېگەن پلانېتا).

175 «ئىلاھ ھېرمىس» — ھېرمىس («مېركۇرىي» دېگەن پلانېتا) «ئىلاھلارنىڭ ئەلچىسى» دەپ قارىلاتتى.

مېڭىشقا يول قويىغان. [17] شۇنداق بولسىمۇ، ئۇ ئۆزىنى ئىسپاتلايدىغان گۇۋاھلىقنى قالدۇرمىغان ئەمەس. چۈنكى ئۇ ھەمىشە سىلەرگە شاپائەت كۆرسىتىپ، يامغۇرنى ئۆز ۋاقتىدا ئەرشتىن ياغدۇرۇپ مول ھوسۇل ئاتا قىلىپ، ئاش-تاماق بىلەن سىلەرنى تويغۇزۇپ، قەلبىڭلارنى خۇشاللىققا چۆمدۈرۈپ كەلدى.
[18] ھەتتا ئۇلار بۇ سۆزلەرنى قىلغان بولسىمۇ، خالايىقنىڭ ئۇلارغا ئاتاپ قۇربانلىق قىلىشىنى ئارانلا توسۇۋالدى.
[19] لېكىن ئانتاكيا ۋە كونيا شەھەرلىرىدىن بەزى يەھۇدىيلار كېلىپ، كىشىلەرنى ئۆزلىرىگە قايىل قىلىشى بىلەن، خەلق پاۋلۇسنى چالما-كېسەك قىلدى، ئاندىن ئۇنى ئۆلدى دەپ قاراپ، شەھەر سىرتىغا سۆرەپ ئاچىقىپ تاشلىۋەتتى. [20] لېكىن مۇخلىسلار ئۇنىڭ ئەتراپىغا ئولاشقاندا، پاۋلۇس ئورنىدىن تۇرۇپ، شەھەرگە قايتىپ كىردى. ئەتىسى، ئۇ بارناباس بىلەن بىللە دەربە شەھىرىگە كەتتى.

روسۇللارنىڭ سۈرىيەدىكى ئانتاكياغا قايتىپ كېلىشى

[21] ئەمدى ئۇلار دەربە شەھىرىدە خۇش خەۋەر جاكارلاپ، نۇرغۇن ئادەملەرنى مەسىھگە مۇخلىس بولۇشقا كىرگۈزگەندىن كېيىن، ئىككىيلەن لىسترا، كونيا ۋە ئانتاكيا شەھەرلىرىگە قايتىپ باردى. [22] ئۇلار ئۇ يەرلەردە مۇخلىسلارنىڭ قەلبلىرىنى كۈچەيتىپ، ئۇلارنى ئېتىقادتا چىڭ تۇرۇشقا رىغبەتلەندۈرۈپ، شۇنداقلا: — بىز خۇدانىڭ پادىشاھلىقىغا كىرىشتە نۇرغۇن جاپا-مۇشەققەتلەرنى بېشىمىزدىن ئۆتكۈزۈشىمىز مۇقەررەر بولىدۇ، — دەپ نەسىھەت قىلدى.
[23] ئۇلار يەنە ھەرقايسى جامائەت ئىچىدە ئاقساقاللارنى تاللاپ بەلگىلەپ، دۇئا قىلىش ۋە روزا تۇتۇش ئارقىلىق ئۇلارنى ئۆزلىرى ئېتىقاد باغلىغان رەبگە تاپشۇردى. [24] ئىككىيلەن پىسىدىيە رايونىدىن ئۆتۈپ پامفىلىيە ئۆلكىسىگە كەلدى. [25] ئۇلار پەرگە شەھىرىدە سۆز-كالامنى يەتكۈزگەندىن كېيىن، ئاتتاليا شەھىرىگە باردى[176]. [26] ئاندىن ئۇ يەردىن كېمىگە چىقىپ، سۈرىيەدىكى

[176] ئاتتاليا شەھىرى دېڭىز بويىدا ئىدى؛ ھازىرقى «ئانتاليا».

روسۇل پاۋلۇسنىڭ خۇش خەۋەرنى جاكارلىغان 1-سەپىرى

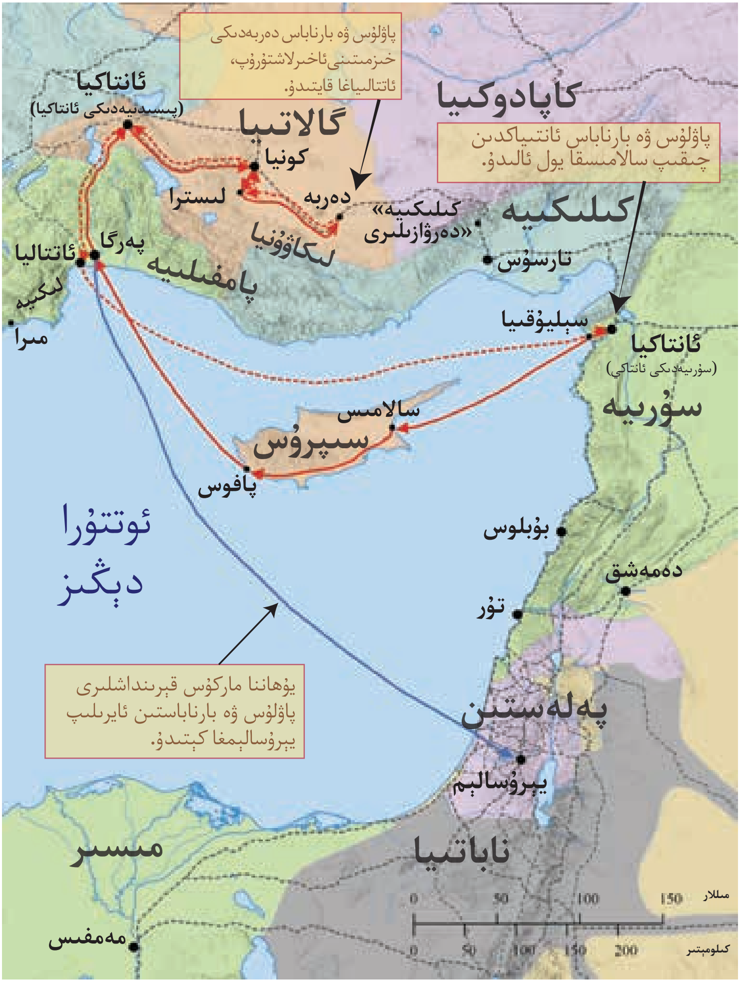

ئانتاكىياغا قاراپ كەتتى. ئۇلار ئەسلىدە شۇ يەردە ئۆزلىرى ھازىر تاماملىغان بۇ ۋەزىپىنى ئادا قىلىشقا جامائەتتىكىلەر تەرىپىدىن خۇدانىڭ مېھرى-شەپقىتىگە تاپشۇرۇلغانىدى.

27 قايتىپ كەلگەندە، ئۇلار جامائەتنى بىر يەرگە جەم قىلغاندا، ئۇلارغا خۇدانىڭ ئۆزلىرى ئارقىلىق قىلغان بارلىق ئەمەللىرىنى، شۇنداقلا خۇدانىڭ قانداق قىلىپ ئەللەركە[177] ئېتىقادنىڭ بىر ئىشىكىنى ئاچقانلىقىنى سۆزلەپ بەردى. 28 ئۇلار ئۇ يەردە مۇخلىسلار بىلەن بىللە ئۇزۇن مەزگىل تۇردى.

يېرۇسالېمدىكى سۈننەت توغرىسىدىكى يىغىن

15

1 شۇ چاغلاردا بەزىلەر يەھۇدىيە ئۆلكىسىدىن كېلىپ، ئانتاكىيادىكى قېرىنداشلارغا:

— سىلەر مۇسا پەيغەمبەرگە تاپشۇرۇلغان يوسۇن بويىچە خەتنە قىلىنمىسا، قۇتقۇزۇلمايسىلەر! — دەپ تەلىم بېرىشكە باشلىدى[178].

2 بۇ ئىش توغرىسىدا چوڭ ماجىرا چىققان بولۇپ، پاۋلۇس بىلەن بارناباس ئىككىيلەن شۇ كىشىلەر بىلەن كەسكىن مۇنازىرە قىلىشقاندىن كېيىن، قېرىنداشلار پاۋلۇسنى، بارناباسنى، شۇنداقلا ئۇلارنىڭ ئارىسىدىن بىرنەچچەيلەننى بۇ مەسىلە توغرىسىدا روسۇللار ۋە ئاقساقاللار بىلەن كۆرۈشۈشكە يېرۇسالېمغا بارسۇن دەپ بېكىتتى.

3 شۇنداق قىلىپ ئۇلار جامائەت تەرىپىدىن يولغا سېلىنىپ، سەپىرىدە فەنىكىيە رايونى ۋە سامارىيە ئۆلكىسىنى بېسىپ ئۆتۈپ، بارغانلا يېرىدە ئەللەرنىڭمۇ[179] تۇۋا قىلىپ ئېتىقاد يولىغا كىرگەنلىكىنى[180] تەپسىلىي سۆزلىدى. بۇ خەۋەر بارلىق قېرىنداشلارنى زور شادلىققا چۆمگۈزدى. 4 پاۋلۇسلار

177 «ئەللەر» — دېمەك، «يات ئەللەر»، «يەھۇدىي ئەمەسلەر».
178 يەھۇدىيەدىن كەلگەنلەر ئالللىقاچان سۈننەت قىلىنغان يەھۇدىيلار، ئەلۋەتتە.
179 «ئەللەر» — يەنى «يەھۇدىي ئەمەسلەر».
180 مۇشۇ يەردە گرېك تىلىدا: «تۇۋا قىلىپ ئېتىقاد يولىغا كىرىش» دېگەن ئىبارە پەقەت بىرلا سۆز «بۇرۇلۇش» بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

يېرۇسالېمغا كەلگىنىدە، ئۇلار جامائەتتىكىلەر، روسۇللار ۋە ئاقساقاللار تەرىپىدىن قارشى ئېلىنىپ، كۆپچىلىككە خۇدانىڭ ئۆزلىرى ئارقىلىق بارلىق قىلغان ئەمەللىرىنى بايان قىلىپ بەردى. [5] لېكىن پەرىسىي مەزھەپىدىكىلەردىن ئېتىقاد يولىغا كىرگەن بەزىلەر ئورنىدىن تۇرۇشۇپ:

– مۇشۇ يات ئەللىكلەرنى خەتنە قىلىش كېرەك، شۇنداقلا ئۇلارغا مۇساغا چۈشۈرۈلگەن تەۋرات قانۇنىغا ئەمەل قىلىشى كېرەكلىكىنى جېكىلەش كېرەك! – دېدى.

[6] شۇڭا روسۇللار بىلەن ئاقساقاللار بۇ مەسىلىنى مۇزاكىرە قىلىش ئۈچۈن جەم بولۇشتى. [7] ئۇزۇن سۆھبەتلىشىشتىن كېيىن، پېترۇس ئورنىدىن تۇرۇپ مۇنداق دېدى:

– قېرىنداشلار، دەسلەپتىكى كۈنلەردە خۇدانىڭ ئىچىڭلاردىن مېنى تاللاپ مېنىڭ ئاغزىم ئارقىلىق خۇش خەۋەردىكى سۆز-كالامنى يات ئەللىكلەرگە ئاڭلىتىپ ئۇلارنىڭ ئېتىقاد قىلىشىدا ۋاستە قىلىشقا بېكىتكەنلىكىدىن خەۋىرىڭلار بار.

[8] ۋە ئىنسانلارنىڭ قەلبىنى بىلگۈچى خۇدا مۇقەددەس روھنى بىزگە ئاتا قىلغىنىدەك، ئۇلارغىمۇ ئاتا قىلدى. [9] شۇنداق قىلىپ، خۇدا ئۇلارنى بىز بىلەن ھېچقانداق پەرقلەندۈرمەي، ئۇلارنىڭ قەلبلىرىنى ئېتىقاد ئارقىلىق پاك قىلدى. [10] ئەھۋال مانا شۇنداق ئىكەن، ئەمدى سىلەر نېمە ئۈچۈن ئۆزىمىز ۋە ئاتا-بوۋىلىرىمىزمۇ كۆتۈرەلمىگەن بىر بويۇنتۇرۇقنى مۇخلىسلارنىڭ بوينىغا ئارتماقچى بولۇپ، خۇدانى سىنىماقچى بولىسىلەر؟! [11] ئەمدىلىكتە، بىز بولساق رەب ئەيسانىڭ مېھىر-شەپقىتىگە تايىنىپ ئۇلارغا ئوخشاش قۇتقۇزۇلىمىز، دەپ ئىشىنىمىز[181].

[12] بۇ سۆزدىن كېيىن، بارناباس بىلەن پاۋلۇس چىقىپ، خۇدا ئۆزلىرى ئارقىلىق يات ئەللىكلەرنىڭ ئارىسىدا كۆرسەتكەن بارلىق مۆجىزىلىك ئالامەتلەرنى ۋە كارامەتلەرنى بايان قىلىپ بەردى؛ كۆپچىلىك ئۇلارغا قۇلاق سېلىپ سۈكۈتتە تۇردى. [13] ئۇلارنىڭ سۆزى تۈگىگەندىن كېيىن، ياقۇپ مۇنداق دېدى:

---

181 بۇ ئايەتتىكى «بىز» يەھۇدىي ئېتىقاچىلارنى، «ئۇلار» يەھۇدىي بولمىغان ئېتىقادچىلارنى كۆرسىتىدۇ.

ــ قېرىنداشلار، ماڭا قۇلاق سېلىڭلار! 14 باياتىن شىمېئون[182] خۇدانىڭ يات ئەللىكلەرنىمۇ باشتىنلا شاپائەت بىلەن يوقلاپ[183]، ئۇلارنىڭ ئارىسىدىن ئۆز نامى ئۈچۈن بىر خەلق چىقىرىدىغانلىقىنى چۈشەندۈرۈپ ئۆتتى.
15 پەيغەمبەرلەرنىڭ ئېيتقانلىرىمۇ بۇنىڭغا ئۇيغۇن كېلىدۇ، خۇددى مۇقەددەس يازمىلاردا مۇنۇ سۆزلەر پۈتۈلگەندەك: ــ
16 «<مۇشۇ ئىشلاردىن كېيىن، مەن قايتىپ كېلىپ، داۋۇتنىڭ يىقىلغان چېدىرىنى يېڭىباشتىن قۇرۇپ تىكلەيمەن،
ئۇنىڭ خارابىلىكلىرىنى قايتا بىنا قىلىپ، ئەسلىگە كەلتۈرىمەن.
17-18 شۇنداق قىلىپ، جاھاندىكى باشقا ئىنسانلارمۇ، يەنى مېنىڭ نامىم بىلەن ئاتالغان بارلىق ئەللەر مېنى ئىزدەپ تاپىدۇ»[184] دەيدۇ بۇ ئىشلارنى ئەمەلگە ئاشۇرغۇچى ۋە شۇنداقلا ئۇلارنى ئەزەلدىن ئايان قىلىپ كەلگەن پەرۋەردىگار!»[185]
19 ــ شۇنىڭ ئۈچۈن خۇلاسەم شۇكى، يات ئەللىكلەر ئارىسىدىن توۋا قىلىپ خۇداغا ئېتىقاد باغلىغانلارغا ئاۋارە-ئېغىرچىلىك سېلىپ قويماسلىقىمىز كېرەك؛ 20 پەقەت ئۇلارغا: «بۇتلارغا ئاتىلىپ بۇلغانغان نەرسىلەرنى[186] يېيىشتىن، جىنسىي بۇزۇقلۇقتىن، قاننى ۋە بوغۇپ سويۇلغان ھايۋانلارنىڭ گۆشلىرىدىنمۇ يېيىشتىن نېرى بولۇڭلار» دەپ تاپىلاپ، بىر پارچە خەت

182 «شىمېئون» پېترۇسنىڭ ئارامىي تىلدىكى ئىسمى («سىمون» بولسا ئۇنىڭ ئىبرانىي تىلدىكى شەكلىدۇر).
183 «شاپائەت بىلەن يوقلاش» گرېك تىلىدا پەقەت «يوقلاش» دېگەن سۆزلا بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.
184 «جاھاندىكى باشقا ئىنسانلار» يەھۇدىي خەلقىدىن باشقا بارلىق ئەللەرنى كۆرسىتىدۇ. «مېنىڭ نامىم بىلەن ئاتالغان بارلىق (يات) ئەللەر» «ئۆز خەلقىم بولۇشقا چاقىرغان يات ئەللەر» ياكى «مەن ئىگىدارچىلىق قىلغان بارلىق ئەللەر» دېگەنلەرنى بىلدۈرىدۇ.
185 (16-17-ئايەت) بۇ نەقىل كەلتۈرۈلگەن بېشارەتلەر «ئام.» 9:11-12 ۋە «يەش.» 21:45دىن ئېلىنغان. ياقۇپ بۇ بېشارەتلەرنى «سېپتۇئاگىنت» LXX دېگەن گرېك تىلدىكى تەرجىمىسىدىن ئالغان. «ئاموس»تىكى «قوشۇمچە سۆز»ىمىزنىمۇ كۆرۈڭ.
186 «بۇتلارغا ئاتىلىپ بۇلغانغان نەرسىلەر» ــ گرېك تىلىدا «بۇتلاردىن بۇلغانغان نەرسىلەر» دېگەن بىلەن ئىپادىلىنىدۇ؛ «نەرسىلەر» بەلكىم گۆش ۋە ھەرخىل يېمەك-ئىچمەكنى كۆرسىتىشى مۇمكىن. گرېكلەر ئارىسىدا «ئاۋۋال بۇتلارغا ئاتالغان» يېمەكلىكنى يېيىش «ساۋابلىق ئىش» ياكى «قۇتلۇق ئىش» دەپ قارالغانلار كۆپ ئىدى.

يازايلى. [21] چۈنكى قەدىمكى دەۋرلەردىن تارتىپ ھەر شەھەردە شابات كۈنىدە سىناگوگلاردا مۇسا پەيغەمبەرنىڭ ئېيتقانلىرى ئوقۇلۇپ، ئۇنىڭ كۆرسەتمىلىرى ئۆگىتىلىپ كەلگەن[187].

يەھۇدىي ئەمەس ئېتىقادچىلارغا يېزىلغان خەت

[22] شۇنىڭ بىلەن روسۇللار، ئاقساقاللار، شۇنداقلا يېرۇسالېمدىكى پۈتكۈل جامائەتتىكىلەر ئۆز ئارىسىدىن بىرنەچچە ئادەمنى تاللاپ، ئۇلارنى پاۋلۇس ۋە بارناباس بىلەن بىللە ئانتاكياغا ئەۋەتىشنى لايىق كۆردى. ئەسلىدە قېرىنداشلار ئىچىدە باشلامچى بولغان يەھۇدا (بارساباس دەپمۇ ئاتىلىدۇ) بىلەن سىلاسلار بۇنىڭغا تاللاندى.
[23] خەت بولسا ئۇلارغا تاپشۇرۇلدى، ئۇنىڭدا مۇنداق يېزىلغانىدى: — «ئى ئانتاكيا، سۈرىيە ۋە كىلىكىيەدە تۇرۇۋاتقان يات ئەللىك قېرىنداشلار، — يېرۇسالېمدىكى قېرىنداشلىرىڭلاردىن، روسۇللار بىلەن ئاقساقاللاردىن سىلەرگە سالام!
[24] ئارىمىزدىن بەزى كىشىلەر چىقىپ يېنىڭلارغا بېرىپ، سۆزلىرى بىلەن سىلەرنى بىئارامىلىقتا سېلىپ كۆڭلۈڭلارنى پاراكەندە قىلىپ قويغانلىقىنى ئاڭلىدۇق[188]. لېكىن بىز ئۇلارغا ھېچقانداق سۆز-ئەمر قىلمىدۇق. [25] شۇ سەۋەبتىن، بىز بۇ ئىشتا ئويلىرىمىز بىر يەردىن چىققاندىن كېيىن، ئارىمىزدىن

---

187 «بۇتلارغا ئاتىلىپ بۇلغانغان گۆشلەرنى يېمەڭلار، جىنسىي بۇزۇقلۇقتىن نېرى بولۇڭلار، قاننى ۋە بوغۇپ سويۇلغان ھايۋانلارنىڭ گۆشلىرىدىنمۇ يېمەڭلار» دېگەن ئۈچ پەرھىز تەۋرات قانۇنىدىن ئېلىنغان. ئېتىقاد قىلغان يات ئەللەرنىڭ بۇلارغا رىئايە قىلىشى ئۇلارنىڭ نىجاتلىقنى ئېرىشىشى ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى («جىنسىي بۇزۇقلۇقتىن... نېرى بولۇڭلار»تىن باشقا) ئېتىقاد قىلغان يەھۇدىيلار جامائەتكە قاتنىشىشىدا ئۇلارنىڭ ئالدىدا پۈتلىكاشاڭ بولماسلىقى، يەھۇدىي ئەمەس قېرىنداشلىرى بىلەن ئارىلىشىشى ئاسان قىلىنىشى ئۈچۈن دېگەن مەقسەت بىلەن تاپشۇرۇلغان (21-ئايەتتىن روسۇللارنىڭ بۇ مەقسىتى ئوچۇق كۆرۈنىدۇ؛ «1كور.» 14:10-1:11نىمۇ كۆرۈڭ).

188 بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە مۇشۇ يەردە: «سىلەرنى بىئاراملىقتا سېلىپ، سۈننەت قوبۇل قىلىشىڭلار، تەۋرات قانۇنىغا ئەمەل قىلىشىڭلار كېرەك دەپ كۆڭلۈڭلارنى پاراكەندە قىلىپ قويغانلىقىنى ئاڭلىدۇق» دېيىلىدۇ.

تاللانغان بىرنەچچەيلەننى سۆيۈملۈك بارناباس ۋە پاۋلۇسىمىز بىلەن بىللە يېنىڭلارغا ئەۋەتىشنى قارار قىلدۇق. 26 بۇ ئىككىيلەن رەببىمىز ئەيسا مەسىھنىڭ نامى ئۈچۈن ھاياتىنى خەتەرگە تەۋەككۈل قىلغان كىشىلەردۇر. 27شۇڭا بىز يەھۇدا بىلەن سىلاسنى يازغانلىرىمىزنى سىلەرگە ئۆز ئاغزى بىلەنمۇ سۆزلەپ بەرسۇن دەپ، يېنىڭلارغا ئەۋەتتۇق. 28 گەپنىڭ پوسكاللىسىغا كەلسەك، مۇقەددەس روھقا، شۇنداقلا بىزلەرگىمۇ شۇ لايىق كۆرۈنگەنكى، تۆۋەندىكى زۆرۈر بولغان ئىشلاردىن سىرت، سىلەرگە ھېچقانداق باشقا ئىشنى يۈكلىمەسلىكىمىز كېرەك: 29 ــ بۇتلارغا ئاتالغان نەرسىلەردىن[189]، قاننى ۋە بوغۇپ سويۇلغان ھايۋانلارنىڭ گۆشلىرىدىن يېيىشتىن ۋە جىنسىي بۇزۇقلۇقتىن نېرى بولۇش ــ سىلەر مۇشۇ بىرنەچچە ئىشتىن ساقلانساڭلار، ياخشى قىلغان بولىسىلەر.

ئامان-خاتىرجەم بولۇڭلار!»

30 شۇنداق قىلىپ، ئۇلار قېرىنداشلار[190] تەرىپىدىن يولغا سېلىنىپ، ئانتاكياغا باردى. ئۇ يەردە پۈتۈن جامائەتتىكىلەرنى يىغىپ، خەتنى ئۇلارغا تاپشۇردى. 31 ئۇلار خەتنى ئوقۇپ، ئۇنىڭدىن بولغان رىغبەت-تەسەللىدىن زور شادلاندى. 32 يەھۇدا ۋە سىلاسلار ئۆزلىرىمۇ پەيغەمبەرلەردىن بولۇپ، ئۇلار قېرىنداشلارنى نۇرغۇن سۆز-نەسىھەتلەر بىلەن رىغبەتلەندۈرۈپ، ئۇلارنى قۇۋۋەتلەندۈردى. 33 يەھۇدا ۋە سىلاسلار[191] ئۇ يەردە بىر مەزگىلنى ئۆتكۈزگەندىن كېيىن، ئانتاكيادىكى قېرىنداشلارنىڭ سەپىرىگە ئامانلىق تىلىگەن ھالدا ئۇزىتىشى بىلەن، ئۇلار ئۆزلىرىنى ئەۋەتكەن يېرۇسالېمدىكىلەرنىڭ قېشىغا قايتتى. 35-34 لېكىن پاۋلۇس ۋە بارناباس ئانتاكيادا قېلىپ، باشقا نۇرغۇن قېرىنداشلارنىڭ ھەمكارلىقىدا تەلىم بېرىپ رەببىنىڭ سۆز-كالامىدىكى خۇش خەۋىرىنى جاكارلاپ تۇردى.

---

189 «بۇتلارغا ئاتىلىپ بۇلغانغان نەرسىلەر» ــ گرېك تىلىدا «بۇلاردىن بۇلغانغان نەرسىلەر» دېگەن بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. 20-ئايەت ۋە ئىزاھاتىنى كۆرۈڭ.

190 «قېرىندىشىڭلار» ــ گرېك تىلىدا «ئۇلار».

191 «يەھۇدا ۋە سىلاسلار» ــ گرېك تىلىدا «ئۇلار».

پاۋلۇس بىلەن بارناباسنىڭ ئايرىلىپ كېتىشى

[36] لېكىن يەنە بىرنەچچە كۈنلەردىن كېيىن پاۋلۇس بارناباسقا:
– بىز بۇرۇن رەببىنىڭ سۆز-كالامىنى يەتكۈزگەن ھەممە شەھەر-يېزىلارغا بېرىپ، قېرىنداشلارنىڭ يېنىغا بېرىپ، ھالىنى سوراپ كېلەيلى، – دېدى.
[37] بارناباس بولسا يۇھاننا (ماركۇسمۇ دېيىلىدۇ)نى بىللە ئېلىپ بارماقچى بولغانىدى. [38] بىراق پاۋلۇس ئالدىنقى قېتىم پامفىلىيە ئۆلكىسىدە ئۇلاردىن ئايرىلىپ كەتكەن، رەببىنىڭ خىزمىتىدە[192] ئۇلار بىلەن بىللە داۋاملىق سەپەر قىلمىغان ماركۇسنى يەنە ئېلىپ بېرىشنى ئاقىلانىلىك ئەمەس دەپ قارىدى. [39]شۇنىڭ بىلەن ئىككىيلەن ئوتتۇرىسىدا بەك كەسكىن ئىختىلاپ بولۇپ، ئاخىر بېرىپ ئۇلار بىر-بىرىدىن ئايرىلىپ كېتىشتى. بارناباس ماركۇسنى ئېلىپ، كېمىگە ئولتۇرۇپ سىپرۇس ئارىلىغا كەتتى. [40] پاۋلۇس بولسا سىلاسنى تاللىدى؛ قېرىنداشلارنىڭ ئىككىيلەننى خۇدانىڭ شاپائىتىگە ئامانەت قىلىشى بىلەن ئۇ ئىككىسى يولغا چىقتى[193]. [41] ئۇ ئەمدى سۇرىيە ۋە كىلىكىيە ئۆلكىلىرىنى ئارىلاپ ئۆتۈپ، ھەرقايسى جايلاردا جامائەتلەرنى قۇۋۋەتلەندۈردى.

تىموتىينىڭ پاۋلۇس ۋە سىلاسقا قوشۇلۇشى

16

[1] ئاندىن ئۇ دەربە ۋە لىستىرا شەھەرلىرىگىمۇ باردى. مانا، شۇ يەردە[194] ئېتىقادچى يەھۇدىي بىر ئايالنىڭ ئوغلى، تىموتىي ئىسىملىك بىر مۇخلىس بار ئىدى. ئۇنىڭ ئاتىسى بولسا گرېك ئىدى. [2]لىستىرا ۋە كونيا شەھەرلىرىدىكى قېرىنداشلارنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭ توغرۇلۇق ياخشى گۇۋاھلىق بېرەتتى. [3] پاۋلۇس ئۇنى ئۆزى بىلەن بىللە ئېلىپ ماڭماقچى

---

[192] «رەببىنىڭ خىزمىتىدە» — گرېك تىلىدا پەقەت «خىزمەتتە» دېيىلىدۇ.

[193] پاۋلۇس ۋە بارناباس نېمە ئۈچۈن بىر-بىرىدىن ئايرىلدى؟ قايسىسىنىڭ قارارى توغرا؟ «قوشۇمچە سۆزىمىز»دە بۇ مەسىلە توغرىسىدا ئازراق توختىلىمىز.

[194] كېيىنكى ئايەتلەرگە قارىغاندا، «شۇ يەر» لىستىرا ئىدى.

بولدى. بىراق بۇ يەردىكى يەھۇدىيلارنىڭ ھەممىسى تىموتىينىڭ ئاتىسىنىڭ گرېك ئىكەنلىكىنى بىلگەچكە، پاۋلۇس ئۇنى ئېلىپ خەتنە قىلدۇردى[195].
[4]ئۇلار شەھەر-يېزىلاردىن ئۆتكەچ، يېرۇسالېمدىكى روسۇللار بىلەن ئاقساقاللار يات ئەللەرگە بېكىتكەن بەلگىلىمىلەرنى ئۇلارنىڭ رىئايە قىلىشى ئۈچۈن تاپشۇردى. [5] شۇنداق قىلىپ، جامائەتلەر ئېتىقادتا كۈچەيتىلىپ، سانلىرىمۇ كۈندىن-كۈنگە كۆپەيدى.

ماكېدونىيەلىكنىڭ چاقىرىقى

[6] مۇقەددەس روھ ئۇلارنىڭ ئاسىيا ئۆلكىسىدە سۆز-كالامنى جاكارلىشىغا يول قويمىغان بولۇپ، پاۋلۇسلار ئەمدى فرىگىيە ۋە گالاتىيا رايونلىرىدىن ئۆتۈپ[196]، [7] مىسىيە رايونىغا كەلگەندىن كېيىن، بىتىنىيە ئۆلكىسىگە كىرمەكچى بولدى. بىراق ئەيسانىڭ روھى ئۇلارغا بۇنداق قىلىشىقىمۇ يول قويمىدى[197]. [8] شۇنىڭ بىلەن ئۇلار مىسىيەدىن ئۆتۈپ، دېڭىز بويىدىكى تروئاس شەھرىگە چۈشتى. [9] شۇ كۈنى كەچتە، پاۋلۇسقا بىر غايىبانە كۆرۈنۈش كۆرۈنۈپ، ماكېدونىيەلىك بىر كىشى ئۇنىڭ ئالدىدا ئۆرە تۇرۇپ:
– دېڭىزدىن ئۆتۈپ، ماكېدونىيەگە[198] كېلىپ، بىزگە ياردەم بەرگەيسەن!
– دەپ ئۆتۈندى.

[195] پاۋلۇسنىڭ تىموتىينى خەتنە قىلىشى ئېتىقادنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى ئۇ ئۇنىڭ بىلەن خۇدانىڭ خىزمىتىدە بولغاندا يەھۇدىيلارنىڭ ئۇنى قوبۇل قىلماسلىقىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن ئىدى.
[196] فرىگىيە ۋە گالاتىيا رايونلىرى ئاسىيانىڭ بىر قىسمى ئىدى — پاۋلۇس شۇ يەردىن ئۆتكىنى بىلەن خۇدانىڭ سۆزىنى جاكارلاش ئۈچۈن ئۇ يەردە توختىمىدى.
[197] قىزىق بىر يېرى شۇكى، كېيىنرەك روسۇل پېترۇس دەل مۇشۇ رايونلارنىڭ بەزى يەرلىك كىشىلىرى بىلەن يېقىن مۇناسىۋەتتە بولدى (2پېت.» 1:1نى كۆرۈڭ). شۇڭا مۇمكىنچىلىكى باركى، پاۋلۇسلار مۇشۇ يەرلەردىن ئۆتۈپ كەتكەن ۋاقىتلاردا، پېترۇس شۇ يەردە ئىدى ياكى يات ئارىدا شۇ يەرلەرگە كەلمەكچى ئىدى. پاۋلۇسمۇ كېيىن گالاتىيا دېگەن رايونغا بېرىپ، خۇش خەۋەرنى تارقىتىپ، بىر جامائەت بەرپا قىلىندى (23:18 ۋە «گال.» 13:4نى كۆرۈڭ).
[198] ماكېدونىيە رىم ئىمپېرىيەسىدىكى گرېتسىيەگە جايلاشقان «ماكېدونىيە ئۆلكىسى» ئىدى.

10 ئۇ بۇ كۆرۈنۈشنى كۆرگەندىن كېيىن، رەب بىزنى[199] جەزمەن ئۇ كىشىلەرنىڭ قېشىغا بېرىپ، ئۇلارغا خۇش خەۋەر جاكارلاشقا چاقىرغان، دېگەن خۇلاسىگە كېلىپ، دەرھال ماكېدونىيەگە بېرىشقا تەييارلاندۇق.

لىديانىڭ ئېتىقاد قىلىشى

11 بىز كېمىگە چىقىپ، تروئاستىن يولغا چىقىپ، ساموتراك ئارىلىغا قاراپ يول ئالدۇق ۋە ئەتىسى ماكېدونىيەدىكى نېئاپولىس شەھىرىگە يېتىپ باردۇق. 12 ئۇ يەردىن ماكېدونىيەنىڭ شۇ رايونىدىكى فىلىپپى دېگەن مۇھىم شەھىرىگە ئۆتتۇق. بۇمۇ رىمدىكى بىر مۇستەملىكە شەھەر ئىدى[200]. بىز بۇ يەردە بىرنەچچە كۈن تۇردۇق. 13 شابات كۈنى، شەھەر دەرۋازىسىدىن چىقىپ دەريا ساھىلىگە باردۇق؛ چۈنكى بىز ئۇ يەردە دۇئا-تىلاۋەت قىلىدىغان بىر جاي بار دەپ ئويلىدۇق؛ دەرۋەقە شۇنداق بولدى[201]. بىز ئولتۇرۇپ، ئۇ يەرگە يىغىلغان ئاياللارغا سۆزلەشكە باشلىدۇق. 14 ئۇلارنىڭ ئىچىدە سۆسۈن رەخت سودىسى قىلىدىغان، تىياتىرا شەھىرىلىك، خۇدادىن قورقىدىغان[202] لىديا ئىسىملىك بىر ئايال بار ئىدى. رەب ئۇنىڭ قەلبىنى پاۋلۇسنىڭ ئېيتقانلىرىنى قوبۇل قىلىشقا ئاچتى. 15 ئۇ ئائىلىسىدىكىلەر بىلەن چۆمۈلدۈرۈلگەن بولۇپ بىزدىن ئۆتۈنۈپ:

— ئەگەر سىلەر مېنى ھەقىقەتەن رەبگە ئېتىقاد قىلغۇچى دەپ بىلسەڭلەر، مېنىڭ ئۆيۈمگە بېرىپ تۇرۇڭلار! — دەپ چىڭ تۇرۇپ بىزنى ماقۇللاتتى.

---

199 مۇشۇ ئايەتتىن باشلاپ «بىز» دەپ بايان قىلىشىنىڭ سەۋەبى — مۇشۇ كىتابنىڭ مۇئەللىپى لۇقا مۇشۇ يەردە پاۋلۇسلارغا قوشۇلغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ.

200 فىلىپپى دېڭىز بويىكى نېئاپولىستىن 16 كىلومېتىر يىراقلىقتا ئىدى. «رىمدىكى مۇستەملىكە» — بىۋاستە رىم ھۆكۈمىتى ئۆزى باشقۇرغان، ئاھالىسى «رىم گراژدانلىق» ھوقۇق-ئىمتىيازلىرىغا ئىگە ئىدى.

201 ئەھۋالغا قارىغاندا فىلىپپى شەھىرىدە يەھۇدىيلارنىڭ بىرمۇ سىناگوگى يوق ئىدى («سىناگوگ»نىڭ ئاساسى ئۈچۈن ئاز دېگەندە ئون يەھۇدىي ئەركەك كىشى بىر-بىرىگە قوشۇلۇشى كېرەك). ئۇنداق ئەھۋال ئاستىدا بۇ ئاياللار (بەلكىم يەھۇدىي ھەم يەھۇدىي ئەمەسلەر، يەنى «خۇدانىڭ قورققانلار») ھەر شابات كۈنى تەۋراتتىن ئېلىنغان سۆزلەر بىلەن دۇئا-تىلاۋەت قىلىشقا يىغىلاتتى.

202 «خۇدادىن قورقىدىغان» دېگەن تۇراقلىق ئىبارە، لىديانىڭ يەھۇدىي ئەمەس، ئەمما تەۋرات ئېتىقادىدا بولغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ.

پاۋلۇس بىلەن سىلاسنىڭ زىندانغا تاشلىنىشى

16 بىر كۈنى بىز شۇ دۇئا قىلىدىغان جايغا كېتىپ بارغىنىمىزدا، بىر دېدەك بىزگە يولۇقتى؛ بۇ قىزغا پال سالغۇچى بىر جىن[203] چاپلىشىۋالغانىدى؛ دېدەك خوجايىنلىرىغا پال سېلىش يولى بىلەن نۇرغۇن پايدا تېپىپ بەرگەنىدى. 17 ئۇ يول بويى پاۋلۇس ۋە بىزگە ئەگىشىپ:

— بۇ كىشىلەر ھەممىدىن ئالىي خۇدانىڭ قۇللىرى، ئۇلار سىلەرگە نىجاتلىق بىر يولىنى[204] جاكارلايدۇ! — دەپ ۋارقىراپ ماڭدى.

18 ئۇ ئۇدا كۆپ كۈنلەر شۇنداق ۋارقىرىدى. بۇ ئىش پاۋلۇسنىڭ قەلبىنى ئازابلاپ[205]، ئۇ قىزغا بۇرۇلۇپ، جىنغا:

— ئەيسا مەسىھنىڭ نامى بىلەن بۇيرۇيمەنكى، ئۇنىڭدىن چىق! — دېيىشىگىلا، جىن شۇئان[206] چىقىپ كەتتى.

19 دېدەكنىڭ خوجايىنلىرى ئۇنىڭغا باغلىغان پۇل تېپىش ئۈمىدىنىڭ يوققا چىققانلىقىنى كۆرۈپ، پاۋلۇس بىلەن سىلاسقا قول سېلىپ، ئۇلارنى بازار مەيدانىغا سۆرەپ، ھۆكۈمدارلارنىڭ ئالدىغا ئېلىپ باردى. 20 ئۇلار ئىككىيلەننى سوراقچى ئەمەلدارلارنىڭ ئالدىغا چىقىرىپ:

— بۇ ئادەملەر يەھۇدىيلار بولۇپ، شەھىرىمىزنى قالايمىقانلاشتۇرۇۋەتمەكتە.

21 بىز بولساق رىملىقلارمىز، ئۇلار قانۇنىمىزغا خىلاپ بولغان ۋە قوبۇل قىلىشقا ياكى يۈرگۈزۈشكە بولمايدىغان قائىدە-يوسۇنلارنى تەرغىب قىلىۋاتىدۇ! — دەپ شىكايەت قىلدى.

22 توپىلانغان خالايىقمۇ ئۇلارغا ھۇجۇم قىلىشقا قوزغالدى؛ سوراقچى ئەمەلدارلار ئۇلارنىڭ كىيىملىرىنى يىرتىپ يالىڭاچلاپ، كالتەك بىلەن

---

203 «پال سالغۇچى بىر جىن» — گرېك تىلىدا «پىتون روھى». «پىتون» يوغان يىلان بولۇپ، گرېكلارنىڭ رىۋايەتلىرى بويىچە ئۇ دەلفى شەھىرىدىكى بۇتخانىدا تۇرۇپ، پالچىلىق سىرلىرىنى باشقۇراتتى.

204 ياكى «نىجاتلىق يولىنى».

205 گرېك تىلىدا «قەلبىنى ئازابلاش» دېگەن سۆز ھەم دەرد، بىزارلىق ۋە خاپىچىلىقنى (دېگەن مەنىلەرنى) ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

206 ياكى «شۇ سائەت ئىچىدە».

دۈمبىلاشقا ئەمر چۈشۈردى. [23] ئىككىيلەننى كالتەك بىلەن كۆپ دۈمبىلىغاندىن كېيىن، ئۇلارنى زىندانغا تاشلىدى ۋە شۇنداقلا گۈندىپايىنى قاتتىق كۆزىتىشكە بۇيرۇدى. [24] ئۇ بۇيرۇقنى تاپشۇرۇۋېلىش بىلەن ئۇلارنى زىنداننىڭ ئىچكىرىدىكى كامېرغا سولاپ، پۇتلىرىغا ئىشكەل سالدى.

[25] تۈن يېرىمدا، پاۋلۇس بىلەن سىلاس دۇئا قىلىپ، خۇداغا مەدھىيە كۈيلىرىنى ئېيتىۋاتاتتى. باشقا مەھبۇسلار بولسا قۇلاق سېلىپ ئاڭلاۋاتاتتى. [26]تۇيۇقسىز قاتتىق يەر تەۋرەش يۈز بەردى؛ زىنداننىڭ ئۇللىرىمۇ تەۋرىنىپ كەتتى ۋە زىنداننىڭ ھەممە ئىشىكلىرى شۇئان ئېچىلىپ، ھەربىر مەھبۇسنىڭ كىشەنلىرىمۇ چۈشۈپ كەتتى. [27] گۈندىپاي ئۇيقۇدىن ئويغىنىپ، زىنداننىڭ ئىشىكلىرىنىڭ ئوچۇق تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ، مەھبۇسلار قېچىپ كېتىپتۇ دەپ ئويلاپ، قىلىچىنى سۇغۇرۇپ ئېلىپ، ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋالماقچى بولدى[207].

[28] لېكىن پاۋلۇس قاتتىق ئاۋازدا:

ــ ئۆزۈڭگە زەرەر يەتكۈزمە، ھەممىمىز بار! ــ دەپ ۋارقىرىدى.

[29] گۈندىپاي: چىراغلارنى كەلتۈرۈڭلار دەپ توۋلاپ ئىچكىرىگە ئېتىلىپ كىرىپ، تىترىگەن ھالدا پاۋلۇس بىلەن سىلاسنىڭ ئايىغىغا يىقىلدى. [30]ئاندىن ئۇلارنى تاشقىرىغا ئېلىپ چىقىپ:

ــ قۇتقۇزۇلۇشۇم ئۈچۈن نېمە قىلىشىم كېرەك؟ ــ دەپ سورىدى.

[31] ــ رەب ئەيساغا ئېتىقاد قىلغىن، ۋە شۇنداق قىلساڭ، ئۆزۈڭ ھەم ئائىلەڭدىكىلەرمۇ قۇتقۇزۇلىدۇ! ــ دېدى ئۇلار[208].

[32] شۇنىڭ بىلەن، ئىككىيلەن ئۇنىڭغا ۋە ئۇنىڭ بارلىق ئائىلىسىدىكىلەرگە رەبنىڭ سۆز-كالامىنى يەتكۈزدى. [33] كېچە شۇ سائەتنىڭ ئۆزىدىلا گۈندىپاي ئۇلارنى باشلاپ چىقىپ، يارىلىرىنى يۇيۇپ تازىلىدى؛ ئاندىن ئۇ دەرھال

---

[207] رىم ئىمپېرىيەسىنىڭ قانۇنى بويىچە مەھبۇسلارنى قاچۇرۇپ قويغان ئەسكەرلەر ياكى گۈندىپايلار ئۆلۈمگە مەھكۇم قىلىناتتى.

[208] گۈندىپاينىڭ «قۇتقۇزۇلۇشۇم ئۈچۈن نېمە قىلىشىم كېرەك؟» دېگەن سوئالنى قويۇشىدا، ئۇ بەلكىم «قۇتقۇزۇلۇش»نىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى ئانچە چۈشەنگەن بولۇشى مۇمكىن. ئۇنىڭ كۆزدە تۇتقىنى روھىي جەھەتتىن ئەمەس، بەلكى ئۆز ۋە ئائىلىسىدىكىلەرنىڭ ئۆلۈم جازاسىدىن قۇتۇلۇشى ئىدى.

ئائىلىسىدىكىلەر بىلەن چوّمۇلدۇرۇشنى قوبۇل قىلدى؛ [34] ئىككىيلەننى ئۆز ئۆيىگە باشلاپ كېلىپ، ئۇلارنىڭ ئالدىغا داستىخان سالدى. ئۇ پۈتكۈل ئائىلىسىدىكىلەر بىلەن خۇداغا ئېتىقاد قىلغانلىقتىن زور شادلاندى.

[35] ئەتىسى ئەتىگەندە، سوراقچى ئەمەلدارلار ياساۋۇللارنى زىندانغا ئەۋەتىپ:

— ئۇ ئىككىيلەننى قويۇۋېتىڭلار! — دەپ بۇيرۇدى.

[36] گۈندىپاي بۇ سۆزنى پاۋلۇسقا يەتكۈزۈپ:

— سوراقچى ئەمەلدارلار ئىككىڭلارنى قويۇۋېتىش يارلىقىنى چۈشۈردى. سىلەر ئەمدى زىنداندىن چىقىپ، تىنچ-ئامان يولۇڭلارغا چىقىڭلار، — دېدى.

[37] بىراق پاۋلۇس ياساۋۇللارغا:

— بىز رىم پۇقرالىرى بولساقمۇ، ئەمەلدارلار بىزنى سوراق قىلماي خالايىقنىڭ ئالدىدا كالتەك بىلەن دۇمبالاپ، زىندانغا تاشلىدى[209]. ئەمدى ئۇلار ھازىر بىزنى يوشۇرۇنچە قوغلىماقچىمۇ؟ ياق، بۇنداق قىلسا بولمايدۇ! ئەمەلدارلار ئۆزلىرى كېلىپ بىزنى چىقارسۇن! — دېدى.

[38] ياساۋۇللار بۇ سۆزلەرنى سوراقچى ئەمەلدارلارغا يەتكۈزدى. ئۇلار ئىككىيلەننىڭ رىم پۇقراسى ئىكەنلىكىنى ئاڭلاپ قورقۇپ كەتتى؛ [39] ئۇلارنىڭ كۆڭلىنى ئېلىشقا زىندانغا بېرىپ، ئۇلارنى زىنداندىن ئېلىپ چىققاندىن كېيىن، شەھەردىن چىقىپ كېتىشنى قايتا-قايتا ئۆتۈندى.

[40] ئىككىيلەن زىنداندىن چىقىشى بىلەن لىدىيانىڭ ئۆيىگە باردى؛ ئاندىن ئۇ يەردە قېرىنداشلىرى بىلەن كۆرۈشۈپ، ئۇلارنى رىغبەتلەندۈرگەندىن كېيىن، يولغا چىقىپ كەتتى.

تېسالونىكا شەھىرىدىكى توپىلاڭ

17

[1] ئۇلار سەپىرنى داۋام قىلىپ ئامفىپولىس ۋە ئاپوللونىيا شەھەرلىرىدىن ئۆتۈپ، تېسالونىكا[210] شەھىرىگە كەلدى. ئۇ

[209] رىملىق پۇقرالارغا ئۇنداق مۇئامىلە قىلىشنىڭ ھەربىر باسقۇچى رىم قانۇنىغا خىلاپ ئىدى.

[210] ھازىرقى سالونىكا شەھىرى.

يەردە يەھۇدىيلارنىڭ سىناگوگى بار ئىدى[211]. 2 پاۋلۇس ئادىتى بويىچە ئۇلارنىڭ ئارىسىغا كىرىپ، ئۇدا ئۈچ شابات كۈنى ئۇ يەردە جەم بولغانلار بىلەن مۇقەددەس يازمىلارنى شەرھلەپ مۇنازىرىلىشىپ، 3 ئۇلارغا مەسىھنىڭ ئازاب-ئوقۇبەتلەر تارتقاندىن كېيىن ئۆلۈمدىن تىرىلىشى مۇقەررەر دەپ چۈشەندۈردى ھەم ئىسپاتلىدى ۋە: ــ مەن سىلەرگە جاكارلىغان مۇشۇ ئەيسا دەل مەسىھنىڭ ئۆزى شۇ! ــ دېدى.

4 يەھۇدىيلارنىڭ ئىچىدىن بەزىلەر قايىل بولۇپ ئىشىنىپ، پاۋلۇس بىلەن سىلاسقا قوشۇلدى؛ شۇنداقلا خۇدادىن قورقىدىغان گرېكلەردىن[212] زور بىر توپ ئادەملەر ۋە ئاز بولمىغان يۇقىرى تەبىقىدىكى گرېك ئاياللارمۇ شۇنداق ئىشەندى. 5 بىراق يەھۇدىيلار بۇنىڭغا ھەسەت قىلىپ، بىرنەچچە قەبىھ ئادەملەرنى يىغىپ، بىر توپ كىشىلەرنى توپلاپ، شەھەرنى ئاستىن-ئۈستۈن قىلىۋەتتى. يەھۇدىيلار پاۋلۇس بىلەن سىلاسنى شەھەر خەلق كېڭەشمىسىگە تاپشۇرۇپ بېرىش ئۈچۈن ئۇلارنى تۇتۇش مەقسىتىدە ياسون ئىسىملىك بىرسىنىڭ ئۆيىگە باستۇرۇپ باردى. 6 لېكىن ئۇلار ئىككىيلەننى تاپالماي ئۇلار ياسون ۋە باشقا بىرنەچچە قېرىنداشنى شەھەر ئەمەلدارلىرىنىڭ ئالدىغا تارتىپ ئاپىرىپ:

ــ جاھاننى ئاستىن-ئۈستۈن قىلىۋەتكەن ئاشۇ ئادەملەر مۇشۇ يەرگىمۇ يېتىپ كەلدى؛ 7 ياسون ئۇلارنى ئۆيىدە قوبۇل قىلدى. ئۇلار ئەيسا ئىسىملىك باشقا بىر پادىشاھ بار دەپ جاكارلاپ، قەيسەرنىڭ پەرمانلىرىغا قارشى چىقىۋاتىدۇ! ــ دەپ چۇقان سېلىشتى.

8 ئۇلار بۇ سۆزلەر بىلەن خالايىقنى ۋە شەھەر ئەمەلدارلىرىنى دەككە-دۈككىگە سېلىپ قويدى. 9 ئەمەلدارلار ياسون ۋە باشقا تۇتۇپ كېلىنگەنلەردىن كاپالەت پۇلى ئالغاندىن كېيىن، ئۇلارنى قويۇۋەتتى.

---

[211] مۇشۇ بابتا «بىز» ئەمەس، بەلكى «ئۇلار» دېيىلگەچكە، لۇقانى پاۋلۇسلاردىن بىر مەزگىل ئايرىلغان، دەپ قارايمىز.

[212] «خۇدادىن قورقىدىغان گرېكلەر» دېگەن تۇراقلىق ئىبارە، تەۋرات ئېتىقادىدا بولغان گرېكلەرنى كۆرسىتىدۇ.

بېرىيا شەھىرىدە

10 قېرىنداشلار ھايال بولماي پاۋلۇس بىلەن سىلاسنى شۇ كۈنى كېچىدە[213] بېرىيا شەھىرىگە ئەۋەتتى. ئۇلار ئۇ يەرگە يېتىپ بارغاندا، يەھۇدىيلارنىڭ سىناگوگىغا كىردى. 11 ئۇ يەردىكى سىناگوگدىكىلەر تېسالونىكادىكىلەرگە قارىغاندا ئېسىل خىسلەتلىك بولۇپ، سۆز-كالامنى قىزىقىپ ئاڭلىدى ۋە ئۇلارنىڭ ئېيتقانلىرىنىڭ توغرا ياكى خاتالىقىنى ئېنىقلاپ بىلىش ئۈچۈن، ھەركۈنى مۇقەددەس يازمىلارنى قېتىرقىنىپ ئىزلەندى. 12 نەتىجىدە، ئۇلاردىن نۇرغۇن يەھۇدىيلار، ئېسىلزادە گرېك ئاياللاردىن بىر قىسمى ۋە شۇنداقلا خېلى كۆپ[214] گرېك ئەرلەر ئېتىقاد قىلدى. 13 لېكىن تېسالونىكادىكى يەھۇدىيلار خۇدانىڭ سۆز-كالامىنىڭ پاۋلۇس ئارقىلىق بېرىيادىمۇ جاكارلىنىۋاتقىنىنى ئاڭلاپ، ئۇ يەرگىمۇ بېرىپ توپىلاڭ كۆتۈرمەكچى بولۇپ، ئاممىنى قۇتراتتى. 14 شۇنىڭ بىلەن قېرىنداشلار پاۋلۇسنى دەرھال دېڭىز بويىغا ئەۋەتتى. سىلاس بىلەن تىموتىي بولسا بېرىيادا قالدى. 15 پاۋلۇسنى ئۇزىتىپ ماڭغانلار ئۇنى ئافىنا شەھىرىگىچە ئېلىپ باردى. ئاندىن ئۇلار پاۋلۇسنىڭ: ــ

«سىلەر سىلاس بىلەن تىموتىيغا مۇمكىنقەدەر مېنىڭ يېنىمغا تېزراق كەلسۇن دەپ يەتكۈزۈپ قويۇڭلار» دېگەن تاپشۇرۇقىنى ئېلىپ، بېرىياغا قايتىپ كەلدى.

ئافىنا شەھىرىدە

16 پاۋلۇس ئافىنا شەھىرىدە سىلاس بىلەن تىموتىينى كۈتۈپ تۇرغاندا، پۈتكۈل شەھەردىكىلەرنىڭ بۇتپەرەسلىككە بېرىلىپ كەتكەنلىكىنى كۆرۈپ، روھى قاتتىق ئازابلاندى. 17 شۇڭا ئۇ سىناگوگدا يەھۇدىيلار ۋە خۇدادىن قورقىدىغانلار[215] بىلەن ھەم شۇنىڭدەك ھەركۈنى بازاردا ئۇچرىغانلا كىشىلەر

213 ياكى «شۇ كۈنى كەچ كىرىش بىلەنلا».
214 گرېك تىلىدا «ئاز بولمىغان».
215 «خۇدادىن قورقىدىغانلار» تەۋرات ئارقىلىق خۇداغا ئېتىقاد قىلغان يەھۇدىي ئەمەسلەرنى كۆرسىتىدۇ.

بىلەن مۇنازىرىلىشەتتى. [18] «ئېپىكۇرلار» ۋە «ستوئىكلار» دەپ ئاتالغان بەزى پەيلاسوپلارمۇ ئۇنىڭ بىلەن مۇنازىرىلىشىشكە باشلىدى[216]. ئۇلاردىن بەزىلەر:

— بۇ بىلەرمەن پوچى نېمە دەپ جۆيلۈۋاتىدۇ؟ — دېيىشتى.

يەنە بەزىلەر پاۋلۇسنىڭ ئەيسا ۋە ئادەملەرنىڭ ئۆلۈمدىن تىرىلدۈرۈلىدىغانلىقى ھەققىدىكى خۇش خەۋەرنى جاكارلىغانلىقىدىن:

— ئۇ يات ئىلاھلارنىڭ تەرغىباتچىسى ئوخشايدۇ! — دېيىشتى[217]. [19] شۇڭا، ئۇلار پاۋلۇسنى ئېلىپ «ئارېئوپاگۇس»[218] دېگەن كېڭەش مەيدانىغا ئاپىرىپ:

— سەن تارقىتىۋاتقان يېڭى تەلىمىڭنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى بىزمۇ بىلسەك قانداق؟ [20] چۈنكى سەن بەزى غەيرىي ئىشلارنى قۇلىقىمىزغا يەتكۈزۈۋاتىسەن، بىز ئۇلارنىڭ مەنىسى زادى نېمە ئىكەنلىكىنى بىلگۈمىز بار، — دېيىشتى [21] (ئەمدى ئافىنالىقلار ۋە ئۇ يەردە تۇرۇۋاتقان چەت ئەللىكلەرنىڭ ھەممىسى ۋاقتىنى بىرەر يېڭىلىقنى يەتكۈزۈش ياكى ئاڭلاشتىن باشقا ئىشقا سەرپ قىلمايتتى). [22] شۇڭا پاۋلۇس ئارېئوپاگۇس مەيدانىنىڭ ئوتتۇرىسىغا چىقىپ مۇنداق دېدى:

— ئەي ئافىنا خەلقى! سىلەرنىڭ ھەر جەھەتتىن جىن-ئىلاھلارغا[219] چوقۇنۇشقا قاتتىق بېرىلگەنلىكىڭلارنى كۆردۈم. [23] چۈنكى ھەممە يەرنى ئارىلاپ، سىلەرنىڭ تاۋاپگاھلىرىڭلارنى كۆزدىن كەچۈرگىنىمدە، ئۇستىگە «نامەلۇم بىر خۇداغا ئاتالغان» دەپ پۈتۈلگەن بېغىشلىمىسى بار يەنە بىر قۇربانگاھنى

---

216 «ئېپىكۇرلار» — «لەززەت»نى ئەڭ يۇقىرى ئورۇنغا قويۇپ، ھەرتۈرلۈك «ئىلاھ» ۋە «ئاخىرەت» دېگەنلەرگە قارشى ئىدى. «ستوئىكلار» بولسا «پەزىلەت»نى ئەڭ يۇقىرى ئورۇنغا قويۇپ، ھەر ئادەمنىڭ ئۆز ئەمەللىرىگە مەسئۇل بولۇپ، «پەزىلەت»كە لەززەت ياكى ئازاب-ئوقۇبەتكە قارىماي ئىنتىلىشى كېرەك، دەپ تەكىتلەيتتى.

217 ئۇلارنىڭ «يات ئىلاھلار» دېگىنىدە كۆزدە تۇتقىنى «ئەيسا» ۋە «تىرىلىش» ئىدى — ئۇلار بۇلارنى «ئىككى ئىلاھ» دەپ ئويلاپ قالغانىدى.

218 «ئارېئوپاگۇس» — «مارسنىڭ دۆڭى» دېگەن مەنىدە.

219 گرېك تىلىدا «جىن-ئىلاھلار» «جىنلار» دېگەن سۆز بىلەن ئىپادىلىنەتتى. چۈنكى كۆپ گرېكلار جىنلار بىلەن ئىلاھلارنىڭ چوڭ پەرقى يوق، جىنلارنىڭ ياخشى تەرەپلىرى بار، دەپ ئىشىنەتتى.

كۆردۇم. ئەمدى مەن سىلەر تونۇماي تۇرۇپ ئىبادەت قىلىۋاتقان شۇ خۇدانى مانا ھازىر سىلەرگە تونۇشتۇرۇپ جاكارلاي.

[24] پۈتكۈل ئالەمنى ۋە ئۇنىڭدىكى بارلىق مەۋجۇداتلارنى ياراتقان خۇدا ئاسمان-زېمىننىڭ ئىگىسى بولۇپ، ئىنسانلارنىڭ قولى بىلەن ياسالغان ئىبادەتخانىلاردا تۇرمايدۇ. [25] ياكى بىرەر نەرسىگە ھاجىتى چۈشكەندەك ئىنسانلارنىڭ قوللىرىنىڭ ئەجرىگە موھتاج ئەمەستۇر، چۈنكى ئۇ ئۆزى ھەممە جانىۋارغا ھاياتلىق، نەپەس، شۇنداقلا ئېھتىياجلىق بولغان ھەممە نەرسىنى ئاتا قىلىدۇ. [26] ئۇ بىرلا ئادەمدىن[220] ئىنسانىيەتتىكى بارلىق مىللەتلەرنى بارلىققا كەلتۈردى، ئۇلارنى پۈتۈن يەر يۈزىگە ئورۇنلاشتۇرۇپ، ئۇلارغا خاس بولغان پەيت-

روسۇل پاۋلۇسنىڭ خۇش خەۋەرنى جاكارلىغان 2-سەپىرى

[220] گرېك تىلىدا «بىر قاندىن».

پەسىللەر[221] ھەمدە تۇرىدىغان جايلىرىنىڭ پاسىللىرىنى ئالدىن بەلگىلەپ بەردى. 27 بۇلارنىڭ مەقسىتى «ئىنسانلار مېنى ئىزدىسۇن، بەلكىم سىلاشتۇرۇپ تاپسۇن» دېگەنلىكتۇر. ئەمەلىيەتتە، ئۇ ھېچقايسىمىزدىن يىراق ئەمەس. 28 چۈنكى بىز ئۇنىڭدا ياشايمىز، ھەرىكەت قىلىمىز ۋە ئۇنىڭدا ۋۇجۇدىمىز باردۇر؛ ئاراڭلاردىكى بەزى شائىرلار ئېيتقىنىدەك: «بىز ئۇنىڭ نەسلىدۇرمىز!»[222]. 29 شۇڭا، خۇدانىڭ نەسلى بولغاچقا، بىز تەڭرى بولغۇچىنى ئالتۇن-كۈمۈش ياكى تاشتىن ياسالغان، ھۈنەرۋەننىڭ ماھارىتى ۋە تەسەۋۋۇرى بىلەن ئويۇلغان بىرەر نەرسىگە ئوخشايدۇ، دەپ ئويلىماسلىقىمىز كېرەك.

30 شۇڭا خۇدا بۇرۇنقى زامانلاردىكىلەرنىڭ شۇنداق غەپلەتلىك ۋاقىتلىرىنى نەزىرىدىن ساقىت قىلغىنى بىلەن، لېكىن بۈگۈنكى كۈندە ئۇ ھەممىلا يەردە پۈتۈن ئىنسانلارنى گۇناھلىرىغا توۋا قىلىشقا ئەمر قىلماقتا! 31 چۈنكى ئۇ ئۆزى تىكلىگەن ئىنسان ئارقىلىق پۈتكۈل دۇنيانى ھەققانىيلىق بىلەن سوراق قىلىدىغان بىر كۈننى بەلگىلىدى؛ ئۇ ئۇنى ئۆلۈمدىن تىرىلدۈرگەنلىكى بىلەن بۇ ئىشنىڭ مۇقەررەر ئىكەنلىكىگە ئىسپات بەرگەندى.

32 پاۋلۇسنىڭ «ئۆلگەنلەرنىڭ تىرىلىشى» ھەققىدە ئېيتقانلىرىنى ئاڭلىغاندا بەزىلەر ئۇنى مەسخىرە قىلىشقا باشلىدى. يەنە بەزىلەر:

— بۇ ئىش ھەققىدە سەندىن يەنە ئاڭلايلى، — دېدى.

33 بۇنىڭ بىلەن، پاۋلۇس مەيداندىن چىقىپ كەتتى. 34 بىراق بەزىلەر ئۇنىڭغا قوشۇلۇپ، ئېتىقاد قىلدى. بۇلارنىڭ ئىچىدە «ئارېئوپاگۇس» كېڭەشمە ھەيئەتلىرىدىن بىرى بولغان دىيونىسىيۇس ۋە دامارىس ئىسىملىك بىر ئايال، شۇنىڭدەك باشقا بىرقانچە كىشىمۇ بار ئىدى.

كورىنت شەھىرىدە

18

1 بۇ ئىشلاردىن كېيىن، پاۋلۇس ئافىنا شەھىرىدىن ئايرىلىپ كورىنت شەھىرىگە باردى. 2 ئۇ ئۇ يەردە پونتۇس ئۆلكىسىدە

221 مەنىسى بەلكىم «ئۇلارنىڭ راۋاج تېپىش ۋە زاۋاللىققا يۈزلىنىش ۋاقىتلىرى» دېگەندەك.

222 شائىر ئاراتۇسنىڭ يازمىلىرىدىن ئېلىنغان (مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 310-245 يىللاردا).

تۇغۇلغان ئاكۇىلا ئىسىملىك بىر يەھۇدىي بىلەن ئۇنىڭ ئايالى پرىسكىللانى ئۇچراتتى. ئۇلار رىم ئىمپېراتورى كلاۋدىيۇسنىڭ بارلىق يەھۇدىيلار رىم شەھىرىدىن چىقىپ كېتىشى كېرەك، دېگەن يارلىقى سەۋەبلىك يېقىندا ئىتالىيەدىن كەلگەنىدى. پاۋلۇس ئۇلار بىلەن تونۇشۇپ، 3 ئۇلار بىلەن كەسىپداش بولغاچقا، بىللە تۇرۇپ ئىشلىدى (چۈنكى ئۇلار چېدىرچىلىق بىلەن شۇغۇللىناتتى)[223]. 4 ھەربىر شابات كۈنىدە ئۇ يەھۇدىيلارنىڭ سىناگوگىغا كىرىپ، يەھۇدىيلار ۋە گرېكلار بىلەن مۇنازىرىلىشىپ ئۇلارنى خۇدانىڭ سۆز-كالامىغا قايىل قىلىشقا تىرىشاتتى[224].

5 بىراق سىلاس بىلەن تىموتىي ماكېدونىيەدىن كەلگەندىن كېيىن، پاۋلۇس سۆز-كالامنى يەتكۈزۈشكە ئالدىرىدى[225]، جان كۆيدۈرۈپ يەھۇدىيلارغا: — ئەيسا — مەسىھنىڭ ئۆزىدۇر، دەپ گۇۋاھلىق بەردى. 6 لېكىن، ئۇلار ئۇنىڭغا قارشى چىقىپ[226] ئۇنى ھاقارەتلىدى. بۇنىڭ بىلەن پاۋلۇس پېشىنى[227]

---

223 پاۋلۇسنىڭ خەتلىرىدە، ئۆزى ۋە ھەمراھلىرىنىڭ جېنىنى بېقىش ئۈچۈن جامائەتلەرنىڭ قولىغا قارىماي، بەلكى ئۆز قولى بىلەن ئىشلىشىنى پات-پات تىلغا ئالىدۇ. مۇشۇ يەردە ئۇنىڭ كەسپى چېدىرچىلىق ئىكەنلىكى كۆرۈنىدۇ.

224 «مۇنازىرىلىشىپ ئۇلارنى خۇدانىڭ سۆز-كالامىغا قايىل قىلىشقا تىرىشاتتى» دېگەن سۆزلەر گرېكچىدە پەقەت بىرلا سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. «خۇدانىڭ سۆز-كالامىغا» دېگەن سۆزلەرنى جۈملىنى چۈشىنىشكە ئاسان بولسۇن ئۈچۈن كىرگۈزدۇق.

225 پاۋلۇسنىڭ بۇ روھلاندۇرۇلۇشىغا بەلكىم ئۈچ مۇھىم تۈرتكە بار ئىدى: —

(1) ئۇ سىلاس ۋە تىموتىيدىن تېسالونىكادىكى قېرىنداشلار ئېتىقادتا چىڭ تۇرۇۋاتىدۇ، دېگەن خۇش خەۋەرنى ئاڭلىدى («1تېس.» 6:3)؛

(2) ماكېدونىيەدىكى جامائەتلەر، بولۇپمۇ فىلىپپى جامائىتى خۇدانىڭ خىزمىتىنى ئىلگىرى سۈرگۈزۈش ئۈچۈن ئەۋەتكەن ئىقتىسادىي ياردەمنى سىلاس ۋە تىموتىيلار ئېلىپ كەلگەنىدى («2كور.» 5:1؛ «فىل.» 15:4). شۇ ياردەم بىلەن ئۇ بەلكىم پۈتۈن ۋاقتىنى خۇش خەۋەر يەتكۈزۈشكە سەرپ قىلالايتتى.

(3) ئۇ ماكېدونىيەدە بولغان ۋاقىتلىرىدا كۆپ زىيانكەشلىككە ئۇچرىغاچقا، ھەم ئافىنا شەھەردىكىلەرنىڭ سۆز-كالامغا بولغان سوغۇقلۇقىنى كۆرۈپ ئۆزىنىڭ ئاجىزلىقىنى كۆپ سېزىۋالدى («1كور.» 1:2-4). لېكىن سىلاس ۋە تىموتىينىڭ ھەمراھلىقىدىن تەسەللىي-رىغبەت ئېلىپ كۆپ روھلاندۇرۇلدى.

226 ياكى «ئۇلار ئۆزلىرىگە قارشى چىقىپ...».

227 گرېك تىلىدا «كىيىملىرىنى».

قىيقىپ، ئۇلارغا:
ــ ئۆز قېنىڭلار ئۆز بېشىڭلارغا چۈشسۇن![228] مەن بۇنىڭغا جاۋابكار ئەمەسمەن! بۈگۈندىن باشلاپ، مەن سىلەردىن بۇرۇلۇپ يات ئەللىكلەرگە بارىمەن، ــ دېدى.
7 بۇنىڭ بىلەن پاۋلۇس ئۇلاردىن ئايرىلىپ، تىتىيۇس يۇستۇس ئىسىملىك، خۇدادىن قورقىدىغان[229] بىر كىشىنىڭ ئۆيىگە بېرىپ تۇردى. ئۇنىڭ ئۆيى سىناگوگنىڭ يېنىدا ئىدى. 8 ئەمدى سىناگوگنىڭ چوڭى كرىسپۇس پۈتۈن ئائىلىسىدىكىلەر بىلەن رەبگە ئېتىقاد قىلدى. نۇرغۇن كورىنتلىقلارمۇ بۇ خەۋەرنى[230] ئاڭلاپ، ئېتىقاد قىلىپ چۆمۈلدۈرۈشنى قوبۇل قىلدى.
9 رەب كېچىدە پاۋلۇسقا بىر غايىبانە كۆرۈنۈش ئارقىلىق ۋەھيي يەتكۈزۈپ ئۇنىڭغا:
ــ قورقما، سۈكۈت قىلماي سۆزلە، 10 چۈنكى مەن سەن بىلەن بىللە. ھېچكىم ساڭا قول سېلىپ زەرەر يەتكۈزمەيدۇ، چۈنكى مېنىڭ بۇ شەھەردە نۇرغۇن كىشىلىرىم بار ــ دېدى.
11 شۇنىڭ بىلەن پاۋلۇس ئۇ يەردە بىر يىل ئالتە ئاي تۇرۇپ، ئۇ يەردىكى كىشىلەر ئارىسىدا خۇدانىڭ سۆز-كالامىنى ئۆگەتتى.
12-13 ئەمما گاللىيو ئاخايا ئۆلكىسىنىڭ ۋالىيسى بولغان ۋاقتىدا[231]، يەھۇدىيلار بىرلىشىپ پاۋلۇسنى تۇتۇپ گاللىيونىڭ «سوراق تەختى»نىڭ ئالدىغا ئاپىرىپ، ئۇنىڭ ئۈستىدىن:

228 پاۋلۇسنىڭ «پېشىنى قېقىش»ى «سىلەرنىڭ خۇدانىڭ سۆز-كالامى بىلەن مۇناسىۋىتىڭلار يوق» دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدىغان ئىشارەت ئىدى. «ئۆز قېنىڭلار ئۆز بېشىڭلارغا چۈشسۇن» دېگەنلىك، سىلەر خۇدانىڭ نىجاتلىق يولىنى رەت قىلغاندىن كېيىن، ئۆز ئاقىۋىتىڭلارغا ئۆزۈڭلار جاۋابكار» دېگەن مەنىدە.
229 «خۇدادىن قورقىدىغان» ــ 26:13دىكى ئىزاھاتنى كۆرۈڭ.
230 «بۇ خەۋەر» ــ (1) سىناگوگنىڭ چوڭىنىڭ ئېتىقاد قىلغانلىقى ياكى (2) پاۋلۇسنىڭ ئېيتقان سۆزلىرىنى كۆرسىتىدۇ. بىزنىڭچە بىرىنچى چۈشەنچە توغرىدۇر.
231 «ئاخايا» ئۆلكىسى گرېتسىيەنىڭ مۇھىم جايلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالاتتى. گاللىيو شۇ ئۆلكىنىڭ ۋالىيسى بولغان ۋاقتى مىلادىيەدىن كېيىنكى 51-52-يىللار ئىدى.

ــ بۇ ئادەم كىشىلەرنى قانۇنغا خىلاپ ھالدا خۇداغا ئىبادەت قىلىشقا قايىل
قىلىۋاتىدۇ! ــ دەپ شىكايەت قىلدى.
14 پاۋلۇس ئاغزىنى ئاچاي دەپ تۇرۇشىغا، ۋالىي گاللىيو يەھۇدىيلارغا:
ــ دەرۋەقە، ئى يەھۇدىيلار، بۇ شىكايىتىڭلار بىرەر ناھەقلىق ياكى ئېغىر
جىنايەت توغرىسىدا بولغان بولسا، سەۋرچانلىق بىلەن سىلەرگە قۇلاق سالسام
ئورۇنلۇق بولاتتى. 15 بىراق بۇ ئىش پەقەت بەزى نام-ئىسىملار، سۆزلەر ۋە
ئۆزۈڭلارنىڭ تەۋرات قانۇنىڭلار ئۈستىدە تالاش-تارتىشلارغا چېتىشلىق ئىكەن،
ئۇنى ئۆزۈڭلار بىر تەرەپ قىلىڭلار! مەن بۇنداق ئىشلارغا سوراقچى بولمايمەن! ــ
دېدى. 16 شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئۇلارنى سوراق تەختى ئالدىدىن ھەيدەپ چىقاردى.
17 خالايىق سىناگوگنىڭ چوڭى سوستېنىسنى تۇتۇۋېلىپ، سوراق
تەختىنىڭ ئالدىدا قاتتىق ئۇرغىلى تۇردى[232]. بىراق ۋالىي گاللىيو بۇ ئىشلارنىڭ
ھېچقايسىسىغا قىلچە پىسەنت قىلمىدى.

پاۋلۇسنىڭ ئانتاكيا شەھىرىگە قايتىپ كېلىشى

18 پاۋلۇس كورىنت شەھىرىدە يەنە كۆپ كۈنلەرنى ئۆتكۈزگەندىن كېيىن،
قېرىنداشلار بىلەن خوشلىشىپ، پرىسكىللا ۋە ئاكۋىلالارنىڭ ھەمراھلىقىدا
كېمىگە ئولتۇرۇپ، سۇرىيەگە قاراپ كەتتى. يولغا چىقىشتىن ئىلگىرى ئۇ
كەنقرىيا شەھىرىدە[233] خۇداغا ئىچكەن بىر قەسىمىدىن چاچلىرىنى
چۈشۈرۈۋەتكەنىدى[234]. 19 ئۇلار ئەفەسۇس شەھىرىگە بارغاندىن كېيىن،

---

232 سوستېنىسنىڭ مەسىھكە ئېتىقاد قىلغان ۋاقتى نامەلۇم («1كور.» 1:1نى كۆرۈڭ). يەھۇدىيلارنىڭ ئۇنى ئۇنداق ئۇرۇشىنىڭ سەۋەبى ئېنىق ئەمەس؛ ئۇ مەسىھكە ئېتىقاد قىلغۇچى بولغانلىقتىن ياكى سىناگوگتىكىلەر ئۆز ئەرزىنىڭ نەتىجىسىز بولۇپ چىققانلىقىدىن خاپا بولۇپ، سىناگوگ رەئىسىدىن ئاچچىقىنى چىقىرىۋالماقچى بولسا كېرەك.

233 كېنقرىيا شەھىرى بولسا كورىنتنىڭ پورت شەھىرى بولۇپ كورىنتتىن يەتتە كىلومېتىر يىراقتا جايلاشقانىدى.

234 پاۋلۇس نېمىشقا قەسەم قىلدى؟ ئالىملارنىڭ پىكىرلىرىدىن: (1) ئۇ كورىنت شەھىرىدە شۇنچە كۆپ ئادەملەر خۇش خەۋەرنى قوبۇل قىلغانلىقىدىن بولغان خۇشاللىقىدىن، خۇداغا ئالاھىدە رەھمەت ئېيتىش ئۈچۈن؛ (2) يەنە بىر قېتىم يېرۇسالېم ۋە يەھۇدىيەدە تۇرۇۋاتقان يەھۇدىي خەلقنى خۇش خەۋەرگە قايىل قىلىشقا تىرىشىپ ئۇلارغا مۇشۇ قەسىمى ئارقىلىق ئۆزىنى «مانا مەن

ئۇ پرىسكىللا ۋە ئاكۋىلانى قالدۇرۇپ قويۇپ ئۆزى شۇ يەردىكى سىناگوگقا كىرىپ، يەھۇدىيلار بىلەن مۇنازىرىلەشتى. [20] ئۇلار ئۇنى ئۇزۇنراق تۇرۇشقا تەلەپ قىلىشۇدى، ئۇ قوشۇلماي، [21] «مەن قانداقلا بولمىسۇن كېلەر ھېيتنى يېرۇسالېمدا ئۆتكۈزىمەن[235]؛ ئاندىن خۇدا بۇيرۇسا، سىلەرنىڭ يېنىڭلارغا يەنە كېلىمەن»، — دەپ ئۇلار بىلەن خوشلىشىپ، ئەفەسۇستىن كېمە بىلەن يولغا چىقتى.

[22] ئۇ قەيسەرىيە شەھىرىدە كېمىدىن چۈشۈپ، يېرۇسالېمغا چىقىپ[236] جامائەت بىلەن ھال سوراشقاندىن كېيىن، ئانتاكيا شەھىرىگە چۈشۈپ كەتتى. [23] ئانتاكيادا بىر مەزگىل تۇرغاندىن كېيىن، ئۇ يەنە يولغا چىقىپ گالاتىيا ۋە فىرگىيە يۇرتلىرىنى بىر-بىرلەپ ئارىلاپ، بارغانلا يېرىدە بارلىق مۇخلىسلارنىڭ ئېتىقادىنى قۇۋۋەتلىدى.

ئاپوللوسنىڭ ئەفەسۇس ۋە كورىنت شەھەرلىرىدە تەلىم بېرىشى

[24] بۇ ئارىدا، ئىسكەندەرىيە شەھىرىدە تۇغۇلغان ئاپوللوس ئىسىملىك بىر يەھۇدىي ئەفەسۇس شەھىرىگە كەلدى. ئۇ ناتىق ئادەم بولۇپ، مۇقەددەس يازمىلاردىن خېلىلا چوڭقۇر ساۋاتى بار ئادەم[237] ئىدى. [25] ئۇ رەببنىڭ يولى توغرۇلۇق تەلىم ئالغان بولۇپ، ئوتلۇق روھ بىلەن ئەيسا ھەققىدە ئەينەن سۆزلەپ تەلىم بېرەتتى. بىراق ئۇنىڭ خەۋىرى پەقەت يەھيا پەيغەمبەرنىڭ

سىلەردەك خۇدادىن قورقىدىغان ئادەم» دەپ كۆرسىتىپ ئۇلارغا يېقىنلاشماقچى بولۇپ قەسەم قىلغان. بىز ئىككىنچى پىكىرگە مايىلمىز.
بەزى ئالىملار قەسەم ئىچكۈچى ئاكۋىلادۇر، دەپ قارايدۇ.

[235] «مەن قانداقلا بولمىسۇن كېلەر ھېيتنى يېرۇسالېمدا ئۆتكۈزىمەن» دېگەن سۆزلەر بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە تېپىلمايدۇ.

[236] ئىنجىلدا «يېرۇسالېمغا بېرىش» گرېك تىلىدا دائىم دېگۈدەك پەقەت «يېرۇسالېمغا چىقىش» دەيتتى. يەھۇدىي خەلقى ئۈچۈن يېرۇسالېمغا بېرىش «چىقىش»، ئۇنىڭدىن كېتىش «چۈشۈش» بىلەن بىلدۈرۈلەتتى. پاۋلۇس قەسىمنى ئادا قىلىپ چىقىش ئۈچۈنمۇ يېرۇسالېمغا بېرىپ كېلىشى كېرەك.

[237] گرېك تىلىدا «مۇقەددەس يازمىلاردا كۈچلۈك بىر ئادەم».

يۈرگۈزگەن چۈمۈلدۈرۈشى بىلەن چەكلىنەتتى[238].
26 ئۇ سىناگوگدا يۈرەكلىك سۆزلەشكە باشلىدى. ئۇنى ئاڭلىغان پرىسكىللا
بىلەن ئاكۋىلا ئۇنى ئۆيىگە ئېلىپ بېرىپ[239]، ئۇنىڭغا خۇدانىڭ يولىنى تېخىمۇ
تەپسىلىي چۈشەندۈردى. 27 كېيىن، ئاپوللوس ئاخايا ئۆلكىسىگە بارماقچى
بولغاندا، ئەفەسۇسلۇق قېرىنداشلار ئاخايادىكى مۇخلىسلارغا خەت يېزىپ،
ئۇلاردىن ئاپوللوسنى قارشى ئېلىشنى بەكمۇ تەلەپ قىلدى[240]. ئۇ شۇ يەرگە
بېرىپ، خۇدانىڭ مېھىر-شەپقىتى ئارقىلىق ئېتىقاد قىلغانلارغا قوشۇلۇپ،
ئۇلارغا زور ياردەمدە بولدى. 28 چۈنكى ئۇ خەلق-ئالەم ئالدىدا يەھۇدىيلار
بىلەن مۇنازىرىلىشىپ، ئۇلارغا كۈچلۈك رەددىيە بېرىپ، مۇقەددەس يازمىلارنى
شەرھلىشى بىلەن مەسىھنىڭ ئەيسا ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلاپ بەردى.

پاۋلۇس ئەفەسۇس شەھىرىدە

19

1 ئاپوللوس كورىنت شەھىرىدىكى ۋاقتىدا، پاۋلۇس سەپەر قىلىپ،
ئىچكى قۇرۇقلۇق ئارقىلىق[241] ئەفەسۇس شەھىرىگە كەلدى. ئۇ
يەردە بەزى مۇخلىسلار بىلەن ئۇچرىشىپ، 2 ئۇلاردىن:
— سىلەر ئېتىقاد قىلغىنىڭلاردا، مۇقەددەس روھ سىلەرگە ئاتا قىلىندىمۇ؟[242]
— دەپ سورىدى.

---

238 «ئۇنىڭ خەۋىرى پەقەت يەھيا پەيغەمبەرنىڭ يۈرگۈزگەن چۈمۈلدۈرۈشى بىلەن چەكلىنەتتى» — دېمەك ئاپوللوسنىڭ تەلىمى بەلكىم يەھيا پەيغەمبەرنىڭ «خۇدانىڭ پادىشاھلىقى يېقىنلاشتى»، «مۇقەددەس روھقا چۈمۈلدۈرگۈچى، يەنى قۇتقۇزغۇچى-مەسىھ مېنىڭ كەينىمدىن كېلىدۇ» دېگەن سۆزلىرىدىن، شۇنداقلا «مەسىھ ناسارەتلىك ئەيسا ئىكەن»، دېگەن مەلۇماتلاردىن تەركىب تاپقان بولسا كېرەك. ئۇ ئەيسا مەسىھنىڭ ئۆلگىنى، تىرىلگەنلىكى، شۇنداقلا ئۇنىڭ مۇقەددەس روھنى ئاتا قىلىشى بىلەن يېڭى دەۋر باشلىنىدىغانلىقى توغرۇلۇق خەۋەرسىز قالغانىدى. 19-باب، 1-7 ۋە ئىزاھاتلارنى كۆرۈڭ.

239 ياكى «ئۇنى ئايرىم ئېلىپ».

240 باشقا بىر خىل تەرجىمىسى: — «ئاپوللوسنى رىغبەتلەندۈرۈپ، ئاخايىدىكى مۇخلىسلارغا خەت يېزىپ، ئۇلاردىن ئاپوللوسنى قارشى ئېلىشنى تەلەپ قىلدى».

241 ياكى «ئېگىزلىكلەر ئارقىلىق».

242 گرېك تىلىدا: «مۇقەددەس روھنى قوبۇل قىلدىڭلارمۇ؟».

– ياق، بىز ھەتتا مۇقەددەس روھ بار دېگەننى زادى ئاڭلىماپتىكەنمىز[243]،
– دەپ جاۋاب بەردى ئۇلار.
3 پاۋلۇس يەنە:
– ئۇنداقتا، سىلەر قانداق چۆمۈلدۈرۈلۈشتە چۆمۈلدۈرۈلگەنسىلەر؟ – دەپ سورىدى[244].
– بىز يەھيا پەيغەمبەر يەتكۈزگەن چۆمۈلدۈرۈلۈشنى قوبۇل قىلدۇق، – دېدى ئۇلار[245].
4 پاۋلۇس: – يەھيا پەيغەمبەر خەلققە يەتكۈزگەن چۆمۈلدۈرۈش بولسا گۇناھلارغا توۋا قىلىشنى بىلدۈرىدىغان چۆمۈلدۈرۈلۈش بولۇپ، ئۇلارغا ئۆزىدىن كېيىن كەلگۈچىگە، يەنى ئەيساغا ئېتىقاد قىلىش كېرەكلىكىنى تاپىلىغانىدى، – دېدى.
5 ئۇلار بۇنى ئاڭلاپ، رەب ئەيسانىڭ نامىدا چۆمۈلدۈرۈلۈشنى قوبۇل قىلدى.
6 پاۋلۇس قولىنى ئۇلارنىڭ ئۈستىگە تەگكۈزۈپ تۇرۇشى بىلەن، مۇقەددەس روھ ئۇلارغا چۈشتى. بۇنىڭ بىلەن ئۇلار نامەلۇم تىللاردا سۆزلەشكە ھەم

---

243 «بىز (ھەتتا) مۇقەددەس روھ بار دېگەننى زادى ئاڭلىماپتىكەنمىز» دېگەن جاۋابنىڭ مەنىسى بەلكىم «مۇقەددەس روھنىڭ ئاتا قىلىنغىنى ياكى مۇقەددەس روھنىڭ ئىنسانلارغا كەلگىنىنى ئاڭلىماپتىكەنمىز» دېگەندەك بولسا كېرەك.

244 ياكى «ئۇنداقتا، سىلەر نېمە دەپ چۆمۈلدۈرۈلگەنسىلەر؟».

ئېنىقكى، شۇ كىشىلەر ئەيسا مەسىھنىڭ نامىغا چۆمۈلدۈرۈلگەن بولسا، ئۇنداقتا ئۇلارنى چۆمۈلدۈرگۈزچى ئېتىقادچى ئۇلارغا «خۇدا مەسىھكە ئېتىقاد قىلغۇچىلارنىڭ ھەممىسىگە مۇقەددەس روھنى سوۋغات قىلىپ ئاتا قىلىدۇ» دەپ چۈشەندۈرگەن بولۇشى كېرەك ئىدى. چۈنكى مەسىھدە بولغان خۇش خەۋەر دەل شۇكى: (1) مەسىھنىڭ قۇربانلىقى بىلەن ئېتىقادچى ئىنسانلارنىڭ گۇناھلىرى كەچۈرۈم قىلىنىدۇ؛ (2) مەسىھنىڭ قۇربانلىقى بىلەن خۇدا ئېتىقادچى ئىنسانلارغا يېڭى بىر ھايات ئاتا قىلىدۇ؛ مۇشۇ ھايات مۇقەددەس روھنىڭ ئىنساننىڭ قەلبىدە ماكان قىلىشى بىلەن باشلىنىدۇ. روسۇل پېترۇسنىڭ سۆزلىرىگە قاراڭ (2:38-39)، «1پېت.» 21:3 ۋە بۇ ئايەت توغرىسىدا «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدىكى ئىزاھاتلارنى كۆرۈڭ.

245 ئۇلارنىڭ جاۋابىغا قارىغاندا، ئۇلار مەرھۇم يەھيا پەيغەمبەرنىڭ مۇخلىسلىرى ئىدى؛ مۇمكىنچىلىكى باركى، ئۇلار يەھيا پەيغەمبەرنىڭ توۋا قىلىشى ۋە سۇغا چۆمۈلدۈرۈلۈش توغرۇلۇق تەلىملىرىنى ئاپوللوستىن ئاڭلىغانىدى.

پەيغەمبەرلەرچە ۋەھىي-بېشارەتلەرنى يەتكۈزۈشكە باشلىدى[246]. 7 ئۇلار تەخمىنەن ئون ئىككى ئەركەك كىشى ئىدى.

8 پاۋلۇس ئۈچ ئاي داۋامىدا ئەفەسۇس شەھىرىدىكى سىناگوگقا كىرىپ، يۈرەكلىك بىلەن سۆز قىلىپ، ئۇلار بىلەن خۇدانىڭ پادىشاھلىقىدىكى ئىشلار توغرىسىدا مۇنازىرىلىشىپ قايىل قىلىشقا تىرىشتى. 9 لېكىن بەزىلىرى جاھىللىق قىلىپ ئىشىنىشنى رەت قىلىپ، خالايىق ئالدىدا رەببىنىڭ يولىغا[247] ھاقارەت كەلتۈرگەندە، پاۋلۇس ئۇلاردىن چىقىپ، مۇخلىسلارنىمۇ ئايرىپ چىقتى. ئۇ ھەركۈنى تىراننۇس ئىسىملىك ئادەمنىڭ لېكسىيىخانىسىدا مۇنازىرە-مۇزاكىرە ئۆتكۈزدى[248]. 10 بۇ ئىش ئىككى يىل داۋاملاشتى. نەتىجىدە، ئاسىيا ئۆلكىسىدىكى پۈتۈن خەلق، يەھۇدىيلار بولسۇن، گرېكلەر بولسۇن[249] ھەممىيلەن رەببىنىڭ سۆز-كالامىنى ئاڭلىدى.

سكېۋانىڭ ئوغۇللىرى

11 خۇدا پاۋلۇسنىڭ قوللىرى ئارقىلىق كارامەت مۆجىزىلەرنى ياراتتى. 12 كىشىلەر ھەتتا قول ياغلىق ۋە پەرتۇقلارنى پاۋلۇسنىڭ تېنىگە تەگكۈزۈپ، ئاندىن كېسەللەرنىڭ يېنىغا ئاپىرىپ، ئۇلارنىڭ ئۈستىگە ياپاتتى. نەتىجىدە، كېسەللەر ساقىيىپ، يامان روھلار ئۇلاردىن چىقىپ كېتەتتى.

13 لېكىن شۇ ئەتراپتا يۈرىدىغان، «جىنكەش»[250] يەھۇدىيلارىن بەزىلىرىمۇ

246 مۇقەددەس روھنىڭ ئۇلارغا ئاتا قىلغان «نامەلۇم (كارامەت) تىللاردا سۆزلەش» ئىلتىپاتى بىلەن كىشىلەر ئۆز سۆزلىرىنى چۈشەنمىگەن ھالدا خۇداغا مەدھىيە ئوقۇپ، ئۇنىڭ سىرلىرىنى جاكارلايدۇ («1كور.» 2:14نى كۆرۈڭ).

247 مۇشۇ يەردە «رەببىنىڭ يولى» گرېك تىلىدا پەقەت «يول» دېگەن سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ (چۈنكى ئېتىقادنىڭ نەزىرىدە پەقەت بىر يوللا باردۇر. 2:9نىمۇ كۆرۈڭ).

248 «لېكسىيىخانا» ياكى «مەكتەپ» ـــ بۇ بەلكىم پەلسەپە ئۆگىتىدىغان بىر مەكتەپ بولسا كېرەك. «مۇنازىرە-مۇزاكىرە ئۆتكۈزۈش» — بەلكىم ئىشەنمىگەنلەر بىلەن مۇنازىرە قىلىش (10-ئايەتنى كۆرۈڭ) ۋە ئىشەنگەنلەرگە كۆپرەك تەلىم بېرىش.

249 دېمەك، يېھۇدىي ئەمەسلەر.

250 «جىنكەش» ـــ مەخسۇس ئاتالمىش «جىن ھەيدەش قەسىپى» ئارقىلىق پۇل تاپىدىغانلار.

رەب ئەيسانىڭ نامىنى ئىشلىتىپ باققۇسى كېلىپ، جىن چاپلاشقانلار
ئۈستىدە تۇرۇپ جىنلارغا: «پاۋلۇس جاكارلاۋاتقان ئەيسانىڭ نامىدىن ساڭا
قاتتىق بۇيرۇق بېرىمەن![251]» دەيدىغان بولدى. 14 بۇ ئىشنى قىلىدىغانلارنىڭ
ئارىسىدا سكېۋا ئىسىملىك بىر يەھۇدىي باش كاھىنىنىڭ يەتتە ئوغلىمۇ بار
ئىدى[252]. 15 لېكىن ئۇلار قوغلىۋەتمەكچى بولغان يامان روھ ئۇلارغا جاۋابەن:
— ئەيسانى تونۇيمەن، پاۋلۇستىن خەۋىرىم بار، بىراق ئۆزۈڭلار كىم
بولىسىلەر؟! — دېۋىدى، 16 يامان روھ چاپلاشقان كىشى ئۇلارغا ئېتىلىپ
چىقىپ، ئۇلارنى ئۇرۇپ شاما قىلىپ، ئۇلارنىڭ ئۈستىدىن غالىب كەلدى.
ئۇلار يالىڭاچ ۋە يارىلانغان هالدا ئۆيدىن قېچىپ چىقىپ كەتتى.
17 بۇ ئىش ئەفەسۇس شەھرىدە تۇرۇۋاتقان بارلىق يەھۇدىيلار ۋە
گرېكلەرگىمۇ مەلۇم بولۇپ، قورقۇنچ ھەممىسىنى باستى ۋە رەب ئەيسانىڭ
نامى ئۇلۇغلاندى. 18 نەتىجىدە، نۇرغۇن ئېتىقادچىلار بۇرۇنقى قىلغانلىرىنى
ئىقرار قىلىپ، ئالدىغا چىقتى. 19 سېھىرگەرلىك قىلغانلاردىن نۇرغۇن ئادەملەر
ئۆزلىرىنىڭ سېھىرگەرلىك كىتاب-پالناملىرىنى ئەكېلىپ بىر يەرگە دۆۋىلەپ،
كۆپچىلىكنىڭ ئالدىدا كۆيدۈرۈۋەتتى. بۇ كىتابلارنىڭ قىممىتى جەمئىي ئەللىك
مىڭ كۈمۈش تەڭگىگە يېتەتتى[253]. 20 شۇنداق قىلىپ، رەبنىڭ سۆز-كالامى
كۈچكە ئىگە بولۇپ، بەرق ئۇرۇپ ئۈستۈنلۈككە ئۆتتى.

ئەفەسۇس شەھرىدە توپىلاڭ كۆتۈرۈلدۇ

21 بۇ ئىشلار يۈز بەرگەندىن كېيىن، پاۋلۇس كۆڭلىدە[254]، ماكېدونىيە ۋە
ئاخايا ئۆلكىسىدىن ئۆتۈپ يېرۇسالېمغا بېرىشقا نىيەت باغلىدى. ئۇ: — ئۇ

251 گرېك تىلىدا: «قەسەم ئاستىدا بۇيرۇيمەن...».

252 ياكى «بۇ ئىشنى قىلغۇچىلار سكېۋا ئىسىملىك بىر يەھۇدىي باش كاھىنىنىڭ يەتتە ئوغلى ئىدى».

253 «ئەللىك مىڭ كۈمۈش تەڭگە» — بىر تەڭگىگە بىر قوي كېلەتتى. شۇڭا ھازىرقى بويىچە جەمئىي ئىككى يېرىم مىليون دوللارغا باراۋەر ئىدى (2006).

254 گرېك تىلىدا «روھتا».

يەرگە بارغاندىن كېيىن، رىم شەھىرىنى كۆرۈپ كېلىشىم كېرەك، ــ دېدى.

22 شۇنىڭ بىلەن، ئۇ ئۆزىگە ياردەمدە بولۇۋاتقانلاردىن تىموتىي بىلەن ئېراستۇس ئىككىيلەننى ماكېدونىيەگە ئەۋەتىۋېتىپ[255]، ئۆزى يەنە بىر مەزگىل ئاسىيا ئۆلكىسىدە تۇردى.

23 دەل شۇ چاغدا، ئەفەسۇس شەھىرىدە رەبنىڭ يولى[256] توغرۇلۇق ئېغىر مالىماچىلىق كۆتۈرۈلدى. 24 ئايال ئىلاھ ئارتېمىسنى سۈرەتلەپ كۈمۈش تەكچە-ھەيكەللەرنى ياسىغۇچى دېمېترىي ئىسىملىك بىر زەرگەر بار ئىدى. ئۇنىڭ بۇ ئىشى ھۈنەرۋەنلەرگە كۆپ پايدا تاپقۇزاتتى. 25 دېمېترىي ھۈنەرۋەنلەرنى ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش ئىشلار بىلەن شۇغۇللىنىۋاتقان باشقا ئۇستىلارنى يىغىپ، ئۇلارغا:

ــ بۇرادەرلەر، بىزنىڭ گۈللىنىشىمىزنىڭ بۇ ئىش بىلەن باغلىق ئىكەنلىكىنى بىلىسىلەر؛ 26 ھازىر ھېلىقى پاۋلۇسنىڭ نېمە ئىشلارنى قىلىپ يۈرگەنلىكىنى ئاڭلىغان ھەم كۆرگەن بولۇشۇڭلار كېرەك. ئۇ: «قول بىلەن ياسىۋالغان نەرسىلەر ئىلاھلار ئەمەس» دېيىش بىلەن، پەقەت ئەفەسۇستا ئەمەس، بەلكى پۈتكۈل ئاسىيا ئۆلكىسىدە دېگۈدەك نۇرغۇنلىغان كىشىلەرنى قايىل قىلىپ، ئازدۇرۇپ بۇراۋاتىدۇ. 27 ئەمدى ھازىر بىزنىڭ بۇ سودىمىزغا بەرنام چاپلاش خەۋپى بولۇپلا قالماي، بەلكى بۈيۈك ئايال ئىلاھ ئارتېمىسنىڭ بۇتخانىسىمۇ ئەرزىمەس دەپ قارىلىپ، ھەتتا ئاسىيا ئۆلكىسى ۋە پۈتكۈل جاھان ئىبادەت قىلىدىغان بۇ ئايال ئىلاھىمىزنىڭ شان-شەرىپىمۇ[257] يوقىلىش خەۋپىگە دۇچ كېلىۋاتىدۇ! ــ دېدى.

28 بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغان كۆپچىلىك غەزەپكە چۆمۈپ، قايتا-قايتا:

ــ ئەفەسۇسلۇقلارنىڭ ئارتېمىسىمىز بۈيۈكتۇر! ــ دەپ چۇقان كۆتۈرۈشكە باشلىدى.

29 بۇنىڭ بىلەن پۈتكۈل شەھەر مالىماتاڭ بولۇپ كەتتى. خالايىق پاۋلۇسنىڭ سەپەرداشلىرىدىن ماكېدونىيەلىك گايۇس ۋە ئارىستارخۇسلارنى تۇتۇپ سۆرەپ،

255 پاۋلۇسنىڭ شۇنىڭ مەقستى بەلكىم ئۇلارنىڭ ئۆزىنى كۈتۈش ئۈچۈن ۋە بەلكىم ئۆزىنىڭ بېرىشىغا تەييارلىق قىلىشى ئۈچۈن ئىدى (1:20-3نى كۆرۈڭ).

256 گرېك تىلىدا پەقەت «يول».

257 دېمېترىينىڭ «ئايال ئىلاھىمىزنىڭ شان-شەرىپى» دېگەن سۆزى بەلكىم ئارتېمىسنىڭ ھەيۋەتلىك بۇتخانىسىمۇ كۆرسەتمەكچى بولۇشى مۇمكىن.

سىرك مەيدانىغا[258] تەڭلا يۈگۈرۈپ ماڭدى. 30 پاۋلۇس خالايىق ئارىسىغا كىرمەكچى
بولغانىدى، لېكىن مۇخلىسلار ئۇنىڭ كىرىشىگە يول قويمىدى. 31 ھەتتا پاۋلۇسنىڭ
دوستلىرى بولغان ئۆلكە ئەمەلدارلىرىدىن بەزىلىرىمۇ ئۇنىڭغا خەۋەر يەتكۈزۈپ، ئۇنى
سىرك مەيدانىغا بېرىشقا تەۋەككۈل قىلماسلىققا جېكىلىدى.
32 ئەمدى بەزىلەر بۇنى دەپ ۋارقىرىسا، بەزىلەر ئۇنى دەپ ۋارقىرىشىپ،
پۈتۈن سورۇن ۋاراڭ-چۇرۇڭغا تولدى؛ كىشىلەرنىڭ كۆپىنچىسى ئۆزلىرىنىڭ
نېمىگە يىغىلغانلىقىنىمۇ بىلمەيتتى. 33 يەھۇدىيلار ئىسكەندەر ئىسىملىك
ئادەمنى ئالدىغا ئىتتىرىپ چىقىرىۋىدى، كۆپچىلىك ئۇنى ئالدىغا تۇرغۇزدى[259].
ئىسكەندەر كۆپچىلىككە قول ئىشارىتى قىلىپ، يەھۇدىيلارنى ئاقلىماقچى
بولدى. 34 بىراق كۆپچىلىك ئۇنىڭ يەھۇدىي ئىكەنلىكىنى بىلىپ قېلىپ،
ھەممىسى تەڭلا:
— ئەفەسۇسلۇقلارنىڭ ئارتېمىسىمىز بۈيۈكتۇر! — دەپ ئىككى سائەتچە
چۇقان كۆتۈرۈپ تۇرۇشتى[260]. 35 ئاخىردا، شەھەرنىڭ باش مىرزىسى خالايىقنى
تىنچلاندۇرۇپ مۇنداق دېدى:
— ئەي ئەفەسۇسلۇقلار! بىز ئەفەسۇسلۇقلارنىڭ شەھىرىنىڭ بۈيۈك
ئارتېمىسنىڭ بۇتخانىسىنىڭ ۋە ئۇنىڭ ئاسماندىن چۈشكەن سۈرىتىنىڭ[261]
قوغدىغۇچىسى ئىكەنلىكىنى بىلمەيدىغان كىم بار! 36 بۇ ئىشلارنى ئىنكار
قىلالمىغانىكەن، ئۆزۈڭلارنى بېسىۋېلىشىڭلار، باشباشتاقلىق قىلماسلىقىڭلار
كېرەك. 37 چۈنكى سىلەر بۇ كىشىلەرنى بۇ يەرگە سوراققا تارتىشقا ئېلىپ
كەلدىڭلار؛ لېكىن ئۇلار يا بۇتخانىلارنى بۇلغىغۇچىلار يا بىزنىڭ ئايال ئىلاھىمىزغا
كۇپۇرلۇق قىلغۇچىلاردىن ئەمەس. 38 ئەگەر دېمىترىي ۋە ئۇنىڭغا قوشۇلغان
ھۈنەرۋەنلەرنىڭ مەلۇم بىر كىشىنىڭ ئۈستىدىن شىكايىتى بولسا، سوراقخانىلار

258 ئارتېمىسنىڭ «بۈيۈك بۇتخانىسى» يوقاپ كەتتى، ئەمما بۇ سىرك مەيدانى بۈگۈنگە قەدەر مەۋجۇت، ئۇنىڭغا 25000 كىشى سىغىدۇ.

259 «كۆپچىلىك ئۇنى ئالدىغا تۇرغۇزدى» — بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە «كۆپچىلىك بۇ ئىش ئۇنىڭغا باغلىق دەپ ئويلىدى» دېيىلىدۇ.

260 خالايىق ئىسكەندەرنى پاۋلۇس بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئادەم، نېمىلا بولمىسۇن يەھۇدىي بولغاچقا، بۇتپەرەسلىككە قارشى بولسا كېرەك، دېگەن ئويدا بولغان بولسا كېرەك.

261 ياكى «تېشىنىڭ».

ئوچۇق تۇرماقتا ۋە سوراقچى ۋالىيلارمۇ بار. ئۇلار شۇ يەرلەردە بىر-بىرى بىلەن دەۋالاشسۇن؛ [39] ۋە باشقا بىرەر مەسىلىلىرىڭلار بولسا، رەسمىي سورۇندا بىر تەرەپ قىلىنىشى لازىم. [40] بىز ئەمدى يەنە بۈگۈنكى ۋەقەنى توپىلاڭ دەپ ئەرز قىلىنىش خەۋپىدە تۇرۇۋاتىمىز؛ چۈنكى بۇ مالىمانچىلىقنىڭ ھېچ سەۋەبى كۆرسىتىلمىگەچكە، ھېسابىنىمۇ بېرەلمەيمىز-دە!

[41] بۇ سۆزلەرنى قىلىپ بولۇپ، ئۇ يىغىلغان خالايىقنى تارقىتىۋەتتى.

پاۋلۇسنىڭ ماكېدونىيە ۋە يۇنانغا (گرېتسىيەگە) قايتا بېرىشى

20 [1] توپىلاڭ بېسىقىقاندىن كېيىن، پاۋلۇس مۇخلىسلارنى چاقىرىپ، ئۇلارنى رىغبەتلەندۈردى[262] ۋە ئۇلار بىلەن خوشلىشىپ، ماكېدونىيەگە قاراپ كەتتى. [2] ئۇ شۇ ئەتراپتىكى يۇرتلارنى ئارىلاپ، ئېتىقادچىلارنى نۇرغۇن سۆز-تەلىملەر بىلەن رىغبەتلەندۈرگەندىن كېيىن، يۇنانغا بېرىپ، [3] ئۇ يەردە ئۈچ ئاي تۇردى. پاۋلۇس كېمىگە ئولتۇرۇپ سۇرىيەگە ماڭاي دەپ تۇرغاندا، يەھۇدىيلارنىڭ ئۇنى ئۆلتۈرۈش سۇيىقەستى بىلىنىپ قېلىپ، ماكېدونىيە ئارقىلىق قۇرۇقلۇق بىلەن قايتىپ كېتىش قارارىغا كەلدى. [4] ئۇنىڭغا ھەمراھ بولغانلار بېرىيالىق پىررۇسنىڭ ئوغلى سوپاتېر، تېسالونىكالىقلاردىن ئارىستارخۇس بىلەن سېكۇندۇس، دەربەلىك گايۇس، تىموتىي ۋە ئاسىيا ئۆلكىسىدىن تىكىكۇس بىلەن تروفىمۇسلار ئىدى. [5] ئۇلار ئاۋۋال تروئاس شەھىرىگە بېرىپ[263]، بىزنىڭ يېتىپ بېرىشىمىزنى كۈتۈپ تۇردى[264]. [6] بىز بولساق «پېتىر نان ھېيتى» كۈنلىرىدىن كېيىن، فىلىپپى شەھىرىدىن كېمىگە ئولتۇرۇپ، بەش كۈندىن كېيىن تروئاسقا كېلىپ، ئۇلار بىلەن ئۇچراشتۇق ۋە ئۇ يەردە يەتتە كۈن تۇردۇق.

---

[262] بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە مۇشۇ يەردە «قۇچاقلىدى» دېيىلىدۇ.

[263] بەلكىم كېمىدە.

[264] «بىز» لۇقانىڭ يەنە پاۋلۇس بىلەن بىللە ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ.

7 ھەپتىنىڭ بىرىنچى كۈنى[265]، بىز نان ئوشتۇشقا[266] جەم بولغاندا،
پاۋلۇس ئەتىسى كەتمەكچى بولغاچقا، جامائەتكە سۆز قىلىشقا باشلىدى؛ ئۇ
سۆزىنى تۈن يېرىمگىچە ئۇزارتتى. سۆزىنى تۈن يېرىمگىچە ئۇزارتتى. 8 بىز جەم
بولغان يۇقىرىقى قەۋەتتىكى ئۆيدە نۇرغۇن قارا چىراغلار يېنىپ تۇراتتى[267]. 9
ئەۋتىكوس ئىسىملىك بىر يىگىت دېرىزىدە ئولتۇرغانىدى. پاۋلۇس سۆزلەپ
خېلى بىر يەرگە بارغاندا، ئۇنى مۈگدەك بېسىۋاتقانىدى. ئاندىن ئۇ غەرق
ئۇيقۇغا كېتىپ، ئۇ ئۈچىنچى قەۋەتتىن يەرگە يىقىلىپ چۈشتى. كۆپچىلىك
ئۇنى يەردىن كۆتۈرۈپ قارىسا، ئۇ ئۆلۈپ بولغانىدى. 10 پاۋلۇس پەسكە چۈشۈپ،
ئۇنىڭ ئۈستىگە ئېتىلىپ، قۇچاقلاپ تۇرۇپ:
– ئازابلانماڭلار، ئۇ تىرىككەن! – دېدى. 11 قايتىدىن ئۆيگە چىقىپ، ناننى
ئوشتۇپ يېگەندىن كېيىن، پاۋلۇس ئۇلار بىلەن تاڭ ئاتقۇچە ئۇزۇن سۆزلەشتى
ۋە ئۇ بۇ يەردىن يولغا چىقتى. 12 تروئاستىكىلەر بولسا ھېلىقى يىگىتنى ئۆيگە
ھايات ئاپىرىپ قويدى. ئۇلار بۇنىڭدىن چەكسىز تەسەللى تاپتى[268].

پاۋلۇسنىڭ ئەفەسۇس ئاقساقاللىرى بىلەن خوشلىشىشى

13 بىز بولساق پاۋلۇستىن بۇرۇن ئاسسوس شەھىرىگە كېمە بىلەن باردۇق.
چۈنكى پاۋلۇس شۇ يەرگە پىيادە بارىي، سىلەر مەندىن ئاۋۋال يېتىپ بېرىپ،
ئۇ يەردە مېنى كېمىگە ئېلىۋېلىشنى كۈتۈڭلار، دەپ ئورۇنلاشتۇرغانىدى. 14
ئاسسوستا ئۇ بىز بىلەن ئۇچراشقاندىن كېيىن بىز ئۇنى كېمىگە ئېلىپ
مىتۇلېن شەھىرىگە كەلدۇق. 15 ئاندىن شۇ يەردىن چىقىپ، ئەتىسى خىيوس
ئارىلىنىڭ ئۇدۇلىغا كېلىپ تۇردۇق. ئۈچىنچى كۈنى ساموس ئارىلىغا يېتىپ

265 يەنى «يەكشەنبە كۈنى».
266 «نان ئوشتۇش» – ئەيسانىڭ ئۆلۈمىنى خاتىرىلەش ئۈچۈن نان ئوشتۇلىدۇ («1كورى» 20:11-34نى كۆرۈڭ).
267 بۇ چىراغلارنىڭ ئىس-تۈتەكلىرىنىڭ ئۆينى قاپلىشى بىلەن 9-ئايەتتە تىلغا ئېلىنغان ئەۋتىكوسنىڭ ئۇخلاپ قېلىشىغا تەسىر يەتكۈزگەن بولۇشى مۇمكىن.
268 ئەينى گرېك تېكىستە: «ئۇلار تاپقان تەسەللى ئاز ئەمەس ئىدى».

كەلدۇق ۋە تروگىللىئۇم شەھىرىدە قوندۇق[269]؛ ئۇنىڭ ئەتىسى مىلېتۇس
شەھىرىگە باردۇق[270]. 16 چۈنكى پاۋلۇس ئاسىيا ئۆلكىسىدە كۆپ ۋاقىتنى
ئۆتكۈزۈۋەتمەسلىك ئۈچۈن، دېڭىز سەپىرىدە ئەفەسۇستا توختىماي ئۆتۈپ
كېتىشنى قارار قىلغانىدى. سەۋەبى، ئۇ «ئورما ھېيتى»[271] كۈنىنى مۇمكىنقەدەر
يېرۇسالېمدا ئۆتكۈزۈش ئۈچۈن ئالدىرايتتى. 17 ئەمدى مىلېتۇس شەھىرىدىن
ئەفەسۇسقا ئادەم ئەۋەتىپ، جامائەتتىكى ئاقساقاللارنى چاقىردى. 18 ئۇلار
كەلگەندىن كېيىن، ئۇ ئۇلارغا مۇنداق دېدى:
— مەن ئاسىيا ئۆلكىسىگە ئاياغ باسقان بىرىنچى كۈندىن تارتىپ، سىلەر
بىلەن قانداق ئۆتكەنلىكىم ھەربىرىڭلارغا مەلۇم. 19 رەببىنىڭ خىزمىتىدە ھەر
تەرەپتە كەمتەر بولۇپ، كۆز ياشلىرىم تۆكۈلگەنلىكىنى، شۇنداقلا يەھۇدىيلارنىڭ
سۇيىقەستلىرى تۈپەيلىدىن بېشىمدىن ئۆتكەن سىناقلاردا چىدىغانلىقىمنى
بىلىسىلەر، 20 ۋە يەنە مەيلى ئاممىۋى سورۇنلاردا بولسۇن ياكى ئۆي-ئۆيلەردە
بولسۇن، سىلەرگە تەلىم بەرگىنىمدە، سىلەرگە پايدىلىق بولسىلا ھېچنېمىنى
ئايىماي جاكارلاپ، 21 يەھۇدىيلار ھەم گرېكلەرگىمۇ خۇدا ئالدىدا تووۋا قىلىش
ۋە رەببىمىز ئەيسا مەسىھگە ئېتىقاد قىلىش كېرەكلىكىگە گۇۋاھلىق بېرىپ
جېكىلىگەنلىكىم ھەممىڭلارغا مەلۇم.
22 ھازىر مانا، روھتا باغلانغان ھالدا[272] يېرۇسالېمغا كېتىۋاتىمەن. ئۇ يەردە
نېمە ئىشلارنىڭ بېشىمغا چۈشىدىغانلىقىنى ئۇقمايمەن؛ 23 پەقەت شۇنى
بىلىمەنكى، مۇقەددەس روھ مەن بارغانلا شەھەرلەردە زىندان كىشەنلىرى
ۋە ئازاب-ئوقۇبەتلەرنىڭ مېنى كۈتۈپ تۇرىدىغانلىقىنى ئالدىن ئېنىق ئېيتىپ
كەلمەكتە. 24 لېكىن مەن ئۆز مۇساپەمنى تاماملىشىم، رەب ئەيسادىن

269 بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە: «تروگىللىئۇم شەھىرىدە قوندۇق» دېگەن سۆز تېپىلمايدۇ.
270 بۇ سەپەر يولى ئەتەي ئەفەسۇس شەھىرىدىن ئۆتكەنىدى (16-ئايەتنى كۆرۈڭ).
271 «ئورما ھېيتى» تەۋراتتا يەھۇدىي خەلقىگە بېكىتىلگەن تۆتىنچى ھېيت؛ ئۇ ھېيت «ئۆتۈپ كېتىش ھېيتى»دىن ئەللىك كۈن كېيىن بولغاچقا، گرېك تىلىدا «ئەللىكلىك ھېيت» دېيىلىدۇ. ھازىرقى كالېنداردىكى ۋاقىت بەلكىم 5-ئاي ئىدى. «لاۋىيلار» 23-بابنى كۆرۈڭ.
272 «روھتا باغلانغان ھالدا» — ئۇنى قوزغايدىغان بۇ تەسىرنىڭ ئۆز روھىدا ياكى مۇقەددەس روھتا بولغانلىقى ئېنىق ئەمەس. پاۋلۇسنىڭ بۇ نىيىتى بۇ ئىشتا توغرا ياكى توغرا ئەمەس؟ 21:4-ئايەتتىكى خەۋەردىن قارىغاندا، ئۇنىڭ شۇ قەتئىي نىيىتى توغرا ئەمەس، دەپ ئويلاشقا مايىل بولىمىز.

روسۇل پاۋلۇسنىڭ خۇش خەۋەرنى جاكارلىغان 3-سەپىرى

تاپشۇرۇۋالغان خىزمەتنى ئادا قىلىشىم، يەنى خۇدانىڭ مېھىر-شەپقىتى توغرىسىدىكى خۇش خەۋەرنىڭ تولۇق گۇۋاھچىسى بولۇشۇم ئۈچۈن، ئۆز ھاياتىمنى قىلچە ئايىمايمەن. 25 مەن سىلەر بىلەن ئارىلىشىپ، ھەممىڭلار ئارىسىدا يۈرۈپ خۇدانىڭ پادىشاھلىقىنى(273) جاكارلىدىم؛ ئەمدى مانا ماڭا مەلۇمكى، بۇنىڭدىن كېيىن سىلەردىن ھېچكىم يۈزۈمنى قايتا كۆرەلمەيسىلەر.
26 شۇنىڭ ئۈچۈن، بۈگۈن سىلەرگە گۇۋاھلىق قىلىپ ئېيتىپ قويايكى، مەن ھېچبىرىڭنىڭ قېنىغا قەرزدار ئەمەسمەن(274). 27 چۈنكى مەن خۇدانىڭ تولۇق مەقسەت-ئىرادىسىنى قىلچە ئېلىپ قالماي سىلەرگە بايان قىلىپ

273 مۇشۇ يەردە «خۇدانىڭ پادىشاھلىقى» — گرېك تىلىدا پەقەت «پادىشاھلىق» بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.
274 دېمەك، «ئاراڭلاردا ھەرقانداق بىر كىشى خۇش خەۋەر ئاڭلاش پۇرسىتى بولماي، قۇتقۇزۇلمىغان بولسا مەن بۇنىڭغا جاۋابكار ئەمەسمەن» دېگەندەك.

يەتكۈزۈشتىن باش تارتمىدىم. 28 مۇقەددەس روھ سىلەرنى خۇدانىڭ جامائىتىنى
بېقىش ئۈچۈن ئۇنىڭ پادىسى ئىچىدە يېتەكچى قىلىپ تىكلىگەندى؛ ئەمدى
ئۆزۈڭلارغا ھەم ئۆز ئوغلىنىڭ قېنى بىلەن[275] سېتىۋالغان بارلىق پادىسىغا
سەگەك بولۇڭلار! 29 چۈنكى ماڭا ئايانكى، مەن كەتكەندىن كېيىن، چىلبۆرىلەر
ئاراڭلارغا كىرىپ، پادىنى ھېچ ئايىمايدۇ، 30 ھەمدە ھەتتا ئاراڭلاردىنمۇ بەزىلەر
مۇخلىسلارنى ئۆزلىرىگە تارتىۋېلىش ئۈچۈن ھەقىقەتنى بۇرمىلىغان تۈرلۈك
ئىشلارنى سۆزلەيدۇ. 31 شۇڭا، سەگەك بولۇڭلار، مېنىڭ ئۈچ يىل كېچە-كۈندۈز
دېمەي، ھەربىرىڭلارغا كۆز ياشلىرىم بىلەن توختىماي نەسىھەت بېرىپ
تۇرغانلىقىمنى ئېسىڭلاردا تۇتۇڭلار.

32 ئەمدى مەن سىلەرنى خۇداغا ۋە ئۇنىڭ مېھىر-شەپقەت يەتكۈزىدىغان
سۆز-كالامىغا تاپشۇرىمەن. بۇ سۆز-كالام ئېتىقادچىلارنى قۇرۇشقا[276] ھەم پاك-
مۇقەددەس قىلىنغان بارلىق خەلقى ئارىسىدا ئىلتىپات قىلىنىدىغان مىراستىن
سىلەرنى نېسىپ قىلىشقا قادىردۇر. 33 مەن ھېچقاچان ھېچكىمدىن كىيىم-
كېچەك ياكى ئالتۇن-كۈمۈش تاما قىلىپ باقمىغانمەن. 34 سىلەرگە مەلۇمكى،
مەن ئىككى بىلىكىمگە تايىنىپ، ئۆزۈمنىڭ ۋە ھەمراھلىرىمنىڭ ھاجىتىدىن
چىقتىم. 35 بۇنداق قىلىپ ھەربىر ئىشلاردا مەن سىلەرگە مۇشۇنداق ئەجىر-
ئەمگەك ئارقىلىق ئاجىز-ھاجەتمەنلەرگە ياردەم بېرىش لازىملىقىنى، شۇنداقلا
رەب ئەيسا ئۆزى ئېيتقان: «بەرمەك ئالماقتىنمۇ بەختلىكتۇر» دېگىنىنى
ئېسىڭلاردىن چىقارماسلىقىڭلار كېرەكلىكىنى كۆرسەتتىم.

36 بۇ سۆزلەرنى قىلىپ بولۇپ، ئۇ ھەممەيلەن بىلەن بىرلىكتە تىزلىنىپ
ئولتۇرۇپ دۇئا قىلدى. 37 ھەممەيلەن قاتتىق يىغلىشىپ كەتتى؛ پاۋلۇسنىڭ
بويىنىغا ئېسىلىپ قۇچاقلاپ، قىزغىن سۆيۈشتى. 38 ئۇلارنى ئەڭ ئازابلىغىنى
پاۋلۇسنىڭ، «بۇنىڭدىن كېيىن يۈزۈمنى قايتا كۆرەلمەيسىلەر» دېگەن سۆزى
بولدى. كېيىن، ئۇلار ئۇنى كېمىگە چىقىرىپ ئۇزىتىپ قويدى.

---

[275] «ئۆز ئوغلىنىڭ قېنى بىلەن» گرېك تىلىدا «ئۆزىنىڭكىنىڭ قېنى بىلەن» دېگەن سۆزلەر بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

[276] سىلەرنىڭ «ئېتىقادچىلارنى قۇرۇش» — گرېك تىلىدا پەقەت «سىلەرنى قۇرۇش» دېگەن بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

پاۋلۇسنىڭ يېرۇسالېمغا بېرىشى

21

1 ئاندىن بىز ئۇلاردىن ئاجرىلىپ چىققاندىن كېيىن، كېمە بىلەن ئۇدۇل قوس ئارىلىغا قاراپ يول ئالدۇق. ئەتىسى، رودوس ئارىلىغا، ئۇ يەردىن پاتارا شەھىرىگە باردۇق[277]. 2 پاتارادا فەنىكىيە رايونىغا بارىدىغان بىر كېمىنى تېپىپ، ئۇنىڭغا ئولتۇرۇپ يولغا چىقتۇق. 3 سىپرۇس ئارىلى كۆرۈنگەندىن كېيىن، ئۇنى سول تەرىپىمىزدە قالدۇرۇپ ئۆتۈپ[278]، سۈرىيەگە قاراپ مېڭىپ، تۇر شەھىرىدە قۇرۇقلۇققا چىقتۇق. چۈنكى كېمە بۇ يەردە يۈك چۈشۈرمەكچى ئىدى. 4 ئۇ يەردىكى مۇخلىسلارنى تېپىپ، ئۇلارنىڭ يېنىدا يەتتە كۈن تۇردۇق. ئۇلارغا مۇقەددەس روھنىڭ ۋەھىيسى كېلىپ، ئۇلار پاۋلۇسقا ئايىغىڭ يېرۇسالېمغا باسمىسۇن، دەپ نەسىھەت قىلدى[279]. 5 بىراق بىز ئۇ يەردە تۇرۇش ۋاقتىمىز توشقاندا، سەپىرىمىزنى داۋاملاشتۇردۇق. ئۇلارنىڭ ھەممىسى، جۈملىدىن خوتۇن-بالىلىرى بىزنى شەھەرنىڭ سىرتىغىچە ئۇزىتىپ چىقتى. ھەممىمىز دېڭىز بويىدا تىزلىنىپ ئولتۇرۇپ بىللە دۇئا قىلدۇق. 6 قۇچاقلىشىپ خوشلاشقاندىن كېيىن، بىز كېمىگە چىقتۇق، ئۇلار ئۆيلىرىگە قايتىشتى.

7 تۇر شەھىرىدىن دېڭىز سەپىرىمىزنى داۋاملاشتۇرۇپ، ئاخىرىدا پىتولېمايىس شەھىرىگە كەلدۇق. ئۇ يەردىكى قېرىنداشلار بىلەن كۆرۈشۈپ، ئۇلارنىڭ يېنىدا بىر كۈن تۇردۇق. 8 ئەتىسى، ئۇ يەردىن ئايرىلىپ، قەيسەرىيە شەھىرىگە

---

[277] بۇ ئايەتتىكى «بىز»، «بىز»، «ئالدۇق» ۋە «باردۇق» دېگەن سۆزلەرگە قارىغاندا، لۇقا يەنە پاۋلۇسقا ھەمراھ بولدى.

[278] «ئۇنى سول تەرىپىمىزدە قالدۇرۇپ ئۆتۈپ» — دېمەك، «ئۇنىڭ جەنۇبىدىن ئايلىنىپ ئۆتۈپ...».

[279] ياكى «نەسىھەت قىلاتتى».

مۇقەددەس روھ ئۇلارغا پاۋلۇسنىڭ يېرۇسالېمدا تارتىدىغان ئازابلىرىدىن خەۋەر بەرگەنىدى. ئۇ ئالللىقاچان باشقا يەرلەردىكى مۇخلىسلاردىن مۇشۇ خەۋەرنى ئاڭلىغان (23:20). لېكىن مۇشۇ يەردە مۇقەددەس روھنىڭ ئۇنىڭغا «بارمىسۇن» دېگەن سۆزىگە قارىغاندا، ئۇنىڭ يېرۇسالېمغا بېرىشى خۇدانىڭ ئىرادىسى ئەمەس، دەپ ئويلاشقا مايىلمىز.

كەلدۇق. بىز بۇرۇن يېرۇسالېمدىكى «يەتتە خىزمەتكار»دىن[280] بىرى بولغان، خوش خەۋەرچى فىلىپنىڭ ئۆيىگە بېرىپ قوندۇق. 9 بۇ كىشىنىڭ تېخى ياتلىق قىلىنمىغان، بېشارەت-ۋەھىيلەرنى يەتكۈزىدىغان تۆت قىزى بار ئىدى.
10 بىز ئۇ يەردە بىرنەچچە كۈن تۇرغاندىن كېيىن، ئاگابۇس ئىسىملىك بىر پەيغەمبەر يەھۇدىيە ئۆلكىسىدىن چۈشتى. 11 بۇ كىشى بىزنىڭ ئالدىمىزغا كېلىپ، پاۋلۇسنىڭ بەلۋېغىنى قولىغا ئېلىپ، ئۆزىنىڭ پۇت-قولىنى باغلاپ:
— مۇقەددەس روھ مۇنداق دەيدۇ: — يەھۇدىيلار بۇ بەلۋاغنىڭ ئىگىسىنى يېرۇسالېمدا مۇشۇنداق باغلاپ، يات ئەللىكلەرنىڭ قولىغا تاپشۇرىدۇ![281] — دېدى.
12 بۇلارنى ئاڭلاپ، ھەم بىز ھەم شۇ يەرلىك كىشىلەر بىلەن بىرلىكتە پاۋلۇستىن يېرۇسالېمغا بارمىغىن دەپ ئۆتۈندۇق. 13 لېكىن پاۋلۇس جاۋابەن:
— سىلەر نېمىشقا بۇنچىۋالا يىغلاپ، يۈرىكىمنى ئېزىسىلەر؟ مەن يېرۇسالېمدا رەب ئەيسانىڭ نامى ئۈچۈن تۇتقۇن بولۇشلا ئەمەس، شۇ يەردە ئۆلۈشكىمۇ تەييارمەن، — دېدى.
14 بىز ئۇنى قايىل قىلالماي، ئاخىرىدا سۈكۈت قىلىپ:
— رەبنىڭ ئىرادىسى ئادا قىلىنسۇن! — دېدۇق.
15 بۇ كۈنلەردىن كېيىن، يۈك-تاقىمىزنى يىغىشتۇرۇپ، يېرۇسالېمغا چىقىپ باردۇق. 16 قەيسەرىيەلىك مۇخلىسلاردىن بىرنەچچىسى بىز بىلەن سەپەرداش بولدى؛ ئۇلار مىناسون ئىسىملىك بىر كىشىنىڭ ئۆيىدە قونىمىز دەپ ئۇنى بىرگە ئېلىپ ماڭدى[282]؛ بۇ كىشى سىپرۇسلۇق، قېرى مۇخلىس ئىدى.

---

280 يېرۇسالېمدىكى «يەتتە خىزمەتكار» — 6-بابنى كۆرۈڭ.

281 «يات ئەللىكلەرنىڭ قولىغا تاپشۇرىدۇ» 21-36-ئايەتلەرنى كۆرۈڭ. پاۋلۇس رىملىقلارنىڭ سورىقىغا تارتىلىدۇ. يەھۇدىيلارنىڭ ئۆز ئادەملىرىدىن بىرىنى يات ئەللىك كىشىلەرنىڭ قولىغا تاپشۇرۇشى ئۆزلىرىگە بەك ئۇياتلىق ئىش بولغاچقا، ئۇلارنىڭ پاۋلۇسقا بولغان ئۆچمەنلىكى ناھايىتى ئېنىق تۇرىدۇ.

282 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: — «ئۇلار بىزنى يېرۇسالېمدىكى ئۆيىدە كۈتمەكچى بولغان مىناسون ئىسىملىك بىر سىپرۇسلۇقنى بىز بىلەن ئېلىپ، ئۇنىڭ ئۆيىگە باشلاپ باردى».

پاۋلۇسنىڭ ياقۇپ بىلەن كۆرۈشۈشى

17 يېرۇسالېمغا يەتكەندە قېرىنداشلار بىزنى خۇشاللىق بىلەن قارشى ئالدى. 18 ئەتىسى، پاۋلۇس بىز بىلەن بىللە ياقۇپنى كۆرگىلى باردى. ياقۇپ بىلەن ئاقساقاللارنىڭ ھەممىسى ئۇ يەرگە يىغىلغانىدى. 19 پاۋلۇس ئۇلار بىلەن سالاملاشقاندىن كېيىن، خۇدانىڭ ئۆزىنىڭ خىزمىتى ئارقىلىق ئەللەر ئارىسىدا قىلغان ئىشلىرىنى بىر-بىرلەپ ئۇلارغا تەپسىلىي ئېيتىپ بەردى. 20 بۇلارنى ئاڭلىغاندا، ئۇلار خۇداغا مەدھىيە ئوقۇدى، ئاندىن پاۋلۇسقا:

— كۆرۈۋاتىسەن، ئى قېرىندىشىم، يەھۇدىيلار ئىچىدە قانچە مىڭلىغان ئېتىقاد قىلغۇچىلار بار! ئۇلارنىڭ ھەممىسى تەۋرات قانۇنىغا ئەمەل قىلىشقا ئىنتايىن قىزغىن ئىكەن. 21 ئۇلار سېنىڭ توغراڭدا: «ئۇ ئەللەرنىڭ ئارىسىدا ياشىغان پۈتۈن يەھۇدىيلارغا مۇسا پەيغەمبەرگە تاپشۇرۇلغىنىدىن يېنىشنى، يەنى بالىلىرىنى خەتنە قىلدۇرماسلىقنى، يەھۇدىيلارنىڭ ئەنئەنىلىرىگە رىئايە قىلماسلىقنى ئۆگىتىدۇ» دەپ ئاڭلىدى. 22 ئەمدى قانداق قىلىش كېرەك؟ چۇنكى خالايىق چوقۇم سېنىڭ بۇ يەرگە كەلگەنلىكىڭنى ئاڭلاپ قالىدۇ. 23شۇڭا بىزنىڭ دېگىنىمىزدەك قىلغىن: ئارىمىزدا قەسەم ئىچكەن(283) تۆت ئادەم بار. 24 سەن ئۇلارنى ئېلىپ، ئۇلار بىلەن بىرلىكتە تەۋراتتىكى تازىلىنىش(284) قائىدىسىدىن ئۆتۈپ، ئۇلارنىڭ قۇربانلىق چىقىملىرىنى ئۆزۈڭ كۆتۈرگىن، ئاندىن ئۇلار چاچلىرىنى چۈشۈرەلەيدۇ(285). بۇنىڭ بىلەن، ھەممەيلەن سەن

283 «قەسەم ئىچكەن» — خۇدانىڭ ئالدىدا ئىچكەن.؛ بۇ خۇدانىڭ رازىلىقىنى ئېلىش ئۈچۈن ياكى ئۇنىڭغا تەشەككۈر ئېيتىش ئۈچۈن بولغان بولسا كېرەك. بۇنداق قىلىشى ئەمەلىيەتتە «يېڭى ئەھدە»گە مۇۋاپىق ئەمەس، بەلكى «كونا ئەھدە»گە ئائىت ئىش ئىدى.

284 «تازىلىنىش» — ئىنرانىي تىلىدا بولسا «تاھارەت».

285 «تازىلىنىش قائىدىسىدىن ئۆتۈش» — ياقۇپلار ئېيتقان شۇ «تەۋرات قانۇنىغا ئەمەل قىلىشقا ئىنتايىن قىزغىن» بولغان يەھۇدىي ئېتىقادچىلار بەلكىم پاۋلۇسنى «يەھۇدىي ئەمەسلەر»نىڭ زېمىنلىرىدىن ئۆتۈشى بىلەن «ناپاك بولدى» دەپ قارىشى مۇمكىن ئىدى.

«ئۇلار چاچلىرىنى چۈشۈرەلەيدۇ» — تەۋرات، «چۆل.» 6:13-20نى كۆرۈڭ. «نازارىيلار» خۇدا ئالدىدا دۇئاسىنىڭ ئىلتىجا قىلىنىشى ئۈچۈن ياكى تەشەككۈر ئېيتىشى ئۈچۈن چاچلىرىنى ئۆزۈن قويۇۋېتەتتى. قەسەمنىڭ مۆھلىتى توشقاندا، ئاۋۋال قۇربانلىق سۇنۇپ ئاندىن چاچلىرىنى چۈشۈرۈۋېتەتتى.

توغرۇلۇق ئاگاھلاندۇرۇشلىرىنى ئاڭلىغانلىرىنىڭ ھەممىسىنىڭ راست ئىكەنلىكىنى ۋە سىنىڭ ئۆزۈڭ تەۋراتقا تەرتىپى بويىچە رىئايە قىلىۋاتقانلىقىڭنى بىلىپ يېتىدۇ. [25] ئەمما ئەللەردىن بولغان ئېتىقادچىلارغا كەلسەك، بىز ئۇلارغا پەقەتلا بۇتلارغا ئاتالغان نەرسىلەرنى يېمەسلىك، قاننى ۋە بوغۇپ سويۇلغان ھايۋاننىڭ گۆشىنىمۇ يېيىشتىن ۋە جىنسىي بۇزۇقلۇقتىن ئۆزلىرىنى ساقلاش توغرۇلۇق قارارىمىزنى ئۆتكەنكى خەت ئارقىلىق ئۇقتۇردۇق.

[26] بۇنىڭ بىلەن، پاۋلۇس ئۇ كىشىلەرنى ئېلىپ، ئەتىسى ئۆزى ئۇلار بىلەن بىللە تازىلىنىش قائىدىسىنى ئۆتكۈزۈشتى؛ ئاندىن ئۇ ئىبادەتخانىغا كىرىپ، كاھىنلارغا ئۆزلىرىنىڭ پاكلىنىش مۇددىتىنىڭ قاچان توشۇدىغانلىقى، يەنى ھەرقايسىسى ئۈچۈن قۇربانلىق قىلىنىشىنىڭ قايسى كۈنى بولىدىغانلىقىنى ئۇقتۇرۇپ قويدى[286].

پاۋلۇسنىڭ ئىبادەتخانىدا تۇتقۇن قىلىنىشى

[27] يەتتە كۈنلۈك مۇددەت توشۇشقا ئاز قالغاندا، ئاسىيا ئۆلكىسىدىن كەلگەن بەزى يەھۇدىيلار پاۋلۇسنى ئىبادەتخانىدا كۆرۈپ، خالايىقنى قۇترىتىپ، ئۇنىڭغا قول سېلىپ:

[28] — ئەي ئىسرائىللار، ياردەمدە بولۇڭلار! ھەممە يەردىلا، ھەممە ئادەمگە خەلقىمىزگە، تەۋرات قانۇنىغا ۋە ئىبادەتخانىغا قارشى سۆزلەرنى ئۆگىتىۋاتقان ئادەم دەل شۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئۇ يەنە گرېكلەرنى ئىبادەتخانىمىزغا باشلاپ كىرىپ، بۇ مۇقەددەس جاينى بۇلغىدى! — دەپ چۇقان كۆتۈردى [29](ئۇلارنىڭ بۇنداق دېيىشىنىڭ سەۋەبى، ئەسلىدە ئۇلار شەھەردە ئەفەسۇسلۇق تروفىمۇسنىڭ[287] پاۋلۇس بىلەن بىللە بولغانلىقىنى كۆرگەنىدى ۋە پاۋلۇس ئۇنى ئىبادەتخانىغا باشلاپ كىرگەن، دەپ ئويلىغانىدى).

[286] بۇ ئىش، يەنە ياقۇپنىڭ تەشەببۇس قىلغىنى ھەمدە ئۇنىڭغا پاۋلۇسنىڭ قوشۇلۇشى، ئۇنىڭ بۇ تۆت كىشى بىلەن «تازىلىنىش»ى ۋە ئۇلار بىلەن بىللە قۇربانلىق قىلىشى توغرۇلۇق «قوشۇمچە سۆز»ىمىزنى كۆرۈڭ.

[287] ئەفەسۇسلۇق تروفىمۇس يەھۇدىي ئەمەس، گرېك ئىدى، ئەلۋەتتە.

30 شۇنىڭ بىلەن، پۈتۈن شەھەر زىلزىلىگە كەلدى. خالايىق تەرەپ-تەرەپتىن يۈگۈرۈپ كېلىپ، پاۋلۇسنى تۇتۇپ، ئىبادەتخانىدىن سۆرەپ ئېلىپ چىقتى. ئىبادەتخانىنىڭ دەرۋازىلىرى دەرھال تاقىۋېتىلدى[288]. 31 بۇ توپ ئادەم پاۋلۇسنى ئۇرۇپ ئۆلتۈرۈۋەتمەكچى بولۇپ تۇرغاندا، پۈتكۈل يېرۇسالېمنى مالىمانچىلىق قاپلاپ كەتكەنلىكى توغرىسىدىكى بىر خەۋەر ئۇ يەردە تۇرۇشلۇق رىم قىسمىنىڭ مىڭبېشىغا[289] يەتكۈزۈلدى. 32 مىڭبېشى دەرھال لەشكەر ۋە بىرنەچچە يۈزبېشىنى ئېلىپ، توپ-توپ ئادەملەرنى باستۇرۇشقا يۈگۈرۈپ كەلدى. مىڭبېشى ۋە ئەسكەرلەرنى كۆرگەن خالايىق پاۋلۇسنى ئۇرۇشتىن توختىدى. 33 مىڭبېشى ئالدىغا ئۆتۈپ، لەشكەرلەرنى پاۋلۇسنى تۇتۇپ ئىككى زەنجىر بىلەن باغلاشقا بۇيرۇدى. ئاندىن ئۇ:

— بۇ ئادەم كىم؟ ئۇ نېمە گۇناھ قىلدى؟ — دەپ سورىدى.

34 لېكىن توپىلاڭچىلارنىڭ ئىچىدە بەزىلەر ئۇنى دېسە، بەزىلەر بۇنى دېيىشىپ ۋارقىرىشاتتى. مالىمانچىلىق تۈپەيلىدىن مىڭبېشى ھەقىقىي ئەھۋالنى ئېنىقلاشقا ئامالسىز قېلىپ، ئاخىر پاۋلۇسنى قەلئەگە ئېلىپ كېتىشنى بۇيرۇدى. 35 لېكىن پاۋلۇس قەلئەنىڭ پەلەمپىيىگە كەلگەندە، توپىلاڭچىلار تېخىمۇ زوراۋانلىشىپ كەتكەچكە، لەشكەرلەر ئۇنى كۆتۈرۈشكە مەجبۇر بولدى. 36 چۈنكى ئۇلارنىڭ كەينىدىن توپ-توپ ئادەملەر ئەگىشىپ مېڭىپ:

— ئۇ يوقىتىلسۇن! — دەپ ۋارقىرىشاتتى.

پاۋلۇسنىڭ گۇۋاھلىق بېرىپ ئاقلىنىشى

37 قەلئەگە ئەكىرىلىشكە ئاز قالغاندا، پاۋلۇس مىڭبېشىغا، پاۋلۇس مىڭبېشىغا:

— سىزگە بىر ئېغىز سۆز قىلسام بولامدىكىن؟ — دەپ سورىدى.

مىڭبېشى: — گرېكچە بىلەمسەن؟ 38 ئۇنداقتا، ئىلگىرى ئىسيان كۆتۈرۈپ،

---

288 مەقسىتى شۇبھىسىزكى، ئىبادەتخانىنىڭ ئۆزىدە قالايمىقانچىلىق چىقمىسۇن ئۈچۈن ئىدى.

289 «لەشكەر قىسمىنىڭ مىڭبېشى» — گرېك تىلىدا «خىلىئارق» — ئەمەلىيەتتە 600 ئەسكەرنى باشقۇراتتى.

«خەنجەرچى قاتىللار»دىن[290] تۆت مىڭ ئادەمنى باشلاپ چۆلگە قېچىپ كەتكەن ھېلىقى مىسىرلىق ئەمەسمۇسەن؟ ــ دەپ سورىدى.

39 لېكىن پاۋلۇس: ــ مەن يەھۇدىي، كىلىكىيە ئۆلكىسىدىكى ئۇلۇغ شەھەر تارسۇسنىڭ پۇقراسىمەن. خالايىققا بىرنەچچە ئېغىز سۆز قىلىشىمغا ئىجازەت قىلىشىڭىزنى ئۆتۈنىمەن، ــ دېدى.

40 مىڭبېشى ئىجازەت بېرىۋىدى، پاۋلۇس پەلەمپەيدە تۇرۇپ، خالايىققا قول ئىشارىتى قىلدى. قاتتىق جىمجىتلىقتىن باسقاندا، ئۇ ئىبرانىي تىلىدا[291] سۆزلەشكە باشلاپ:

22

1 ــ قېرىنداشلار ۋە ئاتا-بوۋىلار! ئەمدى ئۆزۈمنى ئاقلاش سۆزلىرىمگە قۇلاق سالغايسىلەر، ــ دېدى.

2 ئۇلار پاۋلۇسنىڭ ئىبرانىي تىلىدا سۆزلىگىنىنى ئاڭلاپ، تېخىمۇ جىم بولۇشتى. ئۇ سۆزىنى داۋام قىلدى:

3 ــ مەن بىر يەھۇدىي، كىلىكىيەدىكى تارسۇس شەھىرىدە تۇغۇلدۇم؛ لېكىن بۇ شەھەردە بېقىپ چوڭ قىلىندىم، گامالىيەلنىڭ قول ئاستىدا ئاتا-بوۋىلىرىمىزغا تاپشۇرۇلغان تەۋرات قانۇنىنىڭ زىر-زەۋەرلىرىنى قويماي ئۆگىنىپ تەلىم-تەربىيە ئالدىم[292]. مەن سىلەرنىڭ بۈگۈن بولغىنىڭلارغا ئوخشاش، خۇدا يولىغا ئىنتايىن قىزغىن ئىدىم. 4 مەن بۇ يولدىكىلەرنى[293] ھەتتا ئۆلتۈرۈشكىچە زىيانكەشلىك قىلىپ، ئۇلارنى ئەر-ئايال دېمەي تۇتقۇن

290 «خەنجەرچى قاتىللار» — رىم ئىمپېرىيەسىگە قارشى تۇرغان ئەڭ ئەشەددىي سىياسىي ئېقىم ئىدى. ئۇلار ئادەم ئۆلتۈرۈشكە ئىشلىتىدىغان ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان قورال كىيىم ئىچىدە يوشۇرۇشقا قولايلىق بولغان خەنجەر ئىدى.

291 «ئىبرانىي تىلىدا» ــ ئارامىي دىئالېكتىدا بولۇشى مۇمكىن.

292 ئۇقۇرمەنلەرنىڭ ئېسىدە بولسا كېرەككى، گامالىيەل داڭقى چىققان تەۋرات ئۆلىماسى ئىدى (5:24). گرېك تىلىدا «(مەن) گامالىيەلنىڭ ئاياغلىرىنىڭ ئالدىدا ... تەلىم-تەربىيە ئالدىم».

293 «بۇ يولدىكىلەر» — مەسىھ يولىدىكىلەر، ئەلۋەتتە. گرېك تىلىدا پەقەت «بۇ يولنى» دېيىلىدۇ. تىڭشىغۇچىلارنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭ «مەسىھ ئەيسانىڭ يولى»نىڭ گېپىنى قىلىۋاتقانلىقىنى بىلگەن بولاتتى.

قىلىپ زىندانغا سالدۇردۇم. [5] بۇ توغرۇلۇق باش كاھىن ۋە ئالىي كېڭەشمەندىكى بارلىق ئاقساقاللارمۇ ماڭا گۇۋاھچىدۇر. مەن ئۇلاردىن دەمەشقتىكى يەھۇدىي قېرىنداشلارغا يېزىلغان خەتلەرنى تاپشۇرۇۋېلىپ، شۇ يەردە تۇرۇۋاتقان بۇ يولدىكىلەرنى جازالاش ئۈچۈن، ئۇلارنى تۇتقۇن قىلىپ يېرۇسالېمغا ئاپىرىمەن دەپ يولغا چىققانىدىم. [6] ئەمدى شۇنداق بولدىكى، سەپەر قىلىپ دەمەشققە يېقىنلاشقاندا، چۈشكە يېقىن، تۇيۇقسىز ئاسماندىن كۈچلۈك بىر نۇر چۈشۈپ، ئەتراپىمنى يورۇتۇۋەتتى. [7] مەن يەرگە يىقىلىپ كەتتىم، ئاندىن ماڭا: «سائۇل، سائۇل، ماڭا نېمىشقا زىيانكەشلىك قىلىسەن؟» دېگەن ئاۋازنى ئاڭلىدىم. [8] «ئى رەب، سەن كىمسەن؟» دەپ سورىسام، ئۇ ماڭا: — «مەن سەن زىيانكەشلىك قىلىۋاتقان ناسارەتلىك ئەيسادۇرمەن!» دېدى. [9]مەن بىلەن بىللە مېڭىۋاتقانلار ئۇ نۇرنى كۆرگەن بولسىمۇ، لېكىن ماڭا قىلغان سۆزلەرنى چۈشەنمىدى[294]. [10] مەن يەنە، «ئى رەب، نېمە قىلىشىم كېرەك؟» دەپ سورىسام، رەب ماڭا، «ئورنۇڭدىن تۇر، دەمەشققە كىر، شۇ يەردە سەن ئادا قىلىش بېكىتىلگەن ئىشلارنىڭ ھەممىسى توغرۇلۇق ساڭا ئېيتىپ بېرىلىدۇ!» دېدى. [11] ھېلىقى نۇرنىڭ جۇلالىقىدىن كۆزلىرىم كۆرمەس بولۇپ قالدى. يېنىمدىكىلەر قولۇمدىن يېتەكلەپ، دەمەشققە ئېلىپ كىردى.

[12] ئۇ يەردە تەۋرات قانۇنىغا ئىخلاس باغلىغان، دەمەشقتىكى بارلىق يەھۇدىيلارنىڭ ھۆرمىتىگە سازاۋەر بولغان ئانانىياس ئىسىملىك بىر كىشى بار ئىدى. [13] ئۇ كېلىپ، يېنىمدا تۇرۇپ: «قېرىنداش سائۇل، بېشىڭنى كۆتۈرۈپ قارا!» دېدى. مەن شۇئان بېشىمنى كۆتۈرۈپ قاراپ ئۇنى كۆردۈم. [14] ئۇ ماڭا: «ئاتا-بوۋىلىرىمىزنىڭ خۇداسى سېنى ئىرادىسىنى بىلىشىڭ، ھەققانىي بولغۇچىنى[295] كۆرۈشۈڭ ۋە ئۇنىڭ ئاغزىدىن چىققان ئاۋازنى ئاڭلىشىڭ ئۈچۈن ئاللىقاچان تاللىدى. [15] چۈنكى سەن پۈتۈن ئىنسانلار ئالدىدا كۆرگەن-ئاڭلىغانلىرىڭغا ئۇنىڭ گۇۋاھچىسى بولىسەن! [16] شۇنداق ئىكەن، سەن يەنە نېمىگە ھايال بولىسەن؟ ئورنۇڭدىن تۇرۇپ، ئۇنىڭ نامىغا نىدا قىلىپ

[294] ياكى «ئاڭلىماپتۇ». بۇ ئادەملەر بىر ئاۋازنى ئاڭلىدى، لېكىن نېمە دېۋاتقانلىقىنى بىلمىدى (9:7نى كۆرۈڭ).
[295] «ھەققانىي بولغۇچى» مەسىھنى كۆرسىتىدۇ، ئەلۋەتتە.

چۆمۈلدۈرۈلۈپ، گۇناھلىرىڭنى يۇغۇزغىن!» دېدى.
17 شۇنداق بولدىكى، يېرۇسالېمغا قايتىپ كەلگىنىمدىن كېيىن،
ئىبادەتخانىدا دۇئا قىلىۋاتقىنىمدا، بىر غايىبانە كۆرۈنۈش مېنى ئورىۋالدى
18ۋە رەببىنىڭ ماڭا: «چاپسان بول، يېرۇسالېمدىن دەرھال كەت. چۈنكى ئۇلار
سېنىڭ ماڭا قىلغان گۇۋاھلىقىڭنى قوبۇل قىلمايدۇ!» دەۋاتقانلىقىنى كۆردۈم.
19 مەن، «ئى رەب، ئۇلار مېنىڭ ساڭا ئېتىقاد قىلغانلارنى زىندانغا سولاپ،
ھەربىر سىناگوگلارغا كىرىپ ئۇلارنى ئۇرغانلىقىمنى بىلىدۇ. 20 سېنىڭ
گۇۋاھچىڭ بولغان ئىستىپاننىڭ قېنى تۆكۈلگىنىدە، مەنمۇ يېنىدا تۇرۇپ
ئۇنى ئۆلتۈرگەنلەرنىڭ قىلمىشلىرىغا قوشۇلۇپ، ئۇلارنىڭ كىيىملىرىگە قاراپ
بەردىم!» ــ دېدىم. 21 بىراق ئۇ ماڭا: «كەتكىن! سېنى يىراقتىكى ئەللەرگە
ئەۋەتىمەن!» ــ دېدى.
22 پاۋلۇس مۇشۇ سۆزنى دېگۈچە خالايىق ئۇنىڭغا قۇلاق سېلىۋاتاتتى. لېكىن
بۇنى ئاڭلاپ ئۇلار ئاۋازىنى كۆتۈرۈپ: ــ
ــ ئۇنداق بىر كىشى يەر يۈزىدىن يوقىتىلسۇن! ئۇ تىرىك تۇرۇشقا لايىق
ئەمەس! ــ دەپ چۇقان سېلىشتى[296].
23 ئۇلار چىرقىرىشىپ، چاپان-يېپىنچىلىرىنى سىلىپ تاشلاپ، توپا-
چاڭ سورۇۋاتقاندا، 24 رىملىق مىڭبېشى پاۋلۇسنى قەلئەگە ئېلىپ كىرىپ
كېتىشكە ئەمر قىلىۋىدى، خالايىقنىڭ ئۇنىڭغا نېمە ئۈچۈن بۇنداق چۇقان
سالىدىغانلىقىنى ئېنىقلاش ئۈچۈن لەشكەرلىرىگە ئۇنى قامچىلاپ سوراق
قىلىشنى بۇيرۇدى[297]. 25 لېكىن ئۇلار پاۋلۇسنى قامچىلاش ئۈچۈن غۇلاچلىتىپ
باغلىغاندا[298]، ئۇ يېنىدا تۇرغان يۈزبېشىغا:

296 دېمىسەكمۇ، ئۇلارنىڭ پاۋلۇس بۇ سۆزنى كۆتۈرەلمەسلىكىنىڭ سەۋەبى، خۇدانىڭ سۆز-كالامنى ئۆزلىرى ئىنتايىن پەس كۆرىدىغان «يات ئەللەر»گە يەتكۈزۈشكە ھەرگىز بولمايدۇ، دەيدىغان كۆزقاراشتا ئىدى.
297 «قامچىلاپ سوراق قىلىش» — رىملىقلار گۇمان قىلغان ئادەملەرنى گۇناھى بار دەپ ھېسابلاپ، «ھەقىقەتنى ئېنىقلاش ئۈچۈن» ئۇلارنى قىيناش بىلەن سوراق قىلاتتى (ئۇلارنىڭ «قامچا»لىرى كۆپ تاسمىلىق بولۇپ، ھەر تاسمىسىغا ھەرتۈرلۈك تۆمۈر-سۆڭەك پارچىلىرى باغلانغانىدى). ئەمما رىملىق پۇقرالار بولسا ئۇنداق مۇئامىلىدىن خالاس ئىدى.
298 «غۇلاچلىتىپ باغلىغاندا» ــ رىملىقلار سوراقتا تارتىلغۇچىنى قامچىلاش ئۈچۈن ئۇنىڭ ئىككى

ــ بىر رىم پۇقراسىنى جىنايىتى بېكىتىلمەيلا قامچىلىشىڭلار قانۇنغا ئۇيغۇنمۇ؟ ــ دېدى.

[26] بۇ سۆزنى ئاڭلىغان يۈزبېشى مىڭبېشىنىڭ ئالدىغا بېرىپ:

ــ سىز نېمە ئىش قىلماي دەۋاتىسىز؟ چۈنكى ئۇ كىشى رىم پۇقراسى ئىكەن! ــ دېدى.

[27] مىڭبېشى پاۋلۇسنىڭ ئالدىغا بېرىپ، ئۇنىڭدىن:

ــ ماڭا ئېيتقىن، سەن راستتىنلا رىم پۇقراسىمۇ؟ ــ دەپ سورىدى.

ــ راست، دېدى ئۇ.

[28] ــ مەن ناھايىتى يۇقىرى باھادا مۇشۇ پۇقرالىققا ئىگە بولدۇم، ــ دېدى مىڭبېشى.

پاۋلۇس:

ــ ئەمما مەن تۇغۇلۇشۇمدىنلا شۇنداق! ــ دېدى.

[29] شۇنىڭ بىلەن، ئۇنى سوراققا تارتماقچى بولغان لەشكەرلەر دەرھال ئۇنىڭدىن ئۆزلىرىنى چەتكە ئالدى. مىڭبېشىمۇ ئۇنىڭ رىم پۇقراسى ئىكەنلىكىنى بىلىپ، ئۇنى باغلاتقانلىقى تۈپەيلىدىن قورقۇپ كەتتى[299].

پاۋلۇسنىڭ ئالىي كېڭەشمىدە ئۆزىنى ئاقلىشى

[30] مىڭبېشى يەھۇدىيلارنىڭ پاۋلۇسنىڭ ئۈستىدىن قىلغان شىكايىتىنىڭ ھەقىقىي سەۋەبىنى بىلىش ئۈچۈن، ئەتىسى ئۇنى يېشىپ، باش كاھىنلار ۋە پۈتۈن ئالىي كېڭەشمىدىكىلەرنىڭ بىر يەرگە يىغىلىشىنى بۇيرۇدى. ئاندىن پاۋلۇسنى ئېلىپ كېلىپ، ئۇلارنىڭ ئالدىغا تۇرغۇزدى.

قولىنى باغلاپ غۇلچىنى كېرىپ تۇرغۇزىدۇ.

باشقا بىرخىل تەرجىمىسى «پاۋلۇسنى تاسمىلار بىلەن غۇلاچلاتقاندا،...».

[299] 24-ئايەتتىكى ئىزاھاتنى كۆرۈڭ. رىم پۇقرالىرىنى جىنايىتى بېكىتمەيلا باغلاشمۇ قانۇنسىز ئىش ئىدى.

23

[1] پاۋلۇس ئالىي كېڭەشمە ھەيئەتلىرىگە تىكىلىپ تۇرۇپ:
ــ قېرىنداشلار، مەن بۈگۈنگىچە خۇدانىڭ ئالدىدا پاك ۋىجداندا
مېڭىپ كەلدىم، ــ دېدى.
[2] بۇنى ئاڭلىغان باش كاھىن ئانانىياس پاۋلۇسنىڭ يېنىدا تۇرغانلارغا ئۇنىڭ
ئاغزىغا ئۇرۇشنى بۇيرۇدى. [3] پاۋلۇس ئۇنىڭغا:
ــ خۇدا سېنى ئۇرىدۇ، ئەي ئاقارتىلغان تام(300)! سەن ئۇ يەردە مېنى تەۋرات
قانۇنى بويىچە سوراققا تارتىشقا ئولتۇرىسەن، لېكىن تەۋرات قانۇنىغا خىلاپ
ھالدا مېنى ئۇرۇڭلار دەپ بۇيرۇدىڭغۇ؟! ــ دېدى.
[4] ــ سەن خۇدانىڭ باش كاھىنىغا ئاشۇنداق ھاقارەت كەلتۈرەمسەن؟! ــ
دېيىشتى يېنىدا تۇرغانلار. [5] پاۋلۇس:
ــ ئى قېرىنداشلار، مەن ئۇنىڭ باش كاھىن ئىكەنلىكىنى بىلمەپتىمەن.
چۈنكى تەۋراتتا: «خەلقىڭنى ئىدارە قىلغۇچىنىڭ يامان گېپىنى قىلما!»(301)
دېيىلگەن، ــ دېدى.
[6] لېكىن پاۋلۇس ئۇلارنىڭ بىر قىسمىنىڭ سادۇقىي، يەنە بىر قىسمىنىڭ
پەرىسىيلەر ئىكەنلىكىنى بىلىپ، ئالىي كېڭەشمىدە يۇقىرى ئاۋاز بىلەن:
ــ قېرىنداشلار، مەن بولسام پەرىسىيلەردىن بولىمەن ۋە پەرىسىيلەرنىڭ
پەرزەنتىمەن. مەن ئۆلگەنلەر قايتا تىرىلىشقا باغلىغان ئۈمىد تۇغرۇلۇق بۇ يەردە
سوراققا تارتىلىۋاتىمەن! ــ دەپ ۋارقىرىدى.
[7] ئۇ بۇ سۆزنى دېيىشى بىلەنلا، پەرىسىيلەر بىلەن سادۇقىيلار ئارىسىدا
جېدەل-غوۋغا قوزغىلىپ، كېڭەشمىدىكىلەر ئىككىگە بۆلۈنۈپ كەتتى
[8](چۈنكى سادۇقىيلار ئۆلگەنلەرنىڭ قايتا تىرىلىشى، ياكى پەرىشتە ياكى روھلار
مەۋجۇت ئەمەس، دەيدۇ. لېكىن پەرىسىيلەر ھەممىسىنى ئېتىراپ قىلىدۇ).
[9]بۇنىڭ بىلەن قاتتىق بىر چۇقان-سۈرەن كۆتۈرۈلۈپ، پەرىسىي تەرەپدارى بولغان
بەزى تەۋرات ئۇستازلىرى ئورنىدىن تۇرۇپ:

[300] «ئاقارتىلغان تام» — دېمەك، سىرتى ئاپئاق كۆرۈندىغان، ئىچى پەقەت پاتقاق-لايدىن بولغان
ساختىپەز. «ئەز.» 8:13-16نىمۇ كۆرۈڭ.
[301] تەۋرات، «مىس.» 28:22.

– بىز بۇ ئادەمدىن ھېچقانداق ئەيىب تاپالمىدۇق! بىر روھ ياكى پەرىشتە
ئۇنىڭغا سۆز قىلغان بولسا نېمە بوپتۇ! – دەپ، قاتتىق مۇنازىرىلەشتى.
10 چۇقان-سۈرەن تېخىمۇ كۈچىيىپ كەتكەچكە، مىڭبېشى يەھۇدىيلارنىڭ
پاۋلۇسنى تارتىشتۇرۇپ تىتما-تىتما قىلىۋېتىشىدىن قورقۇپ، قىسىمغا زالغا
چۈشۈپ ئۇنى ئۇلارنىڭ ئارىسىدىن زورلۇق بىلەن تارتىپ چىقىپ، قەلئەگە
ئەكىرىپ كېتىشنى بۇيرۇدى.
11 شۇ كۈنى كېچىسى، رەب پاۋلۇسنىڭ يېنىدا تۇرۇپ:
– جاسارەتلىك بول! چۈنكى يېرۇسالېمدا مەن توغرامدىكى ئىشلارغا تولۇق
گۇۋاھلىق بەرگىنىڭدەك، رىم شەھىرىدىمۇ شۇنداق گۇۋاھلىق قىلىشىڭ مۇقەررەر
بولىدۇ! – دېدى.

پاۋلۇسنى ئۆلتۈرۈش سۇيىقەستى

12 ئەتىسى ئەتىگەندە، يەھۇدىيلار پاۋلۇسنى ئۆلتۈرۈشنى قەستلەپ، ئۇنى
ئۆلتۈرمىگۈچە ھېچنەرسە يېمەيمىز، ئىچمەيمىز، دەپ ئۆزلىرىگە لەنەتلىك بىر
قەسەمنى قىلىشتى. 13 بۇ سۇيىقەست قەسىمىنى ئىچكەنلەر قىرىق نەچچە
كىشى ئىدى. 14 ئۇلار باش كاھىنلار ۋە ئاقساقاللارنىڭ ئالدىغا بېرىپ:
– بىز پاۋلۇسنى ئۆلتۈرمىگۈچە ھېچنەرسە تېتىماسلىققا قاتتىق قەسەم
ئىچتۇق. 15 ھازىر سىلەر ۋە ئالىي كېڭەشمە ئۇنىڭ ئىشلىرىنى تېخىمۇ
تەپسىلىي تەكشۈرۈشنى باھانە قىلىپ، ۋەكىل ئەۋەتىپ ئۇنى كېڭەشمىگە
ئېلىپ كېلىشنى مىڭبېشىدىن تەلەپ قىلىڭلار. ئۇ بۇ يەرگە يېقىن كەلمەيلا
ئۇنى جايلىۋېتىشكە تەييار تۇرىمىز، – دېدى.
16 لېكىن پاۋلۇسنىڭ سىڭلىسىنىڭ ئوغلى بۇكتۇرمىدىن خەۋەر تېپىپ
قەلئەگە كىرىپ، پاۋلۇسقا مەلۇم قىلىپ قويدى. 17 بۇنىڭ بىلەن پاۋلۇس
يۈزبېشىلىرىدىن بىرىنى چاقىرتىپ، ئۇنىڭغا:
– بۇ بالىنى مىڭبېشى بىلەن كۆرۈشتۈرۈپ قويسىڭىز. چۈنكى ئۇنىڭغا مەلۇم
قىلىدىغان ئىشى بار ئىكەن، – دېدى.
18 يۈزبېشى ئۇنى ئېلىپ مىڭبېشىنىڭ ئالدىغا باشلاپ كىرىپ:
– مەھبۇس پاۋلۇس مېنى چاقىرتىپ، بۇ بالىنى سىز بىلەن كۆرۈشتۈرۈپ

قوبۇشۇمنى تەلەپ قىلدى. چۈنكى ئۇنىڭ سىزگە مەلۇم قىلىدىغان ئىشى بار ئىكەن، ــ دېدى.

19 مىكېبېشى ئۇنى قولىدىن تۇتۇپ، بىر چەتكە تارتىپ:

ــ ماڭا مەلۇم قىلىدىغان نېمە ئىشىڭ بار؟ ــ دەپ سورىدى.

20 ئۇ جاۋابەن مۇنداق دېدى:

ــ يەھۇدىيلار پاۋلۇسنىڭ ئىشلىرىنى تەپسىلىي تەكشۈرەيلى دەپ سەۋەب كۆرسىتىپ ئۆزلىرىدىن ئەتە ئۇنى ئالىي كېڭەشمىگە ئېلىپ بېرىشنى تەلەپ قىلىش ئۈچۈن تىل بىرىكتۈرۈشتى. 21 ئۇلارغا قايىل بولمىغايلا، چۈنكى قىرىقتىن ئارتۇق ئادەم ئۇنى پايلاپ تۇرىدۇ. ئۇلار پاۋلۇسنى ئۆلتۈرمىگۈچە ھېچنەرسە يېمەيمىز، ئىچمەيمىز، دېگەن قارغىش قەسىمىگە باغلىنىپتۇ. ئۇلار ھازىر ئۆزلىرىنىڭ ئۇلارنىڭ تەلىپىگە ماقۇل بولۇشلىرىنى كۈتۈپ تۇرىدۇ.

22 مىكېبېشى ئۇنىڭغا:

ــ بۇ ئىشنى ماڭا مەلۇم قىلغانلىقىڭنى ھېچكىمگە تىنما! ــ دەپ تاپىلاپ، بالىنى قايتۇردى.

پاۋلۇسنىڭ ۋالىي فېلىكسكە تاپشۇرۇلۇشى

23 مىكېبېشى يۈزبېشىدىن ئىككىنى چاقىرتىپ:

ــ ئىككى يۈز پىيادە لەشكەر، يەتمىش ئاتلىق لەشكەر ۋە ئىككى يۈز نەيزىۋاز لەشكەرنى[302] بۈگۈن كېچە سائەت توققۇزدا[303] قەيسەرىيە شەھىرىگە قاراپ يولغا چىقىشقا ھازىرلاڭلار! 24 شۇنىڭ بىلەن بىللە، پاۋلۇسنى ۋالىي فېلىكسنىڭ يېنىغا ساق-سالامەت يەتكۈزۈش ئۈچۈن، ئۇنىڭ مىنىشىگە ئۇلاغلارنى[304] تەييارلاڭلار! ــ دەپ بۇيرۇدى.

25 مىكېبېشى فېلىكسكە مۇنداق بىر خەت يازدى: ــ

302 «نەيزىۋاز لەشكەر» ــ بۇ سۆزنىڭ تولۇق مەنىسى نامەلۇم.

303 «كېچە سائەت توققۇزدا» ــ گرېك تىلىدا «كېچىدىكى ئۈچىنچى سائەتتە».

304 «ئۇلاغلار» ــ بىر ئۇلاغ ئەمەس. مىكېبېشى پاۋلۇسنى يېرۇسالېمدىن 100 كىلومېتر يىراق بولغان قەيسەرىيەگە بىخەتەر يەتكۈزۈشكە كاپالەتلىك قىلىش ئۈچۈن ھازىرلىغان كۆپ ئۇلاغلار، ئەلۋەتتە.

26 «ھۆرمەتلىك ۋالىي فېلىكس جانابلىرىغا كلاۋدىيۇس لىسىياستىن سالام!
27 ئۇشبۇ ئادەمنى يەھۇدىيلار تۇتۇۋالغان بولۇپ، ئۇنى ئۆلتۈرمەكچى بولغاندا،
ئۇنىڭ رىم پۇقراسى ئىكەنلىكىنى بىلىپ يېتىپ، قىسىمنى باشلاپ
بېرىپ ئۇنى قۇتقۇزدۇم[305]. 28 مەن ئۇلارنىڭ بۇ كىشى ئۇستىدىن قىلغان
شىكايىتىنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى ئېنىقلىماقچى بولۇپ، ئۇنى يەھۇدىيلارنىڭ
ئالىي كېڭەشمىسىگە ئېلىپ باردىم. 29 ئەمەلىيەتتە ئۇلارنىڭ ئۇنىڭ
ئۇستىدىن قىلغان شىكايىتىنىڭ ئۆزلىرىنىڭ تەۋرات قانۇنىغا دائىر دەتالاش
مەسىلىلەرگە مۇناسىۋەتلىك ئىكەنلىكىنى بايقىدىم، بىراق ئۇنىڭدىن ئۆلۈم
جازاسى بېرىشكە ياكى زىندانغا تاشلاشقا لايىق بىرەر شىكايەت قىلغۇدەك
ئىشنى تاپالمىدىم. 30كېيىن، يەھۇدىيلارنىڭ ئۇنى ئۆلتۈرۈۋېتىش قەستىدە
يۈرۈۋاتقانلىقى ھەققىدىكى ئاخبارات ماڭا مەلۇم قىلىنغاندا، دەرھال ئۇنى
سىلىگە يوللاتتىم ۋە شۇنىڭ بىلەن بىللە، ئۇنىڭغا ئەرز قىلغۇچىلارنىڭ
ئۆزلىرىنىڭ ئالدىدا شىكايەتلىرىنى ئېيتىشىنى بۇيرۇدۇم. خەير!».
31 لەشكەرلەر ئەمدى بۇيرۇق بويىچە پاۋلۇسنى كېچىلەپ ئانتىپاترىس
شەھىرىگە يەتكۈزدى[306]. 32 ئەتىسى، ئاتلىق لەشكەرلەر پاۋلۇسنى ئېلىپ
مېڭىشقا قالدۇرۇلۇپ، قالغان لەشكەرلەر يېرۇسالېمدىكى قەلئەگە قايتىپ
كەلدى. 33 ئاتلىقلار قەيسەرىيەگە كىرىپ، خەتنى ۋالىيغا تاپشۇردى ۋە
پاۋلۇسنىمۇ ئۇنىڭ ئالدىدا ھازىر قىلدى. 34 ۋالىي خەتنى ئوقۇغاندىن كېيىن،
پاۋلۇسنىڭ قايسى ئۆلكىدىن ئىكەنلىكىنى سوراپ[307]، ئۇنىڭ كىلىكىيەدىن
كەلگەنلىكىنى بىلىپ، 35 ئۇنىڭغا:

305 مىڭبېشى لىسىياس ئەمەلىيەتتە پاۋلۇسنى تۇتقاندىن كېيىنلا ئۇنىڭ رىم پۇقراسى ئىكەنلىكىنى بىلگەنىدى.

306 ئانتىپاترىس يېرۇسالېمدىن 55 كىلومېتىر يىراق، يېرۇسالېم بىلەن قەيسەرىيەنىڭ ئوتتۇرىسىدا.

307 «قايسى ئۆلكە؟» ـــ گرېك تىلىدا «قايسى خىل ئۆلكە» دېيىلىدۇ. ئىككى خىل ئۆلكە بار ئىدى: (1) ئىمپېراتور ئۆزى بىۋاستە باشقۇرىدىغان؛ (2) ۋاستىلىك باشقۇرىدىغان. پاۋلۇس ئىككىنچى خىل ئۆلكىدىن بولغان بولسا، ۋالىي ئۆزى پاۋلۇسنىڭ دەۋاسىنى بىۋاستە بىر تەرەپ قىلالايتتى.

– ئۆستۈڭدىن ئەرز قىلغۇچىلار كەلگەندە ئىشلىرىڭنى تولۇق ئاڭلايمەن[308]،
– دېدى ۋە ئۇنى ھېرود خانىنىڭ ئوردىسىدا نەزەربەند قىلىپ قويۇشنى بۇيرۇدى.

يەھۇدىيلارنىڭ پاۋلۇس ئۈستىدىن شىكايەت قىلىشى

24

[1] بەش كۈندىن كېيىن، باش كاھىن ئانانىياس ئاقساقاللاردىن بىرنەچچەيلەن ۋە تەرتۇللۇس ئىسىملىك بىر ئادۋوكات بىلەن قەيسەرىيەگە چۈشۈپ، پاۋلۇس توغرىسىدىكى رەسمىي شىكايەتلىرىنى ۋالىيغا سۇندى. [3-2] پاۋلۇس چاقىرتىلىپ، تەرتۇللۇس ئۇنىڭ ئۈستىدىن شىكايەت قىلىپ مۇنداق دېدى:

– ھۆرمەتلىك فېلىكس جانابلىرى! بىز ئۆزلىرىنىڭ قول ئاستىلىرىدا ھەر تەرەپتىن ئامان-ئېسەنلىكتە[309] نېسىپ بولۇپ كەلمەكتىمىز ۋە ئالدىن كۆرەرلىكلىرى بىلەن خەلقىمىز ئارىسىدا دانا ئىسلاھاتلار بارلىققا كەلتۈرۈلمەكتە، بىز بۇ ئىشلاردىن ھەر ۋاقىت، ھەر جايدا تولۇق مىننەتدارلىق بىلەن بەھرىمان بولۇۋاتىمىز.[310] [4] بىراق ئۆز ۋاقىتلىرىنى كۆپ ئېلىپ قويماسلىقىم ئۈچۈن[311]، شەپقەتلىرى بىلەن سۆزىمىزنى قىسقىلا ئاڭلاشلىرىنى ئۆتۈنۈپ سورايمەن. [5] چۈنكى بىز شۇنى تونۇپ يەتتۇقكى، بۇ ئادەم بالاخور بولۇپ، پۈتكۈل جاھاندىكى يەھۇدىيلار ئارىسىدا ماجىرا-توپىلاڭ پەيدا قىلىشنى كۈشكۈرتكۈچى، شۇنداقلا «ناسارەتلىكلەر» دەپ ئاتالغان مەزھەپنىڭ كاتتىۋاشلىرىدىن بىرىدۇر. [7-6] ئۇ بىزنىڭ ئىبادەتخانىمىزنىمۇ بۇلغىماقچى بولغانىدى. شۇڭا، بىز ئۇنى تۇتۇۋالدۇق ۋە ئۇنى ئۆز قانۇنىمىز بويىچە سوتلايتتۇق. لېكىن مىڭبېشى لىسىياس ئەشەددىي زورلۇق بىلەن

[308] كىلىكىيە (ھازىرقى شىمالىي تۈركىيەدە) قانائان (پەلەستىن)دىن يىراق جاي ئىدى، ئۇ بەلكىم فېلىكس باشقۇرىدىغان جاي بولمىسا كېرەك. كىلىكىيە شۇنچە يىراق بولغاچقا، پاۋلۇسنى شۇ يەرگە يالاپ ماڭدۇرماي، بۇ ئىشنى ئۆزۈم تەكشۈرەي دېگەن قارارغا كەلگەن بولۇشى مۇمكىن.

[309] ياكى «ئۆزۈڭدىن بۇيان ئامان-ئېسەنلىك».

[310] بەزى رىملىق تارىخچىلارنىڭ خاتىرىلىرى بويىچە، فېلىكس ئەمەلىيەتتە ئاچكۆز، رەھىمسىز ۋە قابىلىيەتسىز ئادەم ئىدى.

[311] ياكى «ئۆزلىرىنى ئارتۇقچە ئاۋارە قىلماسلىق ئۈچۈن».

ئۇنى قوللىرىمىزدىن تارتىۋالدى ۋە ئۇنىڭغا ئەرز قىلغۇچىلارنى ئۆزلىرىنىڭ ئالدىغا كېلىشكە بۇيرۇغانىدى[312]. [8] ئۇنى سوراق قىلىپ كۆرسىلە، بىزنىڭ ئۇنىڭغا قىلغان ئەرزلىرىمىزنىڭ توغرىلىقىنى بىلىپ يېتىدىلا!
[9] سورۇندا بولغان يەھۇدىيلارمۇ ئۇنىڭ ئېيتقانلىرىغا قوشۇلۇپ: راست، راست، دەپ شىكايەتنى كۈچەيتتى.

پاۋلۇسنىڭ ئۆزىنى ئاقلىشى

[10] ۋالىي پاۋلۇسقا سۆز قىلغىن دەپ قول ئىشارىتىنى قىلغاندا، ئۇ مۇنداق دېدى:
— مەن سىلىنىڭ ئۇزۇن يىللاردىن بېرى بۇ خەلقنى سوراپ كەلگەنلىكلىرىنى بىلگەچكە، خاتىرجەملىك بىلەن ئالدىلىرىدا ئۆزۈم توغرامدا جاۋاب بېرىمەن.
[11] ئاسانلا بىلەلەيدىلىكى، مەن يېرۇسالېمغا ئىبادەت قىلىشقا بارغىنىمدىن ھازىرغىچە پەقەت ئون ئىككى كۈنلا ئۆتتى. [12] ئۇلار مېنىڭ ئىبادەتخانىدا بىرەر ئادەم بىلەن مۇنازىرىلەشكىنىمنى كۆرمىگەن، ياكى سىناگوگلاردا ياكى شەھەردە ئاممىنى توپىلاڭغا قۇتراتقانلىقىمنىمۇ ھېچ كۆرمىدى. [13] ئۇلار يەنە ھازىر جانابلىرىغا مېنىڭ ئۈستۈمدىن قىلغان شىكايەتلىرىگە ھېچ ئىسپاتمۇ كەلتۈرەلمەيدۇ.
[14] بىراق سىلىگە شۇنى ئېتىراپ قىلىمەنكى، مەن ئۇلار «مەزھەپ» دەپ ئاتىغان يول بىلەن مېڭىپ، تەۋراتتا ۋە پەيغەمبەرلەرنىڭ يازمىلىرىدا[313] پۈتۈلگەنلەرنىڭمۇ ھەممىسىگە ئىشىنىپ، ئاتا-بوۋىلىرىمىزنىڭ خۇداسىغا ئىبادەت قىلىمەن. [15] مېنىڭ خۇداغا باغلىغان ئۈمىدىم باركى[314] (بۇ كىشىلەرمۇ

[312] بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە: «ۋە ئۇنى ئۆز قانۇنىمىز بويىچە سوتلايتتۇق. لېكىن مىڭبېشى لىسىياس ئەشەددىي زورلۇق بىلەن ئۇنى قوللىرىمىزدىن تارتىۋالدى ۋە ئۇنىڭغا ئەرز قىلغۇچىلارنى ئۆزلىرىنىڭ ئالدىغا كېلىشكە بۇيرۇغانىدى» دېگەن سۆزلەر مۇشۇ يەردە تېپىلمايدۇ.
[313] «تەۋراتتا ۋە پەيغەمبەرلەرنىڭ يازمىلىرىدا» — يەھۇدىي خەلقى بەزىدە مۇسا پەيغەمبەرگە چۈشۈرۈلگەن بەش كىتابنى «تەۋرات» ۋە تەۋراتتىكى باشقا قىسىملارنى «زەبۇر ۋە پەيغەمبەرلەرنىڭ كىتابلىرى» دەپ ئاتايدۇ. «تەبىرلەر» ۋە تەۋراتتىكى «كىرىش سۆز»نىمىزنىمۇ كۆرۈڭ.
[314] ئوقۇرمەنلەرگە شۇ ئايانكى، ئىنجىلدا «ئۈمىد» تىلغا ئېلىنغاندا مۇجمەل بىر تىلەك-ئارزۇ

بۇ ئۆمىدنى تۇتتىدۇ)، كەلگۈسىدە ھەم ھەققانىيلارنىڭ ھەم ھەققانىيسىزلارنىڭ ئۆلۈمدىن تىرىلىشى بولىدۇ.

[16] شۇ سەۋەبتىن، ئۆزۈم ھەمىشە خۇدا ئالدىدىمۇ، ئىنسانلار ئالدىدىمۇ پاك ۋىجدانلىق بولۇشقا ئىنتىلىمەن. [17] مەن يېرۇسالېمدىن ئايرىلغىلى خېلى يىللار بولغان بولۇپ، بۇ قېتىم ئۇ يەرگە ئۆز خەلقىمگە خەير-سەدىقە يەتكۈزۈپ بەرگىلى ۋە خۇدا ئالدىغا ھەدىيە سۇنغىلى بارغانىدىم. [18] مەن بۇ ئىشلاردا بولۇۋاتاتتىم، بۇلار مېنى تازىلىنىش قائىدىسىنى ئادا قىلىپ بولغان چاغدا ئىبادەتخانا ھويلىسىدا ئۇچراتتى؛ لېكىن مەن ئەتراپىمغا ئادەم توپلىغىنىممۇ يوق، مالىمانچىلىق چىقارغىنىممۇ يوق. [24] ئەمەلىيەتتە مېنى ئۇچراتقانلار بولسا ئاسىيا ئۆلكىسىدىن كەلگەن بەزى يەھۇدىيلار ئىدى؛ ئۇلارنىڭ ئۈستۈمدىن شىكايەتلىرى بار بولسا، ئەسلى ئۇلار ئۆزلىرى كېلىپ، سىلىنىڭ ئالدىلىرىدا ئەرز قىلىشقا توغرا كېلەتتى. [20] بولمىسا، مۇشۇ سورۇندىكىلەر ئالىي كېڭەشمە ئالدىدا تۇرغىنىمدا، مېنىڭدىن قانداق جىنايەت تاپقانلىقىنى ئېيتىپ باقسۇن! [21] پەقەت مۇنداق بىر ئىش بولغانىدى: ــ مەن ئۇلارنىڭ ئالدىدا، «بۈگۈنكى كۈندە ئۆلگەنلەرنىڭ قايتا تىرىلىشى توغرۇلۇق سىلەرنىڭ سورىقىڭلارغا تارتىلغانمەن!» دەپ ۋارقىرىغانىدىم.

[22] رەبنىڭ يولى[315] توغرۇلۇق تەپسىلىي خەۋىرى بار بولغان فېلىكس سوراقنى توختىتىپ، ئۇلارغا:

ــ مىڭبېشى لىسىياس كەلگەندە دەۋايىڭلار توغرىسىدىكى ھۆكۈمنى چىقىرىمەن، ــ دېدى.

[23] ئۇ يۈزبېشىغا پاۋلۇسنى نەزەربەند ئاستىغا ئېلىپ، ئەمما ئۇنىڭغا بىرئاز كەڭچىلىك قىلىپ، دوست-بۇرادەرلىرىنىڭ ھەرقايسىسىنىڭ ئۇنىڭ ھاجەتلىرىدىن چىقىشىنى توسمىغىن، دەپ بۇيرۇدى.

ئەمەس، بەلكى خۇدانىڭ ۋەدىلىرىگە ئاساسلىنىپ، مۇقىم، پۇختا مەلۇم بىر ئىشنى كۈتۈشنى بىلدۈرىدۇ.

[315] «رەبنىڭ يولى» ــ گرېك تىلىدا «يول».

پاۋلۇس ۋالىي فېلىكس بىلەن درۇسىلانىڭ ئالدىدا

[24] بىرنەچچە كۈندىن كېيىن، ۋالىي فېلىكس ئايالى درۇسىلا بىلەن بىللە كەلدى (درۇسىلا يەھۇدىي ئىدى). ئۇ پاۋلۇسنى چاقىرتىپ، ئۇنىڭدىن مەسىھ ئەيساغا ئېتىقاد قىلىش يولى توغرۇلۇق ئاڭلىدى. [25] پاۋلۇس ھەققانىي ياشاش، ئۆزىنى تۇتۇۋېلىش، قىيامەت كۈنىدىكى سوئال-سوراق قىلىنىشلار توغرىسىدا سۆزلەۋاتقاندا، فېلىكس ۋەھىمىگە چۈشۈپ ئۇنىڭغا:

— ھازىرچە قايتىپ تۇرساڭ بولىدۇ. كېيىن ماڭا پەيت كەلگەندە، يەنە چاقىرتىمەن، — دېدى.

[26] ئۇ شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا پاۋلۇسنىڭ پارا بېرىشىنى ئۈمىد قىلاتتى. شۇنىڭ ئۈچۈن، ئۇنى ئىمكانقەدەر پات-پات چاقىرتىپ، ئۇنىڭ بىلەن سۆزلىشەتتى. [27] لېكىن ئىككى يىل توشقاندا، فېلىكسنىڭ ئورنىغا پوركىيۇس فېستۇس ۋالىي بولدى. فېلىكس يەھۇدىيلارغا ئىلتىپات كۆرسىتىپ ئۇلارنىڭ كۆڭلىنى ئېلىش ئۈچۈن(316) پاۋلۇسنى سولاقتا قالدۇردى.

پاۋلۇسنىڭ ۋالىي فېستۇسنىڭ ئالدىدا سوراق قىلىنىشى

25

[1] فېستۇس يەھۇدىيە ئۆلكىسىگە كىرىپ(317)، ئۈچ كۈندىن كېيىن قەيسەرىيەدىن چىقىپ يېرۇسالېمغا بارغانىدى. [2] باش كاھىنلار بىلەن يەھۇدىيلارنىڭ مۆتىۋەرلىرى ئۇنىڭ ئالدىدا پاۋلۇسنىڭ ئۈستىدىن رەسمىي شىكايەت قىلىپ، ئۇنىڭدىن ئىلتىپات سوراپ، ئادەم ئەۋەتىپ پاۋلۇسنى [3] يېرۇسالېمغا ئېلىپ كېلىشنى ئۆتۈندى. مەقسىتى، ئۇلار يول ئۈستىدە بۆكتۈرمە تەييارلاپ پاۋلۇسنى ئۆلتۈرۈش ئىدى. [4] فېستۇس بۇنى ئاڭلاپ ئۇلارغا:

— پاۋلۇس ھازىر قەيسەرىيەدە سولاقتا تۇرۇۋەرسۇن. مەن يېقىندا ئۇ يەرگە قايتىپ كەتمەكچىمەن. [5] ئاراڭلاردىن ھوقۇقدار بولغانلار مەن بىلەن بىللە

316 ياكى «ئۇلارنىڭ قوللىشىغا ئېرىشىش ئۈچۈن».
317 ياكى «فېستۇس ئۆلكىنىڭ ۋالىيلىقىغا كىرىپ،...».

چۈشسۇن. ئەگەر ئۇنىڭ بىرەر ئەيىبى بولسا، ئۇلار شۇ يەردە شىكايەت قىلسا
بولىدۇ، ــ دەپ جاۋاب بەردى.
6 فېستۇس ئۇلارنىڭ ئىچىدە سەككىز-ئون كۈندىن ئارتۇق تۇرماي،
قەيسەرىيەگە قايتىپ چۈشتى. ئەتىسى سوراق تەختىگە ئولتۇرۇپ، پاۋلۇسنى
ئېلىپ كېلىشنى بۇيرۇدى. 7 پاۋلۇس كەلگەندە، يېرۇسالېمدىن چۈشكەن
يەھۇدىيلار ئۇنىڭ ئەتراپىغا ئولىشىپ، ئۇنىڭغا نۇرغۇن ئېغىر جىنايەتلەر بىلەن
قارىلاپ شىكايەتلەرنى قىلدى. بىراق بۇلارنىڭ ھېچقايسىسىغا ئىسپات
كۆرسىتىپ بېرەلمىدى. 8 پاۋلۇس ئۆزىنى ئاقلاپ:
ــ مەن ھېچقايسى ئىشتا يەھۇدىيلارنىڭ قانۇنىغا، ئىبادەتخانىسىغا ياكى
ئىمپېراتور قەيسەرگە قارشى بىرەر جىنايەتمۇ سادىر قىلمىدىم، ــ دېدى.
9 لېكىن، فېستۇس يەھۇدىيلارنىڭ كۆڭلىنى ئېلىشقا، ئۇلارغا ئىلتىپات
كۆرسەتمەكچى بولۇپ پاۋلۇستىن:
ــ يېرۇسالېمغا بېرىپ، ئۇ يەردە مېنىڭ ئالدىمدا بۇ شىكايەتلەرگە ئاساسەن
سوتلىنىشقا رازى بولامسەن؟ ــ دەپ سورىدى.
10 لېكىن پاۋلۇس جاۋاب بېرىپ مۇنداق دېدى:
ــ مەن ھازىر قەيسەرنىڭ سوراق تەختى ئالدىدا[318] تۇرىمەن. مېنى سوراق
قىلىنىشقا تېگىشلىك يەر مانا مۇشۇ. ئۆزلىرىگە ئېنىق مەلۇم بولغاندەك، مەن
يەھۇدىيلارغا ھېچقانداق ناھەقلىق قىلمىدىم. 11 ئەگەر جىنايىتىم بولسا،
شۇنداقلا ئۆلۈمگە لايىق بىرەر ئىش قىلغان بولسام، مەن ئۆزۈمنى ئۆلۈمدىن
قاچۇرمايمەن. بىراق ئۇلارنىڭ مېنىڭ ئۈستۈمدىن قىلغان شىكايەتلىرىنىڭ
ئاساسى بولمىسا، ھېچكىمنىڭ مېنى ئۇلارغا تاپشۇرۇپ بېرىشكە ھەققى يوق.
مەن قەيسەرگە مۇراجىئەت قىلىمەن![319]
12 ئاندىن فېستۇس مەسلىھەتچىلىرى بىلەن سۆزلەشكەندىن كېيىن،
پاۋلۇسقا:

---

318 «قەيسەرنىڭ سوراق تەختى ئالدىدا» — ئىمپېراتور قەيسەرنىڭ ئالدىدا ئەمەس، بەلكى ئۇنىڭ سوراقچى ۋەكىلى (فېستۇس)نىڭ ئالدىدا، ئەلۋەتتە.

319 ھەربىر رىم پۇقراسى شىكايەت قىلىنغاندا سوتنىڭ قارارىغا نارازى بولسا، يۇقىرىغا (قەيسەرنىڭ ئۆزىگە) مۇراجىئەت قىلىش ھوقۇقى بار ئىدى.

— سەن قەيسەرگە مۇراجىئەت قىلدىڭ ــ ئۇنىڭ ئالدىغا ئەمدى بارىسەن!
— دېدى.

ۋالىي فېستۇسنىڭ ئاگرىپپا خان IIدىن پاۋلۇس توغرىسىدا نەسىھەت سورىشى

[13] بىرنەچچە كۈندىن كېيىن، ئاگرىپپا خان بىلەن سىڭلىسى بەرنىكى فېستۇسقا تەبرىك-سالامغا قەيسەرىيەگە كەلدى. [14] ئۇ يەردە ئۇزۇن كۈنلەر تۇرغاندىن كېيىن، فېستۇس پاۋلۇسنىڭ ئىشىنى خانغا مەلۇم قىلىپ:
— بۇ يەردە فېلىكس قالدۇرۇپ كەتكەن بىر مەھبۇس بار. [15] مەن يېرۇسالېمغا بارغىنىمدا، يەھۇدىي باش كاھىنلىرى بىلەن ئاقساقاللىرى ئۇنىڭ ئۈستىدىن شىكايەت قىلىپ، مەندىن ئۇنى جازاغا مەھكۇم قىلىشىمنى تەلەپ قىلىشتى. [16] مەن ئۇلارغا، ئەرز قىلىنغۇچى ئەرز قىلغۇچىلار بىلەن يۈزلەشتۈرۈلۈپ، ئۇنىڭغا ئۆزىنى ئاقلاش پۇرسىتى بېرىلمىگۈچە، ئۇنى جازاغا تاپشۇرۇش رىملىقلارنىڭ ئادىتى ئەمەستۇر، دەپ ئېيتتىم. [17] شۇڭا ئۇلار مەن بىلەن بىللە بۇ يەرگە كەلگەندىن كېيىن، مەن ۋاقىتنى كەينىگە سوزماي، ئەتىسىلا سوراق تەختىگە ئولتۇرۇپ ئۇ كىشىنى ئەكىلىشنى بۇيرۇدۇم. [18] ئەرز قىلغۇچىلار ئورۇنلىرىدىن تۇرغاندا، ئۇلارنىڭ ئۇنىڭ ئۈستىدىن شىكايەت قىلغانلىرى مېنىڭ ئويلىغىنىمدەك رەزىل ئىشلار ئەمەس ئىدى، [19] بەلكى ئۇلارنىڭ ئۆز ئىبادەت تۈزۈمى توغرۇلۇق ۋە ئەيسا ئىسىملىك بىر كىشى ھەققىدە مەلۇم تالاش-تارتىش مەسىلىلىرى بار ئىكەن. ئۇ كىشى ئۆلگەن بولۇپ، پاۋلۇس بولسا ئۇ تىرىلدى دەيدىكەن. [20] بۇ مەسىلىلەرنى زادى قانداق ئېنىقلاشنى بىلەلمەي، مەن پاۋلۇستىن يېرۇسالېمغا بېرىپ، ئۇ يەردە بۇ ئىشلار توغرۇلۇق سوراقتا تارتىلىشقا رازى بولۇش-بولماسلىقىنى سورىغانىدىم. [21] پاۋلۇس سولاقتا تۇرۇپ ئىمپېراتور جانابلىرىنىڭ سوراق قارارىنى چىقىرىشىنى مۇراجىئەت قىلغاندىن كېيىن، مەن ئۇنى قەيسەرنىڭ ئالدىغا ئەۋەتكۈچە، سولاقتا تۇتۇپ تۇرۇشنى بۇيرۇدۇم.
[22] ئاگرىپپا فېستۇسقا:

– مېنىڭمۇ بۇ كىشىنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلاپ باققۇم بار، – دېدى.
– ئەتە ئاڭلايسىز، – دېدى ئۇ.
[23] شۇنىڭ بىلەن ئەتىسى، ئاگرىپپا بىلەن بەرنىكى ھەيۋەت بىلەن ئاممۇۋىي يىغىن زالىغا كىرىپ كەلدى، مىڭبېشىلار ۋە شەھەر كاتتىۋاشلىرىمۇ ئۇلار بىلەن بىللە كىرىپ كېلىشتى. فېستۇس ئەمر قىلىۋىدى، پاۋلۇس ئېلىپ كىرىلدى.
[24] ۋالىي فېستۇس مۇنداق دېدى:
– ئاگرىپپا پادىشاھ ئالىيلىرى ۋە مۇشۇ سورۇنغا يىغىلغان جانابلار! بۇ كىشىنى كۆرۈۋاتىسىلەر. ھەم يېرۇسالېمدا ھەم بۇ يەردە پۈتۈن يەھۇدىي ئاھالىسى ئۇنىڭ توغرۇلۇق ئەرز قىلىپ ماڭا مۇراجىئەت قىلىپ، ئۇ تىرىك قالدۇرۇشقا بولمايدۇ! – دەپ چۇرقىراشقانىدى. [25] لېكىن مەن ئۇنىڭدىن ئۆلۈم جازاسى بېرىشكە تېگىشلىك بىرەر جىنايەت تاپالمىدىم. ھازىر بۇ كىشى ئىمپېراتور جانابلىرىغا مۇراجىئەت قىلدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇنى رىمغا ئەۋەتىشنى قارار قىلدىم. [26] بىراق ئۇنىڭ ھەققىدە غوجامغا مەلۇم قىلىپ يازغۇدەك ئىش يوق. شۇنىڭ بىلەن ئەھۋالنى رەسمىي تەكشۈرۈپ بىرەر يازغۇدەك مەلۇماتقا ئىگە بولۇش مەقسىتىدە ئۇنى ھەربىرلىرىنىڭ ئالدىغا، بولۇپمۇ سىلى، ئاگرىپپا پادىشاھ ئالىيلىرىنىڭ ئالدىغا ئېلىپ كەلدىم. [27] چۈنكى مەھبۇسنى سوتقا ئەۋەتكەندە، ئۇنىڭ ئۈستىدىن قىلىنغان شىكايەتلەرنى ئېنىق كۆرسەتمەسلىك ماڭا نىسبەتەن ئورۇنلۇق ئەمەستەك بىلىنىدۇ.

پاۋلۇسنىڭ ئاگرىپپا خان ئالدىدا گۇۋاھلىق بېرىشى

26

[1] شۇنىڭ بىلەن، ئاگرىپپا پاۋلۇسقا:
– ئۆزۈڭنىڭ گېپىڭنى قىلىشىڭغا رۇخسەت، – دېدى.
پاۋلۇس قولىنى سوزۇپ ئۆزىنى ئاقلاشقا باشلىدى:
[3-2] – ئى ئاگرىپپا خان، بۈگۈن ئالدىلىرىدا يەھۇدىيلار مېنىڭ ئۈستۈمدىن شىكايەت قىلغان پۈتۈن ئىشلار توغرۇلۇق جاۋاب بېرىش پۇرسىتىگە نېسىپ بولغانلىقىم ئۈچۈن، بولۇپمۇ ئۆزلىرىنىڭ يەھۇدىيلارنىڭ ئادەتلىرى ۋە ئۇلارنىڭ

ئارىسىدىكى تالاش-تارتىشلىرىدىن خەۋەرلىرى بولغانلىقى ئۈچۈن ئۆزۈمنى
بەختلىك ھېسابلايمەن! شۇنىڭ ئۈچۈن دېگەنلىرىمنى سەۋرچانلىق بىلەن
ئاڭلاپ بېقىشلىرىنى ئۆتۈنىمەن.

4 مېنىڭ دەسلەپكى ۋاقىتلىرىمدا، يەنى كىچىكىمدىن تارتىپ ئۆز
ئېلىمدە، يېرۇسالېمدا يۈرۈش-تۇرۇشۇمنىڭ قانداق ئىكەنلىكى يەھۇدىيلارنىڭ
ھەممىسىگە ئايان. 5 ئۇلار شۇ دەسلەپكى ۋاقتىمدىن بېرى مېنى تونۇغاچقا
(ئەگەر خالىسائىدى، شۇنىڭغا گۇۋاھلىق بېرەتتى)، مېنىڭ ئىبادەت تۈزۈمىدىكى
ئەڭ تەلەپچان مەزھەپنىڭ شەرتلىرى بويىچە ياشاپ، يەنى پەرىسىي بولۇپ
ئۆمرۈمنى ئۆتكۈزگىنىمنى بىلىدۇ. 6 ئەمدى مەن خۇدا ئاتا-بوۋىلىرىمىزغا
قىلغان ۋەدىگە باغلىغان ئۈمىدىم تۈپەيلىدىن ھازىر سوراق قىلىنىۋاتىمەن. 7 شۇ
ۋەدىنىڭ نېسىۋىسىگە يېتىشنى بىزنىڭ پۈتكۈل ئون ئىككى قەبىلىمىز كېچە-
كۈندۈز توختاۋسىز خۇداغا ئىبادەت قىلىپ ئۈمىد قىلماقتا. ئى ئالىيلىرى،
يەھۇدىيلارنىڭ مېنىڭ ئۈستۈمدىن قىلغان شىكايەتلىرى دەل شۇ ئۈمىدكە
باغلىقتۇر! 8 خالايىق، خۇدا ئۆلگەنلەرنى تىرىلدۈرسە، نېمە ئۈچۈن ئىشىنىشكە
بولمايدۇ، دەپ قارايسىلەر؟[320]

9 دەرۋەقە، ئۆزۈممۇ ئەسلىدە ناسارەتلىك ئەيسانىڭ نامىغا قارشى نۇرغۇن
ئىشلارنى قىلىشىم كېرەك دەپ قايىل ئىدىم. 10 ۋە يېرۇسالېمدا ئەنە شۇنداق
ئىشلارنى قىلغانىدىم. باش كاھىنلاردىن ھوقۇق ئېلىپ، ئۆزۈم خۇدانىڭ
نۇرغۇن مۇقەددەس بەندىلىرىنى زىندانغا تۇتۇپ بەرگەن، ئۇلار ئۆلۈمگە ھۆكۈم
قىلىنغاندىمۇ، ھۆكۈمگە ئاۋاز قوشقانىدىم[321]. 11 مەن ھەممە سىناگوگلاردا
كۆپ قېتىم ئۇلارنى ئىزدەپ تېپىپ جازالاپ، كۇپۇرلۇق گەپ قىلىشقا[322]
زورلىغانىدىم. مەن ئۇلارغا تەلۋىلەرچە ئۆچ بولۇپ، ھەتتا ياقا يۇرتتىكى

---

[320] دېمىسەكمۇ، پاۋلۇس كۆزدە تۇتقان ئۈمىد خۇدانىڭ ۋەدىسى بىلەن، مەسىھ ئارقىلىق مەڭگۈلۈك ھاياتقا تىرىلىشتىن ئىبارەت ئىدى.

[321] گرېك تىلىدا «مەن ئۇلارغا قارا تاش تاشلىدىم» ــ يەھۇدىيلار ئارىسىدا كونا زامانلاردا «ئاۋاز بېرىش» ئاق ياكى قارا بىر تاشنى تاشلاش بىلەن بىلدۈرۈلەتتى.

[322] «كۇپۇرلۇق گەپ قىلىش» — مۇشۇ يەردە مەنىسى بەلكىم مەسىھگە كۇپۇرلۇق سۆز قىلىپ، ئېتىقادتىن ۋاز كېچىشنى كۆرسىتىشى مۇمكىن.

شەھەرلەرگە بېرىپ، ئۇلارغا زىيانكەشلىك قىلغانىدىم.
12 بۇ ئىشلاردا بولۇپ باش كاھىنلار بەرگەن تولۇق ۋەكىللىك ھوقۇقى بىلەن دەمەشىق شەھىرىگە قاراپ سەپەر قىلىۋاتاتتىم. 13 چۈش ۋاقتىدا يولدا كېتىۋېتىپ، ئاسماندىن چۈشكەن، قۇياش نۇرىدىنمۇ كۈچلۈك بىر نۇرنىڭ ئەتراپىمنى ۋە بىللە كېتىۋاتقانلارنى يورۇتۇۋەتكەنلىكىنى كۆردۈم. 14 ھەممىمىز يەرگە يىقىلغان بولۇپ مەن ئىبرانىي تىلىدا ئېيتىلغان: «ئەي سائۇل، سائۇل! ماڭا نېمىشقا زىيانكەشلىك قىلىسەن؟ سېنى زىخلاشلارغا قارشى تەپمەكلىك سەن ئۈچۈن تەس كېلىدۇ![323]» دېگەن بىر ئاۋازنى ئاڭلىدىم.
15 مەن: ــ «ئى رەب، سەن كىمسەن؟» دەپ سورىسام، رەب ماڭا: «مەن سەن زىيانكەشلىك قىلىۋاتقان ئەيسادۇرمەن! 16 ئەمدى ئورنۇڭدىن تۇر؛ چۈنكى مەن سېنى سەن كۆرگەن ئىشلارغا ھەمدە ئۆزۈم ساڭا ئايان قىلىنىدىغان ئىشلارغا خەزىنىچى غوجىدار[324] ۋە گۇۋاھلىق بەرگۈچى بولۇشقا تىكلەش ئۈچۈن، ساڭا ئايان بولدۇم. 17-18 مەن سېنى ئۆز خەلقىڭنىڭ ھەم ئەللەرنىڭ قولىدىن قۇتقۇزىمەن ــ چۈنكى مەن سېنى يات ئەللىكلەرنىڭ كۆزلىرىنى ئېچىپ، ئۇلارنىڭ قاراڭغۇلۇقتىن يورۇقلۇققا، شەيتاننىڭ ئىلكىدىن خۇداغا باغلىنىشقا بۇرۇلۇشى ئۈچۈن ئۇلارنىڭ ئارىسىغا ئەۋەتىمەن. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار گۇناھلىرىنىڭ كەچۈرۈمگە، شۇنداقلا ماڭا ئېتىقاد قىلىش ئارقىلىق پاك-مۇقەددەس قىلىنغانلارنىڭ ئارىسىدا مىراسقا مۇيەسسەر بولىدۇ» ــ دېدى.
19 شۇڭا، ئى ئاگرىپپا ئالىيلىرى، مەن ئەرشتىن كەلگەن بۇ غايىبانە كۆرۈنۈشكە ئىتائەتسىزلىك قىلمىدىم. 20 بەلكى ئالدى بىلەن دەمەشىق خەلقىگە، ئاندىن يېرۇسالېم شەھىرىدىكىلەرگە، پۈتۈن يەھۇدىيە ئۆلكىسىدىكىلەرگە ھەمدە يات ئەللىكلەرگىمۇ، «توۋا قىلىپ، خۇداغا باغلىنىڭلار، شۇنداقلا توۋا قىلىشقا

323 رەب سائۇلنى جاھىل ئىشەككە ئوخشىتىدۇ. ئىشەكنى ئىگىسى زىخلىغاندا ماڭماي قىيىق ئاتسا تېخىمۇ ئازاب تارتىدۇ، ئەلۋەتتە. سائۇلنىڭ ۋىجدانى شۇنىڭغا ئوخشاش رەبنىڭ بەندىلىرىگە يامانلىق قىلغانلىقى تۈپەيلىدىن سانجىلغان بولسا كېرەك.

324 «خەزىنىچى غوجىدار» ــ دېمەك، سائۇل مەسىھ ئۇنىڭغا تاپشۇرغان ۋە تاپشۇرىدىغان ۋەھىيلەرنى ۋە كالام-سوزنى ساقلاشقا مەسئۇل بولغان «خەزىنىچى» ياكى «ئامانەتچى» بولىدۇ ۋە كەلگۈسىدە بۇ ھەقىقەتلەرنى بارلىق جامائەتلەرگە يەتكۈزۈش خىزمىتىدە بولىدۇ.

ئۇيغۇن ئەمەللەرنى كۆرسىتىڭلار» دەپ جاكارلاپ خەۋەر يەتكۈزۈپ كەلدىم. 21
بۇ ئىشلار تۈپەيلىدىن يەھۇدىيلار مېنى ئىبادەتخانا ھويلىسىدا تۇتۇپ، مۇشتلاپ
ئۆلتۈرۈۋەتمەكچى بولۇشتى. 22 لېكىن بۈگۈنگىچە خۇدانىڭ ياردەم-مەدىتىگە
مۇيەسسەر بولۇپ مەن چىڭ تۇرۇۋاتىمەن، تۆۋەندىكىلەر بولسۇن يۇقىرىدىكىلەر
بولسۇن ھەممەيلەنگە گۇۋاھلىق بېرىپ كەلدىم. گۇۋاھلىقىم دەل پەيغەمبەرلەر ھەم
مۇسا ئۆزى بېشارەت قىلىپ ئېيتقانلىرىدىن باشقا نەرسە ئەمەس ــ 23 دېمەك،
مەسىھ جەزمەن ئازاب-ئوقۇبەت چېكىپ، تۇنجى بولۇپ ئۆلۈمدىن تىرىلگۈچى
بولۇپ يەھۇدىي خەلقىگە ھەم پۈتكۈل ئەللەرگىمۇ يورۇقلۇق جاكارلايدۇ.
24 پاۋلۇس بۇ ئىشلارنى ئېيتىپ ئۆزىنى شۇنداق ئاقلاش جاۋابىنى بەرگەندە،
فېستۇس يۇقىرى ئاۋاز بىلەن ئۇنىڭغا:
ــ پاۋلۇس، ساراڭ بولۇپسەن! بىلىمىڭنىڭ كۆپلىكى ئەقلىڭنى ئازدۇرۇۋېتىۇ!
ــ دېدى.
25 لېكىن پاۋلۇس: ــ ساراڭ ئەمەسمەن، ئى فېستۇس جانابلىرى، مەن
بەلكى ھەقىقەتكە ئۇيغۇن ھەم سالمىقى بار سۆزلەرنى جار قىلىمەن. 26 چۈنكى
ئاگرىپپا ئالىيلىرىنىڭ بۇ ئىشلاردىن خەۋىرى بار. مەن ئۇنىڭغا يۈرەكلىك بىلەن
ئوچۇق سۆزلەۋاتىمەن، چۈنكى بۇ ئىشلارنىڭ ھېچقايسىسىنىڭ ئۇنىڭدىن
يوشۇرۇن ئەمەسلىكىگە ئىشىنىمەن. چۈنكى بۇ ئىش[325] بۇلۇڭ-پۇچقاقلاردا
قىلىنغان ئەمەس!
27 ــ ئەي ئاگرىپپا ئالىيلىرى، ئۆزلىرى پەيغەمبەرلەرنىڭ ئېيتقانلىرىغا
ئىشىنەمدىلا؟ مەن ئىشىنىدىغانلىقلىرىنى بىلىمەن! ــ دېدى.
28 ئاگرىپپا پاۋلۇسقا:
ــ سەن مېنى مۇشۇنچىلىك قىسقىغىنا ۋاقىتتا خرىستىئان بولۇشقا قايىل
قىلماقچىمۇسەن؟[326] ــ دېدى.
29 پاۋلۇس:
ــ مەيلى قىسقا ۋاقىت ئىچىدە ياكى ئۇزۇن ۋاقىتتا بولسۇن[327]، پەقەت

325 «بۇ ئىش» — مەسىھنىڭ تارتقان ئازاب-ئوقۇبەتلىرى، ئۆلۈمى ۋە تىرىلىشى، دېمەك.
326 «خرىستىئان» — 26:11دىكى ئىزاھاتنى كۆرۈڭ.
327 «مەيلى قىسقا ۋاقىت ئىچىدە ياكى ئۇزۇن ۋاقىتتا بولسۇن» — پاۋلۇسنىڭ ئۇلارنى نىجاتلىققا

ئۆزلىرىنىڭ ئەمەس، بەلكى بۇگۈن سۆزۈمنى ئاڭلىغۇچىلارنىڭ ھەممىسى ماڭا ئوخشاش بولغاي (پەقەت مەندىكى زەنجىرلەر سىلەردە بولمىسۇن!) دەپ خۇدادىن تىلەيمەن، ــ دېدى.
30 شۇنىڭ بىلەن ئاگرىپپا خان، شۇنداقلا ۋالىي، بەرنىكى ۋە ئۇلار بىلەن بىللە ئولتۇرغانلار ئورۇنلىرىدىن تۇرۇپ، 31 زالدىن چىقىپ، بىر-بىرىگە:
ــ بۇ كىشىنىڭ ئۆلۈمگە ياكى تۈرمىگە سولاشقا تېگىشلىك ھېچبىر جىنايىتى يوق ئىكەن! ــ دېيىشتى.
32 ئاگرىپپا فېستۇسقا:
ــ بۇ ئادەم قەيسەرگە مۇراجىئەت قىلمىغان بولسا، قويۇپ بېرىلسە بولىدىكەنتۇق! ــ دېدى.

پاۋلۇس ۋە ھەمراھلىرىنىڭ رىم شەھىرىگە قىلغان دېڭىز سەپىرى

27

1 بىزنىڭ[328] ئىتالىيەگە[329] دېڭىز يولى بىلەن بېرىشىمىز قارار قىلىنغاندىن كېيىن، ئەمەلدارلار پاۋلۇس بىلەن باشقا بىرنەچچە مەھبۇسنى «ئاۋغۇستۇس قىسمى»دىكى[330] يۇلىيۇس ئىسىملىك بىر يۈزبېشىغا تاپشۇردى. 2 بىز ئادرامىتتىئۇمنىڭ بىر كېمىسىگە چىقتۇق. كېمە ئاسىيا ئۆلكىسىنىڭ دېڭىز بويلىرىدىكى شەھەرلەرگە باراتتى. تېسسالونىكا شەھىرىدىن بولغان ماكېدونىيەلىك، ئارىستارخۇس ئىسىملىك بىر كىشى بىز بىلەن ھەمسەپەر بولدى. 3 ئەتىسى بىز زىدون شەھىرىگە يېتىپ كەلدۇق. يۇلىيۇس پاۋلۇسقا كەڭچىلىك قىلىپ، شۇ يەردىكى دوست-بۇرادەرلىرىنىڭ

ئېرىشسۇن دەپ ئۆزىنىڭ كېرەك بولسا ئۆزۈن ۋاقىتقىچە سۆزلىگەنلىكىگە رازى بولغانلىقىنى كۆرسىتىۋاتىدۇ.
328 «بىز» — بۇ سۆزگە قارىغاندا لۇقا قايتىدىن پاۋلۇسقا ھەمراھ بولغانىدى.
329 «ئىتالىيەگە» — رىم شەھىرى ئىتالىيەنىڭ پايتەختى ئىدى.
330 «ئاۋغۇستۇس قىسمى» — ياكى «شاھانە قوشۇن». «ئاۋغۇستۇس» بولسا بىرىنچى رىم ئىمپېراتورى ئىدى. «قىسىم» ياكى «قوشۇن» مۇشۇ يەردە 600 لەشكەرلىك بىرلىكنى كۆرسىتىدۇ.

يېنىغا بېرىپ ئۇلارنىڭ غەمخورلىقىنى قوبۇل قىلىشىغا رۇخسەت قىلدى. 4 بىز
ئۇ يەردىن يەنە دېڭىزغا چىقتۇق. شاماللار قېرىشقاندەك قارشى تەرىپىمىزدىن
چىققانلىقى ئۈچۈن، سىپرۇس ئارىلىنىڭ شامالغا دالدا تەرىپى بىلەن ماڭدۇق.
5 كىلىكىيە ۋە پامفىلىيە ئۆلكىلىرىنىڭ ئۇدۇلىدىكى دېڭىزدىن ئۆتۈپ، لىكىيە
ئۆلكىسىدىكى مىرا شەھىرىگە كەلدۇق. 6 شۇ يەردە يۈزبېشى ئىسكەندەرىيە
شەھىرىدىكى ئىتالىيەگە بارىدىغان باشقا بىر كېمىنى تېپىپ، بىزنى ئۇنىڭغا
چىقىرىپ قويدى.
7 دېڭىزدا كۆپ كۈنلەر ناھايىتى ئاستا مېڭىپ، تەسلىكتە كىنىدوس
شەھىرىنىڭ ئۇدۇلىغا كەلدۇق. شامال مېڭىش يۆنىلىشىمىزنى توسۇۋاغاچقا، كىرىت
ئارىلىنىڭ شامالدىن دالدا تەرىپى بىلەن مېڭىپ[331]، سالمونىي يېرىم ئارىلىدىن
ئۆتۈپ، 8 دېڭىزدا تەسلىكتە ئىلگىرىلەپ قىرغاقنى بويلاپ، لاسېيا شەھىرىگە
يېقىن بولغان «گۈزەل ئارامگاھ» دەپ ئاتىلىدىغان بىر يەرگە كەلدۇق.
9 سەپەر بىلەن خېلى ۋاقىتلار ئۆتۈپ، روزا كۈنى ئاللىقاچان ئۆتكەن بولغاچقا،
دېڭىزدا سەپەر قىلىش خەتەرلىك ئىدى[332]. شۇڭا پاۋلۇس كۆپچىلىككە
نەسىھەت قىلىپ:
10 — بۇرادەرلەر، بۇ سەپەرنىڭ بالايىئاپەت ۋە ئېغىر زىيان بىلەن
تۈگەيدىغانلىقىنى كۆرۈۋاتىمەن؛ مال ۋە كېمىدىن مەھرۇم بولۇپلا قالماي، سەپەر
ئۆز جېنىمىزغىمۇ زامىن بولىدۇ! — دەپ ئاگاھلاندۇردى.
11 بىراق يۈزبېشى بولسا پاۋلۇسنىڭ سۆزىگە ئىشەنمەي، كېمە باشلىقى
بىلەن كېمە ئىگىسىنىڭ سۆزىگە ئىشەندى. 12 ئۇنىڭ ئۈستىگە، بۇ پورتمۇ
قىشلاشقا مۇۋاپىق جاي بولمىغاچقا، كۆپچىلىك يەنە دېڭىزغا چىقىپ،
مۇمكىنقەدەر فېنىكس شەھىرىگە يېتىپ بېرىپ، شۇ يەردە قىشلاشنى
قۇۋۋەتلىدى. فېنىكس بولسا كىرىت ئارىلىدىكى بىر دېڭىز پورتى بولۇپ، بىر

---

[331] ئەسلىدە ئۇلار مەغرىپ تەرەپكە ماڭماقچى، ھازىر جەنۇبقا قاراپ ماڭىدۇ. «روسۇل پاۋلۇسنىڭ سەپەرلىرى» دېگەن خەرىتىنى كۆرۈڭ.

[332] يەھۇدىيلارنىڭ «روزا كۈنى» ئادەتتە توققۇزىنچى ئايدا بولىدۇ، ھازىر كۈز پەسلى بولسا كېرەك. ئونىنچى ئايدىن كېيىن بوران كۆپ بولغانلىقتىن «ئوتتۇرا دېڭىز»دا سەپەر قىلىش خەتەرلىك ئىدى.

روسۇل پاۋلۇسنىڭ خۇش خەۋەرنى جاكارلىغان 4-سەپىرى

تەرىپى غەربىي جەنۇبقا ۋە بىر تەرىپى غەربىي شىمالغا قارايتتى[333].

دېڭىزدىكى بوران-چاپقۇن

13 جەنۇبتىن مەيىن شامال چىقىۋاتاتتى، كۆپچىلىك نىشانىمىزغا يېتىدىغان بولدۇق دەپ، لەڭگەرنى ئېلىۋېتىپ، كېمىنى كرىت ئارىلىنىڭ قىرغىقىنى بويلاپ ھەيدەپ ماڭدى. 14 لېكىن ئۇزۇن ئۆتمەي، ئارالدىن قاتتىق «شەرقىي شىمالدىن كەلگۈچى» دەپ ئاتىلىدىغان ئەشەددىي قارا بوران چىقىپ كەتتى. 15 كېمە بورانىڭ قاماللىقىدا قالغاچقا، ئۇنى شامالغا يۈزلەندۈرەلمەي، بوراننىڭ مەيلىچە مېڭىشىغا قويۇپ بەردۇق. 16-17 كلاۋدا دېگەن كىچىك بىر ئارالنىڭ شامالغا دالدا تەرىپىگە ئۆتۈۋېلىپ،

333 فېنىكس پورتى قىشلىق (ئادەتتە شەرقىي جەنۇب ۋە شەرقىي شىمالدىن چىقىدىغان) شامالدىن دالدا بولغاچقا، قىشلاش ئۈچۈن ياخشى جاي ئىدى.

قولۋاقنى كېمىگە چىقىرىۋېلىپ، ئارانلا ئۇنى ساقلاپ قالالىدۇق[334]. ئاندىن
كېمىچىلەر كېمىنى ئارغامچىلار بىلەن سىرتىدىن ئوراپ باغلىۋالدى[335].
كېمىنىڭ سىرتىس دەپ ئاتالغان دېڭىز ئاستىدىكى تاش-قۇم دۆۋىلىرىگە[336]
قېقىلىپ پېتىپ قېلىشىدىن قورقۇپ، تورمۇز لەڭگەرلىرىنى[337] چۈشۈرۈپ،
كېمىنى شامالنىڭ ھەيدىشىگە قويۇپ بەردى. 18 بوران ئۈستىمىزگە
شىددەتلىك سوققاچقا، ئەتىسى مالنى دېڭىزغا تاشلاشقا باشلىدى[338]. 19
ئۈچىنچى كۈنىدە ئۇلار ئۆز قوللىرى بىلەن كېمىدىكى قورال-جابدۇقلىرىنى
دېڭىزغا تاشلىۋەتتى. 20 كۆپ كۈنلەرگىچە يا كۈن يا يۇلتۇزلار كۆرۈنمەي،
بوران-چاپقۇن يەنىلا شىددەتلىك ئۈستىمىزگە توختىماي سوقۇۋەرگەچكە،
ئاخىردا قۇتۇلۇپ قېلىش ئۈمىدىمىزمۇ يوققا چىققانىدى.
21 كېمىدىكىلەر بىرنەرسە يېمىگىنىگە كۆپ كۈنلەر بولغاندىن كېيىن،
پاۋلۇس ئۇلارنىڭ ئارىسىدا تۇرۇپ:
— بۇرادەرلەر، سىلەر بالدۇرلا مېنىڭ گېپىمگە قۇلاق سېلىپ كرىتتىن دېڭىزغا
چىقماسلىقىڭلار كېرەك ئىدى. شۇنداق قىلغان بولساڭلار بۇ بالايىئاپەت ۋە
زىيان-زەخمەتلەرگە ئۇچرىمىغان بولاتتىڭلار. 22 لېكىن ئەمدى سىلەرنى
غەيرەتلىك بولۇشقا دەۋەت قىلىمەن. چۈنكى ئاراڭلاردا ھېچقايسىڭلار جېنىڭلاردىن
ئايرىلغىنى يوق، پەقەت كېمىدىنلا مەھرۇم قالىسىلەر. 23 چۈنكى مەن تەۋە بولغان
ۋە ئىبادەت-خىزمىتىنى قىلىپ كەلگەن خۇدانىڭ بىر پەرىشتىسى تۈنۈگۈن
كېچە يېنىمغا كېلىپ 24 ماڭا: «پاۋلۇس، قورقما! سەن قەيسەرنىڭ ئالدىغا

334 ئادەتتە قولۋاق كېمىنىڭ كەينىدىن سۆرىتىلىپ مېڭىلاتتى.

335 بۇ ئارغامچىلار كېمىنىڭ پارچىلىنىپ كېتىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىشى ئۈچۈن كېمىنى چىڭ تۇتۇپ تۇراتتى.

336 «سىرتىس» دېگەن ھازىرقى لىۋىيەدىكى ئىككى دېڭىز قولتۇقىنىڭ ئىسمىدۇر. شۇ قولتۇقلاردا كۆپ تېيىز جايلار ۋە دېڭىز ئاستىدا دائىم كۆچمە قۇم دۆۋىلىرى بولغاچقا، كېمىلەر ئۈچۈن بەك خەتەرلىك جايدۇر.

337 «تورمۇز لەڭگەرلىرى» بولسا يېنىكرەك لەڭگەر بولۇپ، دېڭىز تېگىگە تىرىلىپ كېمىنىڭ ئالدىغا مېڭىشىنى ئاستىلىتاتتى. باشقا بىرخىل تەرجىمىسى «يەلكەنلەرنى چۈشۈرۈپ»؛ ئەمما بىزنىڭچە شۇنداق ئەشەددىي بوراندا يەلكەنلەر ئاللىقاچان چۈشۈرۈلگەن بولاتتى.

338 مالنى تاشلاشنىڭ مەقستى كېمىنىڭ پارچىلىنىش مۇمكىنچىلىكىنى ئازايتىش ئۈچۈن ئۇنى يېنىكلىتىشتىن ئىبارەت.

بېرىپ تۇرۇشۇڭ كېرەك؛ ۋە مانا، خۇدا شاپائەت قىلىپ سەن بىلەن بىللە سەپەر قىلغانلارنىڭ ھەممىسىنىڭ جېنىنى تىلىگىنىڭنى ساڭا ئىجابەت قىلدى!» دېدى. 25 شۇنىڭ ئۈچۈن ئەي ئەپەندىلەر، غەيرەتلىك بولۇڭلار؛ چۈنكى خۇداغا ئىشىنىمەنكى، ماڭا قانداق ئېيتىلغان بولسا شۇنداق ئەمەلگە ئاشۇرۇلىدۇ. 26 بىراق بىز مەلۇم ئارالنىڭ قىرغىقىغا ئۇرۇلۇپ كېتىشىمىز مۇقەررەر بولىدۇ.

27 سەپىرىمىزنىڭ ئون تۆتىنچى كۈنى كېچىسى، كېمە ئادرىئاتىك دېڭىزىدا لەيلەپ يۈرۈۋاتقان بولۇپ، تۈن نىسپىدە، كېمىچىلەر قۇرۇقلۇققا يېقىنلاپ قېلىپتۇق، دەپ ئويلىدى. 28 ئۇلار چوڭقۇرلۇقنى ئۆلچەش ئارغامچىسىنى دېڭىزغا چۈشۈرۈپ، سۇنىڭ چوڭقۇرلۇقىنى ئۆلچەپ كۆرگەنىدى، يىگىرمە غۇلاچ چىقتى. سەل ئالدىغا مېڭىپ يەنە ئۆلچىگەنىدى، ئون بەش غۇلاچ چىقتى. 29 ئۇلار كېمىنىڭ خادا تاشلارغا ئۇرۇلۇپ كېتىشىدىن قورقۇپ، كېمىنىڭ كەينىدىن تۆت لەڭگەرنى تاشلىۋېتىپ[339]، تاڭ ئېتىشىنى تەلمۈرۈپ كۈتۈپ تۇردى. 30 لېكىن كېمىچىلەر كېمىدىن قاچماقچى بولۇپ كېمىنىڭ بېشىدىنمۇ لەڭگەرنى ئېلىپ تاشلىۋېتەيلى دەپ باھانە كۆرسىتىپ، قولۋاقنى دېڭىزغا چۈشۈردى. 31 پاۋلۇس يۈزبېشى ۋە لەشكەرلەرگە:

— بۇ كېمىچىلەر كېمىدە قالمىسا، سىلەر قۇتۇلالمايسىلەر! — دېدى.

32 بۇنىڭ بىلەن لەشكەرلەر كېمىدىكى قولۋاقنىڭ ئارغامچىلىرىنى كېسىپ، ئۇنى لەيلىتىپ قويدى[340]. 33 تاڭ ئاتاي دېگەندە، پاۋلۇس ھەممەيلەننى بىرئاز غىزالىنىۋېلىشقا دەۋەت قىلدى. ئۇ:

— سىلەرنىڭ دەككە-دۈككە ئىچىدە ھېچنېمە يېمەي تۇرغىنىڭلارغا ئون تۆت كۈن بولدى. 34 ئەمدى بىرئاز غىزالىنىشىڭلارنى ئۆتۈنىمەن. چۈنكى ھايات قېلىشىڭلار ئۈچۈن مۇشۇنداق قىلىشقا توغرا كېلىدۇ؛ چۈنكى ھېچقايسىڭلارنىڭ بېشىدىكى بىر تال مويمۇ زىيانغا ئۇچرىمايدۇ! — دېدى.

35 بۇ سۆزنى قىلىپ بولۇپ، ئۇ قولىغا بىر پارچە ناننى ئېلىپ، كۆپچىلىكنىڭ ئالدىدا خۇداغا تەشەككۈر ئېيتىپ ئوشتۇپ يېدى. 36 شۇنىڭ بىلەن ھەممەيلەن غەيرەتلىنىپ غىزالىنىشقا باشلىدى 37 (كېمىدە بىز جەمئىي

339 بۇ تۆت لەڭگەرنى (دېڭىزغا) تاشلاشنىڭ مەقسىتى كېمىنى توختىتىش، ئەلۋەتتە.

340 ياكى «دېڭىزغا تاشلىۋەتتى».

ئىككى يۈز يەتمىش ئالتە كىشى ئىدۇق). [38] ھەممەيلەن قورساقلىرىنى توقلىغاندىن كېيىن، كېمىنى يېنىكلىتىش ئۈچۈن، كېمىدىكى بۇغدايلارنىمۇ دېڭىزغا تاشلىۋەتتى.

كېمىنىڭ غەرق بولۇشى

[39] تاڭ ئاتقاندا، كېمىچىلەر قۇرۇقلۇقنىڭ نە ئىكەنلىكىنى تونۇمىدى. لېكىن ئۇنىڭدىكى بىر قۇملۇق قولتۇقنى بايقاپ، كېمىنى بىر ئامال قىلىپ شۇ يەردە ئۇرۇلدۇرۇپ قۇرۇقلۇققا چىقارماقچى بولدى. [40] ئۇلار ئالدى بىلەن لەڭگەرلەرنى بوشىتىپ، ئۇلارنى دېڭىزغا تاشلىۋەتتى. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا، كېمىنىڭ ئىككى يۆنىلىش پالىقىنىڭ باغلىرىنى بوشىتىپ[341]، ئۇلارنى چۈشۈرۈۋەتتى. ئاندىن كېمىنىڭ بېشىدىكى يەلكەننى شامالغا چىقىرىپ، كېمىنى قۇملۇقنىڭ قىرغىقىغا قارىتىپ ماڭدۇردى. [41] ئەمدى ئىككى ئېقىم بىر-بىرىگە ئۇچراشقان يەرگە كىرىپ قېلىپ، ئۇلار كېمىنى قىرغاققا سوقتۇرۇۋالدى[342]؛ كېمىنىڭ بېشى دېڭىز تېگىگە ئۇرۇلۇپ پېتىپ، مىدىرلىماي قالدى، لېكىن كېمىنىڭ ئارقا تەرىپى دولقۇنلارنىڭ زەربىسى بىلەن چۇۋۇلۇپ كېتىشكە باشلىدى.
[42] لەشكەرلەر مەھبۇسلارنىڭ سۇغا سەكرەپ قېچىپ كېتىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن، ھەممىسىنى ئۆلتۈرۈۋەتمەكچى بولدى[343]. [43] لېكىن يۈزبېشى پاۋلۇسنى قۇتقۇزۇشنى خالىغان بولۇپ، لەشكەرلەرنىڭ بۇنداق قىلىشىغا يول قويمىدى. ئۇ ئالدى بىلەن سۇ ئۈزۈشنى بىلىدىغانلارنىڭ سۇغا چۈشۈپ قىرغاققا چىقىشىنى، [44] قالغانلارنىڭ بەزىلىرىنى تاختايلارغا، بەزىلىرىنى كېمىنىڭ چۇۋۇلۇپ كەتكەن پارچىلىرىغا ئېسىلىپ، قىرغاققا چىقىشىنى بۇيرۇدى. شۇنداق بولدىكى، ھەممەيلەن قۇتۇلۇپ ساق-سالامەت قۇرۇقلۇققا چىقتى.

---

341 «كېمىنىڭ ئىككى يۆنىلىش پالىقىنىڭ باغلىرىنى بوشىتىش» — دېڭىز شۇنداق كۈچلۈك دولقۇنلىغاندا، بۇ پالاقلارنى دېڭىزغا چۈشۈرۈشنىڭ پايدىسى بولمايتتى. شۇڭا ئۇلار دەخلى بولمىسۇن ئۈچۈن پالاقنى بىر-بىرىگە چېتىپ كېمىگە دېڭىزدىن كۆتۈرۈپراق باغلاپ قويغاندى. ئۇنى ئەڭ ئاخىرقى قېتىم ئىشلىتىشكە بولاتتى، ئەگەر قاتتىق دولقۇندا بۇزۇلۇپ كەتسە ئامال يوق بولاتتى.

342 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «دېڭىز ئاستىدىكى قۇم دۆۋىسىگە ئۇرۇلۇپ پېتىپ قالدى».

343 رىملىق ئەسكەرلەر مەھبۇسلارنى قاچۇرۇپ قويسا ئۆزلىرى ئۆلۈم جازاسىغا مەھكۇم بولاتتى.

28

مالتا ئارىلىدا

[1] بىز قۇتۇلۇپ ساق-سالامەت قىرغاققا چىققاندىن كېيىن، ئۇ ئارالنىڭ مالتا دەپ ئاتىلىدىغانلىقىنى بىلدۇق. [2] يەرلىك خەلق[(344)] بىزگە ئىنتايىن مېھرىبانلىق بىلەن مۇئامىلە قىلدى؛ چۈنكى ئۇ چاغدا يامغۇر يېغىپ، ھاۋا سوغۇق بولغاچقا، ئۇلار گۈلخان يېقىپ بىزنى كۈتۈۋالدى. [3] پاۋلۇس بىر باغلام ئوتۇن تېرىپ كېلىپ ئوتقا تاشلىۋىدى، ئىسسىقتىن ئېتىلىپ چىققان بىر زەھەرلىك يىلان ئۇنىڭ قولىنى چىشلىگىنىچە چاپلىشىۋالدى. [4] شۇ يەرلىكلەر پاۋلۇسنىڭ قولىغا يېپىشىپ تۇرغان يىلاننى كۆرۈپ، بىر-بىرىگە:

― بۇ ئادەم چوقۇم بىر قاتىل ئىكەن! دېڭىزدىن قۇتۇلۇپ چىققان بولسىمۇ، «ئادىللىق»[(345)] ئۇنىڭ تىرىك قېلىشىغا يول قويمىدى، ― دېيىشتى.

[5] لېكىن پاۋلۇس يىلاننى ئوتنىڭ ئىچىگە سىلكىپ ئاتتى، ئۆزى بولسا ھېچقانداق زەخىم يېمىدى. [6] خەلق ئۇنىڭغا بەدىنى ئىششىپ كېتىدۇ ياكى ئۇ تۇيۇقسىز يىقىلىپ ئۆلىدۇ دەپ قاراپ تۇراتتى. لېكىن ئۇزۇن ۋاقىت قاراپ تۇرۇپ، ئۇنىڭدا ھېچقانداق بىنورمال ھالەتنىڭ بولمىغانلىقىنى كۆرۈپ، ئويلىغىنىدىن يېنىپ:

― بۇ بىر ئىلاھ بولسا كېرەك! ― دېيىشتى.

[7] ئۇ يەرنىڭ ئەتراپىدىكى يۇرتتا، ئارال باشلىقى (پۇبلىيۇس دەپ ئاتالغان)نىڭ بىرنەچچە يەر-ئېتىزلىرى بار ئىدى. ئۇ بىزنى ئۆيىگە باشلاپ، ئۈچ كۈن قىزغىن مېھمان قىلىپ كۈتتى. [8] ئۇ چاغدا شۇنداق بولدىكى، پۇبلىيۇسنىڭ ئاتىسىنىڭ قىزىتمىسى ئۆرلەپ، تولغاق بولۇپ يېتىپ قالغانىكەن. پاۋلۇس ئۇنىڭ يېنىغا كىرىپ، دۇئا قىلىپ ئۇستىگە قولىنى تەگكۈزۈپ، ئۇنى ساقايتىپ قويدى. [9] شۇنىڭدىن كېيىن ئارالدىكى قالغان كېسەللەرنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭ ئالدىغا كېلىپ، ساقايتىلدى. [10] ئۇلار بىزنىڭ ھۆرمىتىمىزگە نۇرغۇن سوۋغاتلارنى بېغىشلىغان بولۇپ، ئاخىردا بۇ يەردىن يەنە يولغا چىققان ۋاقتىمىزدا، بىزنى يولغا لازىملىق نەرسە-كېرەكلەر بىلەن تەمىنلىدى.

---

[344] «يەرلىك خەلق» ― گرېك تىلىدا «ساقاللىقلار». بۇ سۆز ئۇلارنىڭ يات تىللىق (دېمەك، ئىبرانىي، گرېك ياكى لاتىن تىللىق ئەمەس) ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ.

[345] «ئادىللىق» ― ئۇلار چوقۇنىدىغان بۇتلاردىن بىرى بولغان ئايال ئىلاھ بولسا كېرەك.

مالتادىن رىم شەھىرىگە بېرىش

11 مالتا ئارىلىدا ئىسكەندەرىيەدىن كەلگەن، بېشىغا «ساماۋىي قوشكېزەك»
ئىلاھلىرىنىڭ نەقىشلىرى ئويۇلغان بىر كېمە قىشلىغانىدى[346]. ئارالدا ئۈچ ئاي
تۇرغاندىن كېيىن، بىز بۇ كېمە بىلەن يولغا چىقتۇق. 12 سىراكۇزا شەھىرىگە
كېلىپ، ئۇ يەردە ئۈچ كۈن تۇردۇق. 13 ئاندىن ئايلىنىپ مېڭىپ، ئىتالىيەدىكى
رىگىيوم شەھىرىگە كەلدۇق. ئەتىسى شامال يۆنىلىشى ئۆزگىرىپ جەنۇبتىن
چىقىشى بىلەن، ئىككىنچى كۈنى پۇتېئولى شەھىرىگە يېتىپ كەلدۇق. 14
ئۇ يەردە بىرنەچچە قېرىنداشلارنى تاپتۇق، ئۇلارنىڭ ئۆتۈنۈشلىرى بىلەن بىز
ئۇلاردا بىر ھەپتە تۇردۇق. شۇنداق قىلىپ بىز رىم شەھىرىگە يېتىپ كەلدۇق.
15 كېلىۋاتقانلىقىمىزدىن خەۋەر تاپقان شۇ يەردىكى قېرىنداشلار بىزنى قارشى
ئېلىش ئۈچۈن شەھەردىن چىقىپ ھەتتا «ئاپپيۇس بازىرى»غىچە، بەزىلىرى
«ئۈچ ساراي»غىچە كەلگەنىدى[347]. پاۋلۇس ئۇلارنى كۆرگەندە، خۇداغا
رەھمەت ئېيتىپ، غەيرەتلەندى.

پاۋلۇس رىم شەھىرىدە

16 رىم شەھىرىگە كىرگىنىمىزدە، يۈزبېشى مەھبۇسلارنى ئوردا قاراۋۇل بېگىگە
تاپشۇردى[348]؛ لېكىن پاۋلۇسنىڭ بىرلا كۆزەتكۈچى لەشكەر بىلەن بىر ئۆيدە
ئايرىم تۇرۇشىغا رۇخسەت قىلىندى. 17 ئۈچ كۈندىن كېيىن، ئۇ ئۇ يەردىكى
يەھۇدىيلارنىڭ كاتتىۋاشلىرىنى ئۆزى بىلەن كۆرۈشۈشكە چاقىردى. ئۇلار جەم
بولغاندا، ئۇ مۇنداق دېدى:

---

346 «ساماۋىي قوشكېزەك» — رىملىقلارنىڭ چوقۇنغان ئىلاھلىرى «كاستور بىلەن پوللۇكس» (گرېك تىلىدا «دىئوسكورى») ئىدى. دېڭىزچىلار ئۇلارنى دېڭىز سەپەرلىرىنى ئوڭۇشلۇق قىلىدۇ، دەپ قارايتتى.

347 «ئاپپيۇس بازىرى» رىمدىن 71 كىلومېتر، «ئۈچ ساراي» 55 كىلومېتر يىراق ئىدى.

348 بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە «يۈزبېشى مەھبۇسلارنى ئوردا قاراۋۇل بېگىگە تاپشۇردى» دېگەن سۆزلەر تېپىلمايدۇ.

— قېرىنداشلار! مەن خەلقىمىزگە ياكى ئاتا-بوۋىلىرىمىزدىن قالدۇرۇلغان
ئۆرپ-ئادەتلەرگە قارشى ھېچقانداق ئىش قىلمىغان بولساممۇ، يېرۇسالېمدا
تۇرغىنىمدا تۇتقۇن قىلىنىپ رىملىقلارنىڭ قولىغا تاپشۇرۇلدۇم. [18] رىملىقلار
مېنى سوراقتا تارتىپ، مەندە ئۆلۈم جازاسىغا مەھكۇم قىلغۇدەك بىرەر جىنايەت
بولمىغاچقا، مېنى قويۇۋەتمەكچى بولدى. [19] لېكىن يەھۇدىيلار بۇنىڭغا قارشىلىق
بىلدۈرگەچكە، قەيسەرگە مۇراجىئەت قىلىشقا مەجبۇر بولدۇم. بۇلارنى دېگىنىم
بىلەن، بۇ مېنىڭ ئۆز خەلقىم ئۈستىدىن شىكايىتىم بار دېگەنلىكىم ئەمەس. [20]
شۇ سەۋەبتىن مەن سىلەر بىلەن يۈز كۆرۈشۈش ۋە بۇ ھەقتە سىلەرگە ئېيتىش
ئۈچۈن سىلەرنى بۇ يەرگە چاقىردىم. چۈنكى بۇ زەنجىر بىلەن باغلىنىشىمنىڭ
سەۋەبى دەل ئىسرائىلنىڭ كۈتكەن ئۈمىدىدۇر.
[21] ئۇلار پاۋلۇسقا:
— بىز بولساق يەھۇدىيەدىن سەن توغرۇلۇق خەت ئالمىدۇق، ياكى ئۇ يەردىن
كەلگەن قېرىنداشلارنىڭ ھېچقايسىسىمۇ سەن توغرۇلۇق بىرەر يامان خەۋەر
ئەكەلمىدى ياكى يامان گېپىڭنى قىلمىدى. [22] لېكىن سېنىڭ پىكىرلىرىڭنى
ئاڭلىغۇمىز بار. چۈنكى ھەممە يەردە كىشىلەرنىڭ سەن تەۋە بولغان بۇ
مەزھەپكە قارشى سۆزلەۋاتقانلىقىدىن خەۋىرىمىز بار! — دېيىشتى.
[23] شۇنىڭ بىلەن ئۇلار پاۋلۇس بىلەن كۆرۈشۈشكە بىر كۈننى بېكىتتى. ئۇ
كۈنى نۇرغۇن كىشىلەر ئۇنىڭ تۇرغان يېرىگە كەلگەنىدى؛ ئۇ تاڭ ئاتقاندىن
كەچكىچە ئۇلارغا سۆز-كالامنى شەرھلەپ، خۇدانىڭ پادىشاھلىقى ھەققىدە
تولۇق گۇۋاھلىق بېرىپ، تەۋرات ھەم پەيغەمبەرلەرنىڭ يازمىلىرىدىن[349]
نەقىل كەلتۈرۈپ، ئۇلارنى ئەيسا توغرۇلۇق قايىل قىلىشقا كۈچىدى. [24] ئۇنىڭ
سۆزلىرىگە بەزىلەر ئىشەندۈرۈلدى، بەزىلەر ئىشىنىشنى رەت قىلدى. [25] ئۇلار
پاۋلۇسنىڭ مۇنداق بىر سۆزنى قىلىشى بىلەن ئۆزئارا كېلىشەلمەي قايتىپ
كەتتى. ئۇ مۇنداق دېدى:
— مۇقەددەس روھ يەشايا پەيغەمبەر ئارقىلىق ئاتا-بوۋىلىرىمىزغا مۇنۇ سۆزنى
دەل جايىدا ئېيتقان:

[349] «تەۋرات ھەم پەيغەمبەرلەرنىڭ يازمىلىرى» — 14:24 ۋە ئۇنىڭدىكى ئىزاھاتنى كۆرۈڭ. مۇشۇ يەردە «تەۋرات» گرېك تىلىدا«مۇسانىڭ (تەۋرات) قانۇنى».

26 ــ «بارغىن؛ مۇشۇ خەلققە مۇنداق دەپ ئېيتقىن: ــ
«سىلەر ئاڭلاشنى ئاڭلايسىلەر، بىراق چۈشەنمەيسىلەر؛
كۆرۈشنى كۆرۈسىلەر، بىراق بىلىپ يەتمەيسىلەر.
27 چۈنكى مۇشۇ خەلقنىڭ يۈرىكىنى ماي قاپلاپ كەتكەن،
ئۇلار ئاڭلىغاندا قۇلاقلىرىنى ئېغىر قىلىشۋالغان،
ئۇلار كۆزلىرىنى يۇمۇۋالغان؛
ئۇنداق بولمىسىدى، ئۇلار كۆزلىرى بىلەن كۆرۈپ،
قۇلىقى بىلەن ئاڭلاپ،
كۆڭلى بىلەن چۈشىنىپ،
ئۆز يولىدىنياندۇرۇلۇشى بىلەن،
مەن ئۇلارنى ساقايتقان بولاتتىم»»[350].

29-28 ــ شۇڭا بىلىشىڭلار كېرەككى، خۇدانىڭ بۇ نىجاتلىقى يات ئەللىكلەرگە ئەۋەتىلىشۋاتىدۇ. ئۇلار بولسا ئۇنىڭغا قۇلاق سالماي قالمايدۇ! ــ دېدى[351]. ئۇ بۇ سۆزلەرنى ئېيتقاندا يەھۇدىيلار ئۆز-ئارا قاتتىق تالاش-تارتىش قىلىشىپ كەتتى.

30 پاۋلۇس ئۆزى ئىجارىگە ئالغان ئۆيدە تولۇق ئىككى يىل تۇردى ۋە بۇ يەردە ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشۈشكە كەلگەن ھەممە كىشىلەرنى قوبۇل قىلىپ، 31 تولىمۇ يۈرەكلىك بىلەن ھەم ھېچ توسالغۇغا ئۇچرىماي، خۇدانىڭ پادىشاھلىقىنى جار قىلىپ، رەب ئەيسا مەسىھكە دائىر ھەقىقەتلەرنى يەتكۈزۈپ تەلىم بەردى.

---

350 «يەش.» 6:9-10دىن نەقىل كەلتۈرۈلگەن.

351 بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە: «ئۇ بۇ سۆزلەرنى ئېيتقاندا يەھۇدىيلار ئۆز-ئارا قاتتىق تالاش-تارتىش قىلىشىپ كەتتى» دېگەن سۆزلەر تېپىلمايدۇ.

قوشۇمچە سۆز

لۇقا يازغان تارىخنىڭ «چەكلىكلىكى» توغرۇلۇق

ئۇشبۇ كىتابتا ساناقسىز ساۋاقلار ۋە ئېتىقادنى رىغبەتلەندۈرىدىغان ئىشلار تېپىلىدۇ. مۇشۇ يەردە سەھىپە چەكلىمىسى بولغاچقا، تۆۋەندە تۆت سوئال ئۈستىدىلا توختىلىمىز. بىرىنچى ۋە ئىككىنچىسى لۇقانىڭ تارىخنىڭ چەكلىك دائىرىسى بىلەن باغلىق. ئۇ خۇش خەۋەرنىڭ «كىچىك ئاسىيا» (تۈركىيە) ۋە ياۋروپادا قانداق تارقالغانلىقى، شۇنداقلا جامائەتلەر ئۆسۈپ كېڭەيتىلگەنلىكى توغرۇلۇق بىزگە كۆپ تەپسىلاتلارنى تەمىنلەيدۇ. ئەمدى نېمىشقا ئۇ جامائەتنىڭ ئافرىقا ياكى ئاسىيادا بولغان ئىلگىرىلەشلىرى توغرۇلۇق يازمايدۇ؟

خېلى روشەنكى، لۇقا جامائەتنىڭ «تولۇق تارىخ»ىنى يېزىشقا ئىنتىلگەن ئەمەس (ئەمەلىيەتتە بۇنداق بىر تارىخنى يېزىش ھەرگىز مۇمكىن ئەمەس — «يۇھ.» 25:21نى كۆرۈڭ). لۇقانىڭ خاتىرىلىگىنى، يەنى جامائەتنىڭ ياۋروپا تەرەپكە قاراپ ئىلگىرىلىشىگە كەلسەك، ئىشىنىمىزكى، بۇ ئىلگىرىلەش يۆلىنىشى ئەمەلىيەتتە ئەڭ كۆپ توسالغۇ-قىيىنچىلىقلارغا ئۇچرىغان يۆلىنىش ئىدى. جامائەتتىكى قەدىمكى ئەنئەنىلەر ۋە باشقا تارىخلاردىن بىلىمىزكى، جامائەتلەرنىڭ ئاسىيا ۋە ئافرىقىدا كۆپىيىشى ياۋروپادىكى كۆپىيىشتىن تېخىمۇ تېز ئىدى. شۇڭا لۇقا ئېتىقادىمىزغا ئەڭ كۈچلۈك رىغبەت-تۈرتكە بولسۇن دەپ، بىزگە جامائەتنىڭ قاتتىق زىيانكەشلىك ۋە تۈرلۈك قىيىنچىلىقلار ئاستىدا ئۆسۈشى ۋە كېڭىيىشى خاتىرىلەنگەن بىر تارىخنى تەمىنلەيدۇ.

ئىككىنچى مەسىلە يۇقىرىقىغا ئوخشاپ كېتىدۇ ــ كىتابنىڭ ئىككىنچى يېرىمىدا روسۇل پاۋلۇسنىڭ رىم قانۇن تۈزۈمىدە سوراقتا تارتىلىشلىرى ۋە ئۇچرىغان مەسىلىلەر، شۇنداقلا پاۋلۇسنىڭ ئىمپېراتورنىڭ ئۆزى ئۈستىدىن ھۆكۈم چىقىرىشى ئۈچۈن رىم شەھىرىگە بېرىش سەپىرى توغرۇلۇق نېمىشقا شۇنچە كۆپ تەپسىلاتلار تەسۋىرلىنىدۇ؟ بۇنىڭدا روھىي بىلىم-ساۋاق بارمۇ؟

بۇ مەسىلە توغرۇلۇق «تۆت بايان»دىكى كىرىش سۆزىمىزدە ئازراق توختىلىمىز: ـ

«يەنە مۇمكىنچىلىكى باركى، ئەينى ۋاقىتتا تېئوفىلۇس رىم جەمئىيىتىدە يۇقىرى تەبىقىدىكى ئادۋوكات بولۇپ، پاۋلۇسنىڭ سوراق ئىشلىرىغا تەييارلىق قىلىۋاتقان بولۇشى مۇمكىن. شۇنداق بولغاندا، لۇقانىڭ ئەيسانىڭ تەرجىمىھالى بولغان «لۇقا»نى ۋە «روسۇللارنىڭ پائالىيەتلىرى»نى يېزىشتىكى مەقسىتى تېئوفىلۇسقا پاۋلۇسنى («روس.» 28-بابنى كۆرۈڭ)، شۇنداقلا ئۇ جاكارلىغان ئېتىقادنى قەيسەر ئالدىدا ئاقلاش ئىسپاتى بىلەن تولۇقلاش تەمىنلەشتىن ئىبارەت بولۇشى مۇمكىن، دەپ قىياس قىلىشقا بولىدۇ».

شۇڭا «لۇقا» بىلەن «روسۇللارنىڭ پائالىيەتلىرى»نى مەسىھ ئېتىقادىنى ئاقلاپ تەسۋىرلەيدىغان بىر پۈتۈن بايان دېيىشكە بولىدۇ. پۈتۈن ئىمپېرىيەنىڭ بىپايان زېمىندا، شىمالدا ئەنگلىيە ۋە گاللىيەدىن جەنۇبتا ئافرىقا ۋە مىسىرغىچە، غەربتە ئىسپانىيەدىن شەرقتە «كىچىك ئاسىيا» (تۈركىيە)، سۈرىيە ۋە ئىئوردانىيەگىچە، ھەربىر ئاددىي پۇقرا، شۇنداقلا بارلىق ھۆكۈمدارلار ئۆز ئورتاق تىلى (گرېك تىلى)دا بۇ باياننى ئوقۇيالايدۇ. بولۇپمۇ «روسۇللارنىڭ پائالىيەتلىرى»دىكى ئەڭ ئاخىرقى بابلاردا روسۇل پاۋلۇسنىڭ رىمنىڭ قانۇن-تۈزۈمىگە تولۇق بويسۇنغانلىقىنى كۆرىمىز. گەرچە رىمدىكى نەزەربەندتىن قېچىشقا كۆپ پۇرسەتلەر چىققان بولسىمۇ، ئۇ قاچمايدۇ. ئۇ كۆپ رىملىق ھۆكۈمدارلار ئالدىدا سوراققا تارتىلىدۇ. ئۇلارنىڭ سۆز-ھەرىكەتلىرىدىن ئۇلارنىڭ چىرىكلىشىپ كەتكەنلىكى ئېنىق كۆرۈنۈپ تۇرسىمۇ، پاۋلۇس ئۇلارغا رىم ھۆكۈمىتىنىڭ ۋەكىلىدەك ھۆرمەت بىلەن سۆزلەيدۇ. ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىك ئالدىن كۆرەرلىكى بىلەن رىمنىڭ كېمىسىدە ئولتۇرغان 276 كىشى قۇتقۇزۇلىدۇ (27-باب). شۇنىڭ بىلەن ھەممە كىشىنىڭ كۆزىگە كۆرۈنىدۇكى، مەسىھگە ئېتىقاد قىلغان ئادەملەر سەممىي بىر ھۆكۈمەتكە ھېچ تەھدىت يەتكۈزمەيدۇ، ئەكسىچە ئامانلىق ۋە قانۇننى ئەتىۋارلايدىغان بىر جەمئىيەتتە خېلى ئىجابىي تەسىر كۆرسىتىپ، شۇلار تۇرۇۋاتقان ھەربىر دۆلەتكە پايدا يەتكۈزگۈچى ئاملدۇر. مۇشۇنداق سۈپەت ئىگىلىرى، پەقەت رىم ئىمپېرىيەسىگە ئەمەس، بەلكى ئۆز پۇقرالىرىنىڭ مەنپەئەتىنى كۆزلەيدىغان ھەرقانداق ئىمپېرىيە ياكى پادىشاھلىققا ئۆزىنى تەۋسىيە قىلىدۇ.

«ماتتىياس»نىڭ «ئون ئىككىنچى روسۇل» دەپ تاللىنىشى (26-15:1) توغرۇلۇق ـ «ئون ئىككىنچى روسۇل» كىم؟

بۇ سوئالنىڭ ئۆزى ئانچە مۇھىم ئەمەس. ئەمما بۇ مەسىلە ئىنتايىن مۇھىم بىر پرىنسىپقا مۇناسىۋەتلىك بولغاچقا، ئۇنىڭ ئۈستىدە توختىلىشنىڭ پايدىسى بار.

ئىنجىلدا «ئون ئىككى روسۇل»دىن باشقا «روسۇل» دەپ ئېنىق ئاتالغان ئاز دېگەندىمۇ يەنە ئون ئەر كىشى بار. خېلى روشەنكى، بۇلاردىن باشقا يەنە بىرنەچچە نامسىز روسۇللارمۇ بار ئىدى. «كورىنتلىقلارغا (2)»دىكى «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە «روسۇللار» توغرۇلۇق ئىزاھاتلىرىمىزنى كۆرۈڭ. شۇ يەردە ئېيتقىنىمىزدەك، بىز شۇ «ئون ئىككى (روسۇل)»نى (جامائەتكە نىسبەتەن) «ئۇل» ياكى «ئاساس قىلىنغان» دەپ قارايمىز. دېمەك، ئۇلارنىڭ رەبدىن تاپشۇرۇۋالغان ھوقۇقى ۋە قوبۇل قىلغان ۋەھىيلىرى ھەتتا باشقا روسۇللارنىكىدىنمۇ يۇقىرى دەرىجىدە ئىدى. «ساماۋىي يېرۇسالېم»نىڭ ئون ئىككى دەرۋازىسىدا «ئون ئىككى روسۇل»نىڭ ئىسىملىرى يېزىقلىق («ۋەھ.» 14:21).

رەب ئەيسامۇ «سىلەر (ئون ئىككى روسۇل) ئون ئىككى تەختتە ئولتۇرۇپ، ئىسرائىلنىڭ ئون ئىككى قەبىلىسىنىڭ ئۈستىدىن ھۆكۈم چىقىرىسىلەر» دېگەن («مات.» 28:19). شۇڭا بۇ «ئون ئىككى»نىڭ خۇدانىڭ پىلانىدا ئالاھىدە ئورۇنغا ئىگە بولغانلىقىدا قىلچە گۇمان يوق.

يۇقىرىقى ئايەتلەردە، روسۇل پېترۇس زەبۇردىن (25:69، 8:109) مەسىھنىڭ ساتقۇنلۇق قىلىنىشى ۋە ئۇنىڭغا ساتقۇنلۇق قىلغۇچىنىڭ ئورنىنىڭ باشقا بىرسىگە تاپشۇرۇلىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدىغان بېشارەتلەرنى نەقىل كەلتۈرىدۇ. پېترۇسنىڭ بۇ بېشارەتلەرگە شەرھ بەرگەنلىكىنى توغرا دەپ ئىشىنىمىز. ئۇلار دەرۋەقە، باشقا بىرسىنىڭ يەھۇدانىڭ ئورنىنى باسىدىغانلىقى، «ئون ئىككىنچى روسۇل» بولىدىغانلىقىنى ئالدىنالا كۆرسىتىدۇ.

ھالبۇكى، قېرىنداشلارنىڭ يەھۇدانىڭ «ئورنىنى باسقۇچى»نى تاللىشى توغرا چىقتىمۇ؟ رەب ئۇلاردىن ئايرىلىپ ئاسمانغا كۆتۈرۈلگەندە ئۇلارغا پەقەت «يېرۇسالېمدا تۇرۇپ مۇقەددەس روھنىڭ ئۈستۈڭلارغا چۈشۈشىنى كۈتۈڭلار» دېگەن بىرلا جەددىي ۋە تەپسىلىي ئەمر قالدۇرغانىدى. ئۇلارنىڭ جەددىي موھتاج بولغىنى مانا شۇ ئىدى. رەبنىڭ مۇقەددەس روھ توغرۇلۇق بولغان كۆپ تەلىملىرىگە (بولۇپمۇ «يۇھاننا» 14-16-بابلار)

قارىغاندا، ئۇ ئۆزى ئۇلاردىن ئايرىلىپ، ئۇلارنىڭ يېنىدا بولمىغاندا مۇقەددەس روھنىڭ ئۇلارنىڭ ئورنىنى بېسىپ ئۇلارغا تەلىم بەرگۈچى ۋە يېتەكچى بولىدىغانلىقى توغرۇلۇق ئېنىق سۆزلىگەنلىكىنى كۆرىمىز. مەسىلەن، 13:16دە ئۇ: «ئۇ، يەنى ھەقىقەتنىڭ روھى كەلگەندە سىلەرنى بارلىق ھەقىقەتكە چۈمدۈرۈپ يېتەكلەيدۇ» دەيدۇ. بۇنداق ئېنىق تاپشۇرۇق بولغانىكەن، پېترۇس نېمىشقا ئەيسا يېنىدا بولمىغان، ئەمما مۇقەددەس روھ تېخى كەلمىگەن ئەھۋالدا تەلىم بەرگۈچى ھەمدە يېتەكچى رولىنى ئۆز زىممىسىگە ئالىدۇ؟

بىز قېرىنداشلارنىڭ «ئىككى كىشىنى بېكىتتى»، ئاندىن ئۇلارنىڭ:

— «سەن، ئى ھەممە ئادەمنىڭ قەلبىنى بىلگۈچى پەرۋەردىگار! ... بۇ ئىككىيلەندىن قايسىسىنى تاللىغانلىقىڭنى كۆرسەتكەيسەن!» دېگەن دۇئاسىنى ئوقۇغىنىمىزدا، ئۇلار خۇداغا ئانچە كەڭ تاللاش دائىرىسى بەرمىگەن، دەپ ئويلىماي قالمايمىز! شۇنىڭغا ئوخشاش، كۆپ دۇئالار خۇدانىڭ ئىشلىرىمىزنى ھەل قىلىدىغان ئاجايىب كارامىتىگە چەك بەلگىلەپ قويغاندەك بولۇپ قالىدۇ. مەسىلەن، «ئاھ خۇدا، مېنىڭ ئوغلۇمنىڭ كېسىلىنى ساقايتىش ئۈچۈن ماڭا ئۇنى دوختۇرخانىدا ياتقۇزغۇدەك پۇل تەمىنلىگەيسەن!» دېگەندەك دۇئالارنى قىلىشىدۇ. ئەمدى خۇدانىڭ باشقا يوللىرى يوقمۇ؟ ئۇ بىۋاسىتە ساقايتالامدۇ؟ ياكى باشقا بىر ۋاسىتە بىلەن ساقايتالامدۇ؟ بىز پۇلسىز، دورىسىز ۋە ئامالسىز قالغاندا، ئۇمۇ ئامالسىز قالدىمۇ؟ قانداقمۇ بىز ئۇنى ئۆزىمىزنىڭ چەكلىك ئوي-پىكىر دائىرىسىگە باغلىيالايمىز؟ (ھالبۇكى، خۇداغا شۈكرى، ئۇ كۆپ ۋاقىتلاردا دۇئايىمىزدا ئاغزىمىزدىن چىققان سۆز-شەرتلەر بويىچە ئەمەس، بەلكى قەلبىمىزدىكى نىدا-پەريادىمىزغا قاراپ جاۋاب بېرىدۇ).

قېرىنداشلارنىڭ چەك تاشلىشىدىنمۇ ئاشۇ ۋاقىتتا مۇقەددەس روھنىڭ ئادەمنىڭ روھ-قەلبىدە بېرىدىغان يېتەكچىلىكى، تەلىمى ۋە گۇۋاھلىق بېرىشىنىڭ ئۇلاردا تېخى بولمىغانلىقىنى كۆرەلەيمىز.

بىز يۇقىرىقى ئىشلاردىن تۆۋەندىكى پرىنسىپنىڭ روشەن بىر مىسالىنى كۆرەلەيمىز، دەپ ئىشىنىمىز. مۇشۇ مۇھىم پرىنسىپنى تونۇپ يەتمىگۈچە خۇدانىڭ ئۆزىنى ھەقىقىي تونىيالمايمىز (خۇدا يەشايا پەيغەمبەر ئارقىلىق دېگەن):

— «چۈنكى مېنىڭ ئويلىغانلىرىم سىلەرنىڭ ئويلىغانلىرىڭلار ئەمەس،
مېنىڭ يوللىرىم بولسا سىلەرنىڭ يوللىرىڭلار ئەمەستۇر؛

چۈنكى ئاسمان يەردىن قانچە يۇقىرى بولسا،
مانا ئۆز يوللىرىم سىلەرنىڭ يوللىرىڭلاردىن،
مېنىڭ ئويلىغانلىرىم سىلەرنىڭ ئويلىغانلىرىڭلاردىن شۇنچە يۇقىرىدۇر» («يەش.» 55:8-9).

پېترۇسنىڭ بىرسىنىڭ روسۇل بولۇش ئۈچۈن قانداق سالاھىيەتكە ئىگە بولۇش كېرەكلىكى توغرۇلۇق ئويلىغىنى ئورۇنلۇق، ئاساسى باردەك قىلغىنى بىلەن، ئۇنىڭدا شۈبھىسىزكى، خۇدانىڭ قادىرلىقى توغرۇلۇق ئىككى چوڭ خاتا قىياس ھەمدە بىر چوڭ كەمچىلىك بار؛ شۇڭا، ئۇنىڭ بۇ ئويلىرىنىڭ «خۇدانىڭ ئويلىغانلىرى» ئەمەس، دەپ ئىشىنىمىز.

ئەمدى پېترۇسنىڭ قىياسلىرى ۋە ئويىدا بولغان كەمچىلىك بولسا: —

(1) ئەيسانىڭ تەلىمى ۋە ھاياتىغا تولۇق گۇۋاھچى بولۇشى ئۈچۈن، ئون ئىككىنچى روسۇلى بولىدىغان ئادەم ئەيسا يەر يۈزىدە خىزمەتتە بولغان چېغىدا (يەھيا پەيغەمبەرنىڭ چۆمۈلدۈرۈش يۈرگۈزگەن ۋاقتىدىن تارتىپ ئەيسانىڭ ئاسمانغا كۆتۈرۈلۈشىگىچە) جىسمانىي جەھەتتە ئۇنىڭ يېنىدا بولۇشى كېرەك ئىدى.

(2) ئەيسانىڭ ئۆلۈمدىن تىرىلدۈرۈلگەنلىكىنى «ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگەن» گۇۋاھچى بولۇشى ئۈچۈن، ئەيسانىڭ ئۆلۈمدىن كېيىن ئاسمانغا كۆتۈرۈلۈشىگىچە يەنىلا ئۇ جىسمانىي جەھەتتە باشقا روسۇللار بىلەن بىللە بولغان بولۇشى كېرەك ئىدى.

(3) پېترۇس تىلغا ئالمىغان، ئەمما روسۇلنىڭ سالاھىيىتىدە بولۇشى ئۈچۈن كەم بولسا بولمايدىغان مۇھىم ئامىل بولسا مەسىھنىڭ ئادەمنى چاقىرىشىدۇر. بارساباس ياكى ماتتىياستا مۇنداق چاقىرىق بارمۇ؟ ئۇلار بۇنى ئېنىقلاشقا ئانچە ئىنتىلمىگەن ئوخشايدۇ.

بىزگە خۇدا «ئون ئىككىنچى روسۇل»نىڭ ئورنىنى بېسىشقا، يەنى بىر «ئۇل روسۇل» بولۇشقا ھەقىقىي بېكىتكەن كىشى روسۇل پاۋلۇستەك كۆرۈنىدۇ (مۇنداق دېگىنىمىز، ماتتىياسنىڭ بىرخىل «روسۇللۇق خىزمەت»ى يوق، دېگەنلىكىمىز ئەمەس — 4:33، 5:12نى كۆرۈڭ). مەسىھ يەر يۈزىدە خىزمەتتە تۇرغاندا پاۋلۇس ئۇنىڭغا ئەگىشىش بىر ياقتا تۇرسۇن، بىلىشمىزچە، ھەتتا ئۇنى كۆرۈپ باققانمۇ ئەمەس. لېكىن ئۇ مەسىھنىڭ تىرىلگەنلىكىگە گۇۋاھچى بولۇپ چىقتى؛ چۈنكى مەسىھ ئۆزىنى ئۇنىڭغا ئالاھىدە ئايان قىلغان («1كور.» 9:1نى كۆرۈڭ). ئۇنىڭغا يەنە مەسىھنىڭ يەر يۈزىدىكى يۈرۈش-تۇرۇشلىرى توغرۇلۇق كۆپ تەپسىلاتلار ۋەھيى ئارقىلىق ئايان قىلىنغان (مەسىلەن، خۇدا

ئۇنىڭغا ئەيسانى ئەسلەيدىغان «كەچلىك تاماق»، يەنى «نان ئوشتۇش»نىڭ تەپسىلاتىنى ۋەھيي بىلەن ئايان قىلغان («1كور.» 11:23-26 ۋە «گال.» 1:10-12نى كۆرۈڭ). شۇنداق بولۇپلا قالماي، ئۇ باشقا روسۇللار بىلەن سېلىشتۇرغاندا، مەسىھنىڭ ئىچكى هاياتى، ئۆلۈمى ۋە تىرىلىشىنىڭ ئەھمىيىتى توغرۇلۇق يۇقىرى دەرىجىدە ۋەھيىلەرنى تاپشۇرۇۋالغانىدى. ئۇ ئۆزىنىڭ روھىي تۇغۇلۇشى توغرۇلۇق «ۋاقتسىز تۇغۇلغان بوۋاقمەن» دەيدۇ («1كور.» 8:15-9) — دېمەك، «روھىي تۇغۇلۇشۇم نورمال جەريان ئارقىلىق ئەمەس، بەلكى ناھايىتى قىسقا ۋاقىت ئىچىدە ھامىلە بولۇپ تۇغۇلغانىدىم». ئۇنىڭ بۇنداق دېگىنى شۈبھىسىزكى، ئۇنىڭ روسۇللۇققا كىرىشكەنلىكىنى باشقا روسۇللارنىڭكى بىلەن سېلىشتۇرۇش ئىدى. ئۇلار بولسا مەسىھكە ئۈچ يېرىم يىل ئەگىشىپ ئۆگەنگەن، ئەمما پاۋلۇس بولسا ئادەمنىڭ ئەقلىي قابىلىيىتىدىن ئېشىپ چۈشىدىغان، تۇيۇقسىز ۋەھيىلەر بىلەن بىراقلا روسۇللۇق خىزمەتكە چۈكتۈرۈلگەن.

رەبنىڭ پاۋلۇسنى چاقىرغانلىقى ۋە ئۇنى خىزمەتكە تەيىنلىگەنلىكى باشقا روسۇللارنى چاقىرغانلىقى ۋە خىزمەتكە تەيىنلىگىنىدىن روشەن ئىدى. شۇنىڭ بىلەن پېترۇس قويغان شەرتلەرگە قارىغاندا ئۇ «ئون ئىككىنچى روسۇل» بولۇشقا تولىمۇ لاياقەتلىك ئىدى — بىراق ئۇ مەسىھ يەر يۈزىدە خىزمەتتە بولغان ۋاقىتتا ئۇ باشقا روسۇللار بىلەن بىللە جىسمانىي تەندە ھازىر بولمىغانىدى! پېترۇس شۇنىڭغا دىققەت قىلمىغانىكى، خۇدا كۆپ ئىشلاردا كارامەتلەرنى كۆرسەتكىنىدە بىزنىڭ (جىسمانىي جەھەتتە) نەق مەيداندا ھازىر بولۇش-بولماسلىقىمىز بىلەن چەككە ئۇچرىمايدۇ. ئۇ بەلكىم ئويلىغىنىمىزدىن سىرت باشقا بىر يول بىلەن ئىش كۆرۈشى مۇمكىن. ئۇنىڭ سۆز-كالامىغا قارىغاندا ئۇ شۇنداق قىلىشقا ئامراقتۇر.

بىز ئوقۇرمەنلەردىن، يۇقىرىدا ئېيتقىنىمىزنى بۇ مەسىلە توغرۇلۇق بىرەر تالاش-تارتىشقا ئاساس قىلماسلىقنى ئۆتۈنىمىز. روسۇل پاۋلۇس ئۆزىنىڭ سالاھىيىتى توغرۇلۇق ھەرگىز مۇنداق مۇنازىرىلەشمەيتتى. ئۆزى توغرۇلۇق ئۇ پەقەتلا: — «مەن روسۇللار ئارىسىدىكى ئەڭ تۆۋىنىمەن، روسۇل دەپ ئاتىلىشقا لايىق ئەمەسمەن؛ چۈنكى مەن خۇدانىڭ جامائىتىگە زىيانكەشلىك قىلغانمەن» دەيدۇ («1كور.» 9:15).

بىز باشقا ئون بىر روسۇل خۇدانىڭ تولۇق پىلانىنى مەلۇم جەھەتتە چۈشەنمىگەن بولسا، ئۇنىڭ پاۋلۇسقا تاپشۇرغان ۋەھيىلىرىنىمۇ قوبۇل قىلىپ چۈشىنىشكە تولۇق تەييارلىقى بولماسلىقىمۇ مۇمكىن ئىدى، دەپ ئويلايمىز.

مۇسا پەيغەمبەرنىڭ بېشارىتى توغرۇلۇق (22:3-23)
«ماڭا ئوخشاش بولغان بىر پەيغەمبەر» كىم؟

«مۇسا دەرۋەقە مۇنداق دېگەنىدى: ــ «پەرۋەردىگار خۇدايىڭلار ئۆز قېرىنداشلىرىڭلار ئارىسىدىن ماڭا ئوخشاش بىر پەيغەمبەر تۇرغۇزىدۇ. ئۇنىڭ سىلەرگە ئېيتقان بارلىق سۆزلىرىنى ئاڭلاپ، ئۇنىڭغا تولۇق ئىتائەت قىلىشىڭلار كېرەك! چۈنكى بۇ پەيغەمبەرنىڭ سۆزىنى ئاڭلىمايدىغانلارنىڭ ھەربىرى خەلق قاتارىدىن ئۈزۈپ تاشلىنىدۇ»».

روشەنكى، پېترۇس بۇ سۆزلەر مەسىھنى كۆرسىتىدۇ، دەيدۇ. «يۇھ.» 14:6، 40:7دىمۇ شۇنداق. مۇسانىڭ ئۆمرىدىكى كۆپ ئىشلار مەسىھنى كۆرسەتكەن «بېشارەتلىك مىسال» ئىدى. «ئىبرانىيلارغا»دىكى قوشۇمچە سۆزىمىزنى كۆرۈڭ. ئەمما قايسى يولدا ياكى قايسى جەھەتتە مەسىھ بۇ بېشارەتنى ئەمەلگە ئاشۇرغان؟

مۇسا بولسا «ئۇل پەيغەمبەر» ئىدى ــ دېمەك، ئىسرائىل ئۈچۈن ئۇ تەۋرات قانۇنىدا ئاساسىي ھەقىقەتلەر، جۈملىدىن قۇربانلىق، كاھىنلىق ۋە ئىبادەت چېدىرىغا باغلىق بەلگىلىمىلەرنى قوبۇل قىلغان. ئۇنىڭدىن كېيىنكى پەيغەمبەرلەر ئەلۋەتتە بۇ ئىشلارنى ئۆزگەرتكىنى يوق، بەلكى بۇ قانۇن-ھەقىقەتلەرنى ئاساس قىلىپ باشقا بېشارەتلەرنى بەرگەن. لېكىن مەسىھ كەلگەندە قۇربانلىق، كاھىنلىق ۋە ئىبادەتخانا تۈگەيدۇ ــ چۈنكى ئۇ ئۆزى ئاخىرقى قۇربانلىق، خۇدا تەيىنلىگەن، ئەرشتە ئولتۇرغان، خۇدانىڭ بارلىق خەلقىگە بولغان ئۇلۇغ باش كاھىن بولىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭدا خۇداغا يېقىنلىشىدىغان پۈتۈنلەي يېڭى تۈزۈم بارلىققا كەلتۈرۈلگەن. ئۇ شۇ يولدا مۇساغا ئوخشاش «ئۇل پەيغەمبەر»؛ لېكىن ئۇ ئېلىپ كەلگەن يېڭى ئەھدە-تۈزۈم مۇسانىڭ ئەھدە-تۈزۈمىدىن چوڭقۇر ۋە ئۈزۈن مۇددەتلىك (مەڭگۈلۈك!) ئىدى. ئەسلىدە ئىسرائىل خەلقى مۇساغا قۇلاق سالمىسا بەختسىزلىككە ئۇچرىغان يەردە، ھازىر «مۇساغا ئوخشاش يېڭى پەيغەمبەر» كەلگەندىن كېيىن تېخىمۇ شۇنداقكى: ــ

«ئۇنىڭ سىلەرگە ئېيتقان بارلىق سۆزلىرىنى ئاڭلاپ، ئۇنىڭغا تولۇق ئىتائەت قىلىشىڭلار كېرەك! چۈنكى بۇ پەيغەمبەرنىڭ سۆزىنى ئاڭلىمايدىغانلارنىڭ ھەربىرى خەلق قاتارىدىن ئۈزۈپ تاشلىنىدۇ».

ئەمدى مەسىھ قانداق يول بىلەن «مۇساغا ئوخشايدىغان پەيغەمبەر» بولىدۇ؟

(1) مۇسا باشقا پەيغەمبەرلەرگە سېلىشتۇرغاندا خۇدانى تېخىمۇ زىچ مۇناسىۋەتتە تونۇغان. «قان.» 34:10-12نى كۆرۈڭ ــ ئۇ خۇدا بىلەن «يۈز تۇرانە» كۆرۈشكەن.

رەب ئەيسا مەسىھنىڭ خۇدائاتىسى بىلەن بولغان مۇناسىۋىتى مۇسانىڭكىدىن زور دەرىجىدە تېخىمۇ زىچ ئىدى: ــ

«ئوغۇلنى ئاتىدىن باشقا ھېچكىم تونۇمايدۇ، ۋە ئاتىنىمۇ ئوغۇل ۋە ئوغۇل ئاشكارىلاشنى لايىق كۆرگەن كىشىلەردىن باشقا ھېچكىم تونۇمايدۇ» («مات.» 11:27)

«خۇدانى ھېچكىم كۆرۈپ باققان ئەمەس. بىراق ئۇنىڭ قوينىدا تۇرغۇچى يېگانە ئوغلى بولسا (شۇنداقلا ئۆزى خۇدا بولغان) ئۇنى بىلدۈردى» («يۇھ.» 1:18). (ئاخىرقى ئايەتكە قارىغاندا، مۇسا كۆرگەن خۇدانىڭ سىياقى ئەمەلىيەتتە ئۇنىڭ ۋەكىلى بولغان مەسىھ ئىدى).

(2) مۇسا ئىسرائىلغا قۇتقۇزغۇچى ئىدى. ئۇ «قوزا قۇربانلىقى» ئارقىلىق ئۇلارنى جىسمانىي قۇللۇقتىن قۇتقۇزۇپ، ئۇلارنىڭ يەر يۈزىدىكى بىر ئەلنىڭ «تۇغۇلۇش»ىغا ۋاستە ئىدى («1كور.» 10:1-2، «مىس.» 12:1، «ئەز.» 16:3-7). شۇنداقلا ئۇ ئۇلارغا پەقەت پەيغەمبەر ۋە يېتەكچىلا ئەمەس، بەلكى ئۇلارغا «پادىشاھ»دەك بولغانىدى («قان.» 33:5).

مەسىھ بولسا ئىسرائىلغىمۇ، يات ئەللىكلەرگىمۇ قۇتقۇزغۇچى بولدۇ، ئۆزى «قوزا قۇربانلىقى» بولۇپ ئۇلارنى روھىي قۇللۇقتىن، يەنى گۇناھنىڭ ئىلكىدىن ۋە شەيتاننىڭ ئىلكىدىن قۇتقۇزىدۇ، شۇنداقلا ئۇلارنىڭ روھىي، ساماۋى بىر خەلقنىڭ «تۇغۇلۇش»ىغا ۋاستە بولىدۇ؛ ئۇ ئەلۋەتتە ئۇلارغا پەيغەمبەر، يېتەكچى، پادىشاھ ۋە ئۇلارنىڭ رەببى بولىدى.

(3) مۇسا پەيغەمبەر «كونا ئەھدە»نى قوبۇل قىلىپ ئۇنىڭ ۋاستىچىسى بولدى. شۇ كونا ئەھدە خۇدانىڭ «يەر يۈزىدىكى» خەلقى بولغان ئىسرائىلنىڭ مەۋجۇداتلىقىنىڭ ئاساسى ئىدى.

مەسىھ «يېڭى ئەھدە»نىڭ ۋاستىچىسىدۇر؛ يېڭى ئەھدە خۇدانىڭ ئەرشتىكى خەلقى بولغان جامائەتنىڭ مەڭگۈلۈك ھاياتىنىڭ ئاساسىدۇر.

15:36-41: نېمىشقا پاۋلۇس بىلەن بارناباس ئايرىلىپ كەتتى؟ كىمنىڭ توغرا؟

«لېكىن يەنە بىرنەچچە كۈنلەردىن كېيىن پاۋلۇس بارناباسقا:
— بىز بۇرۇن رەببىنىڭ سۆز-كالامىنى يەتكۈزگەن ھەممە شەھەر-يېزىلارغا بېرىپ، قېرىنداشلارنىڭ يېنىغا بېرىپ، ئۇلارنىڭ ھالىنى سوراپ كېلەيلى، — دېدى.
بارناباس بولسا يۇھاننا (ماركۇسمۇ دېيىلىدۇ)نى بىللە ئېلىپ بارماقچى بولغانىدى. بىراق پاۋلۇس ئالدىنقى قېتىم پامفىلىيە ئۆلكىسىدە ئۇلاردىن ئايرىلىپ كەتكەن، رەببىنىڭ خىزمىتىدە ئۇلار بىلەن بىللە داۋاملىق سەپەر قىلمىغان ماركۇسنى يەنە ئېلىپ بېرىشنى ئاقىلانىلىك ئەمەس دەپ قارىدى. شۇنىڭ بىلەن ئىككىيلەن ئوتتۇرىسىدا بەك كەسكىن ئىختىلاپ بولۇپ، ئاخىر بېرىپ ئۇلار بىر-بىرىدىن ئايرىلىپ كېتىشتى. بارناباس ماركۇسنى ئېلىپ، كېمىگە ئولتۇرۇپ سىپرۇس ئارىلىغا كەتتى. پاۋلۇس بولسا سىلاسنى تاللىدى؛ قېرىنداشلارنىڭ ئىككىيلەننى خۇدانىڭ شاپائىتىگە ئامانەت قىلىشى بىلەن ئۇ ئىككىسى يولغا چىقتى. ئۇ ئەمدى سۈرىيە ۋە كىلىكىيە ئۆلكىلىرىنى ئارىلاپ ئۆتۈپ، ھەرقايسى جايلاردا جامائەتلەرنى قۇۋۋەتلەندۈردى»

پاۋلۇس بارناباس بىلەن بىر-بىرىدىن ئايرىلىش توغرۇلۇق جەزمەن بىر پىكىردە بولۇشى بەلكىم مۇمكىن ئەمەس. بىز پەقەت تۆۋەندىكى بايقىغىنىمىزنى ئوتتۇرىغا قويىمىز، شۇنداقلا پاۋلۇسنىڭ قارارى بەلكىم توغرا ئىدى، دېگەن پىكىرگە قايىلمىز.

(1) كۆڭلى ئىش تارتمايدىغان ئادەم ئەمەلىيەتتە خىزمەتكە ياردەم ئەمەس، بەلكى توسالغۇ بولىدۇ («پەند.» 13:25، 26:10). خۇدانىڭ خىزمىتى بەرىبىر قېرىنداشلارنىڭ ھېسسىياتلىرىدىن مۇھىمدۇر.

(2) ماركۇس يۇھاننا بىلەن بارناباس نەۋرە تۇغقان ئىدى («كول.» 10:4). شۇڭا بارناباس تۇغقانچىلىق قىلىپ ماركۇسقا يان بېسىشى مۇمكىن.

(3) پاۋلۇس تاپشۇرۇۋالغان ۋەھىيلەر شۈبھىسىزكى، بارناباسنىڭكىدىن كۆپ ئىدى. شۇڭا بارناباسنىڭ بۇ ئىشتا پاۋلۇسقا بويسۇنۇشىغا بەلكىم توغرا كېلەتتى.

(4) قېرىنداشلار دۇئا قىلىپ خۇداغا ئامانەت قىلغان كىشى بارناباس ئەمەس، بەلكىم پاۋلۇس ئىدى. شۇڭا ئۇلار پاۋلۇسنىڭكىنى توغرا دەپ قارىغان ئوخشايدۇ.

(5) بىرنەچچە يىلدىن كېيىن پاۋلۇس ماركۇسنى خىزمىتىگە ياردەمچى سۈپىتىدە قايتىدىن قوبۇل قىلدۇ ۋە ئۇنى باشقىلارغا تەۋسىيە قىلدۇ. ماركۇس پاۋلۇسنىڭ ئۇنىڭغا بەرگەن ساۋاق-دەرسىنى قوبۇل قىلغان بولسا كېرەك.

(26-18:21) پاۋلۇسنىڭ قەسەم ئىچىش ۋە قۇربانلىق قىلىشى توغرۇلۇق

پاۋلۇسنىڭ خەتلىرىنى ئوقۇغان كىشىلەر ئۇچۇن ئۇنىڭ ئىبادەتخانىدا ھايۋان سويۇپ مۇنداق بىر قۇربانلىقنى قىلىشى ۋە قەسەم ئىچىشمۇ غەلىتە ۋە نالايىق پائالىيەت بولۇپ كۆرۈنىدۇ. ئۇ خەتلىرىدە، مەسىھنىڭ قۇربانلىقى ئەڭ ئاخىرقى، شۇنداقلا بارلىق باشقا قۇربانلىقنىڭ ئورنىنى باسقان دەپ ئېنىق تەلىم بەرگەن ئەمەسمۇ؟ بۇنداق قۇربانلىق قىلىش ئەگەر خۇدانىڭ مەسىھدە بولغان ئۇلۇغ غەلىبىسىگە ئاسىيلىق قىلىش بولمىغاندىمۇ، ھېچ بولمىسا «ئارقىغا چېكىنىش» بولمامدۇ؟

بۇ سوئالغا جاۋابەن، بايقىنىمىزنى، شۇنداقلا تۆۋەندىكى سوئاللىرىمىزنى ئوتتۇرىغا قويىمىز. ئوقۇرمەنلەر بۇلاردىن ئۆزى خۇلاسە چىقىرىۋالالايدۇ: —

(1) 20-ئايەتتە ياقۇپ پاۋلۇسقا يەھۇدىيلار ئارىسىدا نۇرغۇن «تەۋرات قانۇنىغا ئەمەل قىلىشقا ئىنتايىن قىزغىن» ئېتىقادچى بار دەپ ئۇقتۇرىدۇ. بۇنداق «قىزغىنلىق» ئىبادەتخانىدىكى ھايۋان قۇربانلىقلىرى ۋە قائىدە-رەسىملەردە داۋاملىششىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ، دەپ قارايمىز. ئۇنداق بولمىغاندا پاۋلۇسسىنىڭ بۇ پائالىيەتلەرگە قاتنىششى ئۇلارنى قانداقمۇ «ئۇ بىزگە ئوخشاش» دەپ خاتىرجەم قىلالىسۇن؟

(2) 21-ئايەتتە ياقۇپ پاۋلۇسقا بۇ يېڭى يەھۇدىي ئېتىقادچىلارنىڭ «پاۋلۇس رىم ئىمپېرىيەسى بويىچە يەھۇدىي خەلقىگە تەۋرات قانۇنىغا ياكى تەۋراتتىن چىققان قائىدە-يوسۇنلارغا بويسۇنۇشنى ئەمەس، بەلكى ئۇلارنى تاشلاشنى ئۆگىتىدۇ» دېگەندەك ئويدا بولغانلىقىنى ئۇقتۇرىدۇ. بۇ مەسىلە يەھۇدىي ئەمەسلەرنىڭ تەۋرات قانۇنىغا ياكى قانۇنىنىڭ

مەلۇم قىسمىنى تۇتۇشى كېرەكمۇ-يوق دېگەن مەسىلىگە پۈتۈنلەي ئوخشىمايدۇ («روسۇللارنىڭ پائالىيەتلىرى» 16-بابتا مۇشۇ مەسىلە بىر تەرەپ قىلىنغاندى).

(3) مۇشۇ يەردە بىرنەچچە سوئالنى قويىمىز: — يېرۇسالېمدىكى جامائەتتە يەتكۈزۈلگەن تەلىم (ياقۇپنىڭ ۋە باشقا ئاقساقاللارنىڭ تەلىمى)نىڭ مەزمۇنى نېمە ئىدى؟ نېمىشقا بۇ «يېڭى ئېتىقادچىلار» شۇنداق «تەۋرات قانۇنىغا ئەمەل قىلىشقا ئىنتايىن قىزغىن»؟ چۈنكى خۇدانىڭ پىلانىدا تەۋرات قانۇنىنىڭ بىرىنچى مەقسىتى ئۆزىمىزنىڭ گۇناھقا چۆمگەنلىكىمىز، خۇدانىڭ قانۇنىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇلمايدىغانلىقىمىز، شۇنداقلا قۇتقۇزغۇچى-مەسىھكە زور موھتاجلىقىمىزنى كۆرسىتىشتىن ئىبارەت ئىدى («رىم.» 19:3-28، 4:7-13، 3:8، «گال.» 2:11-21نى كۆرۈڭ). نېمىشقا بۇ كىشىلەرگە باشقا بارلىق قۇربانلىقنىڭ ئورنىنى باسقان ئۇلۇغ ۋە ئاخىرقى بىر قۇربانلىق بار دەپ ئۆگىتىلمىگەن؟

(4) بۇ كىشىلەر نېمىشقا پاۋلۇس يەھۇدىيلارغا تەۋرات قانۇنىنى تاشلاش كېرەك دەپ ئۆگىتىدۇ، دەپ ئويلايدۇ؟ كىم ئۇلارنىڭ مۇشۇنداق ئويلىشىغا يول قويىدى؟ يېرۇسالېمدىكى جامائەتتە پاۋلۇس ئۈچۈن ھەقىقىي ئەھۋالنى ئايان قىلغۇدەك جۈرئەتلىك ئادەم يوقمىدى؟

(5) ئەمەلىيەتتە، پاۋلۇس بۇنداق تەلىمنى ھېچ بەرگەن ئەمەس. ئۇنىڭ بۇ تېما توغرۇلۇق بولغان تەلىمىنى ئۆزىنىڭ مۇنۇ سۆزى بىلەن يىغىنچاقلاشقا بولىدۇ: —

«ھەممە ئېتىقادچى ئەركىندۇر». دېمەك، ھەم يەھۇدىي ئەمەسلەر ھەم يەھۇدىيلار تەۋراتتا بەلگىلەنگەن رەسىم-قائىدىلەرنىڭ ھەرقانداق بىر قىسمىغا (مەسىلەن، شابات (شەنبە) كۈنىدە دەم ئېلىش دېگەندەك) رىئايە قىلىشنى خالىسىلا، ئۇ شۇنداق قىلىشقا ئەركىندۇر؛ ئەمما ئوخشاشلا ئۇنداق قىلىشنى خالىمىسىمۇ، ئۇمۇ ئۇلارنىڭ ئەركىنلىكىدۇر. پاۋلۇس يا بۇنى ياكى ئۇنى قىلىشقا دەۋەت قىلمايدۇ («رىملىقلارغا» 14-بابنى كۆرۈڭ). ئەمما قۇربانلىق مەسىلىسىدە بولسا ئۇنىڭ: — «ئەيسا مەسىھنىڭ گۇناھلارنى يۇيۇش ئۈچۈن ئۆزىنى قۇربانلىق قىلىشى بىلەن بارلىق باشقا قۇربانلىقلار ئىناۋەتتىن قالدۇرۇلغان» دېگەن تەلىمى بەك روشەندۇر.

(6) پاۋلۇس يەنە «ھەممەيلەن ئەركىندۇر» دەپ تەلىم بەرگىنى بىلەن ئۇ يەنە مۇھەببەت يولىدا باشقىلارنىڭ ئېتىقادىغا ياكى ئېتىقادنى قوبۇل قىلىشقا توسالغۇ بولماسلىق ياكى ۋىجدانىغا زىيان يەتكۈزمەسلىك ئۈچۈن باشقىلارنىڭ خاتا ئوي-پىكىرلىرىگە كۆڭۈل بۆلۈشىمىزگە توغرا كېلىدۇ، دەپ ئۆگىتىدۇ. بىزنىڭ ئەركىنلىكىمىزدىن مەلۇم ئىشلاردا

بەھرىمەن بولۇشىمىز تۈپەيلىدىن ئۇلار مۇقەددەس ئېتىقادىمىزغا سەل قارىسا، ئۇنداقتا ئۇلارنىڭ خاتا ئوي-پىكىرلىرىگە ۋاقىتلىق ماسلىششىمىزغا توغرا كېلىدۇ. مەسىلەن، ئېتىقادچىلار ھەرقانداق گۆشنى يېسە بولىدۇ. لېكىن باشقىلارنى ئۆيىمىزدە ئازادە ھېس قىلدۇرۇش ئۈچۈن چوشقا گۆشىنى ئۆيگە كىرگۈزمەسلىكىمىز دانالىق ئىش بولىدۇ.

شۇڭا بۇ يەردە پاۋلۇسنىڭ ھايۋان قۇربانلىقلىرىغا قاتنىششى بۇ قۇربانلىقنى ئىناۋەتلىك دەپ ئېتىراپ قىلىشىغا باراۋەر بولمىسىمۇ (ئەمەلىيەتتە بۇ خىل قۇربانلىق ئەسلى گۇناھنى يۇيىدىغان ئەمەس، بەلكى «تەشەككۈر قۇربانلىقى» ياكى «قەسەم ئىچىش قۇربانلىقى» بولسا كېرەك ئىدى)، لېكىن يېرۇسالېمدىكى مۇشۇ ئاجىز ئېتىقادلىق قېرىنداشلىرىنى دەپ ئۇ «ئىناق-خاتىرجەملىكنىڭ رىشتىسى بىلەن، روھتا بولغان بىرلىكنى تۇتۇش»قا ئىنتىلىدۇ. بۇنىڭدا ئەخلاق جەھەتتىن ھېچقانداق چېكىنىش بولمايدۇ، پەقەت يەھۇدىي قېرىنداشلارنىڭ ئېتىقادىدا كەملىك بولىدۇ، خالاس. شۈبھىسىزكى، پاۋلۇس كېيىنچە ئۇلارنىڭ نىشەنچى ۋە كۆڭۈل بۆلۈشىگە ئېرىشىسەم، ئۇلارغا ئىشلارنى توغرىراق چۈشەندۈرىمەن، دېگەن ئۈمىدتە بولغان. لېكىن ھازىر بولسا ئۇ بۇ تۆت كىشىنىڭ يېنىغا بېرىپ پائالىيىتىگە قاتنىشىپلا قالماي، بەلكى ئۇلارنىڭ قۇربانلىقلىرىنىڭ چىقىمىنى ئۆز ئۈستىگە ئالىدۇ. ئۇ بۇنداق قىيىن ئەھۋالغا ئەسلىدە ھەرگىز چۈشۈرۈلمەسلىكى كېرەك ئىدى، لېكىن ئۇ شاپائەت بىلەن ئۇنىڭغا سەۋر قىلىدۇ ۋە شۇنداقلا ئۆزى دائىم تەۋسىيە قىلىدىغان مېھىر-مۇھەببەتنىڭ يەنە بىر ئۈلگىسىنى كۆرسىتىپ بېرىدۇ: —

«مۇھەببەت سەۋر-تاقەتلىك، مېھرىبانلىقتۇر؛
مۇھەببەت ھەسەتخورلۇق قىلمايدۇ؛
مۇھەببەت ئۆزىنى ماختىمايدۇ،
تەكەببۇرلۇق قىلمايدۇ،
نومۇسسىزلىق قىلمايدۇ،
ئۆز مەنپەئەتىنى كۆزلەپ يۈرمەيدۇ،
تېرىكتۈرۈلمەيدۇ،
كۆڭلىدە ئۆچمەنلىك ساقلىمايدۇ؛
ھەققانىيسىزلىقتىن خۇشال بولمايدۇ،
بەلكى ئەمەلىيەتتىن، ھەقىقەتتىن خۇشال بولىدۇ؛

ھەممە ئىشتا قورسىقى كەڭلىك قىلىدۇ، ھەممىگە يېزىلىنىپ خۇداغا ئىشىنىدۇ، ھەممە ئىشقا ئۈمىد باغلايدۇ، ھەممىگە چىدايدۇ.

مېھىر-مۇھەببەت ھەرگىز تۈگىمەيدۇ».

(«1كور.» 13-بابتىن).